ስለ ስልጣን

በመስከረም አበራ

(2007)

© መስከረም አበራ፣ 2007 ዓ.ም

ማውጫ

ስብሐት ለደጋጎች ፱

መግቢያ ፲

ምዕራፍ አንድ፡ የብሄር ፖለቲካችን 1

1.1 የብሄር ፖለቲካ ስንክሳር 1

1.2 በሰብአዊ እና ዲሞክራሲያዊ መብቶች ላይ የገነነው የብሄር ፖለቲካችን 7

1.3 የዘር ፖለቲካ እና ማህበራዊ ኑሯችን 12

1.4 የብሄረሰቦች ቀን በዓል፡ የብሄር ፖለቲካችን «ስንኩት» 14

1.5 ሉላዊነት፣ አለማቀፍ ዜግነት እና የብሄር ፖለቲካችን 19

ምዕራፍ ሁለት፡ የሲቪክ ማህበራት ምንነትና ፋይዳ 26

2.1 የሲቪክ ማህበራት ተፈጥሮ 26

2.2 የሲቪክ ማህበራት ሚና 28

2.3 የሲቪክ ማህበራት በኢትዮጵያ 30

ምዕራፍ ሶስት፡ የአቶ መለስ ትዝታዎች 44

3.1 የመለስ ውበቶች! 44

3.2 ፋኖው መለስ 46

3.3 በምስራቅ - ምዕራብ መስህብ መዋተት 47

3.4 የሚኒው እና ኩፎሚው መለስ 48

3.5 ፕሬዚደንት መለስ 51

3.6 መለስ ለኤርትራ 53

3.7 አማራ ለመለስ 55

3.8 የፈተና ቀናት 57

3.9 መለስ በፓርላማ 58

3.10 ድንጋጤ ያመጣው ኢትዮጵያዊነትን ማቀንቀን 60

3.11 የአቶ መለስ ቁጥብነቶች 61

3.12 የአፍ ወለምታዎች 62

3.13 የእረፍት ናፍቆት 64

3.14 ከመስጊድ ገዳም የዘለቀ ውጥረት 65

3.15 «የአለም ተደማጭ፣ የአፍሪካ መሪነት»? 66

3.16 «ወፌ-ክፉው» የካምፕ ዴቪድ ጉቦ 70

3.17 «የሞተሰው አንገቱ ረዥም ነው» 72

3.18 አፅናኙ ያልመጣለት ኢህአዴግ 73

ምዕራፍ አራት፡ ስለ ስልጣን 74

4.1 የደርግ የስልጣን ፍቅር ለምን? 76

4.2 ከበረሃ ወደ ስልጣን 77

4.3 ስልጣን የበላው ቃል 80

4.4 የኢህአዴግ ስልጣን ምሰሶ ወጋግራዎች 91

4.5 የኢህአዴግን ስልጣን አጥባቂ ማገሮች 96

4.6 የሃገራችን ልሂቃን ስልጣንን አረዳድ እና ፍላጎት 103

4.7 ስልጣን እና አድርባይነት 110

ምዕራፍ አምስት፡ ስለ መንግስታዊ ለውጥ 117

5.1 የአብዮት ነገር! 117

5.2 ሰልስቱ የመንግስታዊ ለውጥ እሳቤዎች በሃገራችን 123

ምዕራፍ ስድስት፡ ቅይጥ ፖለቲካዊ ጉዳዮች 141

6.1 ፖለቲካዊ ንቃት ለፖለቲካችን ፈውስ - ከህዝብ አንፃር 141

6.2 ስደት በየዘመኑ እና በየፈርጁ 147

6.3 ማስፈር... ማደራጀት... ማፈናቀል 158

6.4 አባይ ወንዛ ወንዙ! 171

6.5 የቆሞ ቀርነት ፖለቲካ! 184

ምዕራፍ ሰባት፡ ስለ አፍሪካ 190

7.1 የአፍሪካ ህብረት፡ የማይራመደው ጎልማሳ 190

7.2 የቤት አመል ገበያ ያወጣቸው የአፍሪካ መሪዎች 200

7.3 የሞ ኢብራሂም ኢንዴክስ - የአፍሪካ መስተዋት 206

7.4 ኔልሰን ማንዴላ Vs ሮበርት ሙጋቤ 212

7.5 ምዕራባዊውን አፍሪካ የሚያስረግደው ቦኮ ሃራም 224

ስብሐት ለደጋጎች

የምበላውን ብቻ ሳይሆን የማነበውንም እያቀረባችሁ ላሳደጋችሁኝ ወላጆቼ አቶ አበራ አየለ እና ወ/ሮ ሙሉ ከበደ የሆንኩትን አይነት ሰው እንድሆን ስላደረጋችሁኝ ምስጋናዬ እጅግ ነው።

የመልካምነትህ ብዛት የምናገረውን ለማያሳጣኝ፣ አንተን ለማመስገን ስነሳ ቃላት አቅመቢስ፤ እንደብት ኮልታፋ ለሚሆንብኝ ወንድሜም፣ ሚስጠረኛ ጓደኛዬም፣ ባለቤቴም ለሆንከው ፍፁም ገ/ሚካኤል ስለ አንተ ምን የልቤን ሊገልፅ ምን ልበል? ሁልጊዜ በመልካምነትህ እንደምታሸንፈኝ፣ ሳትከራከር እንደምትረታኝ ግን ልንገርህ...

እነዚህ ፅሁፎች አስተማሪነት አያጣቸውምና ወደ መፅሃፍነት ቢቀየሩ የሚለውን ሃሳብ ከማንሳት ጀምሮ የእኔን የአይሆንም ክርክር ተቋቁሞ እስከ ማሸነፍ የደረስከው ወንድሜ ደረጀ ዘርጋው ምን ቃላት በቅተውኝ እንደማመሰግን አላውቅም። በህይወት ስንክሳር ውስጥ ለሚገጥሙኝ ወጣ ገባዎችስ የአንተ አለኝታነት በምን ይወከላል? ኑርልኝ - ደሬ

ጉዳዩን ሁሉ ጉዳይህ አድርገህ ለስኬቴ የምትለፋልኝ፣ ሁሌ እድገቴን የምታስብልኝ ወንድሜ ዳንኤል አዝምት ወረታህን ፈጣሪ እጥፍ ድርብ አድርጎ ይክፈልልኝ።

እጅግ የማከብርህ እና ብዙም የምማርብህ ወዳጄ ኃ/ኢየሱስ ባላ ከአንተ ጋር ትንሽ ስቀመጥ ብዙ የምማረው ሳያንስ የእኔን ትቂቱን ጅማሬዬን እንደትልቅ ቆጥረህ በርች ስትለኝ ዘወትር ትህትናህን እና መልካምነትህን አይለሁ እንጅ እኔማ አቅሜን አውቀዋለሁ። ስለሁሉ ምስጋናዬ ትልቅ ነው።

ይህ መፅሃፍ እውን እንዲሆን በብዙ የሞገትከኝ፣ አካሄዱ ሁሉ ከአደጋ እንዲጠበቅ የምትመክረኝ (አንዳንዴ ተግሳፅም አለ) መልካም ጓደኛዬ ሙሉቀን ተስፋው ለአንተ ምስጋና ምን አላት።

ገናድሮ አማርኛ መተየብ ሳልችል በፊት በወረቀት ላይ የሞነጨርኩትን ፅሁፍ አሁንኑ ፅፊህ ካላመጣህ የሚለውን ዘወትር አርብ አርብ ጨኽቴን (አርብ አርብ ይሸበራል ብለነው ነበር ይህን ነገር) ችለህ ብዙ የረዳኸኝ፣ ገና ሳልናገር ሃሳቤን ሁሉ የምትረዳኝ እጅግ ምቹ ጓደኛዬ አብርሃም ገ/ኪዳን እስኪ ዛሬ እንኳን ላመስግንህ።

ፅሁፎቼን አንብበህ የምታብረታታኝ፣ የስደት እና እስር ዜና ስትሰማ ደግሞ አብዝተህ የምትጨነቅልኝ አብሮ አደግ ወንድሜ እና ጓደኛዬ አትክልት (እዮብ)መልካሙ ለበዛው መጠንቀቅህና ርቀት ላልበገረው መልካም ጓደኝነትህ ምስጋና ያንሳል።

ባህር ማዶ ሆናችሁ ይጠቅማታል ያላችሁትን የሚነበብ ነገር ሁሉ የምትልኩልኝ ጓደኞቼ ጥበበ ሲራክ፣ ሂሩት ጌታሁን እና አላቸው ሽታሁን እንዲሁም ጳውሎስ ሚኪያስ ውለታችሁ እናንተ እንደምትሉት ትቂት እንዳይመስላችሁ።

ሃሳብ ፅሁፍ እንደሚሆን አበክረህ ነግረኸኝ ወደ ፕሬስ እንድቀላቀልም ለረዳኸኝ ጋዜጠኛ አናንያ ሶሪ ብዙ ምስጋና አለኝ።

በየሳምንቱ ፅሁፎቼን እያነበባችሁ ገንቢ ሂስ ላልነፈጋችሁኝ መልካም ወዳጆቼ ዶ/ር ዳኛቸው አሰፋ፣ ገጣሚ ውዳሴ ፈረደ፣ አቶ ብዕአተ ተረፈ፣ አስተዋይ ሳሙኤል፣ ዶ/ር በድሉ ዋቅጅራ፣ የቀድሞ የፓርላማ አባል አቶ መሃመድ አሊ፣ መልካምሰው አባተ፣ መምህር ጌታነህ አበበ፣ ሂሩት አመሃ፣ መሰረት ባየ፣ ሳሙኤል አበበ፣ ከበቡሽ አለሙ፣ ሰለሞን ተስፋዬ፣ ሄኖክ ባየ ምስጋናዬ ይድረሳችሁ።

የኢትዮ-ምህዳር ጋዜጣ እና የፋክት መፅሄት ዝግጅት ክፍሎች ፅሁፎቼን ስላስተናገዳችሁልኝ አመሰግናለሁ።

መታሰቢያነቱ

ይህ መፅሃፍ መታሰቢያነቱ መሞቱን መቀበል ለሚከብደኝ አመለ ሸጋው ወዳጄ ሚች ጋዜጠኛ ሚሊዮን ሹርቤ ይሁንልኝ።

መግቢያ

«ፖለቲካ ማለት ለሃገር ማሰብ ነው» እንዲል አዳም ረታ ስለሃገር ፖለቲካዊ ጉዳዮች ማንበብ፣ ማሰላሰል፣ መፃፍ የዜግነትን ማበርከት ነው። እኔም ይህ እጣ ወድቆብኝ ስለ ሃገሬ ፖለቲካ በማንበብ እና በመከታተል ትቂት ጊዜያትን ካሳለፍኩ በኋላ በዚህች መፅሃፍ የተሰበሰቡ ፅሁፎችን ለማበርከት ቻልኩ።

በዚህ መፅሃፍ የተካተቱ ፅሁፎች በብዛት በኢትዮ-ምህዳር አለያም በፋክት መፅሄት የተስተናገዱ ናቸው። ፅሁፎቹን ወደ መፅሃፍነት ለመቀየር ያስፈለገበት ምክንያት አንድም በፋክት መፅሄት ላይ ለመጀመሪያ ጊዜ ፅሁፎቹን ያነበቡ አንባቢን ከዚህ በፊት የፃፍኳቸውን ፅሁፎቹን ቢያገኙ እንደሚወዱ ስለነገሩኝ፣ ሁለትም ብዙ ወዳጆች ፅሁፎቹ የተወሰነ አስተማሪነት አያጣቸውምና ወደ መፅሃፍነት ቢያድጉ የሚል ሃሳብ ስላቀረቡልኝ ሶስትም ፅሁፎቹ የዘመናችንን የፖለቲካ ትርታ በከፊል የያዙ በመሆናቸው ይህን ለመረዳት የሚፈልግ የኋለኛ ትውልድ በአንድ ላይ ቢያገኛቸው ደግ ነው ብዬ ስላመንኩ ነው።

ፅሁፎቹ በተለያየ ወቅት እንደመፃፋቸው በምዕራፍ ለማስቀመጥ የመንፈስ መቀራረባቸውን መሰረት አድርጌያለሁ። የጭብጥ መራራቅ ያላቸውን ነገር ግን ከመታተም እድል እንዳይጎድሉ ያልኳቸውን ፅሁፎች «ቅይጥ ፖለቲካዊ ጉዳዮች» በሚል ምዕራፍ ስር ተካተዋል።

ረዥም ርቀት በአንድ እርምጃ ይጀመራልና ቀጣይ ስራዬ ወጥ መፅሃፍ ይሆናል ብዬ አስባለሁ። እንደ ሃሳቤ ቢሆን ወጥ ስራዬ ቢቀድም በወደድኩ ነገር ግን ሌሎች የኑሮ ዱብዱቦች ጊዜዬንም ቀልቤንም ስለሰረቁት ይህ ስብስብ ስራ እንዲቀድም ሆነ። ብዙ ባልራቀ ጊዜ ወጥ ስራ ይገፍ ብቅ እንደምል ቃል ገብቼ መግቢያዬን ልደምድም።

ምዕራፍ አንድ፡ የብሄር ፖለቲካችን

1.1 የብሄር ፖለቲካ ስንክሳር

የአንድ ብሄር አባላት ብዙኛውን ጊዜ ተመሳሳይ ቋንቋ፣ ባህል፣ እና ስነ-ልቦና ይጋራሉ። ተመሳስሎሹም መስህብ ይሆንና የተለየ ትብብር እና አብሮነት እንዲፈጥሩ ሊያደርግ እንደሚችል ክርስቲን እና ጓደኞቹ "Human society" በሚለው መፅሃፋቸው ይገልፃሉ። ትብብሩ ብሄርን ነፃ ለማውጣት እስከ መታገል ሊደርስ ይችላል። ቡድኖች በብሄር ላይ የተመሰረተ ትግል ለማድረግ የሚያነሳሳቸው በብሄራቸው ምክንያት መጨቆናቸው፣ በሃገራቸው ከኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ተጠቃሚነት መገለላቸውን፣ ባህላቸውም ተገቢውን ክብር አለማግኘቱን ሲያምኑ ነው። በሌላ አባባል ብሄርን ማእከል ያደረገን ትግል የሚያነሳሳው ብሄርን ማዕከል ያደረገ ጭቆና አለ ወይም ነበረ ተብሎ ሲታሰብ ነው። ለትግሉ ጉልበት ለመስጠትም የብሄሩን ልዩ ማንነቶች ማጉላት፣ ቅሬታዎቹን ነቅሶ ማውጣት እና የብሄሩን አባላት በዚሁ ዙሪያ ማሰባሰብ የብሄር ፖለቲካ ልሂቃን እና አቀንቃኞች የሚጠቀሙት የተለመደ ዘዴ ነው።

ዘርን፣ ሃይማኖትን፣ ባህልንም ሆነ ማንኛውንም ማህበራዊ እና ተፈጥሯዊ ማንነት መሰረት ያደረገ ጭቆና እና መገፋት ደርሶብኛል የሚል ሰብአዊ ፍጡር ሁሉ ለነፃነቱ መታገል እንዳለበት እሙን ነው። ነገር ግን የብሄር ጭቆናን ለማስቀረት በብሄር ተደራጅቶ መታገል መፍትሄ ይሆናል ወይ የሚለው መነሳት ያለበት ወሳኝ ጥያቄ እንደሆነ ፕሮፌሰር መሳይ ከበደ "Ethnic Politics and Individual Rights: An Alternative Vision for Ethiopia" በሚለው ፅሁፋቸው ያወሳሉ። ፕሮፌሰሩ በብሄር ተኮር አደረጃጀት ስር ሆነው ለአንድ ብሄር ነፃነት እንታገላለን የሚሉ አካላት የቆሙለትን ብሄር ችግር ነቅሶ በማውጣት በኩል እና ለወጡበት ብሄር ተጠቃሚነት እና እኩልነት በሚያሳዩት መሰጠት በተሻለ ሁኔታ የብሄረሰቡን ድምፅ የማሰማት ዝንባሌ ይታይባቸዋል ሲሉ የብሄር ተኮር ፓርቲዎችን አዎንታዊ ጎን ያስቀምጣሉ።

ይሁን እንጅ የብሄር ፖለቲካ የብሄር ጭቆናን የማስቀረትም ሆነ ዲሞክራሲን የመገንባት አቅም እንደሌለው ይገልፃሉ ፕሮፌሰር መሳይ።

በሽታ በሽታን አይፈውስም!

ብሄርንም ሆነ ማንኛውንም የሰው ልጅ ማንነት መሰረት ያደረገ ጭቆና መፈታት ያለበት የሃገር ችግር ነው። ችግሩን ለማፍታት የምናደርገው እርምጃም ግን ሌላ ችግር ይዞ እንዳይመጣ መጠንቀቅ አስፈላጊ ነው። በሃገራችን በዘውዳዊው ዘመንም ሆነ በወታደራዊው አስተዳደር የሃገራችን ችግር ዘርን ማዕከል ያደረገ ጭቆና ነበር ወይስ አይደለም? የሚለው ነገር አከራካሪ ቢሆንም ዘርን ያማከለ ብሄራዊ ጭቆና ደርሶብናል ያሉ ወገኖች በብሄረሰባቸው ተቧድነው እየታገሉ ነው። ፕሮፌሰር መሳይ ግን ብሄርን መሰረት ያደረገ ጭቆና ብሄርን መሰረት ባደረገ ትግል እንደማይፈታ ሲገልፁ «በሽታ እንዴት በሽታን ለማዳን መፍትሄ ሊሆን ይችላል?» ሲሉ ይጠይቃሉ።

የፕሮፌሰር መሳይን ክርክር ወደ ሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ስናመጣው በአሁኑ ጊዜ አንድ ብሄርን ነፃ እናወጣለን ብለው በብረትም ሆነ በምርጫ ለማሸነፍ ከሚታገሉት ፓርቲዎች አንዱ ስልጣን ላይ ቢወጣ ቆሜለታለሁ የሚለውን ብሄር ሁለመና በሌሎች ላይ ለማንገስ፣ ጭላፊ የብሄሩን ተወላጆች ቆንጥሮ አውጥቶ ባለሃብት እና ባለስልጣን ለማድረግ እንደሚጣደፍ እሙን ነው። ይህ ደግሞ በፊት ተጨቁኛለሁ ብሎ ያስብ የነበረን ከአንድ ብሄር የሆነ የተወሰነ ቡድን ወደ ጨቋኝነት ይቀይር ይሆናል እንጅ ጭቆናን አያጠፋም። ምክንያቱም ዛሬ ባለስልጣን የሆነው ብሄር ትናንት ይጨቁነኝ ነበር ብሎ የሚያምነውን ብሄር በተራው መጨቆኑ አይቀርም፤ በማንም ላይ ቢሆን ጭቆና ካለ ደግሞ ነፃነት አለ ማለት አይቻልም። ትናንት ጨቁኖኛል ብሎ ያሰበውን በተራው ሊጨቁን የሚነሳ ቡድንም በቀለኛ እንጂ ነፃ አውጭ ሊሆን አይችልም። ነፃነት ማንኛውንም ጭቆና በእኩልነት እና ነፃነት የሚተካ እንጂ የጨቋኝን እና ተጨቋኝን ቦታ የሚቀያይር ማለት አይደለም።

የብሄራቸውን ነፃነት ብቻ ትኩረት አድርገው የሚነሱ ነፃ አውጭዎች ደግሞ ሃገር የመምራት ስልጣን ይዘውም ቢሆን ለሁሉም ዜጋ ነፃነት እና እኩልነት እንዳይቆሙ ቀድሞ ያደቆናቸው ሴጣን በጆ አይላቸውም። እነዚህ ወገኖች በተለይ ስልጣን ላይ ከተቆናጠጡ በኋላ ቆምንለት የሚሉትን ብሄርም ከሌላው ለይተው የሚያደርጉለት ጉልህ ነገር የለም። ለብሄር ፖለቲካ ታጋዮች

ቆምንልህ የሚሉት ብሄር ህዝብ አስፈላጊነቱ በትግል ወቅት ወደ ስልጣን ደጀሰላም እንዲያደርስ እንጅ ከስልጣን በኋላ እንደ አጠቃይ ብሄር ረብ ያለው ነገር የማግኘት እድሉ ዝቅ ያለ ነው። ለዚህም ነው የብሄር ፖለቲካ የስልጣን ጥመኞች ጎሬ ነው የሚባለው።

በብሄር ስም ወደ ስልጣን የሚመጡ ቡድኖች ቆምንለት የሚሉትን ህዝብ ችግር ላይ የሚጥሉበት ሁኔታም ይኖራል። በዚህ ረገድ ለትግራይ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚለውን ህወሃት እና ለኦሮሞ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚለውን ኦነግ ሁኔታ ማንሳት ይቻላል። ህወሃት የትግራይን ህዝብ በሁለት መንገድ ጎድቶታል። አንዱ በትጥቅ ትግሉ ወቅት በግድም በውድም ልጆቹን እንዲገብር፣ ሳይተርፈው የህወሃትን ወፈ-ሰማይ ወታደር እንዲያበላ፣ ጦርነት ከሞት ባሻገር የሚያመጣቸውን መፈናቀል እና ርሃብ የመሰሉ ሰቆቃዎችን እንዲያስተናግድ ሆኖ ኖሯል። ከድል በኋላ ህወሃት መራሹ መንግስት በአምቻ እና በጋብቻ የተጣመሩትን ትግራዋይ ዜጎች ባለፀጋ እና ባለስልጣን ስላደረገ ትግሬ ሁሉ ያለፈለት የሚመስለው ኢትዮጵያዊ ቀላል አይደለም። እናም ህወሃት ቀን ዞሮበት ከስልጣን ቢወርድ ሌላው ኢትዮጵያዊ ክፉ ሊያደርግብኝ ይችላል እያለ ብዙው የትግራይ ተወላጅ ያልበላው እዳ የሚያስበረግገው ሆኗል። በዚህ መንገድ ለነፃነትህ ቆምኩልህ ያለው ህወሃት የትግራይን ህዝብ በሸማቂነቱም በመንግስትነቱም ዘመን ጎድቶታል። በተመሳሳይ ለኦሮሞ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚለው ብረት አንጋቹ ኦነግ በስሙ ጦስ የኦሮሞን ወጣት ለእስር ቤት ደንበኝነት፣ ለማእከላዊ እስር ቤት እንግልት ዳረገው እንጅ የፈየደለት ነገር የለም። በብዙ መፍገምገም እልፍ አመታትን የገፋው ኦነግ ለህወሃት የቀናው በለስ ቀንቶት ስልጣን ቢይዝ ኖሮ ከኦሮሞ ህዝብ ጋር ሊኖረው የሚችለው ግንኙነት እንደ ባለስልጣኑ ህወሃት እና የትግራይ ህዝብ እንደማይሆን እርግጠኛ መሆን አይቻልም።

ህወሃትን ጨምሮ የብሄር ነፃ አውጭዎች ስልጣን ላይ ከወጡ በኋላ ነፃ እናወጣዋለን ብለው የታገሉለትን ብሄር መጥቀም የማይችሉት ለምንድን ነው የሚል ጥያቄ ሊነሳ ይችላል። ከመጀመሪያው በአንድ ሃገር ከሚኖሩ ህዝቦች ውስጥ አንዱን ለይቶ ለብቻው ተጠቃሚ ማድረግ ወይም ነፃ ማውጣት ቀቢፀ-ተስፋ ነው። በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ባለ በሁሉም ማዕዘን ያለው የሃገሪቱ ዜጋ ሁሉ በተቀራረቢ ድህነት ያደላበት፣ ነፃነት የጠፋበት ኑሮ በሚገፋበት ሃገር አንድ ብሄር ብቻ የተለየ ጉዳት የደረሰበት ሌላው ደግሞ

ተደላድሎ የሚኖርበት አስመስሎ ለአንድ ብሄር ነፃነት ለመታገል ማሰብ መነሻን በስህተት ማስጀመር ነው። ከመነሻው የተሳሳተ ጉዞ ደግሞ ፍፃሜውም ትክክል ሊሆን አይችልም። ህወሃት በ1968 ማኒፌስቶው የትግራይ ብሄር በኢትዮጵያ ካሉ ሌሎች ብሄሮች ባስ ያለ ጭቆና ከአማራው ብሄር ይደርስበት እንደ ነበር አትቶ የህወሃት ትግልም የትግራይን ብሄር ነፃ ለማውጣት እንደሆነ ያስገነዝባል። ማኒፌስቶው ይህን ሲል የትግራይ ብሄር ለምን እና እንዴት የተለየ ጭቆና እንደደረሰበት አያስረዳም። ይህን የተድበሰበሰ እና ስህተቱ የሚያደላ የትግል ምክንያት እና ግብ ይዞ የተነሳው ህወሃት በትጥቅ ትግል ደርግን ከጣለ በኋላ የተረከባት ሃገር ያቀፈቻቸው ሁሉም ብሄሮች ግን ድህነት የጠናባቸው እና ነፃነት የራቃቸው ነበሩ።

ህወሃት እንደዚህ በተመሳሳይ ችግር ውስጥ ያሉ ሌሎችን ብሄሮች ችላ ብሎ የታገልኩለትን የትግራይን ህዝብ ለብቻው በተደላደለ ሁኔታ ሳስተዳድር ቢል ሌላው ህዝብ እንዴት በጆ ይለዋል? እንዴት ሆኖ ነፃ ባልወጣ ሃገር ውስጥ ነፃ የወጣ ብሄርን መመስረት ይቻላል? ይህ እንደማይሆን የተረዳው ህወሃት ወዲያው ታማኝነታቸው ላይ እርግጠኛ የሆነባቸውን የትቂት ብሄረሰብ ወኪል ፓርቲዎች መስርቶ ግማሹን አባል ቀሪውን አጋር ብሎ የራሱን የበላይነት አስጠብቆ የሚሄድበትን ኢህአዴግ የሚባል ማዕቀፍ መሰረተ። ይሁን እንጂ አሁንም ኢህአዴግ በህወሃት የበላይነት የሚመራ በመሆኑ የትግራይ የፖለቲካ ልሂቃን የበላይነት የነገሰባት ኢትዮጵያ ውስጥ እንደሚኖር የሚሰማው ዜጋ ብዙ ነው። ትናንት የአማራን ብሄር በጅምላ ጨቋኝ ሲል የነበረው ህወሃት ጨቋኝ ለመባሉ ባለሳምንት ሆኗል። የኢፈርትን አብዛኛ ኩባንያዎች በትግራይ ምድር በማሰባሰቡ እና የሃገሪቱን ፖለቲካ በቀዳሚነት በመዘወሩ ህወሃት የትግራይን ህዝብ ለይቶ እየጠቀመ ነው ብሎ በማሰብ የሚቆጨው ኢትዮጵያዊ የትየለሌ ነው። በተጨባጭ ኢፈርት ገንዘቡን ለህወሃት ባለስልጣናት፣ በኩባንያዎቹ የስራ እድል የሚያገኙትም የባለስልጣናቱ ወዳጅ ዘመዶች እንደሆኑ ቢነገርም ይህን እውነታ ሁሉም ኢትዮጵያዊ በእኩል ሊረዳው አይችልምና ቅሬታ ማስነሳቱ አልቀረም። ይህ ማለት በአሁኑ ሰአትም አንዱን ብሄር በጅምላ ጨቋኝ የተቀረውን ተጨቋኝ አድርጎ የማሰብ ነገር አለ ማለት ነው። በመሆኑም አስራ ሰባት አመት የብሄር ጭቆናን ለማስቀረት የተደረገው ተጋድሎ ከላይ በተጠቀሰው የመነሻ ስህተት ምክንያት ግቡን አልመታም ማለት ነው። ይህ የሚያስገነዝበን

የብሄር ጭቆናን ለማስወገድ በብሄር ተደራጅቶ መታገል ችግሩን ከማስወገድ ይልቅ ወደ መድገም ወይም ወደ ማባባስ እንደሚወስድ ነው። ፕሮፌሰር መሳይ በሽታ በበሽታ አይፈወስም ያሉትም ለዚህ ነው።

በዚህ የማይስማማው ኢህአዴግ ታዲያ የሃገሪቱን ብሄረሰቦች ይወክላሉ ያላቸውን የብሄረሰብ ፓርቲዎች በአባልነት እና አጋርነት ይዞ መንገሡን መርጧል። ይህንን እስትራቴጅውንም ኢትዮጵያን ከብሄረሰቦች እስርቤትነት ወደ የብሄረሰቦች የነፃነት ምድርነት ቀይሮ እንደ ዩጎዝላቪያ ወይም ሶማሌ በብሄረሰቦች ቅራኔ ጦስ ከመፈራረስ የታደገ ድንቅ ቀመር አድርጎ ያወራለታል። በግሌ ግን ከኢህአዴግ ክርክር ይልቅ በፕሮፌሰር መሳይ ሃሳብ እስማማለሁ። ምክንያቱን ላስረዳ።

ኢህአዴግን የመሰረቱት አራቱ አባል እና ሌሎች አጋር ፓርቲዎች እንወክለዋለን በሚሉት ህዝብ ዘንድ ያላቸው ቅቡልነት ውሱን ነው። ይህም የሆነው ፓርቲዎቹ ህወሃት በድሉ ዋዜማ እና ከድል በኋላ የፈበረካቸው ሃሳቡን በየብሄራቸው ሄደው የሚያስፈፅሙ ታማኞቹ እንጂ ነፃነት ያላቸው የየብሄረሰባቸውን ወካይ ፓርቲዎች እንዳልሆኑ በሰፊው ይታመናል፤ በተግባርም የሚታይበት አጋጣሚ ብዙ ነው። በመሆኑም አብዛኞቹ በኢህአዴግ የታቀፈ ወኪል ካላቸው ብሄረሰቦች የወጣ ኢህአዴግን በብረትም ሆነ በሰላማዊ መንገድ የሚታገል የብሄረሰቡ ትክክለኛ ወኪል ነኝ ባይ ሌላ ፓርቲ ማየት ተለመደ ነው። ኦህዴድ እያለ ኦነግ እና ኦህኮ፣ ህወሃት እያለ አረና፣ ደኢህዴን እያለ ደቡብ ህብረት እና የሲዳማን ህዝብ ነፃ አወጣለሁ የሚለው ሲአን፣ ኢሶዴፓ እያለ ኦብነግ ወዘተ በተቃውሞው ጎራ እየተንቀሳቀሱ ያሉት በገዥው ፓርቲ ስር የተሰባሰቡት የብሄር ፓርቲዎች ያልመለሱት ጥያቄ በመኖሩ ነው። ኢህአዴግ እንደሚለው የአስራሰባት አመት ብሄር ተኮር ትግሉ የብሄር ፖለቲካን ችግር ፈትቶ ቢሆን ኖሮ ብሄርን ማዕከል ያደረጉ ተቀናቃኞች በመንግስቱ ላይ ባልተነሱበት ነበር።

ኢህአዴግ የብሄር ጭቆናን የብሄረሰብ ፓርቲዎች በማቋቋም ሊፈታ የሄደበት አካሄድ ሌላ ሳንካ ከራሱ ከብሄር ጥያቄ ተፈጥሮ ጋር የሚተሳሰር ነው። የብሄረሰብ ጥያቄ እስከ ጎሳ እና ጎጥ ድረስ ሊዘልቅ ይችላልና አንድን የብሄሩ ተወላጅ ወደ ስልጣን በማምጣት ጥያቄውን ማስቆም ይከብዳል። ለምሳሌ በህወሃት ውስጥ ከትጥቅ ትግሉ ጀምሮ አለ የሚባለው ወንዝኝነት አድዋ፣

ሽሬ፣ አክሱም በሚል እንደሚያቢድን ይነገራል። ይህ ደግሞ በፓርቲው ውስጥ በስልጣን ክፍፍል ወቅት ሽኩቻን ማስከተሉ አይቀሬ ነው። በተመሳሳይ ደኢህዴን ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በአንድ ዞን ተወላጆች (በወላይታ) መመራቱ በሌሎች ላይ ቅሬታ መፍጠሩ አልቀረም፣ የደቡብ ክልል ርዕሰ መስተዳድርነት ሹመትም እንዲሁ በርከት ላለ ጊዜ ከተመሳሳይ ዞን (ከሲዳማ) ለመጡ የብሄረሰቡ የፖለቲካ ልሂቃን እየተሰጠ መሆኑ በሌሎች ላይ የባይተዋርነት ስሜት ማስከተሉ አልቀረም። ይህ ጉዳይ እንደ ኢህአዴግም ሲታይም በተለይ ከአቶ መለስ ሞት በኋላ በአባል ፓርቲዎች መሃከል ለመልስ የሚያስቸግር የስልጣን ቅርምት ጥያቄ አንዳስነሳ ኢህአዴግ ባያምንም ከመሪው ሞት በኋላ ከበዙት ድርብርብ የምክትል ጠቅላይ ሚኒስትርነት እና የ ፖሊሲ ጥናት አማካሪነት ሹመቶች የፓርቲ ስብጥር መረዳት ይቻላል።

ኢህአዴግ የብሄር ጥያቄን በማያዳግም ሁኔታ መመለሱን ይናገር እንጂ ሌላው ቀርቶ ራሱ አባል እና አጋር ብሎ ለይቶ ባቀፋቸው የብሄር ፓርቲዎች መሃከል ያለውን ልዩነት እንኳን ግልፅ አያስረዳም። በተጨማሪም አጋር የተባሉት ፓርቲዎች የኢህአዴግ ሊቀመንበርነትን ጨምሮ በሌሎች የፓርቲው ቁልፍ ቦታዎች ላይ የመሾም እድል ስለሌላቸው እንደ አባል ፓርቲዎቹ (ህወሃት፣ ብአዴን፣ ኦህዴድ እና ደኢህዴን) የፌደራል ዋነኛ የስልጣን እርከኖች ላይ መቆናጠጥ አልቻሉም። ኢህአዴግ አብላጫ የፓርላማ ወንበር በሚያገኝበት ጊዜ ጠቅላይ ሚኒስትር የሚሆነው የፓርቲው ሊቀመንበር ነው። አጋር ፓርቲዎቹ ደግሞ የፓርቲው ሊቀመንበር መሆን አይችሉምና የኢህአዴግ አካል እንደሆኑ ቢነገርም በሃገሪቱ ፖለቲካ የአድራጊ ፈጣሪነት ስልጣን የተሰጠውን የጠቅላይ ሚኒስተርነት ስልጣን መጨበጥ አይችሉም። ይህ አይነቱ የአጋር ፓርቲዎቹ አሰላለፍ እስከመቼ እንደሚቀጥል ፓርቲዎቹም የጠየቁ አይመስልም ኢህአዴግም አስረድቶ አያውቅም። አጋር ፓርቲዎቹን የሚመሩት ልሂቃን ጥያቄውን የማያነሱት በአሰላለፋቸው ቅሬታ ስለሌላቸው ነው ቢባል እንኳን ነገሩ የወከሉትን ህዝብ ያስደስታል ማለት ከባድ ሲሆን ኢህአዴግ አመጣሁት ከሚለው የብሄረሰቦች እኩልነት እና ፍትሃዊ የስልጣን ተጋሪነት ጋርም አይገጥምም።

ለሃገሪቱ ብሄር ብሄረሰቦች በፓርላማ የተሰጠው የወንበር መጠን የብሄሩን ህዝቦች ብዛት በማገናዘብ ነው ይባል እንጂ የትግራይን ህዝብ ይወክላል ለሚባለው ለህወሃት የተሰጠው ሰላሳ ስምንት ወንበር እና በሃገሪቱ ከኦሮሚያ

እና ከአማራ ቀጥሎ በህዝብ ብዛት ሶስተኛ የሆነውን የኢትዮጵያ ሶማሌን ብሄር የሚወክል አጋር ነው ለሚባለው ኢሶህዴፓ የተሰጠው ሃያ አራት ወንበር ከብሄረሰቦቹ የህዝብ ብዛት ጋር አይገጥምም። በተመሳሳይ በሃገሪቱ ፓርላማ ባለው የወንበር ብዛት ቀዳሚ የሆነው ኦህዴድ እስከ ዛሬ የጠቅላይ ሚኒስተርነቱን ስልጣን አለመያዙም የኢህአዴግን የብሄር ጥያቄ አመላለስ ጥያቄ ውስጥ የሚከት እና ከላይ ወደ ተጠቀሰው የፕሮፌሰር መሳይ ክርክር የሚገፋ ነው።

1.2 በሰብአዊ እና ዲሞራሲያዊ መብቶች ላይ የገነነው የብሄር ፖለቲካችን

የሃገራችን መሰረታዊ ችግር የህዝባዊ መንግስት እጦት እንደሆነ ያመኑ ልሂቃን ከዘውዳዊው አገዛዝ የመጨረሻ ንጉስ ጋርም ሆነ ከወታደራዊው መንግስት ጋር ህይወትን ያስከፈለ ትግል አድርገዋል። በተለይ በወታደሮች ከተመሰረተው የደርግ ስርዓት ጋር የተደረገው ትግል ያስከፈለው ዋጋ ከፍ ያለ ነበር። አሳዛኙ ነገር ግን ደርግን ከመሰለ ለመግደል ወደ ኋላ የማይል ቡድን ጋር የተደረገው ውድ ዋጋ ያስከፈለው ትግል ያመጣው ውጤት ከመስእዋትነቱ ጋር አለመገናኘቱ ነው። የብዙ ምሁራንን ህይወት የቀጠፈው ትግል የተቋጨው አምባገነናዊ አስተዳደርን በማስፈን እና ህዝባዊ የፖለቲካ ጭምትነትን በማስከተል መሆኑ አሳዛኝ እውነት ነው። አንድ ትውልድ ልበ-ብርሃኖች የፈጀው ደርግ እንዳለመው ሺ አመት ሳይነግስ በሌላ አምሳያው ተተክቷል።

ህዝባዊ መንግስትን ለመመስረት የተለፋው ብዙ ልፋት የተከፈለው ክቡር የሰው ልጅ ህይወት ለምን ተፈላጊውን ውጤት አላመጣም ለሚለው ጥያቄ ቀዳሚ መልስ የሚሆነው የደርግ ሳይታሰብ በተንደርድር መጥቶ የተፋፋመውን ህዝባዊ መንግስትን ማዋለድ እንቅስቃሴ ማጨናገፍ ነው። የደርግ አላዋቂ ሳሚነት ሃገሪቱን በልጆቿ ደም ለቀለቃት። ዲሞክራሲዊ መብት ቀርቶ የሰብአዊ መብት ቁንጮ የሆነው በህይወት የመኖር መብት በምንዝር ወታደሮች እና በጋሻጃግሬዎቻቸው አፈሙዝ ላይ ተንጠለጠለ። የደርግን ቀስት መስበሩ የተሳካለት ኢህአዴግ በስልጣን ሰገነቱ ላይ ከተሰየመ በኋላ ‹በሃገሪቱ ዲሞክራሲን የማሰፍነው ለብሄር ብሄረሰቦች በደቦ በምሰጠው መብት ነው› ሲል፣ የፃፈው ህገ-መንግስትም የዚሁ ማህተም እንደሆነ ሲሰብክ

ዘመናት ነጎዱ። ኢህአዴግ ከደርግ እንደሚሻል ሚከራከርበት ዋነኛ ማስረጃም ይሄው ለብሄረሰቦች ሰጠሁት የሚለው መገንጠልን የጨመረ መብት ነው። ኢህአዴግ ይህን ይበል እንጅ የዘረጋው የብሄር ፖለቲካ ከአንዳድ የዲሞክራሲ መርሆዎች ጋርም ሆነ ከዓለም አቀፍ ሰብዐዊ መብት ድንጋጌዎች ጋር አይገጥምም።

በዲሞክራሲዊ አስተዳደር የብዙሃኑ አስተሳሰብ ገዥ ህግ ይሆናል። እዚህ ላይ ልብ መባል ያለበት ወሳኙ አብላጫ ድምፅ ያገኘው ሃሳብ እንጂ የብዙ ቁጥር ባለቤት የሆነው ዘር ወይም ቋንቋ አይደለም። የዲሞክራሲ መሰረታዊ መርህ ትኩረቱን የሚያደርገው በሰዎች ሃሳብ መመሳሰል እንጅ የቋንቋ መመሳሰል፣ የጎጥ መዋሰን ላይ አይደለም። ዲሞክራሲያዊ አሰራር ሰዎች ተመሳሳይ ቋንቋ ስለተናገሩ ወይም ከአንድ ብሄር ስለወጡ ብቻ ተመሳሳይ ሃሳብ እና ፍላጎት አላቸው ብሎ አያምንምና የብሄሮችን የቁጥር ብልጫ ሳይሆን የሃሳብ በላይነትን ይዞ ይጓዛል። የእንትን ብሄረሰብ አባላት ምን ያስባሉ ሳይሆን አንድ ሃሳብ በስንት ሰዎች ተደገፈ በስንቶቹስ ውድቅ ተደረገ ሲል በብሄራቸው ሳይሆን በግላቸው የወሰኑ ሰዎችን ድምፅ ቁጥር ብዙሃኑ የደገፈውን ሃሳብ ገዥ ያደርጋል። በሌላ አባባል ዲሞክራሲያዊ ውሳኔዎችን ለማሳለፍ በጣም አስፈላጊው የግለሰቦች ግላዊ ውሳኔ ነው። ለዚህ ነው የቡድን መብትን እና ፍላጎት የሚያስቀድመው ብሄር ፖለቲካ ዲሞክራሲን መገንባት አቅም የለውም የሚባል ክርክር የሚነሳው።

የቡድን መብትን የሚያስቀድመው የብሄር ፖለቲካ ከዲሞክራሲ መርሆዎች የሚጋጭበት አጋጣሚ ብዙ ነው። የዲሞክራሲ እምብርት የሆነው ምርጫ ሲካሄድ ዜጎች መሪዎቻቸውን ለመምረጥ የሚወስኑት በግላቸው ነው። በግል መረጡትን መንግስት ለመደገፍም ሆነ ለመቃወም ህብረት የሚያደርጉት በሃሳብ ከሚመስሏቸው እንጅ በቋንቋ ከሚጋሯቸው ጋር አይደለም። ምናልባት ቋንቋን ከሚጋሯቸው ጋር ህብረት የሚያደርጉት ባህላቸውን ለተመለከተ ጥያቄ ሊሆን ይችላል። በዚህ በኩልም ቢሆን የዲሞክራሲ ባህል በተገነባበት ሃገር የሌላ ቋንቋ ተናጋሪ ዜጎችም በሃሳቡ ስለሚስማሙ ጥያቄያቸውን ሊስተጋቡላቸው ይችላሉ። ይህ የሚያስረዳው ደሞክራሲን ለመገንባት ቅድሚያ ሊሰጠው ሚገባው የግለሰቦች የሃሳብ እንጅ ብሄር መመሳሰል አለመሆኑ ሲሆን በተቃራኒው የብሄር መመሳሰልን ዋና አድርጎ ዲሞክራሲን ለመገንባት መታተር ከንቱ ልፋት መሆኑን ነው። በተጨማሪም የዲሞክራሲ

መሰረት የሆነው ነፃነት ከግለሰብ ካልጀመረ ዲሞክራሲን ለመገንባት በጣም አስፈላጊ የሆነውን ነፃ ማህበረሰብ መፍጠር ያዳግታል። በተቃራኒው ኢህአዴግ በሚያራምደው የዘር ፖለቲካ ታሳቢ የሚያደርገው ግለሰቦች ነፃነታቸውን የሚያገኙት ለብሄራቸው በጅምላ ከሚሰጠው ነፃነት ነው። ይህን የኢህአዴግ እሳቤ ከፈረሱ ጋሪውን ያስቀደመ ነው የሚሉት ፕሮፌሰር መሳይ ነፃ ግለሰቦች ሲሰባሰቡ ነፃ ቡድንን ይፈጥራሉ እንጅ ቀድመው ግለሰባዊ መብታቸውን ባላረጋገጡ ሰዎች የተፈጠረ የብሄርም ሆነ የሌላ ቡድን ስብስብ ዲሞክራሲን ለመገንባት የሚበቃ ነፃነት ሊኖረው አይችልም ይላሉ።

የኢህአዴግ ብሄርን ማእከል ያደረገ የቡድን መብትን የማቀንቀን ዘይቤ ዘርን ማእከል አድርጎ በፈጠረው የብሄር ፌደራሊዝም ይታገዛል። በመሆኑም ዜጎች ለወጡበት ብሄር ከተከለለው ክልልም ሆነ ዞን ወጥተው ሲኖሩ ብዙ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ችግሮችን እንዲያስተናግዱ ሆኗል። ይህ ግን ለኢህአዴግ ችግር መስሎት አያውቅም። እንዴውም ከቡድን መብት ይልቅ የለግሰቦች መብት ይቅደም የሚሉ ምሁራንን የተስፋፊ አማሮችን ጥቅም ለማስጠበቅ የሚወተውቱ ሲል ይሞግታል። እንደ ኢህአዴግ እሳቤ የአማራ ብሄረሰብ ተወላጆች በቀድሞዎቹ መንግስታት ረዳትነት በመላ ሃገሪቱ የመስፈር እድል ተጠቃሚዎች ናቸው። ይህ ማለት በሃገሪቱ ከክልላቸው ውጭ ከሚኖሩ ህዝቦች ውስጥ የአማራ ብሄር ተወላጆች አብላጫውን ቁጥር ይይዛልና ኢህአዴግ የሰጠው ብሄርን ማእከል ያደረገው የቡድን መብት ለክልሉ ተወላጆች ብቻ የሚሰጠው የፖለቲካ ስልጣን የመያዝ እና ሌሎች መብቶች የ«መጤ» አማሮችን የቀድሞ የበላይነት የሚያዳክም ነው። ውጤቱም ኢህአዴግ ሲያወራለት የነበረውን የነፍጠኛውን ስርአት የማንኮታኮት ህልም ያሳካል ተብሎ ይታሰባል። በተቃራኒው ለግለሰቦች መብት ቅድሚያ ቢሰጥ ከክልላቸው ውጭ በተለይ በከተሞች በብዛት የሰፈሩት አማሮች በሃገሪቱ የፖለቲካ አውድ ላይ ብቅብቅ ሊሉ ይችላሉ ብሎ ያስባል። በመሆኑም ኢህአዴግ ዘርን ማዕከል ያደረገውን የቡድን መብትን የማቀንቀን ዘይቤውን ይቀይራል ብሎ ማሰብ በመሬት ባለቤትነት ላይ ያለውን አቋም ይቀይራል ብሎ እንደማሰብ ነው፤ ለዚህ የኢህአዴግ መልስ ያው በመቃብሬ ላይ ነው የሚል አቋሜን ከምቀይር ብሞት ይሻለኛል የሚለውን አቋሙን በሾርኔ ሚገልፅበት ክርክር መሆኑ ይታወቃል።

የቡድን እና የግለሰብ መብትን በተመለከተ ኢህአዴግ የሚያራመደውን አቋም «የነፍጠኛውን ስርአት ማንሰራራት» አጥብቀው የሚፈሩ አንዳንድ ብሄር-ተኮር ተቃዋሚ ፓርቲዎችም ይጋሩታል። በ1997 ምርጫ ቅስቀሳ ‹ቅንጅትን ከምትመርጡ ኢህአዴግን ምረጡ› ያስባለውም ይሄው አማራን የመፍራት የጋራ ዝንባሌ ነው። ይህ አንዳንድ ተቃዋሚዎችም ሚጋሩት የኢህአዴግ አቋም ከዲሞክራሲዊ አስተሳሰብ ያፈነገጠ ነው። በዲሞክራሲያዊ እሳቤ የአንድ ሃገር ዜጎች በሃገራቸው ፖለቲካዊ ሁነት በንቃት ለመሳተፍ የሚያስችለውን የመምረጥ እና የመመረጥ እድል ለማግኘት የሚጠበቅባቸው የአዋቂነት እድሜ (አብዛኛው ከ18-25 አመት) ላይ መድረስ፣ ከሌላ አካባቢ ለሚመጡ ዜጎች ደግሞ በአካባቢው ለተወሰነ አመት (አብዛኛውን ጊዜ 2-5 አመት) መኖር እንጅ ከአንድ ብሄር መወለድ ወይም አለመወለድ አይደለም።

ከላይ እንደተገለፀው በሃገራችን የተዘረጋው የብሄር ፖለቲካ በሃገራዊ ምርጫ ወቅት በምርጫ ሚወዳደሩ ዜጎች አካባቢው ተወላጆች እንዲሆኑ አድርጓል። ይህ አካሄድ ከዘመናዊው የዲሞክራሲ አግላይ ያለመሆን (Impartiality of Democracy) መርህ ጋር ይጋጫል። ስለሆነም ከተወለዱበት ቦታ ራቅ ብለው የሄዱ ዜጎች እድሜቸው ለመምረጥ እና መመረጥ ቢደርስም፣ በአካባቢው የቋሚ የኗሪነት ሁኔታዎችን (eneterance of permanent residence) ቢያሟሉም የመምረጥ እንጅ የመመረጥ መብታቸው የተረጋገጠ አይደለም። ይህ ማለት ከትውልድ ቀያቸው የራቁ ሰዎች ዜጎች ህገ-መንግስቱ የሰጣቸውን የመምረጥ መመረጥ መብት የሚጠቀሙበት በግማሽ ነው ማለት ነው። ይህ አካሄዳችን ከዘመናዊው የዲሞክራሲ መርህ ይልቅ ሰበብ እየፈለገ ዜጎችን ከተሳትፎ ያገል ወደ ነበረው የጥንታዊት ግሪክን ዲሞክራሲ ወደ መጠጋጋቱ ይሄዳል።

የብሄር ፖለቲካችን ከሰብዐዊ መብት አንፃር

ሃገራችን እ.ኤ.አ በ1948 ዓ.ም የተረቀቀውን ባለሰላሳ አንቀፅ አለማቀፍ የሰብዐዊ መብት ጥበቃ አዋጅ ተቀብላ የ1995ቱ ህገ-መንግስቷ አካል አድርጋለች። በመርህ ደረጃ ሰብአዊ መብቶች ለሁሉም ሰብአዊ ፍጡር በጅምላ የሚሰጡ፣ ማይገሰሱ፣ በሰዎች ማህበራዊም ሆነ ኢኮኖሚያዊ ደረጃ የማይወሰኑ፣ በማንኛውም ሁኔታ እና ቦታ ላሉ ሰብአዊ ፍጡራን ሁሉ የሚሰጡ ወ.ዘ.ተ ናቸው ቢባልም በተግባር ግን የሰውልጆች ሰብአዊ መብቶች የመከበር ጉዳይ በሚያስተዳድራቸው መንግስት ዲሞክራሲዊ የመሆን እና ያለመሆን ተፈጥሮ

ሲወሰን ይታያል። መንግስታት ዲሞክራሲያዊ በሆኑ መጠን የዜጎችን ሰብዐዊ መብት የማክበራቸው ነገርም የተሻለ የሚሆን ሲሆን የመንግስት አስተዳደር ዲሞክሲዊ ባልሆነ ቁጥር የሰብዐዊ መብት ጥሰቱም በዛውልክ ያይላል። ለዚህ የሃገራችንም ማስረጃ ልትሆን ትችላለች።

ለሰብአዊ መብቶች ትኩረት የሰጠ ህገመንግስት በማርቀቁ ረገድ ኢህአዴግ ከቀደምቶቹ የተሻለ ነው። በድል ማግስ በነበረው የመንግስትነቱ የመጀመሪያ አመታት የተሻለ ዲሞክራሲያዊ አስተዳደርን የመዘርጋት ዝንባሌ ነበረው እና የሰብአዊ መብት አያያዙም በጎ የሚባል ነበር። ውሎ አድሮ ዲሞክራሲያዊነቱን በልማታዊነት መተካት ሲጀምር ግን የሰብአአዊ መብቶች ጥሰቱም እያየለ መጣ። ዜጎች ተፈጥሮ የለገሳቸውን የማሰላለሰል ፀጋ ተጠቅመው እንደመረዳታቸው መጠን ሃሳባቸውን ለሌሎች ለማካፈል ሲፅፉ ወይም ሲናገሩ፣ ድጋፋቸውን እና ተቃውሟውን ሲገልፁ ኢህአዴግ ቁጣ ቁጣ ይለው ያዘ። ዲሞክራሲያዊነቱ እደር እንደጥላ ሲሸሸው ደግሞ ጭራሽ ባልታጠቁ ዜጎች ላይ የጥይት በረዶ ማውረድ ጀመረ። ሰው የማይለየው ጥይት ደግሞ ከምንም የሌሉትን የህፃናትን ህይወት ጭምር ሲቀማ ዲሞክራሲዊነቱ በአንዴ የከዳው ኢህአዴግ ሰብአዊነቱም አብሮ ሸሸውና ስለተፈጠረው ስህተት የመፀፀት ዝንባሌ እንኳን አልታየበትም። ጭራሽ ድርጊቱን ሃገርን ከነውጠኞች ጥፋት የማዳን ፀዳል አላብሶት ቁጭ አለ። ይሄኔ ኢህአዴግ በዲሞክራሲ እና ሰብአዊመብቶች መከበር ላይ ያለው ልክ ያልሆነ አቋም በቤትም በጎረቤት ዘንድም ገሃድ ሲወጣ ስልጣን ለማራዘም ፍቱን የሆነውን የብሄር ፖለቲካ አጥብቆ ያዘ።

የዜጎችን ሰብአዊም ሆነ ዲሞክራሲያዊ መብቶች ይዞታ ለማጤን የጅምላ ጉዞው የማይፈቅድለት የዘር ፖለቲካ በብሄር ብሄረሰቦች ስም አምባገነንነትን ለማስኬድ ምቹ ነው። የዜጎች ሰብአዊ መብቶች በህይወት የመኖር፣ ከቦታ ቦታ ተዘዋውሮ የመስራት እና የመማር፣ ንብረት ማፍራት ወዘተ የሚያካትት ቢሆንም በሃገራችን የሰፈነው ዘር ፖለቲካ ይህንን ሲከለክል ማየት ማየት የተለመደ ነው። እትብት ከተቀበረበት ርቆ የመሄዱ ፍላጎት እየቀነሰ ሄዷል። ቀደም ብለው ከትውልድ ቀያቸው ራቅ ብለው የሄዱ ዜጎችም የሚኖሩት ሃገሩላይ እንዳለ ሰው ተዝናንተው አይደለም። አንድ ካድሬ ደስ ያለው ቀን ወይም መንግስት መሬት ሚከራየው ቱጃር ያገኘ ጊዜ ዜጎች ብዙ ከኖሩበት ቀዬ መፈናቀላቸው እየበረከተ መጥቷል። በብሄራቸው ስም ስልጣን ላይ የተቆናጠጡ የየብሄሩ ልሂቃንም ቆምንለት የሚሉትን

ብሄር ስም በጅምላ ያነሳሱ ይሆናል እንጂ ዜጎቹ በተናጠልም ሆነ በቡድን የሚደርስባቸው የሰብዐዊ መብት ጥሰቶች እንደማያሳስቧቸው በርካቶች በስመ አማራ ከቤት ንብረታቸው ሲፈናቀሉ ጆሮው ላይ የተኛው ብአዴን፣ የጋምቤላ ህዝቦች ለአረብ እና ለህንድ ቱጃሮች ሲባል ቀያቸውን ለወቀው ሲጉላሉ ድምፁን ያጠፋው ጋህዴድ አብነቶች ናቸው።

1.3 የዘር ፖለቲካ እና ማህበራዊ ኑሯችን

የአንድ ሃገር ፖለቲካዊ ስርአት በሃገሪቱን ሁለመና ላይ ተፅዕኖ የመፍጠር አቅሙ ከፍ ያለ ነው። ሃገር እያስተዳደረ ያለ የፖለቲካ ዘይቤ ነፀብራቁ በማህበራዊ ኑሮ ላይ ሲታይ ጊዜ አይወስድም። እንደ ኢትዮጵያችን ግላዊነት በማህበራዊነት ላይ መግነን ባልቻለበት ሃገር በተለይ ፖለቲካዊ ድባቡ በማህበራዊ መስተጋብሩ ላይ የሚያሳድረው ተፅዕኖ በጎ መሆን ካልቻለ ጉዳቱ ብዙ ይሆናል። ዘርን እና ቋንቋን ብቻ ማዕከል ያደረገው የፌደራል ስርአታችን በማህበራዊ ኑሯችን እና የእለት ተዕለት መስተጋብራችን ላይ ትልቅ ተፅዕኖ አሳርፏል። ኢህአዴግ ወደ ስልጣን በመጣ ሰሞን ብዙ ዘመናትን የኖረው በእድር እና ዕቁብ ስር ህብረት የማድረጋችን ባህል ከጉርብትና እና ትውውቅ ይልቅ ዘር ተቋጥሮ፣ ሃረግ ተማዞ የሚደረግ አብሮነት ወደ መሆን አድልቶ ነበር። የእድር እና መሰል መረዳጃ ማህበራት ስሜያዎች እንደ ሃገራችን ክልሎች የዘር ወይ የቋንቋ ስም ተሰጥቷቸው ነበር። እድር እቁቦቹን የዘረኝነት ካባ ለማላበስ የተሮጠበት ፍጥነት እንደአጀማመሩ ባለመቀጠሉ አሁን በተሻለ ሁኔታ ላይ ቢሆንም ቀርቷል ማለት ግን አይቻልም።

ለእቁብ እድሩ ያልደረሱ ወጣቶች ደግሞ ወዳጅ ጓደኝነታቸው በአመዛኙ ከወንዛቸው ልጆች የሚሆንበት አጋጣሚ ይበዛል። የወንዝን ልጅ ፈልጎ መወዳጀቱ በራሱ ጎጅ አይደለም። ችግሩ የወንዝ ልጆች ሲገናኙ ሌሎችን ጎሪጥ ማየት ሊከተል መቻሉ ነው። የራሳችንን ብሄር መውደድ ማክበራችን ሌሎች በመጥላት፣ በመፍራት እና በመጠራጠር ካልታጀበ ልክ አልመሰለን ብሏል። ይህ ሁሉ ሲዳመር ባዕዳንን ሲያስቀና የነበረው ኢትዮጵያዊ የመከባበር እና የመረዳዳት ልምዳችን ደስ በማያሰኝ የመጠባበቅ፣ የመጠራጠር እና የመፈራራት ድባብ ውስጥ ወድቋል።

ምን ይሻላል?

አሁን ያለንበት የብሄር ፖለቲካ የፈጠረብን ማህበረ-ፖለቲካዊ ድባብ ካለማው ያጠፋው ይብሳል። በማይካድ መልኩ ስርዓቱ ከቀደሙት ስርዓቶች በተሻለ ሁኔታ በሃገሪቱ ያሉ ህዝቦች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው እንዲማሩ፣ ባህላቸውን እንዲያሳድጉ አድርጓል። በመከባበር ላይ የተመሰረተ አገራዊ አንድነት በመፍጠሩ ረገድ ግን ኢህአዴግ የፈጠረው ፖለቲካዊ ከባቢ ስኬታማ አይደለም። የዚህ ዋነኛ ምክንያት ደግሞ ለዘር ፖለቲካ የተሰጠው አላስፈላጊ ግዙፍ ቦታ ነው። ሁሉን ነገር በብሄር መነፅር ሚመለከተው ኢህአዴግ ሃገሪቱን የተበተቧትን ችግሮች ሁሉ ለመፍታት የብሄር ጉዳይን ቀዳሚ ያደርጋል ይህ ደግሞ ከብዙዎቹ የዲሞክራሲ መርሆዎች ጋር እየተጋጨ የዲሞክራሲን ባህል መፍጠር አልተቻለም። ዲሞክራሲ ባላደገበት ሁኔታ ደግሞ ሁሉንም እንደማንነቱ ማስተናገድ የሚችል የሰለጠነ ፖለቲካዊ አስተዳደር መፍጠር የማይታሰብ ነው። በመሆኑም የሃገራችንን ብዙ ትናንሽ ችግሮችን ለመፍታት ትልቁ ፖለቲካዊ ክበብ በዲሞክራሲዊ አስተሳሰብ መቃኘት አለበት። ዘር ቋንቋው ምንም ይሁን ምን እያንዳንዱ ዜጋ ለዲሞክራሲ ወሳኝ የሆነውን ነፃነት መናፈቅ አለበት። ይህን ሲያደርግ ደግሞ የብሄሩን ነፃነት ሳይሆን አገራዊ ነፃነትን፣ የጎጡን ተጋሪዎች ብቻ ሳይሆን የዜጎችን ሁሉ ሰብአዊ መብት መከበር ታሳቢ ማድረግ አለበት። ምክንያቱም አንድ ሰፈርን ቀንብቦ ነፃ ማውጣት አይቻልም፤ ቢሞከር እንኳን ውጤቱ ምን እንደሆነ ኢህአዴግ ከፈጠረው አስተዳደር ያየነው ነው። ነፃነትን መሻት ዲሞክራሲዊ አስተዳደርን ለማምጣት ወሳኝ ምዕራፍ ነው። ዲሞራሲ የሚሰፍነው ደግሞ ነፃነትን እና እኩልነትን የሚሹ ዜጎች በሚያደርጉት የሃሳብ ምስስሎሽ የፈጠረው ህብረት እንጂ በዘር ተቧድኖ ጎሪጥ በመተያየት አይደለም። ዲሞክራሲን የመሻቱ የጋራ ግንዛቤ በሚፈጥረው ህብረት ሚደረግ ትግል ሁሉንም አይነት ጭቆና፣ አድሎ፣ ብልሹ አሰራሮች የመዋጋት አቅም ይኖረዋል እና ጉዟችን ለሁሉም ዜጋ እኩል ነፃነት ወደሚያመጣው መንገድ መሆን አለበት። ይህን በማስመልከት ታላቁ የነፃነት ታጋይ ኔልሰን ማንዴላ ተናገሩት ንግግር ከላይ የተነሳንበትን ሃሳብ ያጠናክራል "freedom is indivisible .....To be free is not merely to cast off one›s chains, but to live in a way that respects and enhances the freedom of others".

1.4 የብሄረሰቦች ቀን በዓል፡ የብሄር ፖለቲካችን «ስንነት»

ከ1998 ዓ.ም ጀምሮ በሃገራችን በየአመቱ በመከበር ላይ ያለው የብሄረሰቦች ቀን ለብሄረሰቦች ጥግ የደረሰ መብት የሰጠ ነው የሚባልለት ህገ-መንግስት በስራ ላይ የዋለበትን ቀን ጠብቆ ይከበራል። የበአሉ ተሳታፊዎችም መብታቸውን ተጎናፀፉ የተባሉት የሃገሪቱ ብሄሮች ወኪሎች ናቸው። ይህ የሆነው በኢህአዴግ ዘመን መንግስት የተፃፈው 1987ቱ ህገ-መንግስት ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ ለሃገሪቱ ብሄር ብሄረሰቦች የራስን እድል በራስ መወሰን ካስፈለገም እስከ መገንጠል የሚደርስ መብት መስጠቱ በመንግስት በኩል ታላቅ ስኬት ተደርጎ ስለሚታሰብ ነው። ይህንኑ ለመዘከርም የብሄረሰቦች ቀን በሚል መጠሪያ አመታዊ የሆነ ተንኘር ፌስቲቫል ይዘጋጃል።

ከእርሱ በፊት በስልጣን ማማ ላይ በነበሩት ገዥዎች አስተዳደር የሃገሪቱ ብሄሮች ማንነት ተገቢው ክብር ሳይሰጠው ኖሯል ብሎ የሚያምነው ኢህአዴግ ጫካ የመግባቱ ዋነኛ መንስኤም ይሄው የብሄረሰቦች ጭቆና እንደሆነ ይናገራል። የሃገሪቱ ፈርጀ-ብዙ ችግር ምንጩ ይሄው ብሄርን ማዕከል ያደረገ ጭቆና ነው ብሎ ሲከራከር፣ የአማራውን ብሄር በተለይ ደግሞ የሸዋ አማራ በማለት ለሚጠራው ክፍል የጨቋኝነቱን ድርሻ ይሰጣል። የተቀሩትን ብሄረሰቦች ደግሞ ተጨቋኝ አድርጎ ይስላቸውና እራሱን ታዳጊቸው አድርጎ ያቀርባል። ኢህአዴግ ጨቋኝ የሚላቸው የሸዋ አማራዎች የመሰረቱት አስተዳደር መነሻውን የሚያደርገው ከአንኮበሩ ሳህለስላሴ (አፄ ምኒልክ አያት) ቤተሰብ ነው ይላል «ዲሞክራሲዊ አንድነት በኢትዮጵያ» በሚል ርዕስ ኢህአዴግ በ 1998 ያሳተመው ድርሳን።

የሃገሪቱ ችግር ዘርን ያማከለ ጭቆና ነው ከተባለ እና የሸዋ መኳንንት ደግሞ የጨቋኝነቱን ጦስ እንደሚወስዱ ከተነገረ፣ በኢህአዴግ ክርክር የሃገራችን ህልቆ መሳፍርት ችግር ሁሉ ምንጭ ነው የሚባልለት ብሄርን ማእከል ያደረገ ጭቆና እድሜው ከዘመነ መሳፍንት ማክተም በኋላ ከመጣው ከዘመናዊው የሃገራችን ታሪክ መባቻ ጀምሮ የሚቆጠር ነው ማለት ነው። ምክንያቱም ሳህለስላሴ የሸዋ አካባቢያዊ መሪ ሆነው ብቅ ያሉት በዚሁ ዘመን ስለሆነ ነው። ይህ አንድ ወሳኝ ጥያቄ ያስነሳል። የብሄር ጭቆናው የተጀመረው በሳህለስላሴ ቤተሰብ ወደ ፖለቲካ ጨዋታው መምጣት ከሆነ እና የሃገሪቱ ችግር ደግሞ ይሄው የሸዋ መኳንንት ያመጡት የብሄር ጭቆና ከሆነ፣ ከዛ

በፊት ሃገሪቱ የነበረችበት ውጥንቅጥ ምክንያቱ ምንድን ነው ሊባል ነው? ይህን ወሳኝ ጥያቄ ለመሸሽ ኢህአዴግ ሃገሪቱ ራሷ የመቶ አመት ብላቴና ናት ሲል ኖሯል። ከዚህ ጋር በማይገጥም መልኩ ደግሞ ኢትዮጵያ በራሷ የዘመን ቀመር ሁለት ሺህ ዘመናትን ስትቆጥር ኖራለች በማለት ቢዮንሴን፣ ሪሃናን፣ ኤኮንን የመሰሉ አለማቀፍ ዳንኪረኞችን ያሳተፈ ታላቅ ፌሽታ አድርጎ ነበር። ሆነም ቀረ ኢህአዴግ በዚህ ክርክሩ ገፍቶ፣ የብሄረሰቦችን ጉዳይ ከእውቀት እና ብቃት ሳይቀር አስቀድሞት የፖለቲካ ዘይቤው ዋና አድርጎት ተጉዟል። የዲሞክራሲ እና ሰብአዊ መብቶችን ጉዳይ እያደር ችላ የሚለው ኢህአዴግ የብሄረሰብን ጉዳይ ግን ከቀን ቀን የሚያጠብቀው እንጂ ችላ የሚለው አልሆነም። በየአመቱ ብዙ ነዋይ ተመድቦለት እና ከብዙ ቀናት ቀደም ብሎ የፕሮፖጋንዳ ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቶት ሽብረብ የሚባልለት የብሄረሰቦች ቀን አከባበር ድባብ ኢህአዴግ ለብሄረሰቦች ጉዳይ ያለውን ቀዳሚ ትኩረት ያመላክታል። ይህ ደግሞ የስልጣንን እድሜ ከማራዘም ጋርም ጥብቅ ቁርኝት አለው።

ለምን 1998 ተመረጠ?

በ1998 ዓ.ም በድንገት መከበር የጀመረው የብሄረሰቦች ቀን በአል አሁን በሃገራችን በስራ ላይ ያለው ህገ-መንግስት በስራ ላይ የዋለበትን ቀን ለማሰብ ሲባል ሚደረግ ነው የሚለው ነገር የማይመልሰው አንድ ጥያቄ አለ። በ1987 ዓ.ም ስራ ላይ የዋለውን ህገ-መንግስት ታሳቢ ለማድረግ ከ11 አመታት በኋላ በ1998 ዓ.ም እንዲከበር የተፈለገበት ምክንያት ከመንግስት በኩል በግልፅ ተነግሮ አያውቅም። ህገ-መንግስቱ በስራላይ የዋለበትን ቀን ማክበር አስፈላጊ ነው ተብሎ ከታመነበት መከበር የነበረበት ህጉ ተፈፃሚ በሆነባቸው ቅርብ አመታት መሆን ነበረበት እንጂ 11 አመትን ያህል ረዥም ዘመን ካለፈ በኋላ ድንገት ማክበሩ ግር ይላል። የሆነው ሆኖ ኢህአዴግ ምን እንዳሳሰበው ባይታወቅም ህገ-መንግስቱ ስራላይ በዋለ በ11ኛ አመቱ ‹የህገ-መንግስቱ የተፈፃሚነት ልደት ቅልጥ ባለ ዳንኪራ ይከበር ዘንድ ወደድኩ› ብሎ ሳያሰልስ ማክበር ከጀመረ እነሆ ዘጠነኛ አመት ሊሆነው ነው።

ኢህአዴግ በግልፅ አይናገረው-እንጂ የ1997ቱ ምርጫ ያመጣው ድንጋጤ የብሄረሰቦችን ቀን እንዲያከብር ካደረጉት ዋነኛ ምክንያቶች አንዱ ሳይሆን አይቀርም። ይህ ሃገራዊ ምርጫ የኢህአዴግን ነገረ-ስራ በብዙ መልኩ

እንዲለዋወጥ አድርጎታል። ከለውጦቹ አንዱ ሲያጣጥለው የነበረውን ኢትዮጵዊ ብሄርተኝነት መልሶ ማወዳደሱ ነው። ለዚህ መንስኤው ኢህአዴግን ያስደነገጠው የቅንጅት ድል ሚስጥሩ ኢትዮጵያዊነትን ማቀንቀኑ ነው ተብሎ በገዥው ፓርቲ ዘንድ በመታሰቡ ነው። ኢህአዴግ ይህን ዝንባሌውን የባንዲራ እና የብሄረሰቦችን ቀን ማክበርን ጨምሮ በብዙ አጋጣሚዎች ይገልፀዋል። የአለባሳ ብሄሮች ወኪሎች ከሃገሪቱ ክፍል በአንዱ ተገናኝተው፣ የብሄረሰባቸውን ዳንስ እና ሙዚቃ አሳይተው፣ እሱን ሲጨርሱ ደግሞ በትልቅ ጀበና የተፈላ ቡና ጠጥተው፣ ጀበናውንም በጊነስ ቡክ እንዲመዘገብ ተደርጎ ወደ የመጡበት እንዲመለሱ መሆኑ ብዙ ዘመን ሲጣጣል የነበረውን ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነት ስሜት የሚመልስ ትዕይንት ተደርጎ እየተወሰደ ነው። ይህን በዋናነት ያመጣው ደግሞ ህገ-መንግስቱ እንደሆነ መደጋገሙ በአሉ የሚከበርበት የህዳር ወር መንግስት የሚቆጣጠራቸው መገናኛ ብዙሃን ሰሞንኛ ዜማ ይሆናል።

ህገ-መንግስት መፃፍ የዲሞክራሲ ዋና የሆነውን የህግ የበላይነት ዕውን ለማድረግ አስፈላጊ ቢሆንም በቂ ሁኔታ ግን አይደለም። ኢህአዴግ ከፊተኞቹ መሪዎች በተሻለ በሰብአዊ መብቶች ላይ ትኩረት ያደረገ ህገ-መንግስት መፃፉ መልካም ጅምር ነው። ነገር ግን በሃገሪቱ ምንም ያህል ዘመናዊ አንቀፆች ያቀፈ ህገ-መንግስት ቢከተብም በመሬት ላይ ያለው እውነት ከተፃፈው ጋር ለየቅል ከሆነ አምባገነንነት ህገ-መንግስታዊነትን ያሸንፍና የህግ የበላይነት በባለጊዜ ባለስልጣኖች ፈላጭ ቆራጭነት ይተካል፣ ለህግ መገዛት ለባለጊዜዎች ታማኝ በመሆን ይተካና የመኖር ዋስትና ይደፈጋል። ታማኝነቱ ላይ የበረታ በመውጣት መግባቱ ሁሉ ህጋዊ መሆን ላይጠበቅበት ይችላል። በተቃራኒው የተፃፈውን ህገ-መንግስት ተፈፃሚነት ተስፋ አድርጎ ህግ የሚፈቅድለትን መብት ልጠቀም ያለ ዜጋ ስሙ ይከፋል፤እስር፣ ስደት፣ እንግልት የሚከተልበት ጊዜም ብዙ ነው። ይህን ሁሉ የምታስተናግደው ሃገራችን ምን የመሰለ ህገ-መንግስት እያላት፣ ስለህገመንግስታዊነት ሰርክ እያወራች፣ ህገ-መንግስቷ ገቢራዊ የሆነበትን ቀን ጥምቀትን በሚያስንቅ አቧራ አጫሽ አመታዊ ጭፈራ እያከበረች ነው።

እርገጥ ዳንኪራ!

ኢህዴግ ባልጠበቀው ሁኔታ የ1997ቱ ምርጫ በሚወደው ስልጣኑ ላይ ወጀብ እና አውሎ አብዝቶበት እንደ ነበር የሚታወቅ ነው። ገዥው ፓርቲ ራሱ በናዳ የመሰለው ህዝባዊ እንቅስቃሴ ስልጣኑን ባይቀማውም እንደብራ መብረቅ እንዳስደነገጠው ከምርጫው በኋላ ያደርግ ከነበረው የስልጠና ብዛት፣ የምልመላ መጧጧፍ እና በየምክንያቱ ይደረግ የነበረው የዳንኪራ ፕሮግራም አስረጅ ነው። ከዚሁ ምርጫ በኋላ ዲሞክራሲዊነኝ ለማለት ድፍረቱ የከዳው ኢህአዴግ ቀሪ ካርዱ የሆነውን የብሄረሰቦች ተራዳኢነቱን አበክሮ በመዘከሩ ላይ በርትቷል። ሶስተኛውን ሃገራዊ ምርጫ ተከትሎ መንግስት የወሰደውን እስራትን እና ግድያን የጨመረ እርምጃ ለማረሳሳት ከተደረጉ የድንገቴ ፕሮግራሞች አንዱ ነው የብሄረሰቦች ቀን በአል።

በድንገት የተጀመረው ብሄረሰቦችን ቀን የማክበሩ ነገር ከአመት አመት የፕሮግራም መሻሻል የማያደርግ፣ ዳንኪራ ረግጦ ለመለያየት ብቻ ያለመ የሚመስል በመሆኑ የሚወጣበትን ወጭ የሚመጥን ሃገራዊ ፋይዳ ያለው አይመስልም። የብሄረሰቦችን ቀን ለማክበር በየአመቱ ከሃገር ዳርቻ ወደ አንዱ የክልል የሚከቱት የበአሉ ታዳሚዎች የሚጠበቅባቸው የብሄራቸውን ጭፈራ መቻል ብቻ ሲሆን መንግስትም አጋጣሚውን ለፕሮፖጋንዳ ፍጆታው እንደ መልካም አጋጣሚ አድርጎ መቁጠሩን ቀጥሎበታል ነው።

ዲሞክራሲ ባልሰፈነበት፣ የሰብአዊ መብት ጥሰት በማያሳስበበት፣ ድህነት ጣራ በነካበት ሃገር በየአመቱ እየተጠራሩ መጨፈር ከተለመደው የፕሮፖጋንዳ ግብአትነት ያለፈ ትርጉም ሰጭ ፋይዳ የለውም። የብሄር ብሄረሰቦች እኩልነት መገለጫም ይህ አይደለም። ነገር ግን ኢህአዴግ የስልጣኑን እድሜ የሚያስረዝምለት የመሰለውን ነገር ሁሉ ለማድረግ አይሰንፍምና በብሄር ብሄረሰቦች ስም ስልጣን ላይ ለመከራረም ሲል የወጣው ወጭ ይውጣ እንጂ ይህንን ፌሽታ የበዛበት በአል በየአመቱ ማክበሩ አይቀርም። ይህ ካልቀረ ታዲያ በአሉ ከዳንኪራ ባለፈ ባህልን ለኢኮኖሚ እድገት እና ዲሞክራሲ ግንባታ ለማዋል የሚቻልበትን መንገድ ለማሳየት አቅም ያላቸውን ክንዋኔዎች ቢያቅፍ ተሻይ ነበር።

በአመት አንዴ በሚከበረው የብሄረሰቦች ቀን በአል ላይ ካድሬ ዳንኪረኞችን ብቻ ከማሳተፍ የሃገሪቱን ባህል ለእድገት እና ስልጣኔ ከመጠቀም አንፃር

ግንዛቤ የሚያስጨብጡ ጥናታዊ ፅሁፎችን የሚያቀርቡ ምሁራን ቢጋበዙ፣ ነገሩ ለህገ-መንግስቱ መታሰቢያነው ከተባለ አይቀር ህገ-መንግስቱ በንድፈ ሃሳብ ለቤቶች ያጎናፀፋቸውን መብቶች ወደ መሬት በማውረዱ ረገድ የቤቶች ድርሻ ምን መሆን እንዳለበት ቢመከር፣ የምግብ ዋስትናን ከማረጋገጥ አንፃር እና አጠቃላይ ሃገራዊ ችግሮችን ከመፍታት አንፃር ባህል ምን ሚና እንዳለው የተለያዩ ብሄረሰቦችን ልምድ ጭብጥ ሁኔታ የሚተነትኑ የፓናል ውይይቶች ቢደረጉ የወጣበትን ወጭ ባያክል እንኳን በአሉ የተወሰነ ሃገራዊ ፋይዳ ይኖረው ነበር። ነገር ግን የብሄረሰቦች ቀን መከበር ከጀመረ ወደ አስር አመት እየተጠጋው ቢሆንም የዳንኪራ ፕሮግራም ከማድረግ ባለፈ ይህን መሰል ቁም ነገር ሲሰራ አልታየም። በመሆኑም ሃገራችን ካልተረፋት ለበአሉ የምታወጣው በሚሊዮኖች የሚቆጠር ወጭ እና ዳንኪራ ብቻ የሆነው ፌስቲቫል የሚያመጣው ሃገራዊ ጥቅም ሲወዳደር ጉዳቱ ከጥቅሙ በእጅጉ ያይላል። ባህል ማለት ዳንኪራና አለባበስ ማለት ብቻ ባለመሆኑ ባህል ለሁለንተናዊ እድገት ያለውን አስተዋፅኦ በማጉላቱ በኩልም ቢታሰብበት በጎ ነው።

ዙሩ ካበቃ በኋላስ?

የብሄረሰቦች ቀን መከበር የጀመረው የብሄረሰቦች እምባ የሆነችው ደቡብ ክልል መዲና ባደረገቻት ሃዋሳ ከተማ ነው። ከዛ በኋላ ወደ ሌሎች የክልል ከተሞች እንዲዞር ሆኗል። እንዲህ በዙረት እየተከበረ ያለው በዓል የሃገሪቱን ዋና ከተሞች አዳርሶ ወደ መጨረሱ ተቃርቧል። ቀጥሎ ያለው ጥያቄ በዓሉ መከበር ያለበት እንዲህ አገር እስኪልያቅ እየተዞረ መሆን አለበት በሚለው እሳቤ ከተቀጠለ ዋናዎቹ የሃገራት ከተሞች ሁሉ በአሉን የማዘጋጀቱን እድል ካገኙ በኋላ ወዴት ሊኬድ ነው የሚለው ነው። ዋና ከተሞቹ ደግሞ ሁለተኛውን ዙር ለማዘጋጀት ኸርጉድ ሊሉ ነው ወይስ ፌሽታውን የሚመጥን አቅም ወዳላቸው የዞን ከተሞች ጉዞ ሊሆን ነው? ያሰበውን የሚያውቀው ሁሉ በእጁ የሆነው ኢህአዴግ ቢሆንም በግሌ የበሄረሰቦችን ቀን በሃገር ዳርቻ እየዞሩ፣ አእላፍ ህዝብ እያጋፉ ማክበሩ ከሃገራችን የኢኮኖሚ አቅም ጋር የሚሄድ አይመስለኝም። ለ 2007 የበአሉ አከባበር ወደ 800 ሚሊዮን ብር የሚደርስ ገንዘብ እንደ ተመደበ ነው በመንግስት ሚዲያ የሚነገረው። ይህን ያህል ገንዘብ ያስፈለገው ከበአሉ ስፋት አንፃር ነው። ስለዚህ በአሉን ማክበሩ ሃገራዊ ትስስርን ያጠናክራል ተብሎ ቢታመንም ወጭው ለደሃዋ ሃገራችን ወገብ ቆራጭ ስለሚሆን መጠነኛ ሰው የሚካፈልበት የባህል ፌስቲቫል ነገር

ተድርጎ በገንዘቡ የችግረ-ብዙዋ ሃገር ህዝቦች የጤና፣ የትምህርት እና ሌሎች አገልግሎቶች ተጠቃሚ እንዲሆኑበት ቢደረግ ማለፊያ ነበር። በአሉ በዙረት የሚከበር መሆኑም ወጭውን የባሰ ሳያንረው አልቀረም። ከመጀመሪያው እየዞሩ ማክበሩ ለምን እንደሆነ ግልጽ ባይሆንም፣ መንግስት እየዞሩ ከማክበሩ የሚገኝ ጥቅም አለ ብሎ ካመነ የክልልም ሆነ የሃገሪቱን ዋና ከተሞች አዳርሶ ወደ መጨረሱ ነውና ከዚህ በኋላ አንድ የማክበሪያ ቦታ ወስኖ፣ ፌሽታውንም በልክ አድርጎ ቢያከብረው የሃገሪቱ ገንዘብም ቤት ያድራል፤ ወጭውንም የበለጠ ትርጉም ባለው ጉዳይ ላይ ማዋል ይቻላል።

1.5 ሉላዊነት፣ አለማቀፍ ዜግነት እና የብሄር ፖለቲካችን

አለምን ወደ ትንሽ መንደርነት እንደቀየረ የሚነገርለት ሉላዊነት (Globalozation) ጅማሬው ከጥንት ቢሆንም በዘመንኛ ፖለቲከኞች በንድ አዘውትሮ መነሳት የጀመረው ከሁለተኛው የአለም ጦርነት ማክተም በኋላ ነው። ሉላዊነት በየትኛውም የአለም ዳርቻ የሚኖሩ ህዝቦች ያላቸው መስተጋብር እንዲጨምር የረዳ ክስተት ነው። እየጨመረ የመጣው የሉላዊነት ተፅዕኖ የሃገሮችን ፖለቲካዊ ድንበር ትርጉም እያደር እያደበዘዘው መጥቷል። በዚህ ምክንያት የአንድ ሃገር ህዝብ ከእናት ሀገሩ ዜግነት ተጨማሪ የአለም አቀፉ ማህበረሰብም አባል እንዲሆን አድርጎታል። አለማቀፍ ዜግነት (Global Citizenship) የሚለው ፅንሰ ሃሳብ መፍለቂያም ይሄው የሰዎች በአንድም በሌላ የአለም አቀፍ ዜግነት እንዲኖራቸው በማድረጉ ነው። ትስስሮሹ ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ባህላዊ ሊሆን ይችላል። የአለም አቀፍ ፖለቲካ እና ኢኮኖሚ ጉዳይ እምብዛም ጆሮውን የማይሰጠው አብዛኛው የሃገራችን ወጣት እርግጠኛ ለመሆን በሚያስደፍር ሁኔታ የአንድ የአውሮፓ ፕሪሚየር ሊግ ደጋፊ፣ ስለ አለማችን ታላላቅ ክለቦች አብዝቶ የሚሰማ፣ ሚያነብ፣ የሚተነትን ነው። ይህ እንግዲህ በባህል በኩል የሚያልፍ ዓለምአቀፍ ትስስሮሽ ሲሆን የኳስ ፍቅር የተከለው ዓለማቀፋዊ ዜግነት ሊባል ይችላል። በሃገራችን የተንሰራፋው የኳስ ፍቅር የአብዛኛውን ወጣት አለማቀፍ ዜግነት ከኳስ ጋር የተቆራኘ ቢያደርገውም ዓለማቀፉ ዜግነት የሚገለጥባቸው መንገዶች በርካታ ናቸው። በቴክኖሎጂ መራቀቅ ሳቢያ በአንዱ የዓለም ዳርቻ የተከሰተ ክፉም ሆነ በጎ ክስተት በጥቂት ሰከንዶች ውስጥ የተቀረው ዓለም መነጋገሪያ አጀንዳ ይሆናል። የተራቀቁት የሳተላይት መገናኛ ዘዴዎች የአለምን ማህበረሰብ በማቀራረብ ከሃገሩ ዜግነት በተጨማሪ አለማቀፍ ዜግነት እንዲያገኝ አድርገውታል።

አለማቀፍ ዜግነት ምንድን ነው?

አለማቀፍ ዜግነት የትውልድ እድገት ቦታን፣ ቋንቋ ዘር ባህልን ትኩረት ባላደረገ መልኩ ስለ ሰው ልጆች ሁሉ ሰብአዊ መብት መከበር በመቆም፣ የሰው ልጆችን ልዩነት እና እኩልነት አምኖ የሁሉንም ማንነት በማክበር፣ ሰብአዊ ፍጡርን ሁሉ ለመርዳት በመዘጋጀት፣ ስለፍትህ በመሞገት፣ ግጭትን በሰላም ለመፍታት ባለ ዝግጅት፣ አገራዊ እና አለማቀፋዊ ሁነቶች በመከታተል ወዘተ እንደሚገለፅ "People in Need" የተባለ ግብረ ሰናይ ድርጅት "why Global Citizenship?" በሚል ርዕስ ያዘጋጀው ፅሁፍ ያብራራል። ፅሁፉ አለማቀፋዊ ዜግነትን ከበጎ አስተሳሰብ እና መልካም ስብዕና ጋር ያያይዘዋል። ሰብአዊ ፍጡርን ሁሉ እኩል ማየት፣ ለመርዳት መዘጋጀት፣ ስለ ፍትህ መንደል መቆጨት፣ ወ.ዘ.ተ ባህሪያት የሰው ልጅ ለራሱ ወይም ለቋንቋ፣ ባህል፣ ግዛት ተጋሪዎቹ ብቻ ከማሰብ ከፍ ወዳለው የሰብአዊነት ማማ መመንደግን ያሳያል። oxfam የተባለው ድርጅት "cool planet" በሚል ርዕስ ባሰራጨው ፅሁፍ እንደሚገልፀው የዚህ አይነት ስብዕና ባለቤቶች በየትኛውም የአለም ዳርቻ የሚከሰት የሰብአዊ ፍጡራን ችግር ያሳስባቸዋል። ሰው ሰራሽም ሆነ የተፈጥሮ አደጋ በወለዳቸው ችግሮች ላይ ያሉ ሰብአዊ ፍጡራንን ለመርዳት የተጎጅዎቹ ሰው መሆን ብቻ በቂ ነው። ይህ አይነቱን በጎ አስተሳሰብ ወደ ገቢራዊነት ለመቀየር የተለያዩ አለማቀፍ ተቋማት እና ማህበራት ይቋቋማሉ። ከሁለተኛው የአለም ጦርነት በኋላ በተለይ አለም አቀፍ ተቋማትን መስርቶ ስለ አለም ህዝብ ሁለንተናዊ ችግሮች ተቋማዊነት ባለው ሁኔታ መሞገቱ ፈለግ እየተስፋፋ ነው።

የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ የበለጠ የሚጠቅመው በብዙ ማህበረ-ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ችግር ውስጥ ሚገኙትን ሶስተኛው አለም ሃገራት ነው። እነዚህ ሃገራት ዲሞክራሲ ያላደገባቸው በመሆናቸው አለመግባባቶች ወደ ጦርነት የሚያድጉበት እድል ሰፊ ነው። ጦርነቱ ደግሞ ስደት፣ መፈናቀል፣ የህይወት መጥፋት አይነት ችግሮችን ይዞ ይመጣል። በእነዚህ ሃገራት የሚኖሩ ዜጎች ግልፅ ጦርነት በሌለበት ሁኔታም በገዛ መንግስቶቻቸው ዲሞክራሲ የራቀው አስተዳደር ፍትህ የሚያጡበት፣ ሰብአዊ መብታቸው የሚረገጥበት አጋጣሚ ይበዛል። ይህን ከመሰለው ሰው ሰራሽ አደጋ በተጨማሪ ተፈጥሯዊ አደጋዎች ሲከሰቱ በታዳጊ ሃገሮች ላይ የሚያስከትሉት ጉዳት ከአደጉት ሃገሮች ላቅ ይላል።

በዚህ ሁኔታ ላሉ ሃገሮች አፋጣኝ የነፍስ አድን ስራ የሚሰራው የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ የተነሳ ነው። ለዚህ ደግሞ ከዘር፣ ከባህል፣ ከመንደረኝነት አስተሳሰብ መዋጀትን ይጠይቃል። ከዘመኑ ጋር ለመራመድም ወደዚህ አይነት አስተሳሰብ መግባት ወሳኝ እንደሆነ Oxfam የተባለው ድርጅት "Qualities of Global citizenship" በሚል ርዕስ ባዘጋጀው መጣጥፍ ይገልፃል። ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ ከመጣው ሉላዊነት ፈለግ ጋር አካሄድን ማስተካከል ከሃገርም ሆነ ከግለሰቦች የሚጠበቅ የውዴታ ግዴታ እየሆነ ነው። በሃገር ደረጃ ሃገራቱ ሉአላዊነታቸው እንደተጠበቀ አለማቀፍ ህግጋትን ማክበር ይጠበቅባቸውል። ዲሞክራሲ የዳበረባቸውን ሃገራት የሚመሩ መሪዎች ከሞላ ጎደል መሰረታዊ ዓለማቀፍ የሰብዐዊ መብትን የተመለከቱ አለማቀፍ ህግጋትን ስለሚያከብሩ ስለሰብአዊ መብት ከሚሞግቱ ተቋማት የከፋ ስሞታ ሲቀርብባቸው አይሰተዋልም።

የአለም አቀፍ ዜግነት ፋይዳ

የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ ስለሁሉም ሰብአዊ ፍጡራን መብት መከበር እና ስለፍትህ የሚሞግቱ ተቋማት እንዲመሰረቱ ረድቷል። በመሆኑም በአምባገነን መንግስት አገዛዝ ሰብአዊ መብታቸው ለሚረገጥ፣ በተፈጥሮ አደጋ ለሚጎዱ ወገኖች ዘር፣ ድንበር ሳይወስነው ጩኸታቸው እንዲሰማ፣ ችግራቸው መፍትሄ እንዲፈለግለት እየተደረገ ይገኛል። ሂውማ ራይትስ ዎች የተባለው ዓለም አቀፍ ስለ ሰብዊ መብት ሞጋች ተቋም የሃገራችንን መንግስት ጨምሮ የራሳቸውን ህዝብ ሰብዐዊ መብት አክብረው የማያስከብሩ መንግስታትን በየጊዜው የሚሞግቱት ዓለም አቀፍ ዜግነት ባመጣው የሰብአዊነት ትስስር ነው። ጦርነት መፈናቀልን አስከትሎ ደጋግሞ በሚጎበኛት አፍሪካ የሚኖሩ ዜጎች ሲፈናቀሉ ልብስ እና ጉርስ የሚያቀርቡ ግብረ-ሰናይ ድርጅቶች ተጎጅዎችን እንዲረዱ የሚያደርጋቸው ዓለማቀፍ ዜግነት ባመጣው ከመንደር አስተሳሰብ አለፍ ያለ የሰብአዊነት ስሜት ነው። በቅርቡ ለሃገራቸው ህዝቦች ያቀቱ የአፍሪካ አምባገነን መሪዎችን እና የጦር አበጋዞችን በሰብአዊ መብት ጥሰት እና የጦር ወንጀለኝነት እየከሰሰ ያለው ዓለም አቀፍ ፍርድቤት መቋቋም ሁሉ የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ ውጤት ነው።

አለም አቀፍ ዜግነት እና የብሄር ፖለቲካ ምን እና ምን

ዓለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ የሚገለፅ እንጅ እንደ ሃገራዊ ዜግነት መታወቂያ ላይ የሚፃፍ አይደለም። አስተሳሰቡ የአካባቢን ማህበረ-ፖለቲካ አውድ ከማወቅ፣ ፍትህን ከመሻት፣ ለሰብአዊነት ከሚሰጥ ክብር የሚነሳ ሆኖ ወደ ሃገር እና አለም አቀፍ ደረጃ የሚያድግ ነው። ነገር ግን አስተሳሰቡ በመነሻው የአካባቢያዊ ጉዳዮች ላይ ብቻ ተወስኖ ከቀረ ወደ አለምአቀፍ ዜግነት ደረጃ መድረስ ቀርቶ ሃገራዊ ዜግነት ላይ መድረስ እንኳን ተስኖት ብሄርተኝነት ላይ ሊቀር ይችላል። ይሄኔ ህብረቱ ሁሉ ከወንዝ ልጆች፣ ከቋንቋ ተጋሪዎች፣ ከባህል ቢጤዎች ጋር ብቻ ይሆንና ስለ ሌላው ምንግዴ መሆን ይመጣል። የራስ ጎጥ ሰው በሰላም ውሎ ካደረ ከወንዝ ማዶ ላው ህዝብ እክል የዝሆን ጆሮ መስጠት ትክክል ተደርጎ ይወሰዳል። ሰብአዊነት በዘረኝነት ይተካል። ዜግነት ለጎጠኝነት እጅ ይሰጣል።

ይህን መሰሉ ዘይቤ ፌደራሊዝምን ከሚያራምደው ኢህአዴግ ወደስልጣን መምጣት በኋላ በሃገራችን ማህበረ-ፖለቲካዊ አውድ ተንሰራፍቷል። ከማህበራዊ ኑሮ አኳያ የቆየው ኢትዮጵያዊ የመረዳዳት ልማዳችን ወደ የወንዝ ልጅን ለይቶ መርዳት ዝቅ ብሏል። ሟቹ ጠ/ሚኒስተር መለስ ዜናዊ በጀኔራል ዊንጌት ትምህርትቤት ካሳለፉት የብላቴናነት ጊዜያቸው ጀምሮ ይህ ዝንባሌ እንደነበራቸው እና የትግራይ ተወላጅ ተማሪዎችን ለመርዳት የመሰረቱት የጥናት ቡድን እንደነበረ ስለ ሰውየው የተፃፉ በርካታ መፅሃፍት እና ስማቸውን አንስቶ የማይጠግበው ኢቲቪ ይመሰክራሉ። ህወሃት የተጠነሰሰበት ማህበረ ገስገስቲ ትግራይ ይባል የነበረው ማህበርም ከትግራይ የሆኑ የወንዝ ልጆች ተቧድነው የፈጠሩት ማህበር ነበር። መነሻን ከአካባቢ ማድረጉ ባይጠላም ነገሩን ሁሉ በወንዘኝነት ወስኖ ማስቀረት ሰብአዊነት አኮስሶ ጎጠኝነትን ያስፋፋል። የትግራይ ተማሪዎችን በማስጠናት የተጀመረው የአቶ መለስ የጥናት ክበብ እያደር ሰፍቶ እርዳታ የሚፈልግን ኢትዮጵያዊ ሁሉ ለመርዳት እንዲችል ቢሆን መልካም ነበር።

በጀኔራል ዊንጌት ትምህርት ቤት በነበሩበት ጊዜ ባለው ማንነታቸው ሊያደርጉ የሚችሉትን መልካም ነገር ለወንዛቸው ልጆች ብቻ ያሰቡት አቶ መለስ ጠቅላይ ሚኒስተር ሆነው ሃገር የማስተዳደርን ታላቅ እድል ሲያገኙ የፈጠሩት ፖለቲካዊ ከባቢ ሁሉም በየዘሩ ከረጢት እንዲገባ እና ስለ ሰፈሩ

ልጆች ብቻ እንዲያስብ ያደረገው አስተዋፅኦ ቀላል አይደለም። በመሆኑ የአለምአቀፋዊ ዜግነት አስተሳሰብን ማምጣት ቀርቶ ስለሃገራዊ ዜግነት ማሰብን ከባድ አድርጎብናል። ባንክ ስንመሰርት፣ ማህበር ስናቋቁም፣ ለልማት የሚውል መዋጮ ስናዋጣ ሁሉ ዘራችንን ፈልገን፣ ጎጣችንን ለይተን ሆኗል። ፓርቲ መስርተን ስለነፃነት ስንታገል ስለጎጣችን ህዝቦች ብቻ የምናወራበት ጊዜ ይበዛል። ከጎጣችን ውጭ ያለው ህዝብ የደረሰ ቢደርስበት እምብዛም አያስደነግጠንም። ከመንደራችን ሰዎች ውጭ ስላሉ የሃገራችን ልጆች ችግር መስማት አንፈልግምና ብሶታቸውን ጠቅሰን መሟገት አንችልም።

ይህ ልክፍታችን ጣራ እንደነካ የምናይበት ብዙ አጋጣሚዎች ማንሳት ይቻላል። በቅርቡ መንግስታችን መሬትን ከማልማት ማከራየት ይሻለኛል ብሎ የጋምቤላን ለም መሬቶች ለባህር ማዶ ኢንቨስተሮች ሲያድል በመሬቱ ላይ የነበሩ ኢትዮጵያን ወደ ሌላ ቦታ እንዲዛወሩ ተደርጎ ነው። እነዚህ ወገኖች ቀያቸውን ለቀው ሲሄዱ ልትማገን በማሰብ ደስ እያላቸው እንደተፈናቀሉ መንግስት አበክሮ ሲናገር በተቃውሞው ጎራም ቢሆን መሬቱ በርካሽ ስለመከየራቱ የተተቸውን ያህል ስለዜጎቹ እንግልት ብዙ አልተባለም። ይሄ ምናልባት በተቃውሞው ጎራ ቤኒሻንጉል ጉሙዝን ነፃ አወጣለሁ በሚል የተመዘገበ ፓርቲ ስለሌለ ይሆናል። በሃገራችን ስለቤኒሻንጉል ጉሙዝ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚለው ብቸኛ ድርጅት በአጋርነት ኢህአዴግ ጉያ የተሻጠው ጋህዴን ብቻ በመሆኑ ቀያቸውን የለቀቁት ሰዎች ስለልማት ስለሆነ በሃሴት ላይ ናቸው ቢል የሚጠበቅ ነው። በተመሳሳይ ከጉራፈርዳ እና ከቤኒሻንጉል ጉሙዝ የአማራ ክልል ተወላጆች ናቸው የተባሉ በሺዎቹ የሚቆጠሩ ዜጎች ሲፈናቀሉ ብዙዎቹ የብሄር ፓርቲዎች ድምፃቸውን አላሰሙም። የዚህ ምክንያቱ ተፈናቃዮቹ የእነሱ ሰፈር ሰዎች አይደሉምና ከወንዛቸው ማዶ የሆነው ሁሉ የፓርቲዎቹ ጉዳይ እዳልሆነ የማሰቡ ነገር ያመጣው ነው። እንደ ጋምቤላ ህዝብ ሁሉ በተቀውሞው ጎራ ስለአማራ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚል ፓርቲ ባለመኖሩም ጭምር የዜጎቹ ከባድ ጉዳት እንደቀላል ተድበስብሶ ቀርቷል። ከገዥው ፓርቲ ወገን የሆነው ብአዴንም የቆምኩት በአማራ ክልል ላሉት አማሮች ብቻ ነው ሲል ገና ድሮ ቁርጡን ነግሮናልና ከዚህ ፓርቲ ምንም አይጠበቅም፡

የተጠናወተን የወንዘኝነት አባዜ በንግዱ አለምም ይገለፃል። አሁን አሁን ትርፍን ታሳቢ አድርገው የሚቋቋሙ የንግድ ተቋማት በብዛት በወንዝ

ልጆች ህብረት የሚመሰረቱ ሲሆኑ በተቋማቱ የሚቀጠሩ ባለሙያዎችም ከዛው መንደር ቢሆኑ ይመረጣል። ተገልጋዩም የጎጡ ሰዎች የከፈቱትን የንግድ ድርጅት እየሰሰ የሚተምበት አጋጣሚ ብዙ ነው። ይህን ሁኔታ በግልፅ ለማየት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ የሚመሰረቱ ባንኮችን ሁኔታ ማየት ይቻላል። እንትን ባንክ የአማሮች ነው፣ ያኛው ደግሞ የትግሬዎች ነው፣ ይህ ኛው ደግሞ የኦሮሞዎቹ ነው፣ ከደቡብ የሆኑት ደግሞ ይህን ከፈቱ ሲባል መስማት የተለመደ ነው። የነገሩን እውነትነት የአንዳንዶቹ ባንኮች ስያሜዎችም ይጠቁማሉ። በንግድ አለም የተሰማራ ሰው መግባት ከቻለ ሁሉ ጋር ህብረት መፍጠር ሲገባው ከወንዜ ልጅ ኪስ ያልወጣ ገንዘ ይቅርብኝ እንደማለት የሚቃጣው ጉዟችን ሩቅ አያስኬደንም። የዘረኝነት ልክፍታችወን ጣራ ላይ በመድረሱ የሃገራችን ምሁራንም ዘረኝነቱ ጋብ እንዲል ለህብረተሰቡ ምሁራዊ ምክንያታዊነትን የተላበሰ ግንዛቤ በመስጠት ፋንታ ዛብ ያጣውን አካባቢዊነት ሲያባብሱ ያጋጥማል። ብዙ ባልራቀ ወቅት አንድ ምሁር በቀይሽብር ካለቁት ወገኖች ውስጥ ሰማኒያ ፐርሰንቱ ኦሮሞዎች ናቸው ሲሉ መናገራቸው የበርካታ ድህረ-ገፆች ዋነኛ ዜና ሆኖ ነበር። ቀይ-ሽብር የተባለው የህዝባዊ መንግስትን መመስረት የጠየቁ ወገኖችን ሁሉ የገረፈ ክፉ ለበቅ ሆኖ ሳለ ስንት የአንድ ዘር ተወላጅ እንደሞቱ ለማስላት መነሳት አሳዛኝ ከመሆኑ ባሻገር እንደዋዛ የጀመረን የጎጠኝነት በሽታ ምን ያህል እንደጠናብን ያመላክታል። የዘር ሳይሆን የርዕዮተዓለም ዝምድናቸው ለተመሳሳይ ስቃይ እና ሞት የዳረጋቸውን ሌጎች ገድል በዘረኝነት መነፅር አይቶ ለመነጣጠል መሞከር የትምህርት ጫፍላይ ከደረሰ ምሁር አይጠበቅም።

የተጠናወተን ዘረኝነት ምክንያታዊ እንዳንሆንም አድርጎናል። መውደድ መጥላታችን ሁሉ በጭፍን የሚሆንበት ሁኔታ ይበዛል። ከእኛ ዘር የሆነ ነው ብለን ያሰብነው ሰው የተናገረው ሁሉ ልክ ነው ብለን ከመቀበል አልፈን በምክንያታዊ ሙግት እንኳን እንዲቱች አንፈልግም። ተቺው ሰው ከሌላ ዘር ከሆነ ደግሞ የሰዎችን ሙግት የብሄሮች ጦርነት ልናደርግ ይሞክረናል። ከኢህዴግ የስልጣ ዘመን ወዲህ ከምግብ ጉዳይ ቀጥሎ ዩኒቨርሲቲዎቻችን የሚያምሰው የዘር ግጭት መነሻው የግለሰቦች አለመግባባት መሆኑና አፍታም ሳይቆይ ወደ ብሄረሰቦች ፍልሚያ መቀየሩ ለዚህ አማኝ ነው። ከዘረኝነታቸው ይልቅ ምክንያታዊነታቸው በልጦ ከራሳቸው ብሄር የሆነን ሰው የሚሞግቱ ወገኖች ከተነሱ ደግሞ እንደከሃዲ እየተቆጠሩ የውግዘ እርግማን መአት

ይወርድባቸዋል። ከትግራይ ተወልደው የህወሃትን ስህተቶች የሚተቹት አቶ አስገደ ገ/ስላሴ፣ አብረሃ ደስታ እና አስራት አብርሃም የሚወረድባቸው ውግዝ ከትግራይ ካሆልኑት ተችዎች ጠንከር ሳይል አይቀርም። በእነዚህ ሰዎች ላይ የሚወርደው እርግማን «ከሃዲነታቸውን» የሚጠቅስ እንጅ ስህተታቸውን በምክንያታዊነት የሚሞግት አይደለም። በተመሳሳይ የብሄር ጥያቄን በተመለከተ በተሻለ ሁኔታ ለዘብተኛ እና ምክንያታዊ አቋም ያላቸው ዶ/ር መረራ ጉዲና በአብዛኞቹ የኦሮሞ ብሄርተኞች ዘንድ ሃሳባቸው በበጎ እንደማይታይ እና በዚሁ ምክንያት ብዙ ዋጋ እንደከፈሉ «ህይወቴ እና የኢትዮጵያ ምስቅልቅል ፖለቲካዊ ጉዞ» በሚል ርዕስ ባሳተሙት በመፅሃፋቸው ገልፀዋል።

የሰው ልጅ ተወልዶ ካደገበት አካባቢ ጋር ያለው መንፈሳዊ ቁርኝት ጥብቅ በመሆኑ ስለትውልድ ቦታው መበልፀግ፣ ስለባህሉ ማደግ ቢሰራ ክፋት የለውም፤የሚጠበቅም ነው። ችግር የሚሆነው አስተሳሰቡ እዛው አካባቢው ላይ ቀርቶ ዘሩን ዜግነቱ ካደረገው ነው። የአንድ ሃገር ዜጎች መሆናችንን አስረስቶ የጎሪጥ የሚያስተያየንም ይሄው ዝንባሌያችን ነው። ውጤቱም ፖለቲካችንን ግራ አጋብቶ የሃገራችንን የንጋት ጊዜ አርቆብናል።

ምዕራፍ ሁለት፡ የሲቪክ ማህበራት ምንነትና ፋይዳ

2.1 የሲቪክ ማህበራት ተፈጥሮ

የሲቪክ ማህበራት ዋና መለያ መንግስታዊ ያለመሆናቸውነው። ይህ ማለት ግን ከመንግስት ጋር የሚያገናኛቸው ነገር የለም ማለት አይደለም። ማህበራቱ በአንድ ሃገር ውስጥ ለመንቀሳቀስ የሚያስችላቸውን ፈቃድ ከመስጠት/መከልከል ጀምሮ የማህበራቱን ሁለንተናዊ እንቅስቃሴ መከታተል የመንግስት ስልጣን እና ሃላፊነት ነው። በተጨማሪመ ማህበራቱ የትኩረት አቅጣጫ አድርገው የሚሰሩት ስራ ከመንግስት ፖሊሲዎች የትኩረት አቅጣጫዎች ጋር ስምም መሆን አለባቸው። እነዚህ ሁኔታዎች ከተሟሉ በኋላ ግን ማህበራቱ ሚሰሩትን ስራ ያለ መንግስት ቀጥተኛ ጣልቃገብነት እና ጥብቅ ቁጥጥር ማድረግ ይችላሉ። መንግስታዊ ያልሆኑ የሚያስብላቸው ዋነኛ ምክንያትም ይህ ነው።

የማህበራቱ መንግስታዊ ያለመሆን ተፈጥሮ በብዙ መንገድ የሚገለፅ ሲሆን የበጀት ምንጫቸው ከመንግስት ያለመሆኑ አንዱ ነው። የሲቪክ ማህበራት የበጀት ምንጭ ለጋሽ ተቋማት/ግለሰቦች ወይም የአባላት መዋጮ ሊሆን ይችላል። የማህበራቱ አስተዳደራዊ መዋቅር፣ መተዳደሪያ ደንብ በቀጥታ በመንግስት ቁጥጥር ስር ያለመሆኑም ሌላው ማኅበራቱን መንግስታዊ ያልሆኑ የሚያስብላቸው ገፅታቸው ነው። ዲሞክራሲ ባደገባቸው ሃገራት በሲቪክ ማህበራት ላይ የመንግስት ቀንበር ልዝብ ነው። ከላይ እንደተጠቀሰው ፈቃድ ከመስጠት፣ ማደስ፣ ተጨባጭ አካሄዳቸው ከአላማቸው ጋር ካልሄደ ደግሞ ፈቃዳቸውን እንደአስፈላጊነቱ ማገድ ወይ መከልከል፣ የኦዲት ሪፖርታቸውን ከመከታተል ባለፈ ህልውናቸውንም ሆነ የቀን ተቀን እቅስቃሴያቸውን የሚያስተጓጉል ነገር ከመንግስት በኩል አይደረግም።

ለትርፍ ያልተቋቋሙ መሆናቸውም ሌላው የሲቪክ ማህበራት መለያ ነው። የማበራቱ ዋና አላማ ትርፋማነት ሳይሆን የሰፊውን ህዝብ የኑሮ ደረጃ ማሻሻል፣ ግንዛቤውን ማሳደግ፣ ማህበራዊ አገልግሎቶችን መስጠት አይነት

በጎ አድራጎት የሚያደላበት ሥራ ይሠራሉ። አመሠራረታቸውም በአባላት በጎ ፈቃድ ላይ የሚመረኮዝ ነው።

ሶስተኛው እና ለብዙ ክርክር ተጋላጭ የሆነው ተፈጥሯቸው ከፖለቲካ አቋም ገለልተኛ የመሆናቸው ነገር ነው። የሲቪክ ማህበራት ከፖለቲካ አቋም ገለልተኛ መሆን አለባቸው የሚለው ሃሳብ ትክክለኛ ትርጉም ማህበራቱ በምርጫ ተወዳድረው የመንግስት ስልጣን የመያዝ አላማ የላቸውም፣ በሃገራዊ ምርጫ ወቅት ከተፎካካሪ ፓርቲዎች መሃል የተወሰነውን ለይተው የተለየ ወገንተኝነት አያሳዩም፣ እንደ ፖለቲካ ፓርቲዎች የፖለቲካ ፕሮግራም አይኖራቸውም ለማለት እንጂ ከማንኛውም የፖለቲካ እንቅስቃሴ የተገለሉ ናቸው ማለት አይደለም። ከተጠቀሱት ፖለቲካዊ አውዶች በመለስ ባሉት የፖለቲካ እንቅስቃሴዎች መሳተፍ ይችላሉ። በሰለጠነው አለም ሲቪክ ማህበራት በአንድ ሃገር ፖለቲካ ውስጥ ያላቸው ሚና ላቅ ያለ ነው። በምዕራቡ አለም እንደ ፀረ-የቀለም መድሎ፣ የፆታ እኩልነት ወዘተ አይነት የሲቪል መብት እንቅስቃሴዎች በሲቪክ ማህበራት ጠንካራ ድጋፍ የተከናወኑ እና ስኬት ያገኙ ናቸው። በነዚህ ሃገራት የሲቪክ ማህበራት ህዝባዊ መግባባትን ከማምጣት፣ ጠቃሚ ማህበራዊ እሴቶችን ከመገንባት፣ ህዝባዊ ትስስርን ከመፍጠር አልፈው የመንግስት ለውጥን ከማገዝ አንፃር ትልቅ ሚና አላቸው። የቅርቡን ሁነት እንደ አስረጅ ብንወስድ እንኳን ትቂት አመታትን ቀደም ብሎ ተፋፍሞ የነበረው የዐረብ ሃገራት አብዮት በከፍተኛ ሁኔታ የሲቪክ ማህበራት ድጋፍ ነበረው።

ከላይ የተጠቀሱት ዋና ዋና መለያዎች ያሏቸው የሲቪክ ማህበራት ብዙውን ጊዜ አላማቸውን መሰረት በማድረግ ራስ አገዝ (Self-help Civic Organizations)፣ ምግባረ ሰናይ (Charity Civic Organizations) እና የማህበረሰብን ንቃትን ለማሳደግ የተቋቋሙ (Advocacy Civic Organizations) ተብለው በሶስት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላሉ። ራስ አገዝ የሚባሉት የሲቪክ ማህበራት ተመሳሳይ ማኅበራዊ ማንነት ያላቸው ሰዎች አብሮ ለማደግ እና ተመሳሳይ ችግሮቻቸውን ለማስወገድ የሚያስችሉ ሁኔታዎችን የሚፈጥሩባቸው ማህበራት ሲሆኑ ሙያን፣ ጾታን፣ እድሜን፣ ወዘተ ያማከሉ ማህበራት ናቸው። እቁብ፣ እድር፣ ደቦ፣ ማህበር የመሳሰሉ የሃገራችን የቆዩ የመተጋገዣ ማኅበራት ከዚህኛው ወገን ይመደባሉ።

ምግባረ-ሰናይ የሚባሉት ደግሞ **የማህበረሰቡን** ችግር የሚያቃልሉ አገልግሎቶች የሚሰጡ እና የተቸገሩ **የህብረተሰብ ክፍሎችን** የሚረዱ ናቸው። የማኅበራዊ አገልግሎት እጥረት ባለባቸው ቦታዎች የትምህርት፣ የጤና፣ የንጹህ መጠጥ ውሃ አገልግሎት አቅርቦት፣ የምግብ እህል እርዳታ የሚያቀርቡ ተቋማት ምድባቸው ከዚህኛው አይነት ነው። ሶስተኛው እና በአምባገነን መንግስታት ዘንድ በአንክሮ የሚታው የሲቪክ ማህበራት አይነት የማህበረሰቡን ማህበረ-ፖለቲካዊ ንቃት በማሳደግ እና ዲሞክራሲን ለማስፈን በሚያግዙ ክንዋኔዎች ላይ የሚሰራው ነው።

2.2 የሲቪክ ማህበራት ሚና

የሲቪክ ማህበራት በተቋቋሙለት አላማ መሰረት የተለያየ ሚና ይኖራቸዋል። የሙያ ማህበራት እና ሌሎች ራስ አገዝ ማህበራት የአባሎቻቸው ማህበረ-ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ እንዲሻሻል ይሰራሉ። እነዚህ ማህበራት የመንግስት ፖሊሲዎች ለአባሎቻቸው ኑሮ መሻሻል እንዲመቹ ሆነው እንዲወጡላቸው ይወተውተውታሉ፣ የአባላቱ መብት የሚከበርበትን መንገድ ያመቻቻሉ። ይህ በማይሆንበት ሰዓት ፍላጎታቸው ይሟላ ዘንድ መንግስትን አጠንክረው ይሞግታሉ። በመሆኑም በማህበር ካልታቀፉ ባለሙያዎች፣ ሰራተኞች ወይም ሌላ የህብረተሰብ ክፍሎች ይልቅ በጠንካራ ማህበር ጥላ ስር ያሉቱ በተሻለ ሁኔታ መብታቸውን የማስከበር አቅም እና ተሰሚነት አላቸው። መንግስት ሰምቶ ለችግራቸው ተገቢውን መልስ የማይሰጥበት አጋጣሚ ከተፈጠረም በማህበራቸው አማካይነት እንደ ሰላማዊ ሰልፍ፣ የአቋም መግለጫ፣ የስራ ማቆም አድማ አይነት ሰላማዊ መንገዶችን ተጠቅመው የመንግስትን ትኩረት ለማግኘት ይችላሉ። ማህበራት በዚህ መንገድ የአባላቶቻቸውን መብት ሲያስከብሩ እግረ-መንገዳቸውን በሃገራቸው ዲሞክራሲ እንዲያድግ የሚያደርገውን መብትን የማወቅ እና የማስከበር ሚና እየተወጡ ነው። ለዚህ ነው የጠንካራ ማህበራት መኖር በአንድ ሃገር ውስጥ ዲሞክራሲን ለማሳደግ ለሚደረገው ጥረት ትልቅ ሚና አለው የሚባለው።

ማህበረሰብን የማንቃት ዋና አላማ ይዘው የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት (Advocacy Civic organizations) ከራስ አገዝ ማህበራት ላቅ ባለሁኔታ ዲሞክራሲን ከማስፈን አንፃር ትልቅ ሚና አላቸው። ምክንያቱም ከላይ እንደተጠቀሰው ራስ አገዝ የሲቪክ ማህበራት ዋነኛ ግባቸው የአባላቶቻቸውን ህይወት ማሻሻል

ስለሆነ በዋናነት ትኩረት የሚያደርጉት በአባሎቻቸው ዲሞክራሲያዊ እና ሰብአዊ መብቶች መከበር እና የኑሮ መሻሻል ላይ ነው። ይህ ማለት ግን በሃገራቸው በሚደረገው ፖለቲካዊ ሁነት ላይ የድጋፍ ወይም የተቃውሞ ድምፅ ማሰማት አይችሉም ማለት አይደለም። መንግስት የሰፊውን ህዝብ መብቶች የጣሰ በመሰላቸው ጊዜ ወይም መንግስት ህገ-መንግስቱን ጨምሮ ሌሎችን ህጎችን እንዳላከበረ በታያቸው ሰዓት ማህበራቱ ተቃውሟቸውን ይገልፃሉ። እንዲሁም መንግስት አበጀህ የሚያስብል ተግባር በሰራ ጊዜ ድጋፋቸውን የመግለፅ መብት አላቸው። ይህ ተግባራቸው የዲሞክራሲን ባህል ከማጎልበት አንፃር ጉልህ ሚና የሚጫወት ቢሆን ህብረተሰብን የማንቃትን ስራ ዋነኛ አላማቸው አድርገው የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት የዲሞክራሲን ባህል ከማሳደግ አንፃር ከራስ አገዝ የሲቪክ ማህበራት ላቅ ያለ ድርሻ አላቸው።

ማህበረሰባዊ ንቃትን እና ዲሞክራታይዜሽንን ለማስፋፋት ከሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት ወገን የሆኑ ተቋማት በተለያየ ማህበራዊ ዳራ ውስጥ ላሉ ህዝቦች መብታቸውን ያውቁ ዘንድ፣ አውቀውም የማስከበር ድፍረት እንዲያሳድጉ የሚያስችል የግንዛቤ ማስጨበጫ ትምህርቶችን ይሰጣሉ። በተለያየ ምክንያት ለመብት ጥሰት ተጋላጭ ለሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች (ህፃናት፣ የአካል ጉዳተኞች፣ ሴቶች....)ደግሞ መብታቸውን ያስከብሩ ዘንድ የገንዘብ እና የሙያ ድጋፍ ደርጋሉ። ይህን መሰሉ የተቋማቱ ተግባር ህፃናትን ጨምሮ በአንድ ሃገር ውስጥ የሚኖሩ ሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች መብታቸውን እንዲያውቁ ያደርጋልና ዜጎችም መብታቸውን ለማስከበር ንቁ ይሆናሉ። ይህ ደግሞ መንግስትን ጨምሮ የዜጎችን መብት ለመሸራረፍ ለሚሞክሩ ክፍሎች ታላቅ ተግዳሮት ነው። አምባገነን መንግስታት በተለይ ግንዛቤ በማስጨበጥ ስራ ላይ ከተሰማሩ የሲቪክ ማህበራት ጋር ከከባቸው የማይገጥመውም ለዚሁ ነው።

ለሰፊው ህዝብ መብቱን ከማሳወቁ ጎን ለጎን ማህበራቱ ዲሞክራሲን ከማስፈን እና የዜጎችን መብት አክብሮ ከማስከበር አንፃር የመንግስት አካሄድ እና ቁርጠኝነት ምን እንደሚመስል ተከታትለው ጉድለት ያለ ሲመስላቸው መንግስት አካሄዱን እንዲያስተካክል ያሳስባሉ፣ ይተቻሉ። ሃገራዊ ምርጫ ሲኖርም የምርጫውን አጠቃላይ ሂደት ተከታትለው ይታዘባሉ፣ ሪፖርትም ያደርጋሉ። በተጨማሪም የምርጫ ክርክሮች እና መሰል የውይይት መድረኮችን

ያዘጋጃሉ። የማህበራቱ ይህን መሰል ለዲሞክራታይዜሽን አስፈላጊ የሆኑ ስራዎችን መከወን የይስሙላ ምርጫ እና የታይታ ዲሞክራሲ በሚፈልጉ መንግስታት ዘንድ በበጎ አይን አይታይም።

በአምባገነን ወይም አስመሳይ ዲሞክራት መንግስታት ዘንድ የማይጠሉት የሲቪክ ማህበር አይነቶች በምግባረ-ሰናይ እና ልማት ተግባራት ላይ የተሰማሩት ናቸው። እነዚህ ማህበራት ትኩረት አድርገው የሚሰሩት እንደ ትምህርት፣ ጤና፣ የውሃ፣ የምግብ እና መሰል ማህበራዊ ግልጋሎቶችን ውሱን የኢኮኖሚ አቅም ላላቸው የህብረተሰብ ክፍሎች ማቅረብን ነው። ይህ ተግባራቸው በመጠኑ መንግስትንም የሚያግዝ ሲሆን የማህበራቱን እንቅስቃሴም በልማት ላይ ያተኮረ ነው በሚል አምባገነን መንግስታትም ብዙ አይጠሉትም። በምግባረ-ሰናይ ተግባር ላይ የሚሰማሩ የሲቪክ ማህበራት የድሃ ሃገራትን ዜጎች የኑሮ ሁኔታ ሚያሻሽሉ ቢሆን የሃገራቱን ህዝብ ኑሮ ደረጃ በመቀየር በኩል እምብዛም እምነት የሚጣልባቸው አይደሉም። በምትኩ በደሃ ሃገራት ህዝቦች ስነ-ልቦና ውስጥ የእርዳታ ጠባቂነትን መጥፎ ቁራኛ ያሳድራሉ የሚል ነቀፌታ አለባቸው። የሆነው ሆኖ የስልጣናቸው ነገር ከሁሉ በላይ የሆነባቸው መፍቀሬ ስልጣን የአፍሪካ መንግስታት ለዚህኛው ነቀፋ ጆሮ አይሰጡም። ይልቅስ ከሌሎች የሲቪክ ማህበራት በላይ እነዚህኞቹን የልማት አጋር አድርገው ያስቧቸዋልና ለሌሎቹ አይነት ማህበራት የሚዘጋው በራቸው ለእነሱ ክፍት ይሆናል። ይህም የአምባገነን መንግስታትን ወንበር ተደላድሎ እንዲሰነብት ሲረዳ በሃገራቱ ዲሞክራሲ የሚመጣበትን ቀን ያርቀዋል።

2.3 የሲቪክ ማህበራት በኢትዮጵያ

በአንድ ሃገር ውስጥ የሲቪክ ማህበራት ሚና እንዲጎለብት ሃገሪቱ ዲሞክራሲን መገንባት ይጠበቅባታል። ዲሞክራሲያዊ መንግስታት የሲቪክ ማህበራትን ለሃገር ብልፅግና እንደ አጋዥ ሃይል ስለሚቆጥሯቸው ህልውናቸውን ይፈልጉታል። በተቃራኒው አምባገነን መንግስታት የሲቪክ ማህበራት በተለይ ፖለቲካዊ እንከናቸውን ነቅሰው የሚያሳዩቸው አድርገው ስለሚያስቡ ማህበራቱን ጠንካራ ህልውና አይወዱም።

ወደ ሃገራችን ሁኔታ ስንመጣ አብዛኛውን ፖለቲካዊ ታሪኳን የሚሸፍነው ዘመን ዲሞክራሲያዊ መንግስት ያልተመሰረተበት በመሆኑ ዘመናዊ የሲቪክ ማህበራት የሚያድጉበት ፖለቲካዊ ከባቢ ለረዥም ዘመን ሳይፈጠር ኖሯል። ረዥም እድሜያስቆጠሩ እንደ እድር፣ እቁብ፣ ደቦ፣ ማህበር መሰሉ ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ ማህበራት የነበሩ ቢሆንም እርስበርስ ከመረዳዳት አልፈው በሃገር ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ ጉዳዮች ውስጥ ጉልህ ሚና መጫወት ሳይችሉ ቆይተዋል።

ሃገሪቱን በማዘመኑ በኩል ብዙ ይሰራሉ ተብለው ተስፋ ተጥሎባቸው የነበሩት ተፈሪ መኮንን ወደ ስልጣን ከመጡ በኋላ ባደረጉት ሃገሪቱን የማዘመን ጥረት በትቂቱም ቢሆን የከተማ ንኡስ ከበርቴው መደብ ብቅ ብቅ ማለት ሲጀምር በከተማ የሚኖሩ የወር ምንደኛ ሰራተኞች ማህበር ማቋቋም ከጀመሩበት ጊዜ አንስቶ ነው በሃገራችን የዘመናዊ ሲቪክ ማህበራት ጅማሬ የሆነው። በወቅቱ በሃገሪቱ ጎላ ብለው ይታዩ የነበሩት የሲቪክ ማህበራትም እንደ የኢትዮጵያ መምህራን ማህበር እና የኢትዮጵያ ሰራተኞች ማህበር ያሉ ማህበራት ነበሩ። ዘመናዊ ትምህርቱን የማስፋፋቱ ጉዞ ሃገሪቱን የዩኒቨርሲቲ ባለቤት ካደረጋት በኋላም የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ማህበር ተመሰረተ። «የማይገሰስ» «የማይደፈር» መለኮታዊ ስልጣን እንዳለው እየሰበከ ለዘመናት ስልጣን ላይ የኖረውን የሃገራችንን ዘውዳዊ አገዛዝ በመነቅነቁ እንቅስቃሴ እነዚህ የሙያ ማህበራት ጉልህ ድርሻ ነበራቸው። ሃገሪቱ በታላቅ የለውጥ ምጥ ላይ በነበረችበት በ1960ዎቹ አጋማሽ አመታት እነዚህ ማህበራት ለውጡን ገዚራዊ በማድረግ በኩል ታላቅ አስተዋፅኦ የነበራቸው ሲሆን የቆመበት መሬት እየከዳው ለነበረው የዘውዳዊው አገዛዝ ደግሞ ማስፈራት ሆነው ነበር።

የማይቀረው የዘውዳዊው አገዛዝ መገርሰስ ገዚራዊ ከሆነ በኋላም የሰራተኞች እና የመምህራን ማህበራት ድንገት ወደ ስልጣን የመጣውን የወታደር ቡድን እርምጃዎች በአንክሮ ይከታተሉ ነበር። ማህበራቱ በመሰረታዊነት የሙያ ማህበራት ቢሆኑም በንጉሱ የመጨረሻ የዙፋን ዘመናትም ሆነ በደርጉ የስልጣን መባቻ ወቅት ያቀርቡት የነበረው ጥያቄ የማህበሩን አባላት ልዩ ፍላጎት ከማንፀባረቅ በዘለለ በሃገሪቱ ፖለቲካ ሁኔታ ላይ መወሰድ የሚገባቸውን እርምጃዎች ነቅሶ በማውጣት በመንግስት ፊት አስቀምጠው ለተግባራዊነታቸው ይታገሉ እንደ ነበር እንዳርጋቸው አሰግድ «በአጭር

የተቀጨ ረዥም ጉዞ» በሚለው መፅሃፉ ይዘረዝራል። የማህበራቱን ንቁ ክትትል እና ፖለቲካዊ ተሳትፎ እንደ በጎ ሁነት ለመረዳት አቅሙም ተፈጥሮውም የማይፈቅድለት ደርግ ስልጣን ላይ በወጣ ማግስት ከማህበራቱ ጋር እሰጣገባ ውስጥ መግባቱን ክፍሉ ታደሰ «ያ ትውልድ» በሚል ርዕስ በፃፈው መፅሃፍ (ቅፅ 1) ላይ ያትታል።

የማህበራቱን ጥያቄ መመለስ የተሳነው ደርግ ማህበራቱን ማገዱ እና መሪዎቻቸውን ማሰሩን መረጠ። በዚህ መልክ ጠንካሮቹን ማህበራት አዳክሞ የስርአቱ ባለሟሎች በሚዘውሯቸው ማህበራት ተካቸው። በመሆኑም ደርግ ስልጣን ላይ በቆየባቸው ዘመናት የሲቪክ ማህበራት ህልውና በሙያ ማህበራት እና በብቸኛው ፓርቲው የወጣት እና የሴት ክንፎች ብቻ ተወስኖ እንዲቀር አድርጓል። እነዚህ ማህበራትም እንደ ቀደምቶቻቸው ሃገራዊ ጉዳዮችን አንስቶ መንግስትን መሞገት ቀርቶ ቆምንላቸው ለሚሏቸውን የህብረተሰብ ክፍሎች መብት መከበር ለመታገል እንኳን ተስኗቸው አወዳሹ ለበዛው ወታደራዊ አምባገነን መንግስት ተጨማሪ የፕሮፓጋንዳ ነጋሪት ሆነው ቆይተዋል።

የመሻል ዘመን

ለሃገራችን የዲሞክራሲን ጭላንጭል በማሳየቱ ረገድ ኢህአዴግ ከቀደምቶቹ የተሻለ ነው። በርግጥ ፓርቲው በጫካ ትግሉ ወቅት በዲሞክራሲ ስም ሲምል እንደ መኖሩ የሃገሪቱን ፖለቲካ ልጓም ጨብጦ አለቅነትን በጫንቃው ላይ ሲያደርግ ዲሞክራሲን ያሳድጋል ተብሎ ተጠብቆ ነበር። የሆነው እና የተጠበቀው ለየቅል ቢሆንም ምንም አልተደረገም ማለት ደግሞ ጭፍንነት ይሆናል። ኢህአዴግ ከቀደምቶቹ በተሻለ ዲሞክራሲን ለመገንባት ካደረጋቸው ነገሮች አንዱ በፊት በሙያ እና በፆታ ማህበራት ብቻ ተገቶ የነበረውን የሲቪክ ማህበራት ህልውና በዛ ባለ አይነት እንዲኖሩ ማድረጉ እንደሆነ በተስፋዬ አሰፋ እና ባህሩ ዘውዴ አርትኦት የተደረገው "Civil Society at Cross Road Challenges and Prospects in Ethiopia" በሚል ርዕስ የታተመው መፅሃፍ ያትታል። በተለይ ከ1997ቱ ሃገራዊ ምርጫ በፊት በዲሞክራታይዜሽን፣ በመብት እና እኩልነት የሚሰሩትን ጨምሮ በርካታ ያሉ ማህበራት ብቅ ብቅ ብለው ነበር። ከነዚህም ውስጥ አክሽን ኤይድ ኢትዮጵያ፣ ኢንተር አፍሪካ ግሩፕ፣ የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር (EWLA) ህዝቡ መብቱን

አውቆ እንዲያስከብር ግንዛቤ ከማስጨበጥ፣ የብዙሃኑን የፖለቲካ ንቃት ከፍ ከማድረግ እና ፍትህን ለሁሉም እንድትሆን ከማድረግ አንፃር እንደ አብነት ሚጠቀስ ስራ ሰርተዋል። የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር መብታቸውን ለማስከበር የገንዘብ እና የአቅም ውስንነቶች ያሉባቸውን ሴቶች እና ህፃናት ፍትህ እንዲገኙ በሙያ በመርዳቱ በኩል ብዙ አበርክቶት የነበረው ተቋም ነው። በሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ ዋዜማ በኢንተር አፍሪካ ግሩፕ እና በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ትብብር ተዘጋጅቶ በቀጥታ ስርጭት ለህዝብ ቀርቦ የነበረውን ክርክር ማስታወስም በዲሞክራታይዜሽን በኩል የሲቪክ የማህበራት የሚኖራቸውን ሚና ለመረዳት አንድ ማሳያ ነው። ኢሰመጉ በሚል ምህፃረ-ቃል የሚታወቀው የሰብአዊ መብት ተከራካሪ ድርጅትም የዜጎች ሰብአዊ መብቶች በማስተማር፣ የመብት ጥሰት ሲከሰት በመቃወም እና በማጋለጥ ትልቅ ስራ ሲሰራ ቆይቷል። በተመሳሳይ የኢትዮጵያ መምህራን ማህበር ከአቻ ሙያ ማህበራት ላቅ ባለሁኔታ የአባላቱን መብት በማስጠበቅ እና በአንዳንድ ፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ አቋሙን በማሳወቅ በኩል ንቁ እንቅስቃሴ ሲያደርግ ቆይቷል።

መሻል ወደ መባስ

በዚህ መልክ ከኢህአዴግ ወደ ስልጣን መምጣት በኋላ ባሉት ትቂት አመታት የሲቪክ ማህበራት የተሻለ እንቅስቃሴ ሲያደርጉ ቢቆዩም ቀን ሲገፋ የነበረው እንዳለ አልቀጠለም። በተለይ ከሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ በኋላ መብትን በማሳወቅ፣ ፍትህን በማስፈን፣ እኩልነትን በማስተማር እና በመሳሰሉት ፖለቲካዊ ጉዳዮች ዙሪያ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራትን ኢህአዴግ አይናችሁ ላፈር ማለት ጀመረ። ይህ በተግባር ሲገለፅ ደግሞ ሲቪክ ማህበራት ዋና ሰዎችን ከፖለቲካ ፓርቲ አመራሮች ጋር ለቃቅሞ እስር ቤት በመክተት፣ አሳሪ የሲቪክ ማህበራት ህግ በማውጣት ሆነ።

በ2000ዓ.ም የወጣው የሲቪክ ማህራት ህጉ መንፈስ ማህበራቱን በበጀት እጥረት እግር ከወርች አስሮ በአስገራሚ ረቂቅ ሁኔታ ከጨዋታ ውጭ የሚያደርግ ነው። ህጉ በሃገሪቱ የሚንቀሳቀሱ ሲቪክ ማህበራትን የኢትዮጵያ ነዋሪዎች በጎ አድራጎት ማህበራት እና የኢትዮጵያ በጎ አድራጎት ማህበራት በማለት ከስማቸው ጀምሮ አደናጋሪ በሆነ ሁኔታ ለሁለት ከፍሏቸዋል። የኢትዮጵያ ነዋሪዎች በጎ አድራጎት ማህበራት የሚባሉት የበጀታቸውን 90% እና

በላይ ከውጭ ሃገር ማድረግ የሚችሉ ሲሆን በመብት፣ ዲሞክራታይዜሽን፣ እኩልነት ወዘተ አይነት የህዝብን ፖለቲካዊ ንቃት የመሚጨምሩ ስራዎችን መስራት አይችሉም። ይህን መስራት የሚችሉት የበጀታቸውን 90% እና በላይ ከሃገር ውስጥ ምንጮች የሚያገኙት እና የኢትዮጵያ በጎ አድራጎት ማህበራት በመባል የሚጠሩት ናቸው። ዘጠና ከመቶ ምንጫቸውን ከውጭ ሃገር ያደረጉ የሲቪክ ማህበራት መሳተፍ የሚችሉት ትምህርት፣ ጤና፣ የነፍስ አድን እርዳታ አቅርቦት በመሳሰሉ ተግባራት ላይ ብቻ ነው።

ህጉ ሌሎች አሳሪ አንቀፆች ቢኖሩትም የማህበራቱን ኢኮኖሚያዊ ዋስትና አኮላሽቶ ህልውናቸውን በይበልጥ ያከሰመው ይሄኛው አንቀፅ ነው። ህጉን ባጠቃላይ እና ይህኛውን አንቀፅ በተለይ የመለስ ዜናዊ በብልጣ ብልጥነት የሚደገፈው አምባገነን ፖለቲካዊ ማንነት ቱርፋት ነው ሲል ክርስቲያን ሞኒተር የተባለው ድህረገፅ ፌብርዋሪ 28, 2013 "Ethiopia makes help difficult for world donors advocating civil society, rights" በሚል ርዕስ ባወጣው ፅሁፍ አስነብቧል። ለዚህ «የአይበገሬው» አቶ መለስ ምላሽ ምዕራባዊኑ ፖለቲካቸውን የሚያስኬዱት ያለውጭ ጣልቃገብነት እንደሆነው ሁሉ እኛም ፖለቲካችን በባዕድ ሃገር ገንዘብ ጣልቃገብነት እንዲበጠበጥ አንፈልግም፤በመብት፣ እኩልነት እና ፍትህ ዙሪያ መስራት የሚፈልጉ ማህበራት የባጀት ምንጫቸውን ከሃገር ውስጥ ለጋሾች አድርገው መስራት ይችላሉ የከለከለ የለም በማለት ነበር የተለመደ እንዳያማህ ጥራው ....አይነት ተፈጥሮ ያለውን መልሳቸውን የሰጡት። ኢትዮጵያን በመሰለ ድሃ ሃገር ይህን አይነት የሃገር ውስጥ የባጀት ምንጭ እንደማይገኝ የተረዱት ምዕራባዊያን ታዲያ የአቶ መለስን የውጭ ጣልቃገብነትን ሳይሆን ዲሞክራሲን የመሸሻ ተልካሻ ምክንያት ይሉታል።

ይህ አይነቱ ማህበራቱን በኢኮኖሚያዊ መንገድ የማኮላሸት «ጥበብ» ጉልህ ስራ ይሰሩ የነበሩ የሲቪክ ማህበራትን ወደ አለመኖር ቀይሯቸዋል። በትቂቱ በመንቀሳቀስ ላይ ያለው የሰብአዊ መብት ተከራካሪው የቀድሞው ኢሰመጉ ሲሆን የበጀት እጥረቱ ከኢሰመጉ ወደ ሰመጉ አሳንሶት በመኖር እና በመጥፋት መሃል ይገኛል። ዝነኛው የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበርም ወደ አለመኖር ከተቀየሩት ወገን ነው። በማህበራቱ ላይ አምርሮ የተነሳው የአቶ መለስ አስተዳደር ባጀታቸውን ከውጭ አድርገው ከመብት፣ እኩልነት፣ ዲሞክራታይዜሽን ስራ ርቀው ያሉትን የሲቪክ ማህበራት

በየሶስት አመቱ ፈቃዳቸውን እንዲያሳድሱ ያደርጋል። ይህ አጭር ጊዜ ሁኔታቸው ያላማረውን ማህበራት ፈቃድ ባለማደስ እድሜቸውን ለማሳጠር ተብሎ የተቀመረ ገዢው ፓርቲ ድንቅ ዘዴ እንደ ሆነ በምዕራባዊያኑ ዘንድ ሳይቀር የታወቀ ነው።

የዚህ አጠቃላይ ውጤት ድሮም ፖለቲካ እንደ ኮረንቲ ነው ሲል የኖረን ህዝብ መብቱን እንኳን እንዳያውቅ በሚያደርግ ከፋ ድንዛዜ ውስጥ ከትቶት የሃገሪቱን ፖለቲካም የአምባገነኖች ድምፅ ብቻ የሚሰማበት በስህብ የለሽ ሲያደርገው የሲቪክ ማህበራት እንቅስቃሴም «ልማት» ላይ ብቻ እንዲያተኩር ሆኗል።

መብትን ሳያውቁ ልማት?

ለአንድ ሃገር ምርታማነት ዜጎች በነፃነት የመኖር፣ የማሰብ መብታቸው መረጋገጥ እንዳለበት ምሁራን ይስማማሉ። ለዚህ ገቢራዊነት ደግሞ በመሰረታዊነት ዜጎች ያሏቸውን መብቶች እንዲያውቁ ያስፈልጋል። የዜጎችን መብት በማሳወቁ ረገድ መንግስታዊ የሆኑም ሆነ መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት ሚና ከፍ ያለ ነውና ህልውናቸው አስፈላጊ ነው።

የዜጎች መብታቸውን በተገቢው ሁኔታ ማወቅ ለምርታማነታቸው የሚያበረክተውን አስተዋፅኦ በግልፅ ለማየት ወደ አንድ የሃገራችን አርሶአደር ቀየ በምናብ ብንሄድ አርሶ አደሩ ምርቱን ለማሳደግ በመንግስት የሚቀርበው የማዳበሪያ አቅርቦት አገልግሎት ተጠቃሚ እንዲሆን ከመንግስት በኩል ይመከራል ወይም ይገደዳል። በሌላ በኩል አርሶ አደሩ ከተሞክሮ ባገኘው እውቀቱ በመንግስት ከሚቀርብለት ማዳበሪያ ይልቅ ተፈጥሯዊ ተረፈ ምርቶችን ተጠቅሞ ሲያመርት የተሻለ እንደሚሆን ሊያምን እና ሊመርጥ ይችላል። በዚህ መሃል ላለ አርሶ አደር በመብትን በማሳወቅ ዙሪያ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት (አርሶ አደሩ ጋ መድረስ የሚችሉበት ፖለቲካዊ ማዕቀፍ በሃገሪቱ ካለ) በዚህ ረገድ የአርሶ አደሩ ውሳኔ የመስጠት መብት ምን ያህል እንደሆነ እና እንዴት ትክክለኛ ውሳኔ መሰን እንደሚችል መንገድ የማሳየት እና ግንዛቤ የማስጨበጥ ሚና ይጫወታሉ። ይሄኔ አርሶ አደሩ ስለመብቱ ያለውን ግንዛቤ ተጠቅሞ ውሳኔ ያደርጋል እንጂ ሁሌ መንግስት ያለውን አሜን ላይል ይችላል። አርሶ አደሩ ሁሌ እሺ ያለማለት ደግሞ መንግስት እንደ ማዳበሪ እና ምርጥ ዘር አቅርቦት ያሉ አርሶ አደሩን በፈለገው መንገድ

ለመንዳት የሚጠቀምበትን አንዳንዴም የሚያስገድድበትን መያዣ ሊያሳጣ ይችላልና በአርሶ አደሩ ታማኝነት ላይ እርግጠኛ መሆን አይችልም። ይህ ደግሞ በምርጫ ጊዜም ሆነ በሌላ ፖለቲካዊ ጉዳዮች በግድም በውድም በማስፈራሪያም አርሶ አደሩን ከጎኑ ለማሰለፍ ያዳግተዋል። የዚህ አካሄድ መጨረሻ ስልጣንንም ችግር ላይ የሚጥል ሊሆን ይችላልና በተለይ አምባገነን መንግስታት ይህን አይነቱን የአርሶ አደሩን ነቃት አይፈልጉትም። በመሆኑም አምባገነን መንግስታት ይህን ዓይነቱን ንቃት በአርሶ አደሩ ልቦና ባሳደሩ የሲቪክ ማህበራት ላይ ቁጣቸው ይነዳል፤ ህልውናቸውን ለማጥፋትም ተገቢ ያልሆኑ አንቀፆችን ህጋዊ አድርገው ማህበራቱን ወደ አለመኖር ይቀርፏቸዋል በሃገራችን የሆነውም ይሄው ነው።

ታላቁ ምፀት!

ከላይ እንደ ተገለፀው በሃገራችን በዜጎች መብት ላይ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት የህጋዊነት ሽፋን በተሰጠው አፋኝ አዋጅ ከጨዋታ ውጭ በመደረጋቸው ስለዜጎች መብት መማማር፣ ግንዛቤ መፍጠር፣ መከራከር አልተቻለም። ይህ አሳዛኝ እውነት ባረበበት ሃገር ስለ እንስሳት መብት መከበር የሚሰሩ የሲቪክ ተቋማት ከመንግስት ይሁንታ አግኝተው እየተንቀሳቀሱ ስለመሆኑ የሚያመላክቱ የእህዮች መብት መከበር እንዳለበት የሚያስገነዝቡ መልዕክት ያዘሉ ፖስተሮች እና በራሪ ፅሁፎች ያጋጥማሉ። ስለ እንስሳቱ መብት መከበር መቆርቆሩ በራሱ ባይጠላም ስለ ሰው ልጆች መብት በበቂ ሁኔታ ባልተዘከረበት ሃገር ስለ እንስሳት መብት ሲወራ መስማት ከማሳዝ አልፎ ፈገግ የሚያስብል ምፀት ነው።

የአንጋፋው ኢሠመጉ ጉዞ ምን ያሳያል?!

በቅድመ-1983 ኢትዮጵያ ተረቅቀው ስራ ላይ የነበሩ ህገ-መንግስቶች ከዜጎች ሰብአዊ መብቶች ይልቅ በማህበራዊ፣ ባህላዊ እና ኢኮኖሚያዊ መብቶችላይ የበለጠ ትኩረት ያደረጉ ነበሩ። ከኢህአዴግ ወደ ስልጣን መምጣት በኋላ የተረቀቀው እና አሁን በስራ ላይ ያለው ህገ-መንግስት ከቀደምቶቹ በተሻለ ሁኔታ በሰብአዊ መብቶች ላይ የሚያተኩሩ አንቀፆችን አቅፏል። ከህገ-መንግስቱ ቀደም ብሎ በሽግግር መንግስቱ የስልጣን ጊዜ ሲሰራ የነበረው ቻርተርም ባሉት ውስን አንቀፆች ውስጥ ሰብአዊ መብት ጉዳዮችን ማቀፍ ችሎ ነበር። በዚህ ሁኔታ ተፈጥሮ የነበረውን አስቻይ ሁኔታ በመጠቀም ነበር ከ1983 ጀምሮ በፕሮፌሰር መስፍን መሪነት በሃገሪቱ ቀዳሚ የሆነውን በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ የሚሰራ መንግስታዊ ያልሆነ ተቋም ለማቋቋም እንቅስቃሴ የተጀመረው።

ወቅቱ ኢህአዴግ ለዲሞክራሲ ግንባታ ያለውን ቁርጠኝነት ለማሳየት የመጨረሻ አቅሙን ተጠቅሞ ተፍ ተፍ የሚልበት ወቅት ቢሆንም ኢሰመጉን በመቀበሉ በኩል ግን ዳተኝነት አሳይቶ እንደ ነበር "The Impact of the CSO Proclamation on the Human Rights Council" በሚል ርዕስ ኢሰመጉ በ2004 ያወጣው ሰነድ ያመለክታል። እንደ ሰነዱ ኢሰመጉ ከመንግስት ዘንድ የህጋዊነት ማረጋገጫ ፈቃድ ለማግኘት ከ1983-1991 ድረስ መንግስትን ደጅ ሲጠና ቆይቷል። ይህ ሁለት ነገርን መላክታል። አንደኛው ከመነሻው ጀምሮ ኢህደግ ዜጎች መብታችን አውቀው እንዲያስከብሩ ያለው ፍላጎት አናሳ እንደሆነ ነው። ሁለተኛውም ከዚሁ የፓርቲው ተፈጥሮ የሚመነጭ እና በፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ የሚሰሩ ተቋማትን በጥርጣሬ ከማየት አልፎ አለመኖራቸውን የመምረጥ ዝንባሌውን የሚያመላክት ነው። የሁለቱ ድምር ውጤት ደግሞ በዛ ዘመንም ቢሆን ፓርቲው ዲሞክራሲን ለመገንባት አስራ ሰባት አመት ተጋደልኩ፣ ቀጣይ ዘመኑንም ለዚሁ እሰራለሁ ሲል የነበረውን ውትወታ ከአንጀት ስለመሆኑ ጥርጣሬ ያሳድራል።

በጎ ቀናት!

ኢሰመጉ በ1991 ህጋዊ ሰውነት ካገኘበት ጊዜ ጀምሮ በ2000 ዓም የሲቪክ ማህበራት ህግ ወጥቶ በስራ ላይ እስከዋለበት ዘመን ድረስ የዜጎችን ሰብአዊመብት በማስተማር፣ የመብት ጥሰቶችን ተከታትሎ ሪፖርት በማድረግ፣ የመብት ጥሰት ያጋጠማቸው ዜጎች ፍትህ እንዲያገኙ በማገዝ በኩል፣ የሃገራዊ ምርጫ ሂደቶችን በመከታተል እና በመዘገብ በኩል በጎ ተግባራት ሲያከናውን ቆይቷል።

በ1997 ምርጫ ኢሰመጉ ወደ 1550 የሚደርሱ ታዛቢዎችን በመላ ሃገሪቱ አሰማርቶ መንግስት የሃገሪቱን የምርጫ ህግ ከማክበር የጎደለባቸውን ሁኔታዎች የሚያሳዩ ሪፖርቶችን ይፋ እንዳደረገ ድርጅቱ «የ1997 ምርጫ ልዩ ሪፖርት» በማለት ጥቅምት 10/1998 ባወጣው ሪፖርት ይገልፃል። በሰብአዊ መብት ዙሪያ ትምህርት በመስጠቱ በኩል ሴሚናሮችን በማዘጋጀት

እስከ ቀበሌ በመውረድ ያስተምር ነበር። በዚሁ እንቅስቃሴው ተማሪዎች፣ የማህበረሰብ መሪዎች፣ የመንግስት ሰራተኞች፣ ፖሊሶች፣ የህግ ባለሙያዎች፣ የእስር ቤት ሰራተኞች፣ የመንግስት ባለስጣናት እና ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች በሰብዊ መብቶች ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ለማሳደግ ድርጅቱ ብዙ ስራዎችን ሰርቷል። በተጨማሪም በሃዋሳ እና በባህርዳር ቤተመፅሃፍትን ከፍቶ በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ ጥናትና ምርምር ለሚያደርጉ አካላት የማጣቀሻ መፃህፍትን እና ሌሎች መዛግብት ሲያቀርብ ቆይቷል።

ዲሞክራሲዊ ስርዓት ባልተገነባበት ሃገር ሰብአዊ መብቶችን ማስከበር አዳጋች በመሆኑ ኢሰመጉ የዲሞክራሲያዊ ስርዓት ዋና የሆነውን የምርጫ ስርዓት በመታዘብ እና ሪፖርቶችን በማጠናቀር ተግባር ላይ ትልቅ ተሳትፎ ሲያደርግ ቆይቷል። በተጨማሪም በሃገሪቱ የምርጫ ህግ ዙሪያ ለመራጮች፣ የፖለቲካ ፓርቲ መሪዎች፣ ጋዜጠኞች እና የሲቪክ ማህበራት የግንዛቤ ማስጨበጫ ሴሚናሮች ያዘጋጅ ነበር። ለዚሁ ስራ የሚውል የገንዘብ አቅም ከባህር ማዶ በሰፊው ያገኝ የነበረው ኢሰመጉ ቅርንጫፍ መስሪቤቶቹን እያደር በማስፋፋት በ2001ዓ.ም ወደ 12 አድርሶ በስሩ 58 ባለሙያዎችን ቀጥሮ ያሰራ ነበር። ከሰራተኞቹ ውስጥ 16ቱ የሰብአዊ መብት ጉዳዮች ምርመራ ባለሙያች ነበሩ። ሰመጉ በአርባምንጭ፣ አሰላ፣ ባህርዳር፣ ደሴ፣ ድሬዳዋ፣ ጋምቤላ፣ ጎንደር፣ ሃዋሳ፣ ጅማ፣ ጂጂጋ፣ መቀሌ እና ነቀምት ቅርንጫፍ መስሪያቤቶች የነበሩት ሲሆን ከተሞቹ የተመረጡት በአንፃራዊነት የሰብአዊ መብት ጥሰት የሚበረክትባቸው ናቸው ተብሎ ስለሚታሰብ ነበር ሲል ከላይ በተገለፀው ድርሳኑ ያስረዳል። አዲስ አበባ በሚገኘው ዋና መስሪያቤቱም ሆነ በቅርንጫፍ ቢሮዎች አማካይነት በ9000 ሰብአዊ መብት ጥሰቶች ጉዳች ላይ ክትትል አድርጎ ሪፖርቶችን ይፋ አድርጓል፣ 34 ቋሚ እና 17 ልዩ ሪፖርቶችንም አውጥቷል። ሪፖርቶቹም ለሃገር አቀፍም ሆነ ለአም አቀፍ ድርጅቶች ዋቢ ሆነው እንዳገለገሉ የኢሰመጉ ሪፖርቶች ያመለክታሉ።

በዚህ ሁሉ ጉዞው ውስጥ ድርጅቱ ገለልተኛ ለመሆን አብዝቶ ቢጥርም ከመንግስት በኩል በድጋፍ ፋንታ ማስፈራራት እና ወከባ እንደሚያስተናግድ የኢሰመጉ አባላት ሰርክ የሚናገሩት ነው። ድርጅቱ ምርጫን እና ሌሎች ሃገራዊ ሁነቶችን ተከትሎ የሚያወጣቸው ሪፖርቶች ከመንግስት ጋር ያለውን ግንኙነት የባሰ የሚያሻክር ሆኗል። ኢሰመጉ ገለልተኛ ለመሆን እንደሚጥር አባላቱ ይናገሩ እንጅ መንግስት በበኩሉ ሪፖርቶቹን ከመቀበል ይልቅ በድርጅቱ የተፈበረኩ ሃሰተኛ ድርሰቶች ናቸው ማለቱ ይቀናዋል።

አምሳስ ህግ ወጀብ?!

በ1999 ዓ.ም በሃገራችን ወደ 127 የሚጠጉ በመብት ላይ የነበሩ የሲቪክ ማህራት እንደ ነበሩ ኢሰመጉ ከሁለት አመት በፊት ባወጣው ሰነድ ያስረዳል። በ2000ዓም የሰቨክ ማህበራት ህግ ከወጣ በኋላ በሰብአዊ እና ዲሞክራሲዊ መብቶች፣ በህፃናት፣ በአካል ጉዳተኞች፣ ሴቶች መብቶች እና እኩልነት፣ በግጭት አፈታት እና እርቅን ማስፋፋት፣ በህግ የበላይነት ዙሪያ የሚሰሩ ማህራት በስራቸው እንቀጥላለን ካሉ 90 የበጀት ምንጫቸውን ከሃገር ውስጥ ማድረግ አለያም የትኩረት አቅጣጫቸውን በልማት ዙሪያ ብቻ እንዲያደርጉ የሚል አጣብቂኝ ውስጥ ገቡ። ከ127ቱ ድርጅቶች ውስጥ በመብት ዙሪያ በመስራቱ እንደሚቀጥል አስታውቆ በበጀት እጥረት ድቀት ውስጥ ሆኖም ቢሆን ከፋኙ ህግ መውጣት በኋላም ህልውናውን ጠብቆ የቆየው ኢሰመጉ ብቻ ነው።

ሆኖም በ2000 ዓ.ም የወጣውን የሲቪክ ማህበራት ህግ ተከትሎ ኢሰመጉ በበጀት ድርቅ በመኖር እና ባለመኖር መሃል እየተላጋ ይገኛል። በበጀት እጥረቱ ሳቢያ በሃገሪቱ አብዛኛ ክልሎች ከነበሩት 12 ቅርንጫፍ መስሪቤቶች ወደ 3 አሽቆልቁለዋል። ከአዋጁ አንድ አመት በፊት የነበሩትን 58 ባለሙያዎችን ደሞዝ ከፍሎ ማሰራት ስለተሳነው ቀንሶ ወደ 12 አድርሷቸዋል። የባለሙያዎቹ መቀነስ የድርጅቱን ዋና ዋና ዲፓርትመንቶች መታጠፍን አስከትሏል። የቅርንጫፍ ቢሮዎችን ማስፋፋት እና አባላት ምልመላ ዲፓርትመንት፣ የውጭ ግንኙነት እና ኮሚኒኬሽን ክፍል፣ የሰብአዊ መብት ትምህርት እና ማስከበር ዩኒት፣ ተጎጅዎችን በህግ አገልግሎት በኩል የመደገፊያ ዩኒት፣ የዕቅድ እና ፕሮጀክት ዝግጅት ክፍል ከታጠፉት ክፍሎች ውስጥ ናቸው። አንድ በሰብአዊ መብቶች ዙሪ የሚሰራ ተቋም እነዚህን ክፍሎች ከዘጋ እንዴት የተቋቋመለትን ዋነኛ ግብ መምታት ይቻለዋል? ቅርንጫፍ መስሪቤቶች ከ12 ወደ 3 ማነስም ሌላው ጉዳት ሲሆን የድርጅቱን ስም ከኢሰመጉ ወደ ሰመጉ የቀየረውም ይሄው ነው። (በ ሲቪክ ማህበራት ህጉ መሰረት ከአምስት ክልሎች በታች የሚሰራ ድርጅት የኢትዮጵያ የሚለውን ቅጥያ መያዝ አይችልም)። ሰመጉ ወደሚል መጠሪያ ያነሰው ኢሰመጉ ያከበትን አደጋ የሚያሳየው በበጀት እጥረት ምክንያት የድርጅቱ ሸራተኞች በቀን ከ 30 ደቂቃ በላይ ኢንተርኔት መጠቀም አይችሉም። የድርጅቱ ወርሃዊ የስልክ ባጀትም ወደ 120 ብር ወርዷል። ድርጅቱ የሰብአዊ መብት ጥሰቶችን ለመመርመር የሰብአዊ መብት

ጥሰቱ የተደረገበት ቦታ በአካል ከመገኘት በተጨማሪ የጉዳቱ ሰለባዎችን ለማግኘት ድህረገፆችን እና የስልክ ግንኙነቶችን በብዛትከመጠቀሙ አኳያ ይህ አሳሳቢ ጉዳይ ነው።

በሲቪክ ማህበራት ህግ የተቀመጠው የበጀት አደላደሉ በ90/10 ብቻ አያበቃም። ሌላ 70/30 የሚባል የበጀት ክፍፍልም አለ። የበጀታቸውን 90 ከሃገር ውጭም ሆነ ከሃገርቤት ያደረጉ ማህበራት ያገኙትን በጀት 70 እና በላይ ለስራ ካፒታል ባጀት መመደብ ሲኖርባቸው ቀሪውን 30 እና በታች ደግሞ የሰራተኛ ደሞዝን ጨምሮ ለሌሎች የስራ መስኬጃ ተግባራት እንዲያውሉ ያስገድዳል። ለአስተዳዳደራዊ ተግባራት የተመደበው ባጀት ማነስ ማህበራቱ ተጨማሪ ቅርንጫፎችን ከፍተው፣ ባስፈላጊው መጠን ባለሙያወችን ቀጥረው ከመስራት ያግዳል።

የትኩረት አቅጣጫውን ከሰብአዊ መብቶች ወደ ልማት መቀየርን ያልወደደው ኢሰመጉ ከሃገር ውስጥ ለጋሾች በጀት የማፈላለጉ ነገር እንዳይሳካለት የሲቪክ ማህበራት ህጉ ሌላ ተግዳሮት አስቀምጦለታል። ይህም ከሃገር ውስጥ ማህበሩን የሚያግዙ ግለሰቦችንም ሆነ ድርጅቶችን ሙሉ ማንነት መግለፅ እንደሚጠበቅበት ህጉ ይደነግጋል። ማህበሩ ከመንግስት ጋር ባለው የሻከረ ግንኙነት ሳቢያ የለጋሾቹን ደህንነት አደጋ ላይ ላለመጣል ማንነታቸውን ከመግለፅ ከዘገየ ደግሞ ከ20000-50000 ብር የሚደርስ ቅጣት እንደሚጠብቀው ይሄው ህግ ያዛል። ይህን መሰሉ የመንግስት ቁጥጥር ባይኖር እንኳን የሲቪክ ማህበራትን ጥቅም በቅጡ አውቆ የመደገፉ ልምድ እምብዛም ባልደገበት በሃገራችን ሁኔታ በድፍረት ማህበሩን ለመርዳት የሚዘረጋ እጅ መጠበቅ ቀቢፀ ተስፋ ነው። በመሆኑም ሃገራችን በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ በመስራት ፋና ወጊ የሆነው እና በታላቁ የአደባባይ ምሁር ፕሮፌሰር መስፍን ወ/ማርያም ከፍተኛ ጥረት ተመስርቶ ከላይ የተጠቀሱትን እና ሌሎች በጎ ተግባራትን ሲያከናውን የቆየው ኢሰመጉ አሁን በመጥፋት ስጋት ላይ ይገኛል።

የገንዘብ እጥረቱ ያመጣውን ችግር ለማወገድ እና መንግስት ያወጣው የ10/90 ህግ በኢሰመጉ ላይ ተፈፃሚ እንዳይሆን ሰመጉ በ1991 የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ጠቅላላ ጉባኤ ያወጣውን መግለጫ በመጥቀስ መንግስትን ለማሳመን ጥረት ማድረጉን ድርጅቱ በ2000 ዓም ባወጣው የማሻሻያ ሃሳቦችን በያዘው ጥራዝ ያስነበባል። እንደ ጠቅላላ ጉባኤው መግለጫ ማንኛውም ሰው በግል

ወይም ከሌሎች ጋር በመሆን ሰብአዊ መብቶችን ለማስፋፋት እና ለማስከበር በሰላማዊ መንገድ ለመንቀሳቀስ ከማንኛውም ወገን ገንዘብ የመጠየቅ፣ የመቀበልና ስራ ላይ የማዋል መብት አለው። ይህ መግለጫ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች በገንዘብ እጥረት ምክንያት ብቻ ስለሰብአዊ መብቶች ከማስተማር፣ ሰብአዊ መብቶች መከበራቸውን ከመከታተል እና ከመሳሰሉ ለማህበረሰብ እድገት እና ለዲሞክራሲ ግንባታ የሚስፈልጉ እንቅስቃሴዎች እንዳይገቱ ለማድረግ የተደረገ እርምጃ ነው።

የኢህአዴግ መንግስት አቋም

የተባበሩት መንግስታት መስራች እና አባል የሆነችው ሃገራችን መንግስት በበጀት ድርቅ ማህበራቱን የሚያንገላታውን የሲቪክ ማህበራት ህግ አለማቀፋዊ ተቀባይነት ያለው እና በሃገሪቱ ፖለቲካዊ ክበብ ውስጥ የውጭ ጣልቃገብነትን የሚያስቀር በማለት ትክክለኛነቱን አበክሮ ይገልፃል። በ2001 መስከረም-ጥቅምት በወጣው የመንግስት ልሳን በሆነው አዲስ ራዕይ መፅሄት ቅፅ 2 እትሙ ገፅ 27 ስለ ህጉ የበጀት ድልድል ትክክለኝነት የሚከተለውን ያስነበባል «በየትኛውም ዲሞክራሲያዊ ሃገር እንደ አሜሪካ ባሉት ሃገራት ጭምር የፖለቲካ ፓርቲዎች ዜሮ አምስት ሳንቲም ከውጭ ዜጎች ከተቀበሉ በህግ የሚቀጡበት ምክንያት ገንዘቡ ከየትም ይምጣ ከየት ፓርቲው የአሜሪካ ዜጎች እስከፈጠሩት እና እስከመሩት ድረስ አሜሪካ ነው ተብሎ መደምደም ስለማይቻል ነው። ፓርቲዎች በውጭ ገንዘብ መንቀሳቀስ አይችሉም የሚባልበት ምክንያት የእያንዳንዱ ሃገር ፖለቲካ ከውጭ ተፅዕኖ ነፃ መሆን ስላለበት ነው። የብዙሃን ማህበራትም በሃገራችን ፖለቲካ ውስጥ ከፓርቲዎች የማይተናነስ እጅግ ቁልፍ የሆነ ድርሻ አላቸው። ስለሆነም እንደ ማንኛውም የፖለቲካ ተዋናይ ሁሉ ከውጭ ገንዘብ እና ከውጭ ተፅዕኖ ነፃ መውጣት አለባቸው። »

ይህ የመንግስት አባባል በማወቅም ይሆን ባለማወቅ ፖለቲካን እና የፓርቲ ፖለቲካን አንድ እና ያው አድርጎ ለማየት ይቃጣዋል። ከፍ ብሎ የተገለፀው የመንግስት ሙግት ዲሞክራሲን ለመገንባት እና የዜጎችን መብቶች ለማስከበር ሲሆን ብቻ የፖለቲካ ስራ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበረትን መንግስታዊ ስልጣን ለመያዝ ከሚንቀሳቀሱ እና የፓርቲ ፖለቲካን ከሚያራምዱ የፖለቲካ ፓርቲዎች ጋር ተገቢ ባልሆነ መንገድ ያዳብላል። ለፓርቲዎቹ የተከለከለውን

ከውጭ ምንጭ ባጀት የማግኘት ጉዳይ ለሲቪክ ማህበራትም ያለአግባብ መከልከሉንም ትክክለኛ ለማስመሰል የማይገናኘውን የአሜሪካን ልምድ በምስክርነት ይጠራል፡፡ ይህ አይነቱ የተለመደ የኢህአዴግ ክርክር ነገሩን ቀረብ ብሎ ለማያውቅ ሰው ትክክል የሚመስል፣ እጅግ አደናጋሪ ከመሆኑ ባሻገር የክርክሩ አመንጭ የሆኑትን የአቶ መለስን «ረቂቅ» ፖለቲካዊ ማንነት ለማወቅም ዋና አስረጅ ነው፡፡

የሺሰመጉ እንግልት ለምን?

የሲቪክ ማህበራት ህጉን ይፋ መሆን ተከትሎ የአብዛኞቹ በመብት ላይ የሚሰሩ ሲቪክ ማህበራት ህልውና አደጋ እንደገጠመው እሙን ነው፡፡ ከነዚህ ወገን በሆነው ኢሰመጉ ላይ ደግሞ የመንግስት ክስታራነት ጫን ያለ እንደሆነ ማህበሩ በ2004 ባወጣው ድርሳን ያመለክታል፡፡ የማህበሩ መስራች ስለሃገራቸው መጭነት የማይታክታቸው እና ያመኑበትን ነገር በደባባይ ከመናገር ወደኋላ የማይሉት ፕሮፌሰር መስፍን ወ/ማርያም መሆናቸው የመንግስትን ትኩረት ሳይስብ አልቀረም፡፡ ፕሮፌሰር መስፍን በወሰነ ደረጃም ቢሆን ሰዎች የተሰማቸውን እንዲናገሩ የሚፈቅደውን ኢህአዴግን ቀርቶ ለሁሉ ነገር ቃታ መሳብ የሚቀናውን ደርግን እንኳን ፈርተው የመሰላቸውን ከመናገር ወደኋላ የሚሉ ሰው አለመሆናቸው የሚታወቅ ነው፡፡ በእሳቸው ግምባር ቀደምነት የተቋቋመ ማህበር ድሞክራሲያዊነቱ ከልብ ላልሆነ መንግስት የራስ ምታት እንደሚሆን እሙን ነውና መንግስት በድርጅቱ ላይ የሚወስደው እርምጃ የሚጠበቅ ነው፡፡

ከህዝብ ምን ይጠበቃል?

በአሁኑ የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ እንደ ኢሰመጉ የዜጎችን መብት ማስከበርን አላማ አድርገው የሚንቀሳቀሱ የሲቪክ ማህበራት ህልውና አሳሳቢ ነው፡፡ ይህ የሆነበት ዋና ምክንያት ደግሞ መንግስ ያወጣው ህግ የውጭ እርዳታ ላይ ብቻ ቆሞ የነበረውን የማህበራቱን የኢኮኖሚ አቅም የሚያደቅ በመሆኑ ነው፡፡ ማህበራቱ ለህዝብ መብት መከበር ከመቆማቸው አኳያ ታዲያ አዋጁ የዘጋውን የውጭ የገንዘብ ምንጭ ከሃገር ውስጥ የመተካቱን ነገር መልመድ ከሰፊው ህዝብ ይጠበቃል፡፡ ይህን ለማድረግ የመጀመሪያው እርምጃ በማህበራቱ አስፈላጊነት ላይ ማመን ስለሆነ በዚህ ዙሪያ ግንዛቤ የሚሰጡ ዕሁፎን ማንበብ አስፈላጊ ነው፡፡ ይህ ከሆነ ማህበሩን በፈቃደኝነት

በማገልገል፣ ወርሃዊ መዋጮ በማድረግ፣ ስለማህበሩ ጠቃሚነት ለሌሎች በማስተማር ወ.ዘ.ተ መደገፍ ይቻላል፡፡ በተጨባጭ ባለው የሃገራችን ሁኔታ ግን የሃገራችን አብዛኛው ዜጋ በሃገር ውስጥ የገንዘብ ምንጭ ማህበራቱን ለመደገፍ ተነሳሽነት ይጎድለዋል፡፡ ተነሳሽነቱ ባላቸው ዜጎች ዘንድ ደግሞ መንግስት የረጅ አካላት ሙሉ ማንነት መጠቀስ አለበት የሚል ህግ ስላወጣ ማህበራቱን እንደ ሚደግፉ መንግስት ካወቀ ክፉ ይገጥመናል ብሎ ከመፍራት ወደ ኋላ የማለት ነገር ይታያል፡፡ የሃገራችን ድህነት የሚያመጣው የዜጎች ድህነትም አብዛኛው ህዝብ እጁን እንዳይዘረጋ እንደ ሚከለክል እሙን ነው፡፡ ሆኖም ከድህነቱ ይልቅ ፍርሃቱ እና ከሃገር ውስጥ ገቢ ማህበራትን ማስተዳደር እንደሚቻል ያለማሰቡ ነገር ዋነኛው እንቅፋት ይመስለኛል፡፡ ግንዛቤው ካለ ቢያንስ ከወር በአንድ ቀን ለሻይ ቡና እና ሌሎች መሰል መዝናኛዎች የምናወጣውን ገንዘብ ለመሰዋት ብዙ አንቸገርምና እንደ ነጮቹ የተትረፈረፈ የባጀት አቅርቦት ማድረግ ባይቻል እንኳን አሁን ኢሰመጉ ያለበትን ወደ መጥፋት ያመዘነ ህልውና በጥቂቱም ቢሆን የተሻለ ማድረግ ይቻላል፡፡

ምዕራፍ ሶስት፡ የአቶ መለስ ትዝታዎች

3.1 የመለስ ውበቶች!

የትብዝና ወራታቸውን እና የዩኒቨርሲቲ ትምህርታቸውን ለትግሉ የሰውት አቶ መለስ ዜናዊ በአፀደ ክተለዩን አመታት ተቆጠሩ። አቶ መለስ በህይወት ዘመናቸው የመስላቸውን አድርገው ለማንም ወደ ማይቀረው በጊዜ ሄደዋል። ሰውየው የመንግስቱ ሃይለማርያምን ወንበር ተረክበው ከፊተኛቸው ሶስት አመት ዘለግ አድርገው ታላቋን ሃገር ሲያስተዳድሩ እንዳልክ ተብለው፣ የወደዱትን አድርገው፣ በሁሉን አወቅ ልዕለ-ሰብ ተመስለው ነበር። ከማድነቅ እና መታዘዝ አልፈው እንደማምለክ የሚቃጣቸው ተከታዮችንም አትርፈው ነበር። ለዚህም ይመስላል ተከታዮቻቸው መሞታቸውን ላለማመን ከተፈጥሮ ጋር እልህ በሚመስል መልኩ ሬሳ በመኪና ጭነው ጀግና አይሞትም ሲሉ የታዩት።

በኒለኞቹ የመሪነት ዘመናቸው በተለይ የህወሃት/ኢህአዴግ እስትንፋስ፣ የሀገሪቱ ብቸኛ አድራጊ ፈጣሪ፣ ፖሊሲ ቀራጭ፣ ስለሁሉ ተጠያቂ፣ የሁሉ ፈቃጂ ከልካይ፣ ከተማዬ ገጠሬውን፣ ልጅ አዋቂውን፣ ሴት ወንዱን፣ ሲጉንም ክንፉንም ሰብሳቢ፣ አወያይ፣ መካሪ ዘካሪ ሆነው ነበር። ፡ ከምርጫ 1997 በኋላ ለትንሹም ለትልቁም በየመድረኩ መታየታቸው ስልጣን ጠቅላይነታቸውን ያሳብቅ ነበር። ሁሉን ጠቅልሎ የመያዙ ነገር አቶመለስን ከሊጡም ከወጡም እንዲሉ በማድረጉ እረፍት ማጣቱ ከህመማቸው ጋር ተደምሮ ሲቀራቸው ወደሞት ሳያጣድፋቸው አልቀረም።

ተማሪውን መለስ ጠቅላይሚኒስተር መለስ ያደረጋቸው ተምሮ ዶክተር ከመሆን የተለምዶ ጉጉት እና ምኞት አለፍ ብለው ማሰባቸው ነው። አቶ መለስ በጉብልነት እድሜያቸው እጃቸው የገባውን «ነወር ክበር» የሚያስብለውን የህክምና ዶክተርነት ሙያ እንደምንም ነገር ቆጥረው ደደቢትን መመኘታቸው ሁሉም ሰው የማያስበው ልዩነታቸው ነው።

ደደቢት ከገቡ በኋላም መልካም የሆነውን የማንበብን እጣፋንታ መምረጣቸው ተናግረው እንዲያምርባቸው ረድቷቸዋል። አንባቢነታቸው በነጮች ሳይቀር የሚመሰክርላቸው አቶ መለስ ይበጃል ያሉት ሃሳባቸው ሶስተኛ ወገንን አሳመነም አላሳመነ፣ አስከፋም አስደሰተ፣ ከመርህ ጋር ተጋጨም አልተጋጨ፣ ትናንት ራሳቸው በአንደበታቸው ከተናገሩት ጋር ገጠመም አልገጠመ ዛሬ ያመኑበትን ብቸኛው መንገድ አድርገው ለማስረዳት አይሰንፉም። ይሄ ማንነታቸው ጥሩ ነው መጥፎ ወደ ሚለው ዝርዝር ሳይገባ ላመኑበት ነገር ያላቸው ፅናት ግን ውበታቸው ነበር።

ክፉም ይሁን በጎ ላመነበት ነገር እስከመጨረሻው የሚፀና ሰው እንደሚያደንቁ የሚናገሩት የአቶ መለስ ይህ ንግግራቸው ከላይ የተገለፀውን ማንነታቸውን ያመላክታል። በህልፈታቸው ሰሞን አንድ የቢቢሲ ጋዜጠኛ «ያመኑበትን የሚናገሩ የሚናገሩትን የሚያደርጉ» ሲል ነበር የገለፃቸው። «የሚናገሩትን የሚያደርጉ» የሚለው ቢያጠያይቅም የሚያምኑበትን የሚናገሩ የሚለው ይገልፃቸዋል። ለወትሮው ሲያንቆለጳጵሳቸው የነበረው ዘ-ኢኮኖሚስት መፅሄትም በሞቱ ሰሞን «አምባገነንነትን በአለማቀፍ መድረክ ተቀባይ ለማድረግ ሲለፉ የኖሩ መሪ» ሲል ገልጿቸዋል። ይህ አባባል የመጣው ‹ልማታዊው መንግስቱ በበልጣን ላይ መሰንበትን የሚፈልገው ለልማት ሲል ነው፤ስለዚህ ልማትን እስካመጣ ድረስ ፓርቲየ ስልጣን ላይ ቢባጅም በልማታዊነቱ ህዝቡ ፈልጎ መርጦት በመሆኑ ዲሞክራሲዊ ከመሆን የሚያግደው የለም› ብለው ሲሞግቱ በመኖራቸው ነው። የፈለገ ተአምር ቢሰራም መንግስት ስልጣን ላይ ከሰነበተ አምባገነንነት እንደማያጣው የሚያውቁት ነጮች ደግሞ ለአምባገነን አገዛዛቸው የልማታዊነት ገበር ያለው የይስሙላ ዲሞክራሲ ካባ የሚሰፉ ከንቱ ደካሚ ሙግተኛ ያደርጓቸዋል።

መንግስታዊ መንበሩን ከመዘወሩ ጎን ለጎን መማርን መሻታቸውም ሌላው የሰውየው መልካም ገፅታ ነው። ትምርቱን ቢማሩም ባይማሩም የሰራዊታቸው ክንድ እስካልዛለ ድረስ በስልጣን ላይ መቆየት እንደሚችሉ እያወቁ መማር መፈለጋቸው ለእውቀት ያላቸውን ቦታ ያመላክታል።

3.2 ፋኖው መለስ

አቶ መለስ በጫካ ትግል ቆይታቸው በጦር ሜዳ ጀብዱ በመስራት ብዙ አይታወቁም። እንደውም የጫካው ህወሃት ሂሳብ ሹም የነበሩት አቶ እየሩሳሌም ጌታቸው «ነፍሱን በጨርቅ መቋጠር የሚቀረው» ሲሉ ከመሞት መሰንበት ባይ፣ ነፍሳቸውን ወዳድ እንደ ነበሩ «የሀገር ልጅ» ለተሰኘው የኢሳት ፕሮግራም በአንድ ወቅት ገልፀዋል። አቶ ኢየሩሳሌም በተቃራኒው ወ/ሮ አዜብን «በተፋፋመ ጦርነት ለመማገድ የማትፈራ ጀግና ነበረች፣ ዘወትር በጦርነቱ ለመሳተፍ ስትፈልግ እሱ ነበር እየለመነ የሚያስቀራት፤ አንዳንዴ ግን እምቢ እያለችው ትሄድ ነበር» ይላሉ። አቶ መለስ ራሳቸውም በትግሉ መጀመሪያ አመታት በተወሰኑ ግንባሮች ተሳትፌያለሁ ይሉነበር እንጂ በትግሉ ዘመን ሁሉ ከጠላት ጋር ጉሮሮ ለጉሮሮ ተናንቄ ተዋግቻለሁ፣ በጥይት በሳንጃ ጠላት አርበደብድ ነበር ብለው አያውቁም።

አቶ መለስ ብዙውን የጫካ ህይወታቸውን በፖለቲካው ኮሚሳርያት ክፍል ነበር ያገለገሉት። ሁሉም ሰው ጦር ሜዳ ወርዶ መዋጋት ላይኖርባቸው ይችላልና አቶ መለስ መድፍ ማገላበጡ ባይሳካላቸው መፅሃፍ አገላብጠው፣ ሀልዮት ባይፈጥሩም የነማርክስን ሃልዮት እንደሚመች ደውረው ሰራዊቱን ለአላማ በመፅናት ስም ነፍስን ከምንም እስካለመቁጠር በዘለቀ መሰጠት ህወሃት/ኢህአዴግን አዲስ አበባ እንዲያደርስ አድርገዋል። ይህ ለህወሃት ትልቅ አበርክቶት ነው።

መትረይስ ከማናገር መውዜር ከመታጠቁ ሰራዊቱን በምስራቃዊ ርእዮት አለም ወደ ማስታጠቁ መዞራቸው ለአቶ መለስ በግልም ብዙ ጠቅሟቸዋል። ብዙጊዜያቸውን በማንበብ እንዲያሳልፉ አድርጓቸዋል። ማንበባቸው የርእዮት አለም ትጥቃቸውን ከማጥበቁ ባሻገር ማለት የፈለጉትን ንባብ በሳለው ርቱዕ አንደበት አሳምረው እንዲናገሩ፣ ተናግረውም እንዲሰሙ፣ በሰራዊቱ ዘንድም ወደር የለሽ ምጡቅ፣ አዋቂ ተደርገው እንዲታሰቡ ረድቷቸዋል። በሰራዊቱ ዘንድ ያላቸው ተቀባይነት እያደር እያደገ መምጣቱ በእድሜም፣ በችሎታም ላቅ የሚሉዋቸውን እንደነ አረጋይ በርሄ እና ግደይ ዘርአፅዮን አይነት ቀደምት ታጋዮችን አስወግዶ ፊት ለመሆን ትግላቸው ክንዳቸውን አበርቶላቸዋል።

በጫካ ትግሉ ወቅት የወታደሩ ክንፍ በፖለቲካ ኮሚሳሪያቱ ስር ስለነበር የፖለቲካ ኮሚሳርያቱን ቁንጮነት የተቆናጠጡት መለስ በተለይ በኋለኞቹ

የትግል ዘመናት የህወሃት ዋና ሰው እንዲሆኑ አስችሏቸዋል። በጦር ሜዳ ከጦሩ ጋር ወድቀው ተነስተ ከታገሉት የጦሩ ፊትአውራሪዎች በላይ በስልጠና፣ ፕሮፖጋንዳ እና ርእዮተአለም ስርፀት ስራ የተካኑት ተናጋሪው መለስ ተፅእኖ መፍጠር ችለው እንደነበር የህወሃትን ትግል የሚዘክሩ ከቅርብ አመታት ወዲህ በብዛት እየታተሙ ያሉ ድርሳናት ይጠቁማሉ።

3.3 በምስራቅ - ምዕራብ መስህብ መዋተት

እንደሃገራችን አቆጣጠር በ 1960ዎቹ መጨረሻ አካባቢ በሃገራችን የነበረው የፖለቲካ ንፋስ በማርክሲስት ሌኒኒዝም ርዕዮት የተቃኘ ስለነበር በዚሁ ዘመን ትግል የጀመረው ህወሃትም ማርክሲዝም ሌኒኒዝምን መመሪያው እንዳደረገ በ1968ቱ ማኒፌስቶው ላይ እንዲህ ሰፍሯል፡ «ማርክሳዊ ሌኒናዊ ሳይንስ የላብ አደር ርዕዮተ-አለም መሆኑን በማመን በአሁኑ ጊዜ የሚካሄደውን አብዮት ከግቡ ሊደርስ የሚችለው ይህንን መመሪያ በማድረግ ብቻ መሆኑን በመገንዘብ ...ወዝ አደሩንና ደሃ ገበሬውን ለማደራጀት በቅድሚያ ማርክሳዊ ሌኒናዊ የሆነ የፖለቲካ ማህበር ያስፈልጋል።» (ገፅ. IX-X) ወደ ሰባዎቹ ሁለተኛ አጋማሽ አካባቢ ደግሞ ትግራይን ነፃ ካወጣሁ በኋላ የአልባኒን አይነት ሶሻሊዝም በነፃይት ትግራይ እመሰርታለሁ ሲል ማሌሊት መመሪያየ ነው እንዳለ እና ማሌሊትን በማቀንቀኑ በኩል ደግሞ አቶ መለስ ቀዳሚ እንደነበሩ «ከሃገር በስተጀርባ» የሚለው የአስራት አብርሃም መፅሃፍ ያስነብባል።

በዚህ ሁኔታ አብዛኛውን የጫካ ቆይታቸውን በምስራቃዊ ፖለቲካ ዘይቤ አድርገው የቆዩት አቶ መለስ አዲስ አበባ በቅርብ ርቀት ሲታያቸው እና የምስራቃዊው ርዕዮት ሲንኮታኮት አንድ ሆነ። አዋጭው መንገድ እየነጋለት ካለው ምዕራባዊነት ጋር መመሳሰል መሆኑ የተከሰተላቸው አቶ መለስ እንደፈረጆቹ አቆጣጠር በ1990 ወደ ምእራባዊኑ አውራ ሃገር አሜሪካ ገሰገሱ። የጉዞዋቸው ዋና አላማ ደርግን ጥለው ለሚመሰርቱት መንግስት ግልፅ የሆነ የአሜሪካ እዳታ ስለሚያስፈልጋቸውና ያንን ለማስተማመን መሆኑን በወቅቱ የአሜሪካ ፀጥታ ምክርቤት ባልደረባ ለነበሩት እና በቅርቡ በሞት የተለዩት ወዳጃቸው ፖል ሄንዝ ባደረጉላቸው ቃለ ምልልስ ገልፀዋል።

በቃለ-ምልልሱ ሄንዝ ለአቶ መለስ ወሳኝ ጥያቄዎችን አቅርቦ ነበር። የቃለ-ምልልሱ ሙሉ ቃልም ስለኢትዮጵያ ፖለቲካ ትኩረት በሚያደርጉ ድህረገፆች

ላይ ይገኛል። በሶስት ዙር በተደረገው ቃለ-ምልልስ ሄንዝ የአቶ መለስን እና የድርጅታቸው ህወሃትን ምስራቃዊ የፖለቲካ ማንነት ሲጠይቃቸው «ድርጅታችን ምስራቃዊነትን አያውቅም፣ ማርክሲስት ሌኒኒስትነትን የሚገልፅ አንዳችም ቅጥያ በድርጅታችን ስም ላይ የለም፤ ምናልባት እኛ በግል ማርክሲዝምን እናምን ይሆናል እንጂ» ሲሉ ነበር እንመሰርተዋለን ሲሉት የኖሩትን ማሌሊትን ዶሮ ሳይጮህ እንደ ጴጥሮስ ደጋግመው የካዱት። ነገሩ ያልጣመው ሄንዝ «ደጋግማችሁ ማርክሲስት ነን ትሉ ነበር፣ እንደውም የአልባኒያን ሶሻሊዝም አርአያ ትግራይ ላይ እንደግማለን ትሉ ነበር» ሲል ሲሞግታቸው አቶ መለስ «እኛ የቻይናንም ሆነ የራሽያን አለያም የአልባኒያን ሶሻሊዝም በህዝባችን ላይ የመጫን እቅድ የለንም» ብለው ከእውነታው የማይገጥመውን ሶሻሊስት አይደለንም ሚለውን አቋማቸውን አጠናክረዋል።

ቃለምልልሱ ከተደረገ ከአንድ አመት በኋላ አዲስ አበባ የገባው ኢህአዴግ ልማታዊ መንግስት ሆነክ እስካለበት ድህረ ምርጫ 1997 ድረስ ነጭ ካፒታሊዝምን እንደሚከተል አቶ መለስ ደጋግመው ይናገሩ እንደነበር «ዳንዲ» በሚለው መፅሃፍ ላይ ዶ/ር ነጋሶ ገልፀዋል። ካፒታዝምን መከተሉ የምእራባዊያንን ዲሞክራሲ ማስፈንን፣ የሀገሪቱን ኢኮኖሚ በመንግስት መዳፍ ከመዘወር ለገበያው ሁኔታ መተውን ስለሚጠይቅ እና ይሄ ደግሞ ውስጠ-ማርክሲስት ለሆነው ኢህአዴግ በቀላሉ የማይለመድ መሆኑ ኢህአዴግ አይኑን ሙሉ በሙሉ ከምእራባዊያን ላይ ባያነሳም ቀደምት ምስራቃዊነቱ ከልቡም ስቦት በቅርቡ ወደ ቻይና ጠጋ ጠጋ ማለት ጀመረ። መሪው አቶ መለስም ቻይናን ከኢትዮጵያ አልፋ ከአፍሪካ ጋር ወዳጅነቷን እንድታጠብቅ በአፍሪካ መድረክ በመወትወት አፍሪካ-ቻይና ወዳጅነትን እውን አደረጉ። የወዳጅነቱ ሁኔታ ቻይናን አንዷን ሀገር አግዘፎ አህጉር ከሆነው ከአፍሪካ ጋር መሳ ያደረገ ያጋደለ ወዳጅነት ነው።

3.4 የጫካው እና ከተሜው መለስ

አስራ ሰባት አመታትን በጫካ ትግል ያሳለፈው ህወሃት/ኢህአዴግ አዲስ አበባ ከገባ በኋላም የሚያሳየው የአመራር ዘይቤ ከጫካው አመራር ጋር ተመሳሳይ እንደሆነ አቶ አስገደን ጨምሮ ከድል በኋላ ኢህአዴግን የተለዩ የቀድሞ ታጋዮች በፅሁፍም ሆነ በሚሰጧቸው ቃለ-ምልልሶች ይገልፃሉ። ይህ መመሳሰል በትጥቅ ትግሉ ወቅት በተለይ በመጨረሻዎቹ ዘመናት የፖለቲካው ክንፍ ዘዋሪ የነበሩት አቶ መለስ ከድል በኋላም በመሪነቱ በመሰንበታቸው ይሆናል።

የጫካው መለስ ሁልጊዜ አሸናፊነትን ብቻ ስንቀው የሚነሱ፣ ከእሳቸው ሃሳብ በተቃራኒ የቆመን ሁሉ ተጨባጭ በሆነም ባልሆነም ፍረጃ ከጨዋታ ውጭ እንደሚያደርጉ፣ የተቀናቃኛቸውን ግበአተመሬት ለመፋጠን ዋና ዋና መርሆችን እንኳን ከመጣስ እንደማይመለሱ የቀድሞ የትግል አጋራቸው እና የዚህኛው የአቶ መለስ ስብእና ሰለባ የሆኑት አቶ አረጋይ በርሄ አቶ መለስ ባረፉ ሰሞን ለቪኦኤ በሰጡት ሰፊ ቃለምልልስ ገልፀዋል። አቶ ግደይ ዘርአፅዮንንም አቶ መለስ ‹ህወሃት ገላ ላይ የበቀለ ጋንግሪን ስለሆነ እሱ ካልተቆረጠ ህወሃት በህይወት አትኖርም› ብለው እንዳሰናበቷቸው በትግሉ ዙሪያ የተፃፉ መዛግብት ያትታሉ። ይሄ የአቶ ግደይ እና የአቶ አረጋይ እጣ በብዙ ለምን ባይ ታጋዮች ላይም ወድቆ እንደ እስራኤሉ ሙሴ የመሩት ትግል ወደተሰፋ ምድራቸው አዲስ አበባ ሳይደርስ ከመሃል መንገድ እንዲቀሩ አድርጓቸዋል።

የትግሉ ዘመን ገንዘብ ቤት የነበሩት አቶ እየሩስአሌም ጌታቸውም በተመሳሳይ አቶ መለስን ጠላታቸውን ለመወንጀል ራሳቸው ማያደርጉትን ሳይቀር እንደወንጀል ጠቅሰው የሚከሱ ሲሉ የሃገር ልጅ ለተሰኘው የኢሳት ፕሮግራም ገልፀዋል። በራሳቸው ላይ የደረሰውን እንደማስረጃ ሲገልፁም «ከ1977 በፊት በነበረው የትግሉ ወቅት ከተቃራኒ ጾታ ጋር የፍቅር ግንኙነት መጀመር ክልክል ቢሆንም እኔ በስህተት የጀመርኩትን ግንኙነት ደርሶበት ከሶ አስቀጥቶኝ ነበር። ይህንን ያደረገው ከእኔ ጋር አለመግባባቶች ስለነበሩ እንጂ ህጉን ለማስከበር አልነበረም ምክንያቱም በኋላ አዜብ ራሷ እንደነገረችኝ መለስ እና እሷ ከ1971 ጀምሮ ድብቅ የፍቅር ግንኙነት ነበራቸው» ይላሉ።

ከላይ ስለአቶመለስ የጫካ ስብዕና አፈንግጠው ከወጡት የቀድሞ የትግል አጋሮቻቸው ከሚሰማው በተቃራኒ ስለጫካው መለስ ትህትና፣ ተራማይሌ ሃሳብ አስተናጋጅነት፣ የሁሉን ሃሳብ አድማጭነት፣ ሃሳብን እንጂ ሰውን በክፉ የማያዩ እና ሚዛናዊ ውሳኔ ሰጭ መሪነት የሚመሰክሩ ፀሀፍትም ሆኑ የአይን ምስክሮች ሞልተዋል፡፡ የአቶ መለስን ፖለቲካዊ ስብዕና በተመለከተ በሁለት ተቃራኒ ጫፍ ላይ የቆሙ መረዳቶችን ለማመሳከር የከተሜውን መለስ አመራር ማጤኑ አማራጭ መንገድ ነው።

በግሌ የአቶ መለስን ጉራማይሌ ሃሳብ አስተናጋጅነት ትዕግስት እጠራጠራለሁ። ምናልባት እስከተወሰነ፣ የእሳቸውን ዋናነትእስካተፈታተነ ድረስ የተለየ ሃሳብን የሚቀበሉ ዲሞክራት መሪ ለመምሰል ይሞክሩ ይሆናል እንጂ ለሃሳብ የበላይነት እጃቸውን ሲሰጡ አልተስተዋለም። ይሄን ለማረጋገጥ ደግሞ በራሳቸው አንደበት ስለተቃዋሚ ፓርቲዎች «ማሰሪያቸው ሲረዝም የተፈቱ ይመስላቸዋል» ሲሉ የገለጹትን እንደአስረጂ ማንሳት ይቻላል።

ጠቅለል ብሎ ሲታይ አቶ መለስን በተመለከተ ዘላቂ ወዳጆቻቸው ከሚያነሱት ፖለቲካዊ ማንነታቸው ይልቅ በነ አቶ አረጋይ የተገለፀው የጫካ ማንነታቸው በከተሜው መለስ ላይ ጎልቶ ይታያል። እንደ ግላዊ መረዳቱ አቶ አረጋይ ‹አቶ መለስ ባለጋራውን ለማጥቃት ማንኛውንም መርህ ሊጥስ ይችላል› ሳሉት ነገር እውነትነት በ1997 አቶ መለስ ስልጣናቸውን ለማትረፍ ሲያደርጉት የነበረው ዲሞክራሲያዊ መርሆችን የመጣስ የደመነፍስ ጉዞ ምስክር ነው።

በወቅቱ የተቃውሞው ጎራ መሪዎችን ከያሉበት እየለቀመ (ሲስፈልግም ቦክስ እየሰነዘረ) እስርቤት የሚያጉረው ፖሊስ በቀጥታ የሚታዘዘው በእሳቸው ነበር። የመንግስታቸው አካሄድ የህዝብ ቁጣ ሊቀሰቅስ እንደሚችል የተረዱት ነገር አዋቂው መለስ የዲሞክራሲ መርሆዎች አንዱ የሆነውን የመሰብሰብ መብት በገዛ አንደበታቸው ላልተወሰነ ጊዜ ብለው ለስምንት አመት እንደ እናት ጡት እንድንረሳው አደረጉ። ጋዜጠኞችን ለቃቅመው ሲያስሩም ከዲሞክራሲያዊ መርሆዎች አንዱ የሆነው ሚዛናዊ መረጃ የማግኘት መብት እየተጣሰነበር።

ከዘጠና ሰባት አለፍ እንበል ከተባለ ደግሞ ለኢህአዴግ ጆሮ የማይመቹ መረጃዎችን የሚያቀርቡ መገናኛ ብዙሃንን ስንት ሃብት አፍስሶ በሞገድ ከማፈን ጀምሮ እስከ ማተሚያ ቤት ድረስ ገስግሶ የውሃሽታ የማድረጉ እርምጃ ዲሞክራሲያዊ መርህ መጣሱ እንደ ቀጠለ ያመላክታል። ህገመንግስታዊ መርሆች ሳይቀሩ ነገሬ የማይባሉበት አጋጣሚ ብዙ ነው። ሽብርተኝነትን ለመቆጣጠር ወጣ የተባለው አዋጅ፣ የመገናኛብዙሃን እና የሲቪክ ማህበራት ህጎች ለዚህ ምስክሮች ናቸው። ህገ መንግስት ተርጓሚ ተብሎ የተቀመጠው አካልም የአቶ መለስን አመራር የመሞገት ሞገስ ያለው አይመስልም - አይን በአይን ህገመንግስቱን የሚጥሱ ህጎች ሲወጡ በአንዱም ላይ ተቃውሞ ሲሰማ አልተደመጠምና።

አቶ እየሩሳሌም የጫካው መለስ ራሳቸው የሚያደርጉትን ነገር ሳይቀር እንደ ወንጀል ጠቅሰው ተቀናቃኞቻቸውን ይከሱ ይወቅሱበት ነበር ያሉት የአቶ መለስ ስብእና በከተሜው መለስ ውስጥም በጉልህ ይስተዋላል። ራሳቸው አቶ መለስ ይመሩት የነበረው ህወሃት ትግራይን ነፃ ለማውጣት ብረት አንስቶ አስራ ሰባት አመት መዋጋቱ እውነት ቢሆንም እሳቸው መንግስት ከሆኑ በኋላ የወጡበትን ብሄር ነፃ እናወጣለን የሚሉ ድርጅቶችን በጠባብነት ይፈርጁ ነበር። ነፃ አውጭ ነን ባዮቹ ብረት ያነሱ ከሆኑ ደግሞ የስድብ እርግማኑ መጠን ይጨምርና ጠባብ በሚለው ላይ የእንትን ተላላኪ፣ ሃገር አፍራሽ፣ ፀረ-ልማት፣ ፀረ-ሰላም፣ ፀረ-ህዝብ የመሳሰሉ አጠልሽ ቅጥያወች ይጨመሩላቸዋል።

የአቶ መለስ ህወሃት እዚህ የደረሰው ለሻዕቢያ አቤት ወዴት ብሎ ቢሆንም አሁን ወደሻዕብያ ጠጋ ጠጋ የሚሉ የኢህአዴግ ባላንጣ ፓርቲዎች ስማቸው ሀገር ከዳተኛ ነው። በጫካ ሳሉ ኢትጵያን ሽራርፎ «ታላቋ ሶማሌ»ን ለመገንባት ደፋቀና ሲል የነበረው ዚያድባሬ በሰጣቸው የሶማሌ ፓስፖርት ሲንቀሳቀሱ እንደነበረ በገዛ አንደበታቸው የተናገሩት አቶ መለስ በተመሳሳይ መንገድ የሚሄዱ የዘመኑ ብረት አንጋች ተቃዋሚዎችን ሲየብጠለጥሉ ጊዜ አይበቃቸውም ነበር።

ተፈጥሯዊው የወጣትነት እድሜ የሚያመጣው ለውጥን መሻት ከዩኒቨርሲቲ ደደቢት ያበረራቸው አቶ መለስ የአሁን ወጣት ስለለውጥ እንዲያስብ አይፈልጉም ነበር። የሚፈልጉት በጥቃቅን እና አነስተኛ ተደራጅቶ የእሳቸው መንግስት ባሰበለት መጠን እንዲኖር ነው። እሳቸው እንዳደረጉት ስለውጥ እነሳለሁ ካለ ስሙ አደገኛ ቦዘኔ፣ የሆነ ሰው ተላላኪ (እንጂ በራሱ አስቦ ለውጥ የማይፈልግ)፣ የጎዳና ላይ ነውጠኛ ወዘተ ነው።

3.5 ፕሬዚደንት መለስ

የአስራ ሰባት አመቱን ትግል ደርግን በመጣል ያጠናቀቀው ኢህአዴግ አዲስአበባን ከተቆጣጠረ በኋላ የሽግግር ወቅት ባለው እና ራሱን ለዘመናት ስልጣን ባመቻቸበት አራት አመት አቶ መለስ የሀገሪቱ ፕሬዚደንት ነበሩ። በዚህ ወቅት ነበር ፓርቲያቸው ስልጣን ላይ የሚሰነብትበትን መደላድል በጥንቃቄ ያበጃጁት። የሽግግሩ ወቅት ሲያበቃ በሰላም እና ዲሞክራሲ ሃይሎች

ተረቆ ‹በህዝብ ይሁንታ› ፀደቀ የተባለው ህገ-መንግስት የአቶ መለስን ፓርቲ የጎለኛ ቀናት ብሩህ የሚያደርግ ነበር።

ህገ-መንግስቱ ፓርላመንታዊ ስርአትን ማወጁ የአቶ መለስ ፓርቲ በየአምስት አመቱ አብላጫ ድምፅ በማስመዝገብ ስበብ ህግ አውጭውንም ህግ አስፈፃሚውንም እንዲቆጣጠር አደረገው። የህግ ተርጓሚው ነፃነትም አፍ ሞልቶ የሚያናግር አይደለምና ከአቶ መለስ መንግስት ተፅኖ ነፃ መሆኑ ያጠራጥራል። ሶስቱንም የመንግስት አካላት የመቆጣጠሩ ነገር ሁልጊዜ በሚደረገው ምርጫ አሸናፊነኝ ከማለቱ ጋር ሲደማመር የአሁኑን የኢህአዴግን አውራነት አመጣ። ህገ-መንግስቱን የሚተረጉመውም አካል በሀገሪቱ ከፍተኛ ፍርድቤት ሳይሆን በፌደሬሽን ምክርቤት ስር መሆኑ በየጊዜው የሚወጡ ህጎች መንግስት እንደሚፈልገው ሆነው እስከተረቀቁ ድረስ ከህገ-መንግስቱ ጋር ተስማማሙም አልተስማሙ ብዙ ክርክር ሳይገጥማቸው በስራ ላይ ውለው በስመ ህግን ማስከበር ባላጋራን መቅጫ ሲሆን ይታያል። ዘርን ብቻ ማእከል ያደረገው የክልል መንግስታት አመሰራረት ፈለግም አብዛኛው ህዝብ በዘሩ በተከለለት ክልል ላይ ሲያተኩር ማእከላዊው መንግስት ለሚሰራው ክፉም ሆነ ደግ ስራ ትኩረት ሰጥቶ እንዳጠይቅ ማድረጉ ለኢህአዴግ የጥሞና ጊዜ ሰጥቶ ጉልበቱን እንዲበረታ ረድቶታል።

ፕሬዚደንት መለስ የሽግግሩ ወቅት አጋራቸው የነበረውን ኦነግን ያሸነፉበት መንገድ ሰውየው ምን ያህል በሴራ ፖለቲካ የተካኑ እንደሆኑ ምስክር ነው። ቻርተሩን በማርቀቅ እና ህገመንግስቱን በመቅረፅ ስራ የኢህአዴግ አጋር የነበረው ኦነግ ከፊት ለሚመጣው ምርጫ ሲደገስ ነበር አቶ መለስ በአቋራጭ ኦህዴድን እንደ ፈጣን ምግብ ቶሎ አድርሰው የኦሮሞን ህዝብ ወክሎ ለምርጫ እንዲቀርብ ያደረጉት። ኦህዴድ እንደ እንጉዳይ በአጭርቀን በመድረሱ የኦነግ ጉዳይ ከሽግግር መንግስት አድማቂነት እና ለህገ-መንግስቱ ሃሳብ አዋጭነት የዘለለ ሳይሆን ቀረ። የሀገሪቱን ብሄራዊ መከላከያ ሰራዊት በመገንባቱ የኦነግ እና የኢህአዴግ ጉባኤ ላይ የህወሃት ሰራዊት ልምድና እና የተሻለ ጥንካሬ አለው በሚል ሰበብ አቶ መለስ የእናት ፓርቲያቸውን ፋኖ የሃገር መከላከያ ሰራዊት ሲያደርጉ የኦነግን ወታደሮች በትንንሽ ካምፖች እንዲቀዩ እንደተደረገ ዶ/ር አዲስ አለም ባሌማ "Democratization process in Ethiopia"? በሚል ርእስ በሰሩት እና የሽግግሩን ወቅት እውነታዎች በዳሰሰበት የዶክትሬት ዲግሪ ማሟያ ፅሁፋቸው ያትታሉ። ይሄ ሲሆን

ኦነግ ከሰራዊቱ ጋር ያለው ግንኙነት ተቋርጦ አብዛኛው የኦነግ ሰራዊት በአብዮታዊ ዲሞክራሲ ፀበል ተጠምቆ የኢህአዴግ ክርስትና ልጅ እንዲሆን ሲደረግ ዋና ዋና አመራሮቹ ደግሞ ወደፈለጉበት ግን ከኢትዮጵያ ውጭ እንዲሄዱ ፓስፖርት ተዘጋጅቶ ጀባ ተባሉና ትግላውን ስደተኛ በመሆን ደመደሙ። የማታ ማታ ደግሞ ኦነግ ፓርቲያቸው በሽብርተኝነት ሲፈረጅ መሪዎቹም ኦህዴድን ተመስለው ከኢህአዴግ ጋር ሰላም እስካላወረዱ ድረስ የእናት ሀገራቸውን መሬት መርገጥ መቻላቸውም አጠራጣሪ ነው።

ኦነግን ከፖለቲካ ጨዋታው ውጭ እንዲሆን በተደረገው እርምጃ ሁሉ ከነበራቸው ወንበር አንፃር የአቶ መለስ ሚና ከፍ ያለ እንደሚሆን እሙን ነው። ደንቀፍ ሳያደርጋው ይሄን ሁሉ ስራ አስተካክለው የሰሩት አቶ መለስ በወቅቱ ከሰላሳዎቹ አጋማሽ እድሜ ላይ የነበሩ መሆናቸው የእርምጃውን «ግሩምነት» ይጨምረዋል።

3.6 መለስ ለኤርትራ

ከትግሉ ወቅት ጀምሮ ኤርትራ በታሪክ የኢትዮጵያ አካል ሳትሆን ቅኝ ተገዥ እንደሆነች የሚስማሙት አቶ መለስ ይህንን የማይቀበል ኤርትራዊ ኤርትራዊ ለመሆን ብቃት የለለው እንደሆነ ይፅፉ እንደነበር የአስራት አብርሃም «ከሀገር በስተጀርባ» የሚለው መጽሃፍ ያስረዳል። አቶ መለስ በጨካ ቆይታቸው ከኤርትራዊን በላይ ለኤርትራ የመቆርቆር ዝንባሌ ይታይባቸው እንደነበረ እና እንደ ፕሮፌሰር ተስፋዕዮን መዳኔ አይነት ኢትዮጵያዊነታቸውን ከሚያምኑ ኤርትራዊን ጋር የዕሁፍ እሰጣገባ ውስጥ ይገቡ እንደነበር፤አንድ ሰው ትክክለኛ ኤርትራዊ ለመባል የኢትዮጵያን የኤርትራ ቅኝ ገዥነት ጨምሮ ምን አይነት እምነቶች ሊኖሩት እንደሚገባ መስፈርት የሚያወጣ ፅሁፍ ይፅፉ እንደነበር ያትታል መፅሃፉ።

ከድል በኋላም አዲስ አበባ በኢህአዴግ እጅ እንደገባችው ሁሉ አስመራም በኢሳያስ አፈወርቂ ቁጥጥር ስር ወደቀች። እንደነገሩ የሆነ ሪፈረንደም የተደረገውም አቶ ኢሳያስ የኤርትራ መንግስት የሚያስብለውን ቅድመ ሁኔታ አሟልቶ ከጨረሰ በኋላ ነበር። ኤርትራዊያኑ ‹ከቅኝ ገዢቻው› ኢትዮጵያ ነፃ ወጡ ተብሎ ሲጎነጠሉ በደርግ ዘመን በአስብ ራስ ገዝ ስር የነበረው እና በታሪክ የኤርትራ አካል ሆኖ በማያውቀው የአሰብ ግዛት ውስጥ የሚገኘው የአሰብ

ወደብ አብሮ የተገነጠለው ለምን እንደሆነ ነፃአውጭ ነኝ ባዩ ሻእቢያም ሆነ ፈርመው የሸኙት አቶ መለስ በውል አስረድተው አያውቁም። ይልቅስ ወደብ ያለኢትዮጵያዊ እንደ ተስፋፊ ጦረኛ፣ የሉአላዊ ሀገርን ግዛት የሚያማትር ነገር ወዳድ ተደርጎ በአቶ መለስ አንደበት ይነገር ነበር- በህወሃት እና በሻዕቢያ የወዳጅነት ዘመን።

ሽርክናው ወደ መሸካከር ሲቀየር ዳርዳር ሲል ደግሞ ሚቹ መለስ «ወደቡን ቢፈልጉ የግመሎቻቸው መሸኛ ያድርጉት» ሲሉ ከአንድ አይሉ ሁለት ወደብን የማጣትን ትልቅ ጉድለት እንደቀላል ነገር አጣጣሉት። ‹ገንዘባችን ውሎ ይግባ እንጂ የወደቡን አገልግሎት ከሌላ ሃገር እናፈላልጋለን› ሲሉም የነገሩን «ቀላልነት» ለማሳየት ደከሙ። በተቃራኒው ዶ/ር ያቆብ ኃ/ማርያም «ሃሰብ የማን ናት?» በሚለው መፅሃፋቸው የወደብ አገልግሎቱን እንደተባለው ከሌላ ሀገር ማግኘት ቢቻልም ከወደብ ኪራዩ በተጨማሪ የትራንስፖርት ወጭው ለሃገራችን ወገብ ቆራጭ መሆኑን ያስምሩበታል። ገንዘቡን አፍስሶ በመከራየት ከመተማመኑ ይልቅ ከሁለት ወደብ አንዱን ለሃገሬ ማለቱ በጣም የተሻለ አማራጭ ነበረ! የራስን ወደብ አስረክቦ ከጎረቤት ሀገር ማግኘት ይቻላል ብሎ ማሰቡ ሲገርም በዚህ ማፅናናቱስ ሚዛን የሚደፋ ነው ተብሎ ይሆን? አቶ መለስን ‹የአፍሪካ ጠበቃ እያሉ› የሚያንቆለጳጵሷቸው ደቀመዝሙሮቻቸው ለሀገራቸው አንድ ወደብ ለማትረፍ ጥብቅና ያልቆሙት ለምን እንደሆነ የሚያስረዱት ይኖራቸው ይሆን?

ከቀድሞ ወዳጅነታቸው የሚበረታ ፀብ በሕወሃት እና ሻዕቢያ መሃል ተነስቶ ሻዕቢያዎቹን ረዥም ምሽግ ማስቆፈር ሲጀምር አቶ መለስ አፀፋውን ለመመለስ የፈጠኑ አልነበሩም። በተቃራኒው ለኤርትራ ድፍረት የተሞላበት ወረራ አፀፋ እንስጥ ከሚሉ የትግል አጋሮቻቸው ጋር እሰጣ ገባ ጀመሩ። በኋላም በገዛ አንደበታቸው «ለኤርትራ የተሰጠውን የአፀፋ ጦርነት የደገፍኩት በድምፅ ብልጫ በመሸነፌ ነው» ይሉ ነበር። በግሌ እስከዛሬ ግልፅ ያልሆነልኝ ነገር የሶማሌው አልሸባብ ኢትዮጵያን እወራለሁ ሲል በመዛቱ ገና ዛሬ ሳይባል «አክርካሪው መሰበር አለበት» ብለው ሲሞግቱ የነበሩት አቶ መለስ፣ ከዚህ የተለየ ሃሳብ ያመጡ የተቃዋሚ ፓርቲ መሪዎችን የሀገር ስጋት የሚያስጨንቃቸው እንደማለት ሲከሱ የነበሩት አቶ መለስ በገሃድ ብዙ ኪሎሜትሮችን የሚረዝም ምሽግ ለምትቆፍረዋ ሃገር ያሳዩት የበዛ «ትዕግስት» ምክንያት ነው። በወቅቱ በህወሃት በኩል በጥቂቱም ቢሆን የቡድን አመራር

ባይኖርና እንደ ኋላዎቹ ዘመናት አቶ መለስ ሁሉን የመወሰን ጠቅላይነት ላይ ቢደርሱ ኖሮ የአቶ መለስ ትዕግስት የኤርትራ ምሽግ የት እስኪደርስ እንደነበር ግር ይላል።

ጦርነቱ ካለፈ በኋላም የአልጀርሱ ስምምነት ካልተተገበረ እርቀ ሰላም ለማውረድ እንደማይፈልግ ደጋግሞ የሚናገረው ኢሳያስ አፈወርቂ በአቋሙ ቢፀናም አቶ መለስ ኤርትራ ድረስ ሄደው እስከመደራደር የሚደርስ የዕርቅ ፍላጎት እንደነበራቸው አቶ ሃ/ማርያም ከአልጀዚራ ቴሌቪዥን ጋር ባደረጉት ቃለምልልስ ሲገልፁ፣ እሳቸውም የቀዳሚያቸውን ራዕይ አስፈፃሚ ነኝ ባይ ናቸውና የኢትጵያን ታላቅነት እና የኤርትራንም አቅም የማይመጥን ቢሆንም አስመራ ድረስ ሄዶ ለመታረቅ ዝግጁ እንደሆኑ ገልፀዋል- በቃለምልልሱ።

3.7 አማራ ለመለስ

በኢትዮጵያ የአብዮት ዘመን (1960ዎቹ) የአማራ የበላይነት በኢትዮጵያ ሰፍኖ በመኖሩ ለረዥም ዘመን የአማራ ባህል እና ሃይማኖት የኢትዮጵያ ባህል ተደርጎ ይወሰዳል የሚለው አስተሳሰብ በህወሃት ታጋዮች እና በዘመኑ የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ዘንድ ይታመን ነበር። በተለይ የትግራይ ብሄር በከባድ የአማራ ጨቋኝ መደብ ስር እንደኖረ በ1968ቱ የህወሃት ማኒፌስቶ እንዲህ ተገልጿል «በኢትዮጵያ ያሉት ጭቁን ብሄሮች በተለይ ብሄረ-ትግራይ በጨቋኙ የአማራ ብሄር የሚደርስባቸው ተፅዕኖ ከጊዜ ወደጊዜ እየተባባሰ በመሄዱ በብሄሮች መሃከል አለመስማማትና መጠራጠርን አስከትሏል። » (ገፅ 8-9) ማኒፌስቶው የትግራይን ህዝብ በተለይ ሲል አማራ የሚባለው ብሄር በጅምላ ጨቋኝ ነበረ ቢባል እንኳን የትግራይ ብሄር እንዴት እና ለምን በተለይ በደል እንደ በረታበት የሚጠቁም ነገር አልተገለፀም።

አንድ ብሄርን በጅምላ ጨቋኝ እና ሌላውን በወል በአማራ ብሄር የሚጨቆን አድርጎ በማሰብ የትግል ጉዞውን የጀመረው ህወሃት አዲስ አበባ ሲደርስ ሲል ፖል ሄንዝ ስለአማራ ህዝብ ለ አቶ መለስ እንዲህ ሲል ጥያቄ አቅርቦላቸው ነበር «በአሁኑ ሰአት እናንተ እየተስፋፋችሁ ያለው ወደ ጋይንት፣ ላስታ፣ ሳይንት፣ መንዝ፣ መረሃቤቴ የመሳሰሉ ቦታዎች ነው፤የቦታዎቹ ነዋሪዎች ደግሞ በጨቋኝነት ስትፈርጇቸው የነበሩ አማራዎች ናቸውና አቀባበላቸው እንዴት ይሆናል ብለው ያስባሉ?» አቶ መለስ «አሁን የጠራሃቸው አማሮች

እንደሌላው ህዝብ ተጨቋኞች ነበሩ እኛ ጨቋኝ አማራ የምንለው የሸዋ አማራን ሲሆን የምንዋጋው በአዲስ አበባ የሸዋ አማራን የበላይነት ለማቆየት የሚታገለውን ልማድ ነው። » ሲሉ የጨቋኝነቱን ጦስ ለሸዋ አማሮች ሰጡት። ይህኛው የአቶ መለስ አረዳድ ከ1997 ምርጫ በኋላ «ዲሞክራሲያዊ አንድነት በኢትዮጵያ» በሚል ርዕስ በፃፉት ድርሳን የመቶ አመቱ የኢትዮጵያ ታሪክ የሚጀምረው ከሸዋ አማራው ሳህለስላሴ (የአፄ ሚኒሊክ አያት) ቤተሰብ ታሪክ ጋር ነው ባሉት አባባላቸውም ይንፀባረቃል።

በአቶ መለስ የስልጣን ዘመን አማራ የሚለው ስም ትምክህተኛ ከሚል ቅፅል ጋር መጠራቱ የተለመደ ነበር። ኢትዮጵያን ከተወላጅ እኩል የሚያውቋት (ኢትዮጵያዊው ስሜ ሊበን ነው የሚሉት) አሜሪካዊው ሶሾሎጅስት ዶናልድ ሌቨን አቶ መለስን በብሄር ፖለቲካ ላይ ያላቸውን ትኩረት በማስተዋል ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነትን የሚያቀነቅኑ ኢትዮጵዊያንን ሃሳብ እንዴት ያዩታል ሲሉዋቸው ይህን የሚሉ በኢትዮጵያዊነት ስም የበላይነታቸውን ለማስጠበቅ የሚጥሩ ትምክህተኛ አማሮች ናቸው ሲሉ እንደመለሱላቸው ዶናልደ ሌቨን ከኢሳት ጋር በነበራቸው ቆይታ ተናግረዋል። ይህኛው የአቶ መለስ አባባል ከአማራ ብሄር ውጭ ያሉ ህዝቦች ያላቸውን የኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነት ስሜት የረሳ ነው።

በተመሳሳይ ወዳጃቸው አቶ መለስ በመንግስት የመሬት ባለቤትነት እና የዘር ፖለቲካ ላይ ያላቸውን አቋም እንደማይወዱላቸው የሚናገሩት በአሜሪካ የውጭጉዳይመስሪያቤት ውስጥ የአፍሪካ ጉዳዮች ሃላፊ የነበሩት ሄርማን ኮህን አቶ መለስን መንግስታቸው ለምን የመሬት ባለቤትነት በመንግስት እጅ እንዲሆን እንደወደደ ጠይቀዋቸው እንደነበረ ለኢሳት ይገልፃሉ። ለጥያቄው የአቶ መለስ መልስ ‹መሬቱን ለገበሬው በግል ሃብትነት ብንሰጥ ሊሸጠው ይችላል፣ መሸጥ በህግ ከተፈቀደ ደግሞ አማሮች ገዝተው እንደበፊቱ ገበሬውን ወደ ጭሰኝነት ይቀይሩታል ብለን ስለምናስብ ነው› ብለው እንደመለሱላቸው ይናገራሉ አሜሪካዊው ሄርማን ኮህን። መሬት መግዛት የሚችለው አማራ ብቻ ነው ወደማለት የሚቃጣው ይመስላል ይህኛው የአቶ መለስ ንግግር።

አቶ መለስ ጠንከር ብሎ የሚገዳደራቸውን ሃይል ህዝባዊ ድጋፍ የሚያሳጡበት የሚመስላቸው መንገድ ቡድኑን ‹የነፍጠኛውን ስርአት ለማምጣት የሚጥሩ የአማሮች ስብስብ› ማለትን ነበር። ቀደም ሲል በቅንጁት እና አሁን ደግሞ

በአንድነት ላይ ኢህአዴግ የሚሰነዝረው ድርጅቶቹን በአማራ ፓርቲነት የመፈረጅ ተደጋጋሚ ንግግር ለዚህ አስረጂ ነው።

3.8 የፈተና ቀናት

በሽግግሩ ዘመን የተጀመረው የኢህአዴግን ስልጣን የማጠባበቁን ስራ በ1995 ህገ-መንግስት ህጋዊ መሰረትካገኘ በኋላ ነበር ባልታሰበ ሁኔታ ህወሃት ከውስጥ የመሰንጠቁ ነገር የተሰማው። በወቅቱ ውስጣዊ ሽኩቻው በዋናነት ሚደረገው በመለስ እና በተወልደ ጀርባ በመሰለፍ ሚናቸውን በለዩ የህወሃት ታጋዮች ነበር። ከጫካ ጀምሮ አብሯቸው ለመጣው ዲሞክራሲያዊ ማእከላዊነትም ሆነ መቸሊ ላይ ለተደረገው ልመና እና ውግዘት አልበገር ያሉት የስዬ እና የአቶ ተወልደ ቡድኖች የህወሃትን ህልውና አደጋላይ የጣሉት መሰለ። ይህ አቶ መለስን ሰላም ሲነሳ አቶ ስብሃት ነጋን የሚያክሉ አዛውንትን በእንባ አራጨ (የመቀሌውን ስብሰባ በሚያሳየው ፊልም አቶ ስብሃት ነጋ ሲለቅሱ ይታያሉ)። ይህ ሁሉ የክስተቱን አደገኝነት እና በአመራሮች ዘንድ የፈጠረውን ድንጋጤ ብርታት ያሳያል።

በዚህ ወቅት አቶ መለስ ጎልያድን በመዘረር የእስራኤልን ህዝብ ልብ ከመውደቅ ያዳነውን ዳዊትን ተመስለው ብቅ አሉ። መትተው የሚጥሉበትን ቦታ የሚያውቁት አቶ መለስ ለተገዳዳሪወቻቸውም የፉከራቸውን ያህል፣ ለደጋፊወቻቸውም የስጋታቸውን ያህል ባልሆነ ሁኔታ ህወሃት እንዲያንሰራራ አደረጉ። አቶ መለስ ፈተናውን በአሸናፊነት ቢያጠናቅቁም በወቅቱ የገጠማቸውን ተግዳሮት ክብደት ግን በህይወታቸው ከገጠሟቸው ሶስት ከባድ ፈተናዎች አንዱ አድርገው ያወሷቸው ነበር።

ህወሃትን ከመፈረካከስ አደጋ የማዳኑ ስራ ለአቶ መለስ ከባድ ፈተና ቢሆንም ችግሩን በአሸናፊነት ማለፋቸው የተከታዮቻቸውን እምነት እንዲያገኙ አብዝቶ ረድቷቸዋል። ነባር የህወሃት ታጋዮች በአንጃነት ተፈርጀው ከህወሃት መሰናበታቸው የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ተክለስብእና ግዝፈት (political personality cult) እየጨመረ እንዲመጣ አድርጎ በስተመጨረሻውም ከሞቱ በኋላ እንኳን ስማቸው በህይወት ካሉበት ጊዜ በላይ እንዲጠራ፣ ቃላቸው እንደፈጣሪ ቃል ስህተት የሌለው ተደርጎ እንዲታሰብ አድርጓል።

የፓርቲያቸውን የውስጥ ጣጣ በአሸናፊነት የተወጡት አቶ መለስ ትንሽ ቆይተው የጠንካራ ተቃዋሚን እጦት የሃገራችን መጥፎ እጣ አድርገው ‹የእድል ነገር ሆኖ ኢህአዴግ ጠንካራ ተቀዋሚ አልገጠም አለው› ሲሉ በ ምርጫ 1997 ዋዜማ በምሬት ተናገሩ።

የጠንካራ ተቃዋሚ አውርድ ጸሎታቸው ሰምሮ ቅንጅት የተባለው በጥድፊያ የተመሰረተው ድርጅት በስምንት ወር ውስጥ ለአቅመ መገዳደር ደርሶ ባገኘው የህዝብ ድጋፍ ሞገስ አስራ ሰባት አመት በሙሉ፣ አስራ አራት አመት በከተማ ራሱን ያበረታውን ኢህአዴግን ለማስበርገግ በቃ። በወቅቱ የትግል አጋሮቻቸውን አባረው ብቻቸውን የቀሩት መለስ የውስጠ-ፓርቲ ስንጥቃቱን ወደ መፈርከስ ከመሄድ ባዳኑበት «ጥበባቸው» የቅንጅትን ተግዳሮት ለመቋቋም ፍርድቤቱንም ጠብመንጃውንም ሞከሩ። ስልጣንን ማዳንን ብቻ ያለመ በሚመስል ሁኔታ አቶ መለስ ያደርጉታል ተብሎ ያልተጠበቀውን ሁሉ አድርገው የቅንጅትን ስም ግብሩን ለማይመጥኑ ቡድኖች፣ ምልክቱን ደግሞ ይገባናል ላሉ ሌሎች ጀባ ብለው በብዙ ያስጨነቃቸውን ዋነኛውን ቅንጅት «ነውጠኛው ቅንጅት» ሲሉ ለውንብድና የሚጠጋ ተቀፅላ አንጠልጥለውለት የገባበት ገብተው ታሪክ አደረጉት።

ቅንጅት እንደታሰበው የስልጣን ባለቤት ሳይሆን አፈሙዙም፣ ፕሮፓጋንዳውም ተረባርቦበት በተሸናፊነት ቢሸኝም የኢህአዴግን ድብቅ ማንነት ከቤት እስከጎረቤት ግልፅ ሆኖ እንዲታወቅ በማድረግ ኢህአዴግን ከእውነተኛ ማንነቱ ጋር ለአለም አሳይቶታል። ቅንጅትን ለማሸነፍ አቶ መለስ የተጓዙበት መንገድ አቶ መለስን በለውጥ ፈላጊ መሪነት ይታወቁበት ከነበረው ፖለቲካዊ ስብእናቸው እንደማንኛውም የአፍሪካ አምባገነን መሪ ወደ መቆጠር አውርዷቸዋል። ከቅንጅት ጋር ካደረገው ግብግብ በኋላ ኢህአዴግ ራሱ ዲሞክራሲያዊ ነኝ የማለቱ በራስ መተማመን ሸሽቶት «ልማታዊ መንግስት ሆኛለሁ፣ ልማታዊነቱም አውራፓርቲ አድርጎኛል» ሲል በአምባገነንነት እና በዲሞክራሲያዊ መንግስትነት መሃከል የማሪያም መንገድ መፈለጉ ነው።

3.9 መለስ በፓርላማ

አቶ መለስ ፓርላማ በሚገኙበት ቀን ፓርላማው ከአፍ እስከገደፉ ይሞላ ነበር፡፡ በተመልካች በኩልም እሳቸው ይገኛሉ በተባለ ቀን ከሌላው ጊዜ

በተለየ ቀልቡን ወደ ቴሌቪዥኑ የሚያደርገው የሚበዛ ይመስላል። አቶ መለስ በአብዛኛው የፓርላማ ውሏቸው ከስተር ያሉ ሃሳቦችን የሚሰነዝሩ ቢሆንም የሚቆጡባቸው ቀናትም ቀላል አይደሉም፤ አንዳንዴም በተረት የተዋዙ ፈገግ የሚያስብሉ ንግግሮችን ይወረውራሉ። አቶ መለስ ያመኑበትን ነገር ለማስረዳት ሰፋ ያለስልት ወስደው፣ አንዳንዴም የነገሩን እራስ እና ጅራት ለመያዝም በሚያስቸግር ሁኔታ ሰፊ ሃተታ ያቀርባሉ።

የመንግስታቸውን የስራ አፈፃፀም ሪፖርት ሲያቀርቡ፣ የቀጣይ አመት እቅድ ሲያቀርቡ ወይም የሚመሩት አስፈፃሚ አካል ወደስራ ለመግባት ፓርላማው እንዲያፀድቅለት ሚፈልገውን ጉዳይ ይዘው ወደ ፓርላማ ሲመጡ ከተቃዋሚዎች የሚሰነዘሩ ጥያቄዎችን ያስተናግዱ ነበር። አቶ ተመስገን ዘውዴ ጠንከር ያሉ ኢኮኖሚ ነክ ጥያቄዎችን ወደ አቶ መለስ ይሰነዝሩ ነበር። አብዛኛዎቹ የአቶ ተመስገን ጥያቄዎች ታዲያ አቶ መለስን ያስቆጡ ነበር። አቶ ተመስገን የሚጠይቋቸው ጥያቄዎች የሚያጠነጥኑት የአቶ መለስ መንግስት በሚከተለው የ»ሞኒተሪ» እና «ፊስካል» ፖሊሲ ሳይንሳዊ መርህን የተከተለ አለመሆን እና በከፍተኛ የመንግስት ጣልቃገብነት የሚታወክ በመሆኑ ዙሪያ፣ ነፃ መሆን የሚገባውን የብሄራዊ ባንክ አሰራር መንግስት በቁጥጥሩ ስር ማድረጉ፣ መንግስት ከብሄራዊ ባንክ የሚበደረው ገንዘብ መጠን የተወሰነ ጣራ ስለሌለው ባብ የለቀቀ መጠን የለሽ እንዲሆን ማድረጉን እና ይሄ ደግሞ በገበያ ላይ የሚዘዋወረውን ገንዘብ አብዝቶ የዋጋ ግሽበቱን እንዳባባሰው የሚገልፁ ሲሆኑ አንዳንዴ አቶ ተመስገን የአቶ መለ(መንግስት ህጋዊ ባልሆነ ሁኔታ ገንዘብ እንደሚያትም እንደሚጠራጠሩ(ይገልፃሉ በጥያቄዎቻቸው። የባንኮች የወለድ መጠን ማነስ የደንበኞችን በባን(የማስቀመጥ ፍላጎት ስለሚያሳንስ ገንዘብ በገበያላይ በብዙ እንዲዘወወር አድርጎ ግሽበቱን አጉኖታል በሚለው ላይም አቶ ተመስገን ለዘመናት ከአቶ መለስ ጋር ተሟግተዋል። አቶ መለስ በእነዚህ ጥያቄዎች ዙሪያ በአብዛኛው ቁጣ የተቀላቀለባቸው መልሶች የሚሰጡ ቢሆንም አቶ ተመስገን ግን ብዙ ጊዜ በአቶ መለስ መልሶች አይረኩምና ክርክራቸውን ሲቀጥሉ ንትርኩን የሚያስቆመው አቶ ተሾመ ቶጋ ወደ አቶ ተመስገን ብቻ በሚሰነዘር የስነስርአት ጥያቄ ነበር።

ሌላው ጠንከር ያለ ጥያቄ ሰንዛሪ አቶ ልደቱ ነበሩ። በተለይ ከ1997 ወዲህ አቶ መለስ በአቶ ልደቱ ጥቂዎች በስጨት ማለታቸውን ቀነስ አድርገው ወደ

አሽሙርና ሽንቆጣ አንዳንዴም ፌዝ የተቀላቀለበት መልስ ወደ መስጠቱ ያደሉ ነበር። ለምሳሌ ወደሲማሌ የኢትዮጵያን ሰራዊት ስለማዝመት ውይይት ሲደረግ «አቶ ልደቱ በሰአቱ ልጅ ስለነበሩ አያውቁም እንጂ እኛ ለዚያድባሬ አግበን ሃገራችንን አልወጋንም» ሲሉ ልጅ እግር ነኝ በሚሉት አቶ ልደቱ ላይ አፌዘው ነበር። ዶ/ር መረራ ጉዲናም ንግግራቸው እንደዘበት ቢሆንም አቶ መለስን የማስቆጣት አቅም ያለው ጥያቄና ሃሳብ ይሰነዝሩ ነበር። ባልደረባቸው ፕ/ሮ በየነ ጴጥሮስም በሚሰነዝሯቸው ንግግሮች አቶ መለስን በማስቆጣታቸው የሚሸነቁጡ የአቶ መለስን አፀፋ ያስተናግዱ ነበር። በአንድ ወቅት አቶ መለስ ‹እኔ የልጅነት ጊዜየን ለትግል የሰዋሁ እንጂ የግማሽቀን (parc time) ታጋይ አይደለሁም› ሲሉ ፕ/ሮ በየነን እና ሌሎች ተቃዋሚዎችን ለትግላቸው ያላቸውን የቁርጠኝነት ውሱንነት ጠቆም አድርገዋል።

አብዛኛውን ጊዜ አቶ መለስ አክብሮት በተቀላቀለበት እና ለስለስ ባለ ሁኔታ መልስ የሚሰጡት ለአቶ ቡልቻ ጥያቄና አስተያየቶች ነበር። የአባትነት ምክር፣ ስጋት እና ተግሳፅ በሚመስል ድምፀት የሚናገሩት አቶ ቡልቻ ንግግራቸውም ለቁጣ የሚጋብዝ አልነበረም።

3.10 ድንጋጤ ያመጣው ኢትጵያዊነትን ማቀንቀን

ህወሃት ገና ከጥንስሱ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነትን ማቀንቀንን ከአማራነት ጋር ብቻ ያገናኝ ነበር። ይህ አባባል የኢትዮጵያን ባለቤትነት ለአማራ ብቻ ማስረከብ ማለት ነው። ነገር ግን ኢትዮጵያ እንደ ሃገር እንድትቆም ደሙን እና ላቡን የገበረው ሁሉም ኢትዮጵያዊ ነው። አድዋ እና ማይጨው ላይ ለመሞት ሲጠራ ሰርግ እንደተጠራ ደስ እያለው ለሃገሩ ነፃነት ሊሞት የተሰባሰበው አማራው ብቻ አልነበረም። የዚህን አባባል እውነትነት ለማረጋገጥ አማራም፣ ኦሮሞም፣ አፋርም፣ ጉራጌም... ያልሆነው የቼኮዝሎቫኪያ ተወላጁ አዶልፍ ፓርለሳክ የፃፈውን እና «የሃበሻ ጀብዱ» በሚል ርዕስ ወደ አማርኛ የተመለሰውን መፅሃፍ ማንበብ ይጠቅማል።

ኢትዮጵያዊ ሁሉ ሲሆን በፈረስ በበቅሎ ካልሆነ ደግሞ በእግሩ ተጉዞ በቴክኖሎጂም ሆነ በትጥቅ እና ስንቅ አቅሙ ከማይመጣጠነው ጠላት ጋር ተፋልሞ ያቆያትን ሃገር ባለቤትነት ለአማራ ብቻ መስጠት ወይ አውቆ እንደ መተኛት ነው አለያም ታሪክን አለማወቅ ነው። ብዙ እንደሚያነቡ

የሚነገርላቸው አቶ መለስ እንግዲህ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነትን በአማራ ብቻ የሚቀነቀን አድርገው ሲያቀርቡ የነበረበት አካሄድ አውቆ መተኛት እንጂ አለማወቅ ሊሆን አይችልም።

ከ1997 ምርጫ በፊት የህወሃት/ኢህአዴግ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነትን ከአማራ ጋር ብቻ የማያያዝ አዝማሚያ በመሪው በአቶ መለስ አንደበት እንደ ባንዲራ አይነት ሃገራዊ ምልክቶችን በማጣጣልም ይገለጽ ነበር። በእነዚህ ጊዜያት ታላላቅ ባለስልጣናትን እና የፓርላማ አባላትን ጨምሮ አብዛኛው ህዝብ የሃገሪቱን የህዝብ መዝሙር መዘመር እንኳን ያዳግተው ነበር።

በ1997ቱ ሃገራዊ ምርጫ ቅንጅት በአጭር ጊዜ ገኖ እንዲወጣ ከረዳው ነገር አንዱ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነትን ለመመለስ መንቀሳቀሱ ነበር። ይህን የተረዳው የአቶ መለስ መንግስት የሸፈተውን የህዝብ ልብ ለመመለስ ሲባል ከዕንስቱ ጀምሮ ከሚታወቅበት ማንነቱ በተቃራኒው ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነትን ማቀንቀን ጀመረ። የብሄር ብሄረሰቦችን ቀን በየአመቱ ማክበሩ፣ የባንዲራ ቀን እንዲከበር አዋጅ ማውጣቱ ብቻ ሳይሆን በመጀመሪያው የባንዲራቀን አከባበር በአል አቶመለስ በአካል ተገኝተው ባንዲራ ሲሰቅሉ መታየቱ ሁሉ የበፊቱን ስህተት ለማረም የተደረገ፣ ድንጋጤ ያመጣው የእርምት እርምጃ ነው።

3.11 የአቶ መለስ ቁጥብነቶች

ከ1997 በፊት አቶ መለስ በሃገር ውስጥ መድረክ የመታየታቸው ነገር ውሱን ነበር። ይልቅስ ከውጭ ሃገር ከመጡ በስልጣን ተዋረድ የሚያንሷቸውም ቢሆኑ (ከአሜሪካ ከሆነ ደግሞ ሴናተሮችንም ሳይቀር) ለማናገር አይሰንፉም ነበር። ከሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ በኋላ ግን በሃገር ውስጥ መገናኛ ብዙሃን ከመበርከታቸው በተጨማሪ ወደ ገጠራማው የሃገሪቱን ክፍል በርካታ ጉዞዎችን አድርገው ነበር። በመገናኛ ብዙሃን ብቅ ብለው የወጣቶችን፣ የሴቶችን፣ የአርቲስቶችን ጉባኤ ሲመሩ፣ ጋዜጠኞችን ሲያነጋግሩ ታዲያ ከሚነሱላቸው ጥያቄዎች ውስጥ ስለባለቤታቸው እና ልጆቻቸው በሚጠየቁት ጥያቄ ላይ ገፍተው ማብራሪያ ከመስጠት ይቆ

ጠቡ ነበር። በልጅነታቸው ካስ መጫወት ይወዱ እንደነበር የሚነገርላቸው አቶ መለስ የመንግስታቸው ባለስልጣኖች ከባለሃብቶች ጋር ባደረጉት የእግር ካስ ጨዋታ ላይ ማሊያ ለብሰው ገምባሌ አጥልቀው ካስ መሲጋት ቀርቶ

በጨዋታው ላይ በተመልካችነትም አልተገኙም ነበር። እነዚህ የአቶ መለስ ቁጥብነቶች ሁሉም በመንግስትነት መንበር ላይ ብቻ የመታየት እና በዛው ብቻ የመታወስ ዝንባሌ እንዳላቸው ያመላክታል።

3.12 የአፍ ወለምታዎች

በአንድ ወቅት አቶ መለስ ባንዲራን ከጨርቅ ጋር ያወዳደሩበት እና የአክሱም ሃውልት ለወላይታ ህዝብ ያለውን ትርጉም የገለፁበት ንግግራቸው ከአቶ መለስ የአፍ ወለምታዎች መካከል ቢሆኑም ብዙ የተባለባቸው በመሆናቸው በተለየ ወቅት አቶ መለስ የተናገሯቸውን ሌሎች የአፍ ወለምታዎችን ማንሳቱ ሳይሻል አይቀርም።

በአንድ ወቅት አቶ መለስ ወጣቶችን ሰብስበው ሲያናግሩ ወጣቶቹ ከባለቤታቸው ጋር ስላላቸው መከባበር ጠይቀዋቸው ነበር። የአቶ መለስ ሲመልሱ «ከባለቤቴ ጋር መከባበሩ አለ ይሄ ሚሆነው ደግሞ ወድጄ ብቻ አይደለም እሷም እሳት የሚተፋ ነገር የታጠቀች ሴት ናትና ማክበር ግድ ነው» የሚል መልስ ነበር የሰጡት። የአቶ መለስ መልስ ምናልባት ሚስቴ ከእኔ እኩል ታጋይ ነች በማለት የባለቤታቸውን ቦታ ከፍ ለማድረግ ብለው የሰጡት መልስ ይሆናል። ነገር ግን መልሱ ሚስታቸው የታጠቀች ባትሆንስ ኖሮ የሚል ጥያቄን ያስነሳል። ለመከባበሩ የመታጠቅን ነገር አጉልተው ማውጣታቸው አክብሮቱ ከመፍራት የመነጨ ያስመስላል። ስለመከባበር እያወሩ እሳት ስለሚተፋ ነገር መናገራቸው እሳት የሚተፋ ነገር ላልታጠቁ ባለ ትዳሮች ትርጉም ሰጭም አስተማሪም አይደለም።

በሌላ አጋጣሚ እንደ ሃገራችን አቆጣጠር ህዳር 2002 ዓ.ም በወቅቱ ዲያስፖራ የነበረና «ኢትዮጵያ ፈርስት ከሚባል ሚዲያ መጣሁ ያለ»፣ አሁን ደግሞ እንደ በኢ.ቢ.ኤስ ቴሌቪዥን እንደ በዛሚ ሬዲዮ ብቅ ብቅ የሚል ጋዜጠኛ ስለኢትዮጵያዊነት ያላቸውን እምነት ጠይቋቸው ነበር። አቶ መለስ እንዲህ ሲሉ መለሱ «ኢትዮጵያዊነት ስሜት አይደለም ይልቅስ ኢትዮጵያዊ በመሆኔ ምን አጠቀማለሁ ተብሎ ታስቦ የሚመረጥ ነገር ነው»። ይህ የአቶ መለስ መልስ ዜጎች ከሃገራቸው ጋር ያላቸውን ሁለንተናዊ መጋመድ ከሃገራቸው የሚያገኙትን ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ከማስላት ጋር ብቻ ያዛመደ፣ ወደጥቅመኝነት የሚያደላ ትርጉም ያለውነው። ነገርግን ኢትዮጵያዊም ሆነ

የሌላ ሀገር ዜጋ ከእናት ሃገሩ ጋር ያለው ትስስር ከስሜት የመነጨና አቶ መለስ እንዳሉት ከሃገሬ ምን አገኛለሁ ከሚል ስሌት በተቃራኒ ምናልባትም ምክንያት የማይፈልግ ሁለንተናዊ ትስስር ነው። እንደ አቶ መለስ አባባል ቢሆን ኖሮ ከሃገራቸው የሚያገኙት ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ብዙ ስለሚሆን የሃብታም ሃገር ህዝቦች ከደሃ ሃገር ህዝቦች ላቅ የሚል የሃገር ፍቅር በኖራቸው ነበር።

አቶ መለስ በፓርላማ ውስጥም ሆነ ከፓርላማ ውጭ በአንድ ነገር ላይ ማምረራቸውን እና ወደ ሃይል እርምጃ ሊሄዱ እንደሆነ የሚገልፁት «... ባት እንቆርጣለን» በማለት ነበር። ይህ አባባል ከመደጋገሙ የተነሳ የአፍ ወለምታ ነው ብሎ ለመውሰድ የሚያስቸግር ቢሆንም ንግግሩ የአቶ መለስ መንግስት በመሳሪያ ላይ ያለውን ጥገኝነት የሚያሳይ ነው።

በ2002ቱ ምርጫ ዋዜማ አቶ መለስ ጣታቸውን እያወዛወዙ «...መድረክ የሚባለው ስብስብ በተለይ አንድነቶች ወየውላችሁ» ያሉበት አጋጣሚም የአፍ ወለምታ ሲሆን ምርጫው እየቀረበ ሲመጣ «መድረክ የሚባለውን ስብስብ የምንከስበት አያሌ መረጃዎች ስላሉን ምርጫው ሲያልፍ የሚታሰሩ አመራሮች ይኖራሉ» ብለው በግልፅ ተናግረው የነበረ ቢሆንም በምርጫው ፓርቲያቸው አመርቂ ውጤት አስመዘገበ ከተባለ በኋላ ደግሞ እዛው ፓርላማ ውስጥ «ስዶ ማሳደድ ስለሌለብን ሰብስበነው የነበረውን መረጃ ወደ ክስ ሳንቀይር ትተነዋል» ሲሉ ተናግረዋል።

ከምርጫው በፊት የተናገሩት ንግግር በኢህአዴግ በኩል መድረክ በምርጫ ብርቱ ተፎካካሪ ሊሆን ይችላል የሚል ስጋት እንደነበረ የሚያሳይ ሲሆን ፍርሃቱ እውነት ሆኖ ኢህአዴግ በምርጫው ያሰበውን ያህል ወንበር ማግኘት ባይችል ኖሮ በ 1997ቱ ምርጫ ማግስት እንዳደረገው ዋና ዋና የተቃዋሚ አመሮችን የማሰር እርምጃ ሊኖር እንደሚችል የሚገልፅ ነው። የኋለኛው የአቶ መለስ ስዶ ማሳደድ ስለሌለብን ክሱን ትተነዋል አይነት ንግግር ፓርቲያቸው በምርጫው ከበቂ በላይ ወንበር አግኝቶ ስላሸነፈ ተቃዋሚዎችን መክሰስ ማሰሩ ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዝናል የሚል አንድምታ አለው። በሌላ በኩል ንግግሩ የተቃዋሚዎችን መክሰስም ሆነ መታሰር የሚወሰነው ኢህአዴግ በምርጫ ሚያስመዘግበው ውጤት ሆኖ ፣ ኢህአዴግን መገዳደር፣ ብሎም በምርጫ ማሸነፍ ወደ እስርቤት እንደሚልክ የሚገልፅ ነው። ይሄ ደግሞ ኢህአዴግ

አስፈንክት ከሚለው የህግ የበላይነት መርህ ጋር ይጋጫል። ተቃዋሚዎቹ በመረጃ የተደገፈ የሚያስከስስ ጥፋት ከሰሩ መክሰስ ነበረባቸው እንጂ ምርጫው በኢህአዴግ ድል ሲጠናቀቅ በሰዶ ማሳደድ ስም የሚተው ለክስ የተዘጋጀ ማስረጃ በፊትም መኖሩ ያጠራጥራል። በጥቅሉ ከላይ የተገለፀው የአቶ መለስ ከምርጫ በፊት እና በኋላ ንግግር ኢህአዴግ ለምርጫ ያለውን አረዳድ እና ለጠንካራ ተፎካካሪ ፓርቲ ያለውን በጎ ያልሆነ እይታ ያሳያል። ይህ ደግሞ በሃገራችን የዲሞክራሲ ጅንበር የምትወጣበትን ቀን ያረዝመዋል።

3.13 የእረፍት ናፍቆት

አቶ መለስ የገደላቸው በሽታ እንዳለባቸው ያወቁት በ1998 እንደሆነ በሞቱ ሰሞን ከታላላቅ ባለስጣኖቻቸው በኢቲቪ በኩል ይነገር ነበር። በ2002 ከኢትዮጵያ ፈርስት የመጣው ዲያስፖራ ጋዜጠኛ በኢቲቪ ቃለምልልስ ሲያደርግላቸው ከዚህ በኋላ እረፍት እንደሚፈልጉ፣ እረፍት እንደናፈቃቸው አጫውተውት ነበር። አያይዘውም በእረፍት ጊዜያቸው መፃፍ እንደሚፈልጉ ሲገልፁ «ማለፍም ስለሚኖር ከስር ከስር መፃፈ እንዳለብኝ አስባለሁ» ብለው ነበር። አባባሉ የተቆራኛቸው ህመም ከባድ በመሆኑ ረዥም እድሜ እንደማያኖራቸው ቀድመው የገመቱ መሆኑን ያሳያል።

እረፍት ያስፈልገኛል ያሉት አቶ መለስ ከስልጣን ገለል የማለት እቅድ እንዳላቸው ቢገልሁም ሃገራቸው ውስጥ ሆነው የፓርቲያቸውን ስራ መስራቱን ግን እንደሚቀጥሉ ገልፀው ነበር። እሳቸው እንደግለሰብ ከስልጣ መንበሩ ቢለቁም ፓርቲያቸቸው ኢህአዴግ ግን ከሃገሪቱ የመንግስትነት መንበር እንዲጠፋ የሚፈልጉ አይመስልም ነበር። ለዚህ ተግባራዊነት አቶ መለስ ወሳኝ እርምጃዎችን አከናውነዋል፤በ ጃጋን አርባ አመት በስልጣን ላይ ስለቆየው እና አሁንም በስልጣን ላይ ስላለው ፓርቲ እያነሳሱ አንድ ፓርቲ ስልጣን ላይ መቆየቱ በራሱ ችግር አይደለም ሲሉም ያስረዱ ነበር - ሟቹ መለስ።

በ1997 በተደረገው ሃገራዊ ምርጫ ማግስት በማንኛውንም ክፍያ ስልጣንን የማዳን ውክቢያ፣ እሱን ተከትሎ ኢህአዴግን አውራ ፓርቲ ለማድረግ የተደረገው ትንሽ ትልቁን በአባልነት የመሰብሰብ ስራ እና በተቃራኒው ተቃዋሚ ፓርቲዎችን የማኮሰሱ የአቶ መለስ መንግስት እርምጃ ለሃገሬው

ህዝብም ሆነ ለውጭ መንግስታት ከኢህአዴግ በቀር ኢትዮጵያን ለመምራት የተዘጋጀ አካል እንደሌለ እንዲያምን አድርጓል። ይህንን አመለካከት በጥሩ ሁኔታ እንደገነባ ያወቀው ኢህአዴግም ስላመጣው ልማት እና ወደፊት ሊያመጣ ስላሰበው ልማት ሲባል ከዚህ በኋላ ለሚቀጠሩ ሃምሳ አመታት በስልጣን ላይ መቆየት እንዳለበት እያወሳ ነው። ፓርቲያቸው በስልጣን ላይ ሲሰነብት አቶ መለስ በህይወት ቢኖሩ ኖሮ ከመጋረጃ ጀርባ ሆነው የሃገሪቱን ፖለቲካ የመዘወሩን ስራ መቀጠላቸው እንደማይቀር መጠርጠሩም እውን የማይሆን ግምት አይደለም። ከዚህ በተለየ እይታ አቶ መለስ እረፍት እፈልጋለሁ፣ ስልጣን እለቃለሁ ይበሉ እንጂ ሞት ባይቀድማቸው አሁንም ፓርቲየ ይፈልገኛል ብለው በስልጣን መንበሩላይ ስላለመቆየታቸው እርግጠኛ መሆንም አይቻልም ነበር።

3.14 ከመስጊድ ገዳም የዘለቀ ውጥረት

የአወሊያ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የመምህራኖቻቸውን መባረር እና በኋላም የትምህርትቤታቸውን መዘጋት በመቃወም የተጀመረው የተቃውሞ እንቅስቃሴ እያደር እያደገ መጥቶ አንድ አመትን አስቆጠረ። የተቃውሞ ድምፅ እያሰማ ያለው ህዝበ-ሙስሊም ጥያቄያችን የሃይማኖት መሪዎቻችንን የመምረጥ መብታችን ይከበር፣ መንግስት የአህባሽ ሃይማኖትን በግድ ለማስፋፋት ከሚያደርገው ጣልቃገብነት ይቆጠብ የሚል ነው ቢልም መንግስት ደግሞ እንቅስቃሴውን እስላማዊ አክራሪነትን በሃገሪቱ ለማስፋፋት ብሎም እስላማዊ መንግስትን ለመመስረት የሚደረግ የሰላፊስቶች እንቅስቃሴ ነው ሲል ተርጉሞታል። ይህን አስመልክቶ ለአቶ መለስ በህይወታቸው የመጨረሻ በሆነው የፓርላማ ውሎዋቸው ሰፋ ያለማብራሪያ ሰጥተው ነበር። ከአቶ መለስ ሰፊ ማብራሪያ በተጨማሪ በፌደራል ጉዳዮች ሚኒስተር ዶ/ር ሽፈራው ተ/ማርያም የተደረገው እስከ ሃረር የተጓዘ ከእስልምና ሃይማኖት መሪዎች ጋር የተደረገ ውይይት የሙስሊሙ ማህበረሰብ ጠንክር ያለ ተቃውሞ ምን ያህል የአቶ መለስን መንግስት እንዳሳሰበ እና ትኩረቱን እንደሳበ ያሳያል።

የአቶ መለስ መንግስት በየቀኑ እየበረታ ለሚሄደው የሙስሊሙ ማህበረሰብ ተቃውሞ እልባት ሳይሰጥ ነበር ከወደ ዋልድባ ገዳም ሌላ ተቃውሞ የገጠመው። መንግስት የዋልድባ ገዳም ይዞታ ነው የተባለውን መሬት

ለሸንኮራ አገዳ እርሻነት መርጨዋለሁ ብሎ ማረስ ጀመረ መባሉ ነበር የዋልድባገዳምን ማህበረሰብ እና የኦርቶዶክስ ሃይማኖት ተከታዮችን ማስቆጣት የጀመረው:: አማኞቹ ገዳሙ ድረስ ሄደው ከመንግስት ወኪሎች ጋር ውዝግብ በማንሳታቸው መንግስት ቦታውን ለእርሻ ቦታነት ለመጠቀም ሲያርግ የነበረውን እንቅስቃሴ ገታ እንዲያደርግ አስገድዶታል::

መንግስት ከእስልምናም ሆነ ከኦርቶዶክስ ክርስትና እምነት ተከታዮች የገጠመው ተግዳሮት የሃይማኖት ጉዳይ ነውና ከዚህቀደም «በድል» እንደተወጣው የፖለቲካ አመፅን እንደማፈን ተግባር ቀላል የሚሆንለት አይመስልም:: ጉዳዩ ብልህ መሪ ለሚባሉት ሟቹ አቶ መለስም ቀላል የሚሆን አይመስልም ሞት ቀደማቸው እንጂ::

3.15 «የአለም ተደማጭ፣ የአፍሪካ መሪነት»?

በአለም አቀፍ የአየር ንብረት ለውጥ ጉዳይ ላይ ለመምከር ኮፐንሃገን ላይ በተደረገው ስብሰባ ላይ አቶ መለስ አፍሪካን ወክለው እንደተካፈሉ የሚታወቅ ነው:: ይህ አቶ መለስን ለማሞገስ ትቂት ለሚበቃቸው አወዳሾቻቸው ከበቂ በላይ ነው:: አቶ መለስን ለመሸኘት በብሄራዊ ቤተ-መንግስት በተለመዱት አድርባይ አርቲስቶች የተደረገው ምርቃትን እና ትርኢትን የጨመረ ስራ ፕሮግራም አቶ መለስ ከስብሰባው በኋላ ለአፍሪካ ያስገኙትን ትርፍ የሚመጥን አልነበረም:: በስብሰባው የአፍሪካ ፍላጎት በኢንዱስትሪ ያደጉ ሃገራት ባደረሱት የአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት አህጉሪቱ ለደረሰባት ጉዳት በኢንዱስትሪ ያደጉ ሃገራት የገንዘብ ካሳ እንዲከፍሉ ማድረግ ነበር:: ለተግባራዊነቱም ከተወሰነ መጠን በላይ የኢንዱስትሪ ጭስ የሚለቁ ሃገራት ከሃገራቸው ትላልቅ ባንኮች አገልግሎት ከሚያገኙት ገንዘብ የተወሰነውን ፐርሰንት ለአፍሪካ ሃገራት ካሳ እንዲሆን በአንድ የገንዘብ ቋት እንዲያስገቡ (ካርበን ታክስ እዲከፍሉ) ነበር አቶ መለስ በወቅቱ ያቀረቡት ሃሳብ:: በተግባር ግን የተጠየቀውን የገንዘብ ካሳ ማግኘት ቀርቶ የኪዮቶውን ፕሮቶኮል ማደስና ሃገራቱን አስገዳጅ ህግ ውስጥ ማስገባት እንኳን አልተቻለም:: አቶ መለስም ከስብሰባው ሲመለሱ ሊያሳኩ አቅደው ከሄዱት በጣም ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ያለውን ግብ ብቻ አሳክተው እንደተመለሱ ነበር በአንደበታቸው የገለፁት::

የበለጸጉት ሃገራት በበኩላቸው የአፍሪካ መሪዎችን የካሳይገባናል ውትወታ ስለአየር ንብረቱ ለውጥ ከማሰብ ሳይሆን ከሃብታሞቹ ኪስ ዶላር ለመቀራመት እንደ መቸከል አድርገው ሲያቀርቡት አቶ መለስን ደግሞ በካሳ ስም የመጣውን ገንዘብ የራሱን ህዝብ ለሚጨቁነው መንግስታቸው ጉልበት ማፈርጠሚያ ለማዋል የሚጣደፉ አምባገነን የሚሏቸው ብዙዎች ናቸው:: ይህ ስብሰባ ከ1997ቱ ምርጫ በኋላ በመደረጉ ምእራባዊያኑ ለአቶ መለስ የነበራቸው ምስል እየተቀየረ በመሄዱ ይመስላል ይህ ግምት መሰንዘሩ::

ጠቅላይ ሚኒስትሩ በዚህ ስብሰባ ላይ እንዲገኙ ሲጋበዙ ከብዙዎቹ የአፍሪካ መሪዎች ተመርጠው እንደሆነ እሙን ነው:: አቶ መለስ በአለም መድረክ ላይ አፍሪካን እንዲወክሉ የተደረገው በሃገራቸው የገነቡት ዲሞክራሲያዊ ስርአት የአፍሪካ ተምሳሌት ስላደረጋቸው ወይም በሊብራል አስተሳሰባቸው ከአውሮፓዊያኑ ጋር ስለሚገጥሙ አይደለም:: በምትኩ አቶ መለስን ተመራጭ ያደረጋቸው ከምእራባዊያኑ ጋር እንዴት ማውራት እንዳለባቸው የሚያውቁ ብልጥ መሪ ስለሆኑ ነው:: አቶ መለስ ከእውነተኛው ፖለቲካዊ ማንነታቸው እና በሃገር ውስጥ በገሃድ ከሚያራምዱት የአመራር ዘይቤ ጋር የማይገጥመውን ሌላ ማንነት ይዘው፣ አውሮፓዊያኑ መስማት የሚፈልጉትን ማውራት የሚችሉ ሰው ናቸው:: በዚህ ረገድ ሌሎቹ የአፍሪካ መሪዎች እምብዛም የተካኑ አይደሉም:: ወደ ምእራባዊያኑ ሲሄዱ የሚቀይሩት ማንነት የላቸውምና የሆኑትን ሆነው ስለሚቀርቧቸው ምእራባዊያኑ ብዙ ቦታ አይሰጧቸውም:: ለመለስ በስማቸው የስብሰባ ግብዣ የሚያደርጉት ምእራባዊያን እንደ ሟቹ ሮበርት ሙጋቤ እና ሙአምር ጋዳፊ አይነቶቹን የአፍሪካ መሪዎች ስማቸውን ጠርተው በስብሰባችን ላይ እንዳይገኙ እስከማለት የሚደርሱበት አጋጣሚ አለ:: ይሄ ማለት ግን የአቶ መለስ እውነተኛ ፖለቲካዊ ስብዕና ‹አትምጡብን› ከሚባሉት መሪዎች በጣም የራቀነው ማለት አይደለም::

እውነት እና ንጋት እያደር ይጠራል ነውና የአቶ መለስ ከላይ በተቀባ ፖለቲካዊ ሊብራልነት አውሮፓዊያኑን የማማለሉ ሙከራ የሰራው እስከ 1997ቱ ምርጫ ብቻ ነበር:: አቶ መለስ የምርጫውን ውጤት ራሳቸው በሚፈልጉት መንገድ ለማስኬድ ያደረጉት እርምጃ ሁሉ በፊት በምእራባዊያኑ ዘንድ እንዲኖራቸው ለማስመሰል ሲደክሙበት ከነበረው ማንነት በተቃራኒው ነበርና እውነተኛውን ማንነታቸውን ያዩ እንደ ቶኒ ብሌየር አይነት ወዳጆቻቸው ሁሉ

የበፊቱን አቋማቸውን እንዲፈትሹ ሆኗል። አይበገሬው አቶ መለስም ሌላ በምእራባዊያኑ ዘንድ ተፈላጊ የሚሆኑበትን መንገድ ማፈላለግ ጀመሩ። እንጂ ያልተወደደላቸውን እውነተኛውን ማንነታቸውን ለመቀየር አልደከሙም።

የምእራባዊያኑን ቀልብ መልሶ ለማግኘት አቶ መለስ ያመጡት አዲስ ስልት ከልዕለ ሃያሏ አሜሪካ ጋር ሽብርተኝነትን የመዋጋት አጋር ሆኖ ብቅ ማለት ነበር። ለዚህ ደግሞ አሜሪካ ከጥቂት አመት በፊት ገብታ አደገኝነቱን አይታ ከወጣች በኋላ ዳግም ዜጎቿን የማትማግድበትን ክባዱን የሶማሊን ጉዳይ ‹በኔ ጣሉት› ብሎ በፊት አውራሪነት መረከብ ነበር ትልቁ የአቶ መለስ እርምጃ። ይህ ስሌት ሁለት ጥቅም ነበረው። አንደኛ ሶማሊ እስክትረጋጋ ድረስ በሚኖረው ረዥም ጊዜ አሜሪካ የአቶ መለስ መንግስት አምባገነንም ሆነ ልማታዊ ፖለቲካዊ ማንነቱን ባላገናዘበ ሁኔታ አጋርነቱን አጥብቃ እንድትሻ ያደርጋል። ይህ ደግሞ የአቶ መለስ መንግስት ዲሞክራሲያዊ ስርአትን እየገነባሁ ነው፣ ነጭ ካፒታሊዝምንም እያራመድኩ ነው ሲል በነበረበት ቅድመ 1997 የለመደውን የአሜሪካ ዶላር አውራ ፓርቲ ነኝ እያለም ቢሆን እንዳያጣ ያደርገዋል። ሁለተኛው ኢትዮጵያ የምስራቅ አፍሪካ የሰላም አለቃ ተደርጋ እንድትወሰድ ያደርጋል። ይህ አስተሳሰብ አቶ መለስ በኢጋድ ላይ ባላቸው የገዘፈ አድራጊ ፈጣሪነት ይታገዛል።

የአቶ መለስ መንግስት ከአሜሪካ ጋር ለመፍጠር የፈለገውን ሽብርተኝነትን የመዋጋት አጋርነት ለማጥበቅ ኢትዮጵያም እንደ አሜሪካ ሁሉ የሽብርተኝነት ስጋት አለባት ሲል አወጀ። አስከትሎም ኢህአዴግን አምርረው የሚቃወሙ ፓርቲዎችን በሽብርተኝነት ፈረጀ፣ ከተፈረጁ ፓርቲዎች ጋር በድህረ-ገፅም ሆነ በስልክ የግል ግንኙነት፣ የእግዚአብሄር ሰላምታ የተለዋወጠን ሁሉ በሽብርተኝነት የሚፈርጅ ህግ አውጥቶ በስራ ላይ አዋለ። የቀንደኛ ጠላቷን የኦሳማ ቢላደንን መልእክት በአሜሪካው ሲኤን ኤን ቴሌቭዥንን እስከማስተላለፍ የመረጃ ነፃነትን የምትፈቅደዋ አሜሪካ ግን ይህኛውን የአቶ መለስ አመጣጥ አልተቀበለችውም። መንግስትን በመቃወም እና በሽብርተኝነት መሃከል ያለው ልዩነት መታወቅ አለበት በማለት ነበር ነገሩ እንዳልተዋጠላት በተዘዋዋሪ የገለፀችው።

ሽብርተኝነትን ከመዋጋቱ ጎን ለጎን አቶ መለስ ምእራባዊያኑን በምስራቃዊያኑ አጋርነት በማስፈራራት፣ ምእራባዊያኑ የኢትዮጵያን አጋርነት ላለማጣት

የአቶ መለስ መንግስት የሚያደርገውን የዲሞክራሲ እና የሰብአዊ መብት መርሆዎችን መተላለፍ አጥብቀው እንዳያወግዙ፣ በምትኩ አይቶ እንዳላየ እንዲያልፉ፣ እንደውም በልማታዊነቱ ብቻ እንዲያውቁት አጥብቀው ሰርተዋል አቶ መለስ። የካምፕዴቪዱ የ«ድንቅ ልማት አምጭ መንግስትነት» ጥሪም የዚህ የአቶ መለስ ድካም ውጤት ነው። አካሄድ የሚያውቁት አቶ መለስ ዲሞክራሲን አስፋኙ የሚል ውዝግብ የበዛበት የምእራባዊያኑ አጋርነት ብቸኛ እንዳልሆነ ለምዕራባዊያኑ በተግባርለማሳየት ከቻይና ጋር ያላቸውን ወዳጅነት ማጠባበቁን ተያይዘውት ነበር። ብድር እና እርዳታ ከምስራቅም ሊገኝ እንደሚችል ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ከቻይና ጋር በጀመሩት ሁለንተናዊ ወዳጅነት በተግባር አስመስክረዋል።

ወደቻይና እግር ያበዙ የነበሩት አቶ መለስ ሰብአዊ መብት ተገፈፈ፣ ዲሞክራሲ ቀጨጨ የማይለው የቻይና አጋርነት የተመቻቸው ይመስል ነበር። በመሆኑም አጋርነቱን ወደ መላው አፍሪካ አሳድገው አፍሪካ-ቻይና ወዳጅነትን ሲመሰርቱ እንደጠበቁት አሜሪካን ማስደንገጥ ችለው ነበር። የቻይና በከባድ እርምጃ ወደ አፍሪካ ኢኮኖሚ መዝለቅ ያስደነገጣት ልዕለ ሃያሏ አሜሪካም 39 የአፍሪካ ሃገሮችን ከአሜሪካ ጋር በንግድ የሚያስተሳስረውን (African Growth and Opportunity Act) በምህፃረ ቃሉ AGOAን ማጠባበቅ ጀምራለች።

የነገሮችን አዝማሚያ አይቶ በተለያየ አቀራረብ የምእራቡንም የምስራቁንም አጋርነት ያጣጡት አቶ መለስ ካድሬዎቻቸው «የአፍሪካ አንድ አይን ናቸው» እያሉ እንደሚያጋንኑት ባይሆንም በአፍሪካ ጉዳይ ላይ በቀድሚያ ከሚጠሩት መሪዎች አንዱ መሆናቸው ሃቅ ነው። አቶ መለስ የአፍሪካ አንድ አይን ነበሩ የሚሉት ደመካመርቶቻቸው አቶ መለስን «የአለም ታላቅ መሪ» ሲሉ ግነቱን ዛብ ያስጡታል። እውነቱ ካድሬዎቻቸው እንደሚሉት ቢሆን ኖሮ አቶ መለስ ሲሞቱ አብዛኞዎቹ የአፍሪካ ሃገራት በሃገራቸው ብሄራዊ የሃዘን ቀን ባወጁ፣ የሃምሳ ስድስቱ የአፍሪካ ሃገራት መሪዎችም በአቶ መለስ የቀብር ስነስርአት ላይ በተገኙ ነበር። ለምሳሌ የቬንዙዌላው ሁጎ ቻቬዝ በሞቱ ጊዜ አርጀንቲናና፣ ኩባና ቬትናም ብሄራዊ የሃዘን ቀን አውጀው ነበር፤ ለአቶ መለስ ሞት ግን ወዳጃቸው አልበሽር በሚመሯት ሱዳን እንኳን ብሄራዊ የሃዘን ቀን አልታወጀም። ለቀብር የተገኙት የአፍሪካ መሪዎች ብዛትም ከአስራ ቤት አይዘልም። ይህ የሚያሳየው አቶ መለስ በአፍሪካ ሁለንተናዊ ጉዳይ

ላይ የነበራቸው ሚና የሚናቅ ባይሆንም ካድሬዎቻቸው እንደሚያጋንኑት አለመሆኑን ነው።

3.16 «ወፈ-ክፋው» የካምፕዴቪድ ጉዞ

መንግስታቸው አመጣው በተባለው የልማት እምርታ በፕሬዚዳንት ኦባማ ጠሪነት አቶ መለስ በካምፕዴቪዱ ስብሰባ እንዲካፈሉ መጋበዛቸው ታይቶ የማይታወቅ ልማት አመጣሁ ለሚለው መንግስታቸው መልካም የፕሮፖጋንዳ ግብአት ነበር። በአንፃሩ ትውልደ ኢትዮጵያዊ ከሆነው ጋዜጠኛ አበበ ገላው ከልማታዊነታቸው አምባገነንነታቸው ይብሳል የሚል አንድምታ ያለው በጩኸት የታጀበ ተቃውሞን ያስተናገዱበትም ነው - የካምፕዴቪዱ ስብሰባ። የጋዜጠኛው በጩኸት የታጀበ ተቃውሞ የአቶ መለስን መንግስት አምርሮ ለሚተቸው ዲያስፖራ እንደትልቅ ጀብዱ ተቆጥሮ ጋዜጠኛውን እንደ የጀግና መጨረሻ አስቆጥሮት ነበር። በአቶ መለስ ደጋፊዎች ዘንድ ደግሞ አበበ ገላውን ሃገሩን በባዕዳን ፊት ያዋረደ፣ መልካም ገፅታዋን ያጠለሸ ተደርጎ ሲብጠለጠል ከርሟል። እንደ ኢህአዴግ ደጋፊዎች የአበበገላው በሃይለኛ ጩኸት የታጀበ ተቃውሞ አፄ ሃይለስላሴ በ»ሊግ ኦፍ ኔሽን» ንግግር ባደረጉ ወቅት ከኢትዮጵያ ጠላቶች ከገጠማቸው ንግግራቸውን የማደናቀፍ ጩኸት ጋር መሳ አድርገውታል።

አጋጣሚው የአቶ መለስ ደጋፊዎችም ሆኑ ተቃዋሚዎች እንዳጋነኑት ሳይሆን ረጋ ባለመንፈስ ቢጤን ያን ያህል መጋነን ያለበት ጉዳይ አይደለም። የልዕለ ሃያሏ ሃገር የአሜሪካ ፕሬዚዳት ጆርጅ ቡሽም በአንድ ወቅት ከጋዜጠኛ በተወረወረ ጫማ ለትቂት ተስተው ነበር። ጆርጅ ቡሽ ይህ የአሜሪካ ዲሞክራሲ በኢራቅ ላይ ያመጣው በጎ ተፅዕኖ መገለጫ ነው በማለት ነበር ቀለል አድርገው የተረጎሙት። ወደ አቶ መለስ ጉዳይ ስንመለስ የአበበን ጩኸት አዘል ተቃውሞ ያመጣው በሃገር ውስጥ የህዝብ ዲሞክራሲያዊ መብት መታፈን ነው። በሃገር ውስጥ አቶ መለስን ስለመንግስታቸው እንከን በግልፅ መጠየቅ ቢቻል ኖሮ በሰው ሃገር መድረክ መጯጯህ ባልመጣ ነበር። እውነታው በተቃራኒው በመሆኑ ጋዜጠኛውም አጋጣሚውን አቶ መለስን ያለአእላፍ ወታደሮቻቸው በግላጭ ያገኘበት ቅፅበት አድርጎ በመውሰዱ ተገቢ የመሰለውን አድርጓል።

ከካምፕዴቪዱ ስብሰባ በኂላ የታዩት አቶ መለስ የድሮው አልነበሩም። ሰውነታቸው በጣም ከመቀኒሱ በላይ የመታከት አይነት ገፅታ ፊታቸው ላይ ይታይ ነበር። ቀጣይ ስብሰባ በሜክሲኮ ሉስካቦስ ያደረጉት መለስ በትቂት ቀናት ውስጥ ደብዛቸው ጠፋ። በጠና መታመማቸው ከሃገር ውጭ በከተሙ የመገናኛ ብዙሃን መናፈስ ከጀመረ ቢቆይም ድብቁ ኢህአዴግ የሚዘውራቸው የሃገራችን መገናኛብዙሃን ግን እንደተለመደው የልማቱን መሟሟፍ ብቻ ነበር አበክረው የሚያወሩት።

ስለአቶ መለስ የጤና ሁኔታ ከሃገር ውስጥ በግልፅ የተነገረ ነገር ባይኖርም ከህወሃት ሰዎች ውስጥ የተሻለ ለመገናኛብዙሃን መረጃ የመስጠት ልምድ ያላቸው አቶ ስብሃት ነጋ ለቪኦኤ የሰጡትን ቃለ-ምልልስ ልብ ብሎ ላደመጠ «....አሁን የስልጣን ሽግግር ላይ ነን» ያሏት ቃል የአቶ መለስን ማረፍ የምትጠቁም ነች። በተጨማሪ አቶ ስብሃት በዛው በቪኦኤ «ፋጢማ መጣች በቀለ ሄደ ኢህአዴግ ማስተዳደሩን ይቀጥላል» ሲሉ የአቶ መለስን ዳግም መታየት አለመቻል የሚያረጋግጥ ድምፀት ያለው ንግግር ተናገሩ። አቶ መለስ ወደ ስልጣን የመመለስ እድል ቢኖራቸው ኖሮ አቶ ስብሃት እንደዚህ እንደማይናገሩ እሙን ነው። በአንፃሩ የአቶ በረከት ስለአቶ መለስ በመስከረም ወደ ስራ መመለስ እርግጠኛ ሆኖ መናገር ደግሞ ሌላው አደናጋሪ ነገር ነበር።

ምንም ተባለ ምን የሞቱን ዜና ማዘግየት አንጂ ደብቆ መቅረት አልተቻለም እና ኢቲቪም የግዱን ሞታቸውን አወራ፣ የአስከሬን አቀባበሉን ስነስርዓትም በቀጥታስርጭት አስተላለፈ። አቶ በረከትም ስለጓደኛቸው ሲያነቡ ታዩ። አቶ መለስ በቀይምንጣፍ፣ በብዙ አጀብ ሲመላለሱበት በነበረው አውሮፕላን ማረፊያ እስትንፋስ አልባ በድናቸው በአራት ማእዘን ሳጥን ታሽጎ በሰው ሸክም ሲወርድ ሲታይ የሚፈጥረው ስሜት ይረብሽነበር።

የአቶ መለስ ሞት ለኢህአዴግ ባለስልጣናት ድርብ ሃዘን ነበር። መንግስታዊ የስልጣን ደረጃቸውን በማይመጥን ሁኔታ ሃዘናቸውን እየየ በበዛበት ሁኔታ መግለፃቸውም የሃዘናቸውን ብርታት ያሳያል። ባለስልጣናቱ በባልደረባቸው በመካከለኛ እድሜ ላይ መሞት ከሚሰማቸው ሃዘን ባልተናነሰ የኢህአዴግን ስልጣን ከማስቀጠሉ ፈታኝ ስራ ጋር በድንገት መጋፈጡም አስደንጋጭነቱ ቀላል አይደለም። የባለቤታቸው የወ/ሮ አዜብ መረር ሃዘን እና ዋይታም አቶ መለስ ለሚስታቸው የነበራቸውን መልካምነት ያሳያል።

3.17 «የሞተሰው እንገተ ረዥም ነው»

እንደ አቶ መለስ ለረዥም ዘመን በስልጣን ላይ የቆየ ሰው የሚታወሰው ኢቲቪ እንደሚለው ወደ መላእክት ወገን በተጠጋ በጎ ጎን ብቻ አይደለም። ሰዎች እንደ መረዳታቸው ደረጃ የአቶ መለስን አስተዳደር ሊያመሰግኑም ሊያወግዙም ይችላሉ። እንደ እኔ መረዳት የአቶ መለስ አስተዳደር በተለይ በመጀመሪያዎቹ የስልጣን ዘመናት ለሃገራችን የዲሞክራሲ ብልጭታን ለማሳየት ሞክሯል። በአመራር ላይ ያለን መንግስት የሚተቹ የፕሬስ ውጤቶች መታየታቸው፣ ሰዎች በግል የሚፈልጉትን እምነት እንዲከተሉ መደረጉ፣ የክልል ከተሞችን በማሳደጉ በኩል፣ በአስፋልት መንገድ ገጠራማ ቦታወችን ጭምር ለማገናኘት የተደረገው ጥረት፣ የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን በማስፋፋት በኩል መልካም ስራዎች እንደሰራ ይሰማኛል።

በተቃራኒው የአቶ መለስ አመራር ብዙ ዋጋ ተከፈለለትን ዲሞክራሲን የማስፈን ጥረት በማምከን ተወቃሽ ነው። ከንጉሱ ዘመን ጀምሮ ብዙዎች ህይወታቸውን ያጡለትን ህዝብን የስልጣ ባለቤት የማድረጉን ስራ በማራመድ ፋንታ አቶ መለስና ጓዶቻቸው ብዙ አመት ወደ ኋላ እንደ ጎተቱት ፀሃይ የሞቀው እውነት ነው። የማታ ማታ የመጣው የአቶ መለስ የልማዊ መንግስትነት ሙግትም ፓርቲቸው ስልጣ ላይ ተወዝፉ እንዲኖር ለማድረግ የተጠቀሙበት የመጨረሻ ካርዳቸው ነው። ዲሞክራሲን በማስፈን ታላቅ ተስፋ ተጀምሮ በአምባገነንነት ያለቀው የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስብዕና አበጀህ የሚያስብል፣ ኢቲቪ እንደሚለው የአቶ መለስን ታላቅ መሪነት የሚያሳይ አይደለም።

አቶ መለስ በስልጣን ዘመናቸው ስዩመ እግዚአብሄር መባሉ ቀርቶባቸው ይሆናል እንጂ እንደ ነገስታቱ ይፈሩ፣ ወደ አምልኮ በተጠጋ ክብር ይከበሩ ነበር። ከቅርብ አመታት ወዲህ ደግሞ በአለም አቀፍ ተቋማት በሚወጣ የአምባገነን መንግስትነት ደረጃ የአቶ መለስ ኢትዮጵያ ስም ከቀዳሚ አስር (Top ten) ሃገራት ዝርዝር ወጥቶ አያውቅም ነበር። አቶ መለስ ከሞቱ በኋላ በሃገሬውም ሆነ ከውጭ ሃገር በመጡ ለቀስተኞች የተባለው እና በኢቲቪ ሲተላለፍ የነበረው ሙገሳ እንደመሪ የምናውቃቸውን አቶ መለስን አይወክልም። ይልቅስ «የሞተ ሰው አንገቱ ረዥም ነው» የሚለውን

የሃገራችንን ብሂል በሚያስታውስ ሁኔታ ለሟቹ አቶ መለስ የተጋነነ ውዳሴ የሚሰጥ ነበር።

3.18 አፅናኙ ያልመጣለት ኢህአዴግ

የአቶ መለስን ጫማ የሚሞላ ሰው ማግኘት ለኢህአዴግ ከባድ እንደሆነ አቶ መለስ በሞቱ ሰአት የድርጅቱ ጉዳይ የነበሩት አቶ ሬድዋን ሁሴን «እንሞክረው እንጂ አቶ መለስን መሆን ይከብዳል» ሲሉ ነበር የአቶ መለስ ጫማ ለኢህአዴጋዊያኑ እንደሚሰፋ የገለፁት። በተግባርም የአቶ መለስን ፎቶ በየቦታው መለጠፉ፣ አንድ ወቅታዊ ጉዳይ ሲከሰት አቶ መለስ በህይወት ዘመናቸው ጉዳዩን አስመልክቶ የተናገሩትን ማስደመጡ፣ ሙት አመታቸውን በማስመልከት ሰርክ ስማቸውን ማነሳሳቱ ዋናውን ያጣው ኢህአዴግ አፅናኙን እንዳላገኘ ጠቋሚ ነው። እርግጥ አቶ መለስን ማጣት ለኢህአዴግ እንደክረምት የከበደ ፈተና ነው። እውነታውን ተቀብሎ ወደቀጣይ እርምጃ መፍጠኑም ብልህነት ነው። በተረፈ ነጋ ጠባ የአቶ መለስን ስም ማነሳሳቱ የሞተን የማስነሳት አቅም የለውም። በስተመጨረሻም ለሟቹ አቶ መለስ እንደ አቶ ኃ/ማርያም ዘላለማዊ ክብርን ሳይሆን ዘላለማዊ እረፍትን እመኛለሁ።

ስለ ስልጣን

የሰው ልጅ ፖለቲካዊ እንስሳ እንደመሆኑ በአለቃ ምንዝር መከፈሉ የሚጠበቅ ነው። ዋናው ነገር አለቃ የተባለው አካል ስልጣኑን ከመጀመሪያው ለምን ፈለገው? እንዴትስ እየተጠቀመበት ነው? የሚለው ጉዳይ ነው። የመጀመሪያው ጥያቄ መልስ የሁለተኛውን ጥያቄ መልስ መነሬስ ያመላክታል። የሰዎች ወደ ስልጣን ማቃተት የተለያዩ ግልፅ እና ስውር ምክንያቶች ይኖሩታል። ግልፁ ምክንያት ስልጣን ፈላጊዎቹ በአንደበታቸው የሚናገሩት፣ በፕሮግራም ማኒፌስቶአቸው የሚጽፉት ላይኛ ምክንያት እና አላማ ነው። ይህም በብዛት የሚገለፀው ለህዝብ የተሻለ ኢኮኖሚያዊ ደረጃና ፖለቲካዊ ነጻነት ለማምጣት ነው በማለት ሲሆን የውስጥ ስውሩ ግን አይነገርም። ይልቅስ ከስልጣን በኋላ ከሚሰራው ስራ በተግባር የሚታይ ነው።

ወደ ስልጣን ለመምጣት የሚያስብ አካል ስልጣን ሲጨብጥ ትኩረት ሰጥቶ የሚሰራባቸውን ጉዳዮች በፕሮግራም፣ ማኒፌስቶው አስቀምጦ ቶሎ ያደርሰኛል ብሎ ባመነበት መንገድ ወደ ስልጣን ጉዞውን ይጀምራል። ጉዞው ዝናር እና መውዜር አንስቶ ዱር ቤቴ በማለት፣ የባለጋራው አቀማመጥ እንደ መሶብ ክዳን ከሆነደግሞ በመፈንቅለመንግስት በማሽቀንጠር አለያም በሰለጠነ መንገድ በተሻለ የሃሳብ ልቅና በሰላማዊ መንገድ በተገዳዳሪ እግር በመተካት ሊሆን ይችላል። የኋለኛው ፈርጅ ብዙ ጥቅም አለው። አንደኛ ወደ ስልጣን የሚመጣበት መንገድ የህይወት መስዋትነትን አይጠይቅምና መተላለቅ የሌለበት ሰላማዊ ትግል ነው። በዚህ መንገድ ወደ ስልጣን የመጣ አካል ስልጣኑን ለመልቀልቀቅም የሚያወራርደው የሙት ቁስለኛ መጠን የለውምና የተሻለ ሲመጣ ስልጣን ለማስረከብ አያቅማማም። በሃሳብ ልዕልና በልጦ ወደ ስልጣን ስለመጣ መበለጥ ሊኖር እንደሚችል እያሰበ ይቆያል እንጂ ስልጣን ለዘላለም የሚጣዱበት ነው ብሎ አያስብም።

ወደ ስልጣን መምጫው መንገድ የትኛውም ቢሆን ስልጣኑ በእጅ ከተደረገ በኋላ የሚሰራው ስራ ከመጀመሪያው ስልጣኑ ለምን እንደተፈለገ የማሳየት አቅም አለው። በተጨማሪም ቡድኖቹ ስልጣን ላይ ከመፈናጠጣቸው በፊትም የትግል ፕሮግራም እና ማኒፌስቶአቸውን በማየት አዝማሚያቸውን

መገመት ይቻላል። በርግጥ ሁሉም ወደ ስልጣን የሚገሰግስ አካል ‹የምታገለው ለህዝብ አንዲ እና እንዲያ ያለ የተሻለነገር ላመጣ ነው› ይላል እንጂ ለራሴ ሚሊየነር ልሆን፣ ከስልጣን ጋር ቅበሩኝ ልል ነው ሲል የተሰማ የለም። በቃሉ የሚገኘው፣ ያወራውን የሚፈጽመው ግን ትቂቱ ነው። ከዚህ አንፃር በሃገራችን ከዘውዳዊ ስርአቱ ማክተም በኋላ የመጣውን ወደ ስልጣን ገስጋሽ ቡድን ከስልጣን በፊት ቃልና ከስልጣን በኋላ ተግባር ብንፈትሽ ከደርግ መጀመር ሊኖርብን ነው።

ጥያቄው ሌላ የነበረው ደርግ ወደ ሃገራዊ ስልጣን እመጣለሁ የሚለው ግምት ስላልነበረው ስልጣን ከያዘ በኋላ ስለሚሰራው ነገር አውርዶ አውጥቶ ያዘጋጀው የትኩረት አቅጣጫ አልነበረውም። ልቅስ ይህ ቡድን ሳያውቀው ዙፋን ላይ ያደረሰውን ህዝባዊ ማእበል ተጠቅሞ፣ የለውጡን ሂደት ያበሰሉ ምሁራንን ሃሳብ ነጥቆ ባለቤት መሰለባቸው እንጂ። ደርግ ስልጣን ላይ ከወጣ በኋላ ያደረጋቸው መሬት ላራሹን ጨምሮ የፊውዳል ስርአቱ ያረፈባቸውን መሰረቶች የሚፈራረስ ስራ ከስልጣን በፊት በንድፈሃሳብ የተለማቸው ሳይሆኑ ከኢህአፓ እና ከመኢሶን ፕሮግራሞች የቀዳቸው ነበሩ።

ይሄ ሳያስብ ወደስልጣን የተሳፈረበት ሁኔታ ነበር ከስልጣን በኋላ ያለውን ደርግ እንደ ደነበረ አውሬ ያገኘውን የሚናከስ፣ የሚሰራውን የማያውቅ፣ ከሁሉ ጋር የሚላተም ደረገው። ወታደራዊ ቡድኑ ወደ ስልጣን በጣም በቀረበባቸው ቀናት ሲያውጅ ሲሰራ የነበረው ነገር እግራሞትን የሚፈጥር ነበር። ንጉሱን በቁጥጥሩ ስር ካደረገ በኋላ እንኳን በድፍረት በእግራቸው ለመተካት ሲሽከረመም ብዙ ጊዜ አሳልፏል። ይህ ደግሞ ወደ ስልጣን ሲወጣ እየተሞሸረ ያለው የወታደር ቡድን ስዩመ-እግዚአብሄር እያለ ከሚሰግደው፣ የንጉስ ስልጣን የማይደፈር የማይገሰስ ነው ብሎ ከሚያምነው አብዛኛ ህዝብ የተሻለ የፖለቲካ ንቃት እንዳልነበረውም ማስረጃ ነው።

የንጉሱን በሌላ መተካት ለማወጅ ትቂት ቀናት እስኪቀሩት ድረስም ለሃገሪቱ የሚበጀው ምን አይነት ስርአት ነው ለሚለው ወሳኝ ጥያቄ መልስ አልነበረውም። ዘውዳዊ ስርአቱን ለማስቀጠል በልጅ ሚካኤል እምሩ በኩል ለመምጣት ሲወዛገብ እንደነበርም የአንዳርጋቸው አሰግድ «በአጭር የተቀጨረኸርም ጉዞ» የተባለ መፅሃፍ ያስነብባል። እንደምንም ብሎ ድፍረቱን አሰባስቦ ስልጣን ላይ መውጣቱን ሲያውጅ ደግሞ በአንደ የንጉሱ ዙፋን

ላይ ሙቶ ሃያውም የደርግ አባላት ይቀመጣሉ ሲል «ሁላችንም የደርግ አባላት የሀገሪቱ ርዕሰብሔሮች ነን» በማለት ሰሚን ሁሉ ሲያስቅ እንደነበር እንዳርጋቸው አሰግድ ከላይ በተጠቀሰው መጽሃፉ ይገልፃል። ይሄ እንግዲህ የደርግን በሃገሪቱ የዋነኛው ስልጣን ባለቤት መሆንን ካለማመን ወደ ስልጣን ስስት ፍፁማዊ ለውጥ የተደረገበትን ስነ-ልቡና ያመላክታል። ሁኔታው ደርግ ባለስልጣንነቱን እያመነው ብቻ ሳይሆን እየወደደው እንደመጣም ማሳያነው።

4.1 የደርግ የስልጣን ፍቅር ለምን?

ማንኛውም ሰው የተወሰነ አፍቅሮ ስልጣን እንዳለው በዘርፉ ጥናት ያደረጉ ምሁራን ይገልፃሉ። ነገር ግን የተጋነነውን የደርግ የስልጣን ፍቅር ምክንያት ከላይ በተጠቀሰው አሳቤ መሰረት በአስራ ሰባት አመት ቆይታው ከሰራቸው ስራዎች ለመረዳት ያስቸግራል። ራሱንና አጃቢዎቹን ለማበልፀግ ስልጣንን እንደ ኢኮኖሚያዊ መድህን ለመጠቀም ነው እንዳይባል ደርግ የሃገርን ሃብት በመመዝበር አይታማም። በስልጣኑ ሊያሳካው የሚፈልገው አንድ ርእዮተ-ዓለም አለው ለማለትም አያስደፍርም። ምክንያቱ ደግሞ ደርግ እከተለዋለሁ የሚለውን የሶሻሊዝም ፅንሰ ሃሳብ ከማንበብ ባለፈ ጠንቅቆ ስለማያውቀው ነው። ደርግ ስልጣኑን አጥብቆ የሚወደው ለሃገር በጎ ሊሰራበት ፈልጎ ነው የሚለው አሳቤም ብዙ ርቀት አያስኬድም፤የሃገርን ህዝብ የጥይት እራት እያደረጉ ለሃገር አስባለሁ ማለቱ ትርጉም ስለማይኖረው ነው።

ከደርግ የአስራ ሰባት አመት ነገረ-ስራ በመነሳት ስልጣን የሚፈልገው ለምን ነበር ለሚለው ነገር ወደ እርግጠኝነት የሚቀርብ መላምት ለመስጠት ባይቻልም ሁለት ነገሮችን ግን ማስቀመጥ ይቻላል። አንደኛው ዝም ብሎ ስልጣንን መውደድ፣ የስልጣንን ግርግርና አጀብ ላለማጣት ሲባል ስልጣን ላይ ሙጥኝ የማለት ነገር ይኖራል። በተጨማሪም የውትድርናው ስነ-ልቦና ከፖለቲካዊ አላዋቂነቱ ጋር ተደማምሮ ስልጣንን በማንኛውም መንገድ (መግደልን ጨምሮ) ማቆየትን እንደ ድል አድራጊ ጀግንነት ሊያስቆጥር ይችላል። በመሆኑም ደርግ ስልጣኑን የሚያስጥሉት የመሰሉትን ለሀገሬ ያገባኛል ባዮች ባለቤቱን ንቀው የስልጣኑን አጥሩን የነቀነቁ ያህል ይሰማዉና ከእግሩ በታች ወይም ከመሬት በታች ካለደረጋቸው እንቅልፍ የለም። በሌላ በኩል ደርግ ስልጣን የሚፈልገው እሱ ከሌለ ሀገር ትበታተናለች በማለት ራሱን የሃገር ብቸኛ ዘበኛ አድርጎ ከማሰብ ነው።

4.2 ከበረሃ ወደ ስልጣን

እስካሁን ከብዙ አስርቷትን ያልወጣችውን ሃገራችንን ነፃ እናወጣለ ብለው ልጅነታቸውን በደደቢት በረሃ ያሳለፉት የዛሬዎቹ መሪዎቻችን አስራ ሰባት አመት ሲታገሉ ቢያንስ ከስልጣን በኋላ የሚያደርጉትን ክፉም ሆነ በጎ ስራ ያውቁ ነበርና በተንደርደር ከመጣው ደርግ ይሻሉ ነበር። ደርግ እንደ ዋናተኛ ባዶ እጁን ነበር ስልጣን ላይ ፊጥ ያለው- ያለአንዳች ፕሮግራም። የዛሬው ኢህአዴግ ዋና ህወሃት ግን ማኒፌስቶ ነበረው። በጫካ ሆኖ ስሙ ህወሃት (የትግራይ ነፃአውጪ) ሆኖ ሳለ እንኳን ኢትዮጵያን ወክሎ ከስልጣን በኋላ በኢትዮጵያ መሬት እና ወደብ ላይ ምን እንደሚያደርግ በግልፅ ውል ይፈራረም ይደራደርም ነበር። ኢትዮጵያ ሃገሩን ያለአግባብ ኤርትራን የምትገዛ ጉልበተኛ አድርጎ ያስብ ነበርና ለስልጣን ካበቃው «በቅኝ ግዛት» የተያዘውን ምድረ-ኤርትራ ለባለቤቱ እንደሚመልስ ይሳል ነበር። «በባርነት» ላሉ የምድሪቱ ህዝቦችም ታላቅ ነጻነትን እንዲያዩ በራሳቸው መንግስት እንዲተዳደሩ እንደሚተዋቸው አስረግጦ ተናግሯል። እንደውም የኤርትራ ነፃ አውጭዎች ይህን የነፃነት ትግላቸውን ዳር ከማድረግ አንዳች አፍዝ አደንግዝ ቢያስነፋቸው እና አፈሙዛቸውን የቁልቁሊት ቢደፋ ስለኤርትራ ህዝብ ነጻነት ስንል የተደፋውን አፈሙዝ እኛ ወደላይ አቅንተን ትግሉን እናስቀጥላለን ይሉ ነበር። «የኤርትራ ህዝብ ትግል የቁልቁሊት አይደፋም» የሚል ርዕስ ያለው መፅሃፍ እስከ መፃፍ የደረሰ የእኔ ልባስ ተቆርቋሪነትም አሳይተዋል።

ይሄ ሁሉ ለምን ለሚለው ጥያቄ መልስ የሚሆነው በጫካ ትግሉ ወቅት ሻብዕያ እህአዴግን ወደ ስልጣን ሊያደርስ የሚችል በአንፃራዊነት የላቀ ሁለንተናዊ አቅም ስለነበረው ነበር። በተጨማሪም ደርግን በሁለት በኩል በማዳከም ወደ ስልጣን መቅረቢያ ስአትን ለማፋጠን ነበር። የኢትዮጵያ መሪ ከሆኑ በኋላም ሳይቀር «የኤርትራ ህዝብ ትግል ከየት ወደ የት» የሚል መፅሃፍ ፅፈው ስለ ኤርትራ ዝም ማለት እንደማይችሉ ያስመሰክራሉ። የዚህኛው ምክንያት ደግሞ በአመዛኙ የኢህአዴግ ዋነኞች ውስጥ አለ የሚባለው ኤርትራዊ ማንነት እና የጫካው የሻብዕያ የበላይነት ጥሎ ያለፈው የስነልቦና ተፅዕኖ ሊሆን ይችላል።

በትግራይ ነፃ አውጭነት የጀመሩት ትግል ቀና ሲሆንላቸው ኢትዮጵያን ነፃለማውጣት የተመኙት ህወሃቶች የግስጋሴ ጉልበታቸውን ያበረታልናል

ያሉትን የዘመን ኢህዴን የአሁኑን ብአዴን በትግል አጋርነት አዳበሉት:: ህወሃትም፣ ኢህዴንም ህልውናቸው እንዳለ ሆኖ ኢህአዴግ የሚባል ሰፊ አቃፊ ውስጥ ተካተቱ:: ጉና ተራራንም በህብረት አለፉት::

ኢህአዴግ የሚለው ምህዋር ኢትዮጵያን ለመቆጣጠር ቅቡልነትን ያገኙ ዘንድ የኋለኞቹን ኦህዴድ እና ደኢህዴንም ለማቀፍ ክንዱ ረዥም ነበር:: ከስልጣን በኋላም አጋር ድርጅቶች ተብለው እስካሁን ለአባልነት እንጅ በፌደራል ደረጃ ለስልጣን ሊበቁ ያልቻሉት አራት ፓርቲዎችንም ለመያዝ ክንዱ አይጠበም- ኢህአዴግ የሚለው ስም::

በሰፊ ስም ሰፊዋን ሃገር ለመቆጣጠር የሚባትለዉ ኢህአዴግ ነፃነት ለተራበው ህዝብ ነፃነትን ይዞ እንደሚገሰግስ በጫካ ሬዲዮ አብዝቶ ይገልፅ ነበር:: በማንነቱ፣ በቋንቋ፣ በዘሩ ለሚበደለውም አብታዊ ዴሞክራሲ መፍትሄው በእጁ እንደሆነ ያወራ ነበር:: ይህን ሁሉ የሰማ ደርግ የሃገሪቱ የመጨረሻ እምባገነን እንደሚሆን ማመኑ አይቀርም:: በአንጻሩ ባላጋራው ደርግ ማኒፌስቷቸውን ዋቢ አድርጌአለሁ በማለት ነፃ አውጭነን የሚሉት ቡድኖች ስልጣን የሚፈልጉት ሃገር ለመቁረስ እንጂ እንደሚሉት ነፃለማውጣት አይደለም እያለ ይሰብክ ነበር:: እነእርሱ ወደስልጣን ከመጡ ሃገር ትፈርሳለችም የዘወትር ማስፈራሪያው ነበር:: ሃገራዊ ምልክቶችን በማጥላላት፣ የሃገር ጠላቶችን አጀንዳ በማስፈፀም ተለላኪነት ሲከሳቸውም «የእናት ጡት ነካሽ» እያለ ነበር::

የበረኸኞቹ ቃል ...

አንድን ነገር አጥብቀን ስንፈልገው ምናገኘው አይመስለንም:: ከዚህ የተነሳ የፈለግነውን ነገር ብናገኝ ንዲህ እና እንዲያ እናደርጋለን ብለን ቃል የምንገባው፣ የምንሳለው ብዙ ነው:: ስለለታችን ሞልቶ አብዝተን የቃተትንለትን ነገር ስናገኘው ተግባራችን ከቃላችን ላይገጥም ይችላል:: ኢህአዴግ ጫካ እያለ ደርግ የያዘዉ ክበር አጥብቆ ያማረው ነበርና ቢይዘው የሚያደነግረው አልመሰለውም:: በተለይ ወደስልጣን እየተጠጋ በመጣባቸው አመታት የደርግን አበሳ ያበዛ ነበር:: ሃጢያቱ እንደአለላ የቀላውን የደርግ አስወግዶ እደአመዳይ በነጣ ልእልናው ሃገሪቱን የነፃነት ምድር፣ የዴሞክራሲ አምባ እንደሚያደርጋት ያወራ ነበር:: የዜጎችን የመደራጀት መብት አብዝቶ እንደሚያከበር፣ የመድበለፓርቲ ስርዓት እንደሚያሰፍን፣ የህዝቡን የሰብአዊና

ዲሞክራሲያዊ መብቶች አክብሮ እንደሚያስከብር ሲዘክር ደርግን የሄንን ሁሉ በመተላለፍ በመክሰስ፣ በመውቀስ ጭምር ነበር:: ደርግ አስረኛ የምስረታ በአሉን ሲያከብር ስላፈሰሰው ገንዘብ በመንግስታዊ አባካኝነት ሲከሰው ራሱ ለማሌሊት ምስረታ ያንን ሁሉ ፌሽታ የሚያደርግ አይመስልም:: ስለደርግ መሪዎች ስድብ የተሞላ አፍ እና እብሪት የተሞላ ድርጊት እስካሁንም አውርቶ አልጠገበም::

አማላይ ተስፋዎችን እየሰጠ ቃል መግባት ያበዛዉ ኢህአዴግ የገባው ቃል፣ የሰጠው ተስፋ የወደስልጣን ግስጋሴውን አፍጥኖ፣ ስለስልጣን መቃተቱን እውን እንዳደረገለት ግልፅ ነው:: ነገር ግን ለተስፈኛው ህዝብ ከተገባለት የተስፋቃል ምን ያህሉ ተፈፀመ የሚለው ዋነኛ ጥያቄ ነው::

ተግባረ-ቃል በስልጣን ማለዳ

የታሰበው ሞልቶ አዲስ አበባ በነፃ አዉጭዎች መሃል እጅ ገባች:: የማይታመነው ሆነ:: ግዙፉ ደርግ ተገነደሰ:: አላማ ካለ ምን አለ! ነፃ አውጭዎቹ ጫካ የነበራቸው ለአላማቸው መሰጠት አስደናቂ ነበር:: ፅናታቸው እና የደርግ ድክመት ተደማምሮ ስልጣን ላይ የመጣው ኢህአዴግ ዋና ሰው አቶ መለስ ዜናዊ በማግስተ-ስልጣን ዲሞክራሲን «ከእግረሙቅ አላቀን እነሆም ከባለቤቱ (ከህዝብ) ጋር አገናኘናት» አሉ:: ህገ-መንግስት ተፃፈ፣ ምርጫ ተደረገ፣ የመፃፍ መናገር መብት «በነፃ» ሆነ፣ ስላማዊሰልፍም ከመንግስት ጋር የመግባቢያቋንቋ መሰለ:: ስልጣን የፈለግነው ያለነፃነት ላለው ህዝብ ነፃነት ስንል ነዉ ያሉት ወደ ሃቅ ተጠጋ:: ከንግግራቸው የተነሳ ሃገራችን በልባቸው ትሁት የሆኑ መሪዎች ያገኘች መሰለ::

ኢህአዴግ በጫካ ከፃፈው፣ በስልጣ ማለዳ ከተናገረው ቃል አንዳች እንኳን ሳያጎድል በስልጣን ዘመኑ የፈፀመው በኤርትራ ነፃነት ዙሪያ ይል የነበረውን ነው:: ነፃነት ከተባለ ነፃ ወጡ የተባሉት የባህረነጋሽ ህዝቦች መንግስቱ ኃ/ማርያምን በኢሳያስ አፈወርቂ፣ ኢትዮጵያዊታቸውን በኤርትራዊነት፣ ጥቁርነታቸውን በአረብነት ተክተዋል:: የሆነው ሁሉ እውነተኛ የህዝብ ፍላጎት ነበር ወይ የሚለውን ጥያቄ ውሾን ያነሳ ውሻ ይሁን ተብሎ የተደረገው ሁሉ በአርምሞ ታለፈ:: በዚህ ሁሉ ቃልን በስልጣን ገቢራዊ የማድረግ የኢህአዴግ ልፋት ውስጥ ኢትዮጵያችን ወደብ ከሌላቸዉ ጥቂት ታላላቅ ሃገራት ተርታ መመዝገቧ አሳዛኝ እዉነት ነዉ::

ከኤርትራዊያኑ የበለጠ የኤርትራ ነገር ግድ ይለኛል የሚለው ህወሃት በስመ ኢህአዴግ አጃቢዎቹን አብዝቶ አለቅነት በሚንቃው ላይ ካደረገ በኋላ ወዲህ ወዲያ ሳይል ከበቂ በላይ የተገበረው ለኤርትራ ነፃአውጭዎች የገባውን የተስፋ ቃል ነው። እነሱ ወረታውን ነገሬ ባይሉትም ህወሃት ግን ከዘመቻ ፀሃይ ግባት ደም መፋሰስ በኋላም የኢትዮጵያን ክብር በማይመጥን ሁኔታ ያላችሁበት ድረስ መጥቼ እርቅ ላውርድ እያለ መወትወቱን አላቆመም።

ሌላው ኢህአዴግ በበረሃ አብዝቶ ያወራለት እና ወደ ስልጣን ስመጣ ፈውስ እሰጠዋለሁ ያለው ጉዳይ የብሄር ብሄረሰቦች መብት ጉዳይ ነበር። ሜዳ የወጣው የኢህአዴግ ለብሄር ብሄረሰቦች መብት ጥብቅና አንድን ብሄር በጅምላ ጨቋኝ ወይም በወል ተጨቋኝ የሚያደርግ አሳቡ ላይ የቆመ ነበር። ከፕሮፖጋንዳ ግብአትነት በዘለለ በሳይንሳዊ መንገድ ይታይ ከተባለ አንድ ብሄር በጅምላ ጨቋኝ ወይም ተጨቋኝ ሊሆን አይችልም። ይሄ አሳቡ በተለይ ወደ ስልጣን ለሚጣደፍ እግር ተከታይ ለማግኘት አይረዳም ማለት ግን አይደለም። ኢህአዴግ ይሄንን አሳቡ በስልጣኑ ማለዳ ማግኑ እና ሃገሪቱን ዘርን ማእከል ባደረገ ፌደራል ስርአት መከፋፈሉ «ተጨቋኝ» በተባሉት ወገኖች ዘንድ ያለውን ቅቡልነት ሳይጨምርለት አልቀረም።

ለብሄርብሄረሰቦች አደርጋለሁ ያለውን ሁሉ እያደረገ ነው ባይባልም በተወሰነ መልኩ የክልላቸውን ጉዳይ በራሳቸው እንዲያዩ አድርጓል። ኢህአዴግ እንደሚለው ከሆነ ደግሞ የሃገሪቱ አእላፍ ብሄረሰቦች በቋንቋቸው መዝፈናቸው፣ በየአመቱ ከሃገሪቱ በአንዱ ቦታ ተገናኝተው በትልቅነቱ በጊነስ ቡክ በተመዘገበ ጀበና የተፈላ ቡና በጋራ መቋደሳቸውም የመብታቸውን መከበር ማሳያ ነው።

4.3 ስልጣን የበላው ቃል

ከላይ ከተጠቀሱት ጉዳዮች በዘለለ ኢህአዴግ በሌሎች ቃል በገባባቸው ለመተግበርም ከማለባቸው ጉዳዮች ውስጥ ስልጣኑ ከጸበረ በኋላ ባለው አድራጎቱ ሲመዘን እያደረገ ያለው ነገር ወይ ለመርገም ለመመረቅ አስቸጋሪ ነው ወይ ደግሞ ከነአካቴው ቃሉን በልቷል። ይሄ አካሄዱ ደግሞ ወትሮውንም አያኒጋ መስሎት የገባቸው ቃላት ስለስልጣን የተሰው የቃል መስዋቶች እንጂ የእውነት አይደሉም ብንል አንሳሳትም። ኢህአዴግ ብዙ ብሎላቸው ስልጣ ላይ ሲወጣ ከበላቸው ቃሎቹ ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው፤

1. የመድበለ ፓርቲ ስርአት

ኢህአዴግ የመድበለ ፓርቲ ስርአት አሰፍናለሁ እያለ የተገዘተለትን ቃሉን መብላት የጀመረው በመጀመሪያው ሀገራዊ ምርጫ ዋዜማ ከኦነግ ጋር ሲተፋፈሩ ነበር። ኦነግን ከሸኘ በኋላ ደግሞ የጠንካራ ተቃዋሚ ያለህ ፀሎት ጀመረ። ፀሎቱ ሰምሮ ቅንጅት ድንገት መጥቶ ተፅዕኖ መፍጠር ሲጀምር እንደተለመደው አልሚጠትም ያለው ኢህአዴግ የድሮው ስለመድበለፓርቲ አብዝቶ ሲናገር ነበረው እሱ አይመስልም። ጭራሽ በሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ የታየውን አንባገነዊ ለመድበለ ፓርቲ ምቹ ማእቀፍ የመፍጠርን ዝንባሌ ኢህአዴግ ስህተት የሰራበት አጋጣሚ አድርገው ነበር የተረጎሙት «ታላቁ መሪ» አቶ መለስ ዜናዊ። ሲቀጥሉም «ከዚህ በኋላ ኢህአዴግ እንደዚህ አይነት ስህተት አይሰራም» ሲሉ ኢህአዴግ በመንበሩ እስካለ ድረስ የመድበለፓርቲን ሳይሆን የአውራ ፓርቲን ህልውና እንደሚጠብቅ በዘወርዋራው ነግረውናል። ከዚህ በላይ ቃልን ቅርጥፍ አድርጎ መብላት ከየት ይመጣል? በመድበለ ፓርቲ ስርአት ላይ የተነሳው ጠንካራ የኢህዴግ በትር በአሳዛኝ ሁኔታ ህዝቡን መንግስትንም ሆነ ተቃዋሚዎችን ለማመን የሚቸገር ተስፋቢስ አድርጎታል።

2. የመደራጀት መብት

ሰዎች ይመስለኛል ከሚሉት ጋር የሚፈጥሩት ህብረት በፖለቲካዊ ቋንቋ መደራጀት ይባላል። የሰው መመሳሰያው ደግሞ ብዙ ነው። በሙያ መመሳሰል፣ በዝንባሌ መቀራረብ፣ ተመሳሳይ ፖለቲካ አቋም ማራመድ፣ የእድሜ አቻነት፣ የጾታ አንድነት እና ሌሎችም ተዛምዶዎች ህብረት ይሆኑና ወደ መደራጀት ያድጋሉ። ዲሞክራሲ በሰፈነባቸው ሃገራት እንደ አይነት ሸቀጥ አብዝተው የሚገዙ ሰዎች እንኳን ሳይቀሩ ህብረት ይመሰርታሉ፣ ማህበር ያቋቁማሉ።

ዲሞክራሲ ባልተገነባበት ሃገር ደግሞ መደራጀት ስልጣን ወዳድ አምባገነኖችን ያስበረግጋል። በተለይ ህብረቱ ፖለቲካዊ መንፈስ አለው ተብሎ ከታሰበ ድንገት ስልጣናቸውን የሚሳጣቸው እየመሰላቸው ይባትታሉ። የአምባገነንነት ተምሳሌት የሆነ የደርግስርዓት በነፃነት መደራጀትን አይፈቅድም ነበር። የአሁኑ ኢህአዴግ ወደ ስልጣን ከመጣ የዜጎችን ሁለንተናዊ የመደራጀት መብት እንደሚያከብር በጫካ ሆኖም ይናገር ነበር ከስልጣን በኋላም በህገመንግስታዊ መብት ሆኖ ሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ እስኪደረግ በተወሰነመልኩ በነፃነት መንቀሳቀስ ተችሎ ነበር።

መደራጀት/ማህበራት ለምን?

መደራጀት ዜጎች በተሻለሁኔታ ከመንግስት ጋር የመደራደር አቅም እንዲኖራቸው ያደርጋል:: ለምሳሌ የሙያ ማህበር መስርተው የተደራጁ ባለሙያዎች ካልተደራጁት ይልቅ መብታቸውን ማስጠበቅ፣ የኑሮ እና የስራ ሁኔታቸውን በተመለከተ የመንግስትን እርምጃ ከፍላጎታቸው ጋር እንዲሄድ ተፅእኖ ማሳደር ይችላሉ:: የሙያ ያልሆኑ የሲቪክ ማህበራት ደግሞ ድህነትን በመቀነስ፣ ዲሞክራሲን በማስፋፋት፣ ህዝብን በማንቃት፣ የአካባቢ ደህንነትን በመጠበቅ እና በመሳሰሉ አንገብጋቢ ሃገራዊ ጉዳዮች ላይ በጎ ተፅዕኖ የሚያመጡ ተግባራት የሚያከናውኑ አስፈላጊ ተቋማት ናቸው:: እነዚህ ተቋማት መንግስትንም ከዲሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታው ጋር በተያያዘ ጉድለት ያሉትን እንዲያስተካክል ይጠቁማሉ::

ማህበራቱ ይህን ሁሉ በጎ ተጽእኖ እንዲያመጡ በህግ ከማስቀመጥ ባለፈ በተግበር ነፃነት ሊያገኙ ያስፈልጋል:: አምባገነን መንግስታት ግን በተቃራኒዉ ሰፊ መዳፋቸውን ዘርግተው የማህበራቱን ሁለንተና መቆጣጠር ይፈልጋሉ:: ይህ ካልሆነደግሞ ማህበራቱ ህልውናቸው እንዲዳከም የገንዘብ ምንጫቸውን ለማድረቅ በላይ በላዩ ቀፍዳጅ ህጎች እያወጡ እስትንፋሳቸው ቀጥ እንዲል ያደርጋሉ::

ኢህአዴግ በድህረ-1997 ምርጫ ያደረገዉ ይህንኑ ነበር:: ማህበራቱን ለማዳከም ዳርዳር ሲል 10/90 የሚለዉን የማህበራቱን የገቢ ምንጭ በአላማቸዉ መሰረት ከሃገርውስጥ ወይም ከሃገር ውጭ የሚያደርገውን እና የመንግስትን መሰሪነትም የሚያሳየውን ህግ አወጣ:: የዜጎችን መብት በማሳወቅና ተሟጋቾ የማንቃት ስራ (Advocacy) ላይ የተሰማሩ ማህበራት በበጀት ድርቅ እግር ከወርች ታስረው ተፈጥሯዊ ሞት እንዲሞቱ ተደረገ:: ለዚህ የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር ፍፃሜ ጥሩ ምሳሌ ነዉ:: ከሃገር ዉጭ የተሻለ በጀት ማግኘት የሚፈልጉት ማህበራት ደግሞ ከመብት ማሳወቅ እና ዲሞክራታዜሽን ስራ እርባክንድ መራቅ ነበረባቸው

በአሁኑ ጊዜ በሃገራችን የሚንቀሳቀሱ የሲቪክ ማህበራት ነፃነታቸው አጠያያቂ ነው:: ነፃ ያልሆኑ የሲቪክ ማህበራት ደግሞ የመንግስትን ፍላጎት አስፈፃሚዎች እንጂ ለማህበሩ አባላት ወይም ለህዝብ ጥቅም የቆሙ አይሆኑም:: ለምሳሌ እንጋፋው የመምህራን ማህበር ከቅርብ ጊዜ ወዲህ የአባላቱን ጥያቄ ከማስተጋባት ይልቅ መንግስት ያለውን የሚደግም፣ ወክያለሁ በሚለው በገራቱ ብዙሃን መምህር ዘንድ ቅቡልነት የሌለው ሆኗል:: በተመሳሳይ የኢትዮጵያ ወጣቶች ማህበርም ከነፃነት ጋር በተያያዘ በደግ አይነሳም:: በመሆኑም ቁጥራቸው ቀላል የማይባሉ አባሎቹ ነፃነት ፍለጋ ከማህበሩ ወጥተው አዲስ ማህበር ሲያቋቁሙ ይታያል:: አዲስ ማህበር ቢመሰርቱም መቆጣጠር የሚወደው ኢህአዴግ በሌላ ጠርጥር ፈተና ያበዛባቸዋል::

የዚህ ሁሉ የመንግስት አሳሪ እርምጃ ውጤት ሀገሪቱን ነፃ እና ጠንካራ የሲቪክ ማህበር እንድታጣ አድርጓታል:: ነፃነት በሌለበት ጥንካሬ ከየት ይመጣል?! የሲቪክ ማህበራት መመናመን ደግሞ ሃገሪቱን በሁለንተናዊ ድንዛዜ ውስጥ ከቷታል:: በመሆኑም ሃገሪቱ ሁለንታናዊ እንቅስቃሴ በመንግስት ብቻ የሚከወን እየሆነ ሄዷል- በዘመነ ኢህአዴግ:: በቀላል ምሳሌ ብናይ እንኳን መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች መመናመን እና መጥፋት መንግስትን ብቸኛው ቀጣሪ እንዲሆን ስላደረገው አብዛኛው ስራ ፈላጊ የገዥውን ፓርቲ የአባልነት ካርድ ይዞ መንግስትን ደጅ እንዲጠና አድርጎታል:: ይሄ ለደጅ ጥናት አባል የሆነው ሁሉ ተቆጥሮ ነው እንግዲህ የኢህአዴግ ባለብዙ «ተከታይ» አውራ ፓርቲነት የመጣው::

3. ነፃ እና ፍትሃዊ የምርጫ ስርአት

ኢህአዴግ ወደ ስልጣን እንደመጣ አቶ መለስም በጉባዝና ወራታቸው ላይሆነው አሜሪካን ሃገር ላሉ ኢትዮጵያዊያን ህዝቡን በቀን ሶስት ጊዜ እንደሚያበሉ፣ በአመት ሁለቴም ልብስ እንዲቀይር እንደሚያደርጉ ቃል ሲገቡ እሳቸውንም ከጥቂት ጊዜ በኋላ በስልጣን መንበር ላይ እንደማያዩዋቸው ነበር ለታዳሚዎቻቸው የገለጹት:: ስልጣን የመልቀቁ ቃል የተገባው እንግዲህ በአጭር ጊዜ ተብሎ ስለሆነ በአጭርጊዜ በጥይት የሚያስገድድ መጥቶ ከስልጣን ያነሳቸዋል ተብሎ አይገመትም - ያው በነፃ ምርጫ ስልጣን እንደሚለቁ ለመናገር እንጂ::

ምርጫ ነፃ ነው የሚባለዉ ከምርጫው በፊትም ሆነ በኋላ በመራጩ ህዝብ፣ በተወዳዳሪ ፓርቲዎች አባላት እና ደጋፊዎች፣ በምርጫ ታዛቢዎች ወዘተ ላይ በብዛት በገዥው ፓርቲ በኩል ምንም አይነት የማስፈራራት እና የማስደንገጥ እርምጃ ሳይስተዋል ምርጫው ሲጠናቀቅ ነው:: ማስፈራራቱ ተቃዋሚን መምረጥ ከምርጫ በኋላ የሚገኙ ማህራዊ አገልግሎቶችን እንደሚያስነፍግ፣

አንዳንዴም እስርቤት እንደሚያስገባ ህዝቡ ከልምድም ከነድሬ ስብከትም ተምሯልና መፍራቱ አይቀርም። ይሄ የማስፈራሪያ አካሄድ በራሱ ተቃዋሚ ፓርቲዎች ቢያሸንፉ እንኳን የመንግስት ስልጣን አይዙም ከሚል ልምድን ማእከል ያደረገ እሳቤ የመጣ ነው። ባይሆንማ የምርጫው አሸናፊ ባልታወቀበት ሁኔታ ከምርጫ በኋላ ይሄን ይሄን እናደርግላችኋለን የሚለውን ነገር ማምጣቱ ተቀባይነት ኖሮት እስከማስፈራት አይደርስም ነበር። በሃገራችን በምርጫ ሰሞን ስለሚሰፍነው የፍርሃት መንፈስ በሁለመናቸው መረጃ ሚሰበስቡ የውጭ ሃገር ጋዜጠኞች ከህዝቡ አይን ውስጥ ማንበብ እንደቻሉ ይዘግባሉ።

በሶስተኛው ሀገራዊ ምርጫ ለክርክር የቀረቡት የኢህአዴግ ባለስልጣን አቶ ስዩም መስፍን ከምርጫ በኋላ ደም መፋሰስ ሊኖር እንደሚችል የተናገሩበት ሁኔታ ክርክሩን ለሚከታተል ሰው ፍርሃት የሚያጭር ነበር። እንደዚህ ያሉ የገዥውን ወገን ብቻ አሸናፊነት ታሳቢ ያደረጉ ንግግሮች ለህዝቡ ያላቸው መልእክቶች በሰላም መኖር ከፈለጉ ገልባተኛውን መምረጥ እንዳለባቸው መንገር ነው። በመሆኑም በሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ ያስከፈለውን ውጤት አልባ መስእዋትነት መድገም የማይፈልገው ህዝብ ምርጫውን ከፍላጎቱ ይልቅ የጉልበተኞችን ፍላጎት ባማከለ ሁኔታ ቢያደርግ አያስደንቅም። ይልቅስ የሚያስደንቀው ስለዲሞክራሲያዊ ምርጫ በጫካ ሲያወራ ከነበረዉ በተቃራኒ እየሰራ ያለው ኢህአዴግ ነው።

ምርጫ ፍትሃዊ ነው የሚባለው ደግሞ ከመገናኛ ብዙሃን አጠቃቀም ጀምሮ ተወዳዳሪ ፓርዎች መሃከል ያለውን ፍትሃዊ የባጀት ምደባ፣ በድምፅቆጠራ ሰአት ያለውን ከአድሎ የፀዳ አሰራር፣ ከሁሉም በላይ ደግሞ የምርጫ ቦርድን ገለልተኝነት ያጠቃልላል። በዚህ ረገድ በሀገራችን ያለውን እውነታ እንዘርዝር ቢባል ለቀባሪ ማርዳት ቢሆንም አንዳንድ ነገሮችን ለማለት ያህል ከምርጫ ቦርድ ቢጀመር ቦርዱ ስው በሞላበት ሃገር አቶ ተስፋዬ መንገሻ ላይ ሙጭኝ ማለቱ የሚያሳየው ነገር ብዙ ነው። የሃገራችን ምርጫ ቦርድ አንዳንዴ የኢህአዴግ ፅህፈት ቤት እስኪመስል ድረስ ለኢህአዴግ የሚቆመው ጥብቅና እና ለሌሎች ተቀናቃኝ ፓርቲዎች የሚሰጠው የዝሆን ጆሮ ወይም ፍርደገምድል ውሳኔ አስገራሚ ነው። ይሄ ወደ ገዥው ፓርቲ ያጋደለ የምርጫ ቦርድ አቋም ተለይ በቅርቡ በሃገሪቱ የሚደረጉ ምጫዎችን ተአማኒነት ጥያቄ ውስጥ ከመጣል አልፎ ቦርዱም ሆነ መንግስት የምርጫዎቹን ውጤቶች ተአማኒነት እየማሉ ቢስረዱም የሚያምናቸው ከበሬቱም ለማመን የተዘጋጁ ብቻ ነው።

ሀገራችን የምርጫ ስርአት ሁኔታ ከቀን ቀን ከመሻሻል እየባሰ የኮሚኒስት ሃገሮችን ምርጫ ወደ መምሰሉ ተቃርቧል። በኮሚኒስት ሃገሮች አንድ ፓርቲ ይወዳደራል ራሱ ያሸንፋል። የእኛ ነገርም ወደዛው እየተጠጋ ነው። ምርጫ በተለይ ለደሃ ሃገር ወገብ ቆራጭ ወጭ የሚያስወጣ ሁነት ነው። ወጭው ያልቀረላት ድሃዋ ሃገራችን ክርጃ የመገልበጥና በማይመስል ተቃዋሚዎች ምርጫ አጭበረበሩ የሚል ውዝግብ የምርጫ ጊዜዋን ጨርሳ ባለጉልበት እንዲነዳት እጣፋንታዋን ከባለ ጠመንጃ ጋር ታደርጋለች። ታዲያ ምርጫ ገንዘብ ከማባከን ያለፈ ምን ፈየደ ብሎ መጠየቅ ምክንያታዊ ነው።

በትክክል በህግ የተጻፈው ቢተገበር በዘመነ ኢህአዴግ እንደዋዛ የሚያልፈው ምርጫ ኢህአዴግ ራሱ በጫካ ብዙ ያወያራለት፣ ብዙምሁራን በደርግ ጥይት የተቆሉበት የህዝብ መንግስት የሚመሰረትበት፣ ዲሞክራሲ የሚገነባበት፣ ሃገር ወደ ተሻለ ከፍታ የምትራመድበት ወሳኝ ሁነት ነበር። በሃገራችን የሚታየው ፈርጀ ብዙ ማህበራዊም ሆነ ፖለቲካዊ ችግሮች መፍቻ ቁልፉ ያለው በምርጫ ስርአታችን ላይ ነው። ትክክለኛውን ዲሞክራሲያዊ አካሄድ የተከተለ ምርጫ ተደረገ ማለት እውነተኛ የህዝብ መንግስት ወደስልጣን መጣ ማለት ነው። ይሄ አይነት መንግስት ደግሞ የህዝብ ራቁትነት፣ መሰደድ፣ መፈናቀል፣ ጎዳና መውጣት፣ ተገቢውን ማህበራዊ አገልግሎት አለማግኘት፣ መብት ማጣት ያሳስበዋል። የህዝቡን ፍላጎትያውቃል፣ የልብትርታውን አዳምጦ ጉድለቱን ለማሟላት ይደክማል እንጂ ለብቻው አያወራም፣ የማይተገበር የተስፋ ቃል ሲደረድር ሩብ ምዕተ-አመት አያሳልፍም፣ ህዝብ እራሱን ሲያመው እግር አያሻሽም፣ አውቆ ተኝቶ ቀስቅሱኝ አይልም። እውነቱ ለሁሉም ግልፅ ሆኖ ሳለ በሸንገላ የፓርላማ ሰአትና የመፅሃፍ ገፅ አያጣብብም። አቶ መለስ ዜናዊም ሆኑ ራዕይ አስፈፃሚው አቶ ኃ/ማርያም ደሳለኝ በየፓርላማ ውሏቸው በወሳኝ ሃገራዊ ጥያቄዎች ላይ የሚሰጡት ሽንጋይ መልሶች እና አቶ በረከት ስምኦን «የሁለት ምርጫወች ወግ» ብለው በፃፉት መፅሃፋቸው ላይ መፅሃፉን የሞሉት በተግባር የሌሉ የቃላት ጨኸቶች ለዚህ አስረጅ ናቸው። እንዲህ ይላሉ አቶ በረከት በባለ ዘጠና ብር መፅሃፋቸው»የኢህአዴግ አመራርና ታጋዮች ህዝብ ሲበደል አይወዱም። ኢህአዴግም ከህዝቡ ሌላ ጌታ የለውም»። በተግባር ህዝቡ ከኢህአዴግ ሌላ ጌታ እንዳይኖረው እየሰሩ ያለው የኢህአዴግ ባለስልጣናቸው እንግዲ እንደዚህ የሚፅፉት።

በ2002ቱ ሃገራዊ ምርጫ ውጤት የኢህአዴግ ሃሴት ቃላት ከሚጠክሉት በላይ ነበር። እንደ እውነቱ ከሆነ የ2002 ሃገራዊ ምርጫ ውጤት እንደ ኢህአዴግ አስራሰባት አመት ለፍትህ እና ዲሞክራሲ ተዋጋሁ ላለ አካል እንደዛ ማፍነክነክ አልነበረበትም። ‹ታጋይ የህዝብ ልጅ› የተዘመረው፣ ስለዲሞክራሲ ማእልት እና ሌሊት የተወራው የዲሞክራሲ ዋና በር የሆነውን የምርጫ ስርዐትን ስለስልጣን ለመሰዋት፣ ግርማውን ገፍፎ ምንም ለማድረግ ከነበረ ያሁሉ መስዕዋትነት ባይከፈል ይሻል ነበር።

99.6% የምርጫ ውጤት አግኝቶ ስላሸነፍኩ እንኳን ደስ አለህ በሉኝ ብሎ በጠራው ስልፍም ህዝቡን ሰብስቦ ‹ጣት እንቆርጣለን› በተባለበት አፍ ‹እጅ እንነሳለን› ተባለ። በዕለቱ አቶ መለስ በቃላት ደስታ ውስጥ እንደነበሩ የተናገሯቸው ቃላት ያስታውቃሉ። በፓርላማ ወንበር አግኝተው እንኳን የጀመሩትን ዐረፍተ ነገር ሳይጨርሱ አፋቸውን ሲባሉ የነበሩትን ተቃዋሚዎች ሳይቀር ‹ፓርላማ ባይገቡም የሆነ ቦታ ሰብስበን በሃገር ጉዳይ ላይ እናማክራቸዋለን› አሉ። የአፍ ዳገት የለውምና ተናገሩ። ነገር ግን አንድም ቀን የትም ቦታ ሰብስበው በምንም ጉዳይ ላይ ሲያናግሯቸው አልታየም። ይልቅስ አበሳቸውን አብዝተው ወደ እስርቤት ያግዟቸዋል እንጂ።

4. የህዝብ ዲሞክራሲዊ እና ሰብዊመብቶች መከበር

በመርህ ደረጃ የህዝብ መብት የመንግስት ግዴታ ነው። የኢትዮጵያ ህዝብ ከሚበላው ምግብ እና ከሚጠጣው ሻይ ሳይቀር ግብር ከሚሰበስብ የኢህአዴግ መንግስት የተለያዩ ግልጋሎቶችን የማግኘት መብት አለው። የጤና፣ የትምህርት፣ የመጠለያ፣ የመንገድ ወዘተ አገልግሎቶችን ማግኘት መብቱ እንጂ በመንግስት ቸርነት የተሰጡ ቱርፋቶች ተደርገው የፕሮፖጋንዳ ግብአት መሆናቸው ስህተት ነው። አደራጅቶ ኮብል ስቶን ማስጠረቡ፣ ኮንዶሚኒየም ሰርቶ መሸጡ፣ መንገድ ማሰራቱ፣ ትምህርት ቤት በገጠር በከተማ መክፈቱ ሁሉ ከኢህአዴግ ሩህሩህ ልቦና የመነጨ ልግስና ሳይሆን መንግስት ነኝ እስካለ ድረስ ማሟላት ያለበት ግዴታው ነው። በምድር ላይ ይህንን ያሟላ መንግስት ኢህአዴግ ብቻ እስኪመስል ድረስ መንግስት በሚቆጣጠራቸው መገናኛ ብዙሃን የሚቀርበው እውነትነት የራቀውና ችክ ያለ ፕሮፖጋንዳ ያሰለቻል።

በሌላ በኩል መንግስት የህዝብ መብቶችን ማክበር ግዴታው መሆኑን ቢያውቅም ስለስልጣኑ መዳበር ሲል ከመከልከል አልፎ የሚያወግዛቸው፣ አውግዞ ብቻ

የማይተዋቸው ሃይለኛ በትር የሚሳርፍባቸው የህዝብ የመብት ጥያቄዎች በዝተዋል። መብቱን ለመጠየቅ የሞከረ ሰው ድብቅ ፖለቲካዊ አጀንዳ አለው የሚል ማሸማቀቂያ እና ማስፈራሪያ ቃና ያለው መልስ ይሰጠውና አፉን ይዞ እንዲቀመጥ ይደረጋል። ድብቅ የፖለቲካ አጀንዳ ምንድን ነው? ፖለቲካዊ ይዘት ያላቸውን ጥያቄዎች ማንሳት ውጉዝ ያደረገው ማን ነው? ሰፊው ህዝብ ያልተስማማውን መንግስት ከስልጣን እስከ ማውረድ ድረስ ስልጣን አለው የሚለው ራሳቸው የፃፉት ህገመንግስት የሰጠው ስልጣን ፖለቲካዊ መብት አይደለም? ታዲያ ለሁሉ ነገር ፖለቲካዊ ድብቅ አጀንዳ አለው እያሉ ማስፈራራት ምን ይባላል?

ፖለቲካዊ አጀንዳ እንዳይነሳ በማስፈራራት የሚከለክለው የመንግስት አካሄድ በሌላ መንገድ ህዝቡን በህገ-መንግስት የተሰጠውን ዲሞክራሲዊ መብት እንዳይጠቀም ሚከለክል ስነ-ልቦናዊ አካሄድ ነው። ሲያዩት አንድ አረፍተ ነገር የሚመስል ግን ህዝብን ከብዙ ፖለቲካዊ መብቶች የሚያግድ ንግግር ነው ይሄ ‹ድብቅ ፖለቲካዊ አጀንዳ/ፍላጎት› የሚል የተለመደ ኢህአዴግ ካድሬዎች እንደማስፈራሪያ የሚቃጣው አባባል። በውጤቱም መደበኛ በሆነ መገናኛ ብዙሃንም ሆነ መደበኛ ባልሆነው የዜጎች ውይይት ላይ ፖለቲካዊ አጀንዳዎችን ማንሳት ከሃይለኛው መንግስት ጋር እንደመሳፈጥ፣ አይነኬውን እደመንካት ድፍረት ተደርጎ እተቆጠረ መጥቷል።

በህገ-መንግስትም ሆነ በሌላ አካል ችሮታ የማይሰጡት ተፈጥሮአዊ ሰብአዊ መብቶችም ባለመከበራቸዉ ከፖለቲካዊ መብቱ ቢብሱ እንጂ አይሻሉም። በተለያየ ምክንያት እስር ቤት የታጎሩ ዜጎች ሲደበደቡ፣ አካላቸው ሲጎድል፣ ቃሊቲም በዛ ተብሶ ወደ ዝዋይ ሲወሰዱ፣ ከጠያቂ ቤተሰብ ወዳጅ ዘመድ ሲርቁ፣ ሁለት ሰው ብቻ እንዲጠይቃቸው ሲደረጉ፣ ግፋ ሲልም ያሉበት በማይታወቅበት ቦታ ሲታገቱ ሁሉ መነካትየሌለበት ሰብአዊ መብታቸው እተጣሰ ነው። ማሰብን ፈጣሪ የቸረው ሰብአዊ ፍጡር ሁሉ ሃሳቡን በቃላት ወክሎ ለመፃፍ ከፈራ ሰብአዊ መብቱ አደጋ ላይ ነው ማለት ነው። ሰብአዊ መብቶች በምሉዕነት የሚሰጡ እንጂ አንድ ሰው ከበላ ከጠጣ፣ ትምህርት ቤት ከሄደ ይበቃዋል ተብሎ ሌሎች ሰው በመሆኑ የሚያገኛቸው መብቶቹ የሚሸራረፉ አይደሉም።

ሰው በመረጠበት ቦታ ተንቀሳቅሶ የመስራት፣ ንብረት የማፍራት፣ ንብረቱን የመሸጥ የመለወጥ መብትም መንግስት ከምድር ተነስቶ ለጠላው የሚነፍገው

ለወደደው ደግሞ በአንድ ሌሊት የሚያከናንበው መብት ሳይሆን በተፈጥሮ ከሰውነቱ ጋር አብሮ የተሰጠው ሰብአዊ መብቱ ነው። የበታች ሹማምንት መሬት ለመነገድ ሲሉ አፈናቀሏቸው የተባሉት የአማራ ብሄር ተወላጆች እንግልት የሃገራችንን መንግስት ስለሰብአዊ መብቶች መከበር ያለመከበር ያለውን ምንግዴነት የሚሳይ ነው።

በደርግ መንግስት የተፈፀመው የቤቶች ሰብዐዊ መብት መጣስ ከዩኒቨርሲቲ ደደቢት መሬን ያሉት የትንናንት የነፃነት ታጋዮች አለም አቀፍ የሰብዐዊ መብት ድንጋጌዎችን የሃገሪቱ ህገ-መንግስት አካል ቢያደርጉም ተግባራዊ በማድረጉ በኩል ግን የቃል ባለእዳዎች ናቸው። የህዝብን ሰብዐዊም ሆነ ዲሞክራሲያዊ መብቶች በማክበሩ በኩል ጉዳዩን በሚከታተሉ አለም አቀፍ ቋማት በኩልም የኢህአዴግ መንግስት መልካም ስም የለውም። ሆኖም መንግስት ግን እነዚህን ገለልተኛ ተቋማትንም በተለመደው ‹ድብቅ የፖለቲካ ፍላጎት አራማጅነት› ይከሳቸዋል ‹ከፈለጉ ይዘለሉ› ይላል እንጂ የራሱን አካሄድ መለስ ብሎ አይፈትሽም። ተግባር አላማን ይናገራል በሚለው የመነሻአሳቢዎችን ይህንን ነገር እንየው ከተባለ ኢህአዴግ ከስልጣን በፊት ስለሰብዐዊ መብቶች ተቆርቋሪነቱ ይለው የነበረው ነገር ሁሉ ስለ ስልጣን የተደረገ እንጂ መብት እንጂ ከልብ የመነጨ እንዳልሆነ መደምደም መሳሳት አይሆንም።

5. መንግስታዊ አባካኝነት

የደርግን ስርአት በመንግስታዊ አባካኝነት ይከስ የነበረው ኢህአዴግ ለክሱ ማስረጃ የሚያደርገው ደርግ ለተለያዩ መንግስታዊ በአላት ያወጣ የነበረውን ወጭ እና የባለስልጣናቱን በቢሮ መታጠብ፣ ጮማ መቁረጥ ነበር። ነገሩ በተለይ የደሃ ሃገርን ኢኮኖሚ አያናጋም ማለት ባይሆንም ከሚብሰው ጋር ሲወዳደር ይሻልነበር የሚያስብል ነው። ወቃሹን ኢህአዴግን ራሱ ባመጣው የመንግስታዊ አባካኝነት ጉዳይ ብንመዝነው እንከኑ ብዙ ነው። እዚህ ላይ ብዙ ስለተባለለት የመንግስት ባለስልጣናት ሙስና ጉዳይ ከማንሳት ብዙ ስለማይነሳው ግን ሃገሪቱን እየጎዳ ስላለው ለመንግስት ስራ ማስፈጸሚያ ተብለው የሚገዙ የቅንጦት መኪናዎች፣ የቢሮ ማንባታእና ቁሳቁሶች፣ መንግስታዊ በአላትን ለማክበር ስለሚፈሰው ገንዘብ፣ ብዙ ለማይፈይድ ስብሰባ ሚከፈለው አበል፣ ለሚደረደረው ብፌ የሚወጣውን የገንዘብ ብክነት በትቂቱ ማየቱ ይመረጣል።

የኢህአዴግ አባል ድርጅቶችን (ብአዴን፣ ኦህዴድ፣ ደኢህዴን) ዋና ፅህፈት ቤት ህንፃዎች የተሰሩበት እምነበረድ፣ የተነጠፈባቸው ምንጣፍ፣ የያዙት መሬት ስፋት ስራቸውን ሚመጥን ሳሆን መንግስታዊ አባካኝነታቸውን የሚያሳብቅ ነው። እነዚህ ፓርቲዎች ሁለነገራቸውን በህወሃት አዝማችነት እንደሚሰሩ እየታወቀ እንዳች ለማይፈይዱበት ትልቅ ቢሮ፣ ፈረስ መጋለቢ የሚያክል አዳራሽ በከበረ ድንጋይ አሰርተው እንደሰርግ አዳራሽ በአበባና በምንጣፍ ያሳምራሉ። በአመት አንዴ ለሚሰበሰቡበት አዳራሽ ለባውም በራሳቸው የሚፈጥሩት ነገር በሌለበት እውነታ በክልል ከተሞች ያውም ፀደን የሆነ ቦታ ላይ ሕንፃ ገንብተው ቦታው እንኳን ምርታማ ስራ ለሚሰራ እንዳይተርፍ ያደርጋሉ። በበኩሌ በሃገራችን ኢኮኖሚ አቅም ለመንግስት ቢሮ ፎቅ መገተሩ አስፈላጊ አይመስለኝም። በመለስተኛ ወጭ ቢሮ ገንብቶ ጠብ የሚል ስራ መስራት እንጂ መስታወቱ የበዛ ፎቅ በመሃል ከተማ መደንቀሩ የቁስ ሰቀቀንን ያስታግስ ይሆናል እንጂ ለሃገር የወደፊት እርምጃ የሚፈይደው ነገር የለም።

የመንግስት ባለስልጣናት የሚይዟቸው ባለ ሽፍን መስታወት ኮብራዎችም የሃገራቸውን ድህነት አይመጥኑም። ጎዳና ላይ ራቁቱን በተኛ ወገን መሃል በእነዚህ መኪኖች መፍሰስ ምንአይነት እርካታ ይሰጣል? ያውም ስልጣን ላይ የተቀመጡት በእነዚህ ድሆች ስም ሆኖ! ሌላ የሚገርመው ነገር አሁን አሁን በአዲስ አበባ ጎዳናዎች ላይ የሚፈሱ ሃብታም ወይ ዛዘርት የሚይዟቸውን አይነት ቁንጠኛ መኪኖች ታርጋቸው መከላከያ (መከ.) የሚል መሆኑ ነው። እስከገባኝ ድረስ ለመከላከያ መስሪያቤት መግባት ያለባቸው መኪኖች ከውትድርና ተፈጥሮ ጋር የሚሄዱ ጠንካራ ጉልበታሞች እንጂ በቦሌ ጎዳና ሽር እንደሚሉ ባለጠጎች ቁንጠኛ አይነት መሆን የለባቸውም። የመከላከያ መስሪያቤት አላማን እና ቁንጥ፣ ምቾትን ምን አገናኛቸው?

ለኢትዮጵያ ሚሊኒየም አከባበር የወጣው እና በየአመቱ የብሄረሰቦችን ቀን ለማክበር ፈሼታ የሚወጣው ገንዘብም ልማት ላይ ውሏል አይባልም መቼም። በተለይ ለኢትዮጵያ ሚሊኒየም አከባበር የወጣው ከአስራሰባት ሚሊዮን በላይ ብር አንድ ትንሽ ሃገር መስርቶ ሳያቋቁም አይቀርም።

6. ጨዋ አንደበት

«አንደበት እሳት ነው» ይላል ታላቁ መፅሀፍ:: ማንኛውም ሰው አንደበቱ የተገራ፣ ቃላቱ የታረመ እንዲሆን ይኸው መፅሃፍ «ምላስህ ላይ ጠባቂ አኑር» ሲል መክሯል:: በዚህ አንፃር ማንኛዉም ሰው ሲናገር ጨዋ ቢሆን ክብሩ ለራሱ ነው:: ምክንቱያም ሰው ሲናገር አብዛኛውን ማንነቱን መገመት ቻላልና:: በተለይ ህዝብን የማስተዳደር ሃላፊነትን የያዙ ሰዎች ከአንደበታቸው የሚወጣው ቃል ብዙ ነገራቸውን አመላካች ከህዝብ ሊያቃቅራቸውም ሊያፋቅራቸውም አቅም አለው:: የቀድሞው ፕሬዚዳንት መንግስቱ ኃ/ማርያም ብዙ አንደበት መሳት ባይመዘገብባቸውም በአንድ ወቅት ‹ቂጣቸውን በሳንጃ ወጋን› ያሉት ነገር ሁሌም ይነሳል:: ወደ ቀጣዩ አቶ መለስ የመጣን እንደሆን ስለባንዲራ እና ስለ አክሱም ሃውልት መመለስ የተናገሩት በህዝብ ዘንድ አልተወደደላቸዉም:: በተጨማሪም አንዳንዴ በፓርላማ የሚወረውሯቸው ቃላት ምቾት ካለመስጠት አልፈው ወደ ዘለፋ የሚሄዱ ነበሩ:: እሳቸው አንዴ ወደ ማይቀረው ሄደዋልና ያሁኑ አቶ ኃ/ማርያም ደሳለኝም ራዕዩን ከማስፈፀሙ አንፃር ሁሉንም የአቶ መለስን ፈለግ ለመከተል ሲባል ይመስላል በመጀመሪያዎቹ የፓርላማ ውሎዎቻቸው የተወሰኑ የእሳቸው ማይመስሉ ቃላትን ሲሰነዝሩ

ከስጣን በላይ ንፋስ?

ከላይ የተወሰትንም ሆነ ሌሎች ቃል ኪዳኖቹን ያልፈፀመዉ ኢህአዴግ አሁንም ስልጣን ላይ አለ:: ምናልባት ከላይ የተጠቀሱትን በተለይ ከመብት ጋር የተገናኙትን ቃሎቹንም ሆነ በህገመንግስት የሰፈሩ መብቶችን ቢያከብር እና ቢያስከብር ኖሮ እስካሁን በስልጣን ላይ ላይቆይ እንደሚችል ያስብ ይሆናል:: ይሄ ደግሞ ስልጣንን ከነሙሉ ክብሩእና ጥቅሙ ላየሰው አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል:: በመሆኑም የጠፋው ሁሉ ከስልጠን አይበልጥም ተብሎ ልብ እያወቀ የተደረገ እንጂ ባለማወቅ የሆነ አይደለም:: ይሄ ደግሞ የሆነው ሁሉ የሆነው፣ በጫካ የተከፈለው መስእዋትነት ሁሉ ስለ ስልጣን ተብሎ እንጂ ስለተወራው ሰወችን ነፃ የማውጣት ልዕልና አልነበረም ወደ ሚለው መደምደሚያ ይመራናል:: እውነተኛውን ምክኒያት ሳያውቁ፣ የተባለውን አምነው ለህዝብ ቀን ያወጡ መስሏቸዉ በአዞ የተበሉት፣ በበረሃ የጥይት እራት የሆኑት ግን በህይወት ተርፈው የምቾት አክርማ ከሚቀጩት በላይ ልዕልና አላቸው:: ተርፈው ወደስልጣን የተቆናጠጡት ግን ከስልጣን በላይ ነፋስ ብለው ስላልፈፀሙት ቃላቸው የቃል ብቻ ሳይሆን የሟች የትግል አጋሮቻቸዉ የደም ባለእዳ ናቸው::

4.4 የኢህአዴግ ስልጣን ምሰሶ ወጋግራዎች

አስራ ሰባት አመታትን በትጥቅ ትግል የቆየው ኢህአዴግ አብዝቶ የተመኘውን፣ አግኝቶትም የማያምነውን ስልጣን ከጨበጠ ሩብ ምዕተ-አመት ተጠጋው:: በህወሃት ጀምሮ ኢህአዴግ የሆነው ገዥው መንግስት ስልጣንን በመራራ መንገድ ተጉዞ እንዳገኛት አንዳንዴ በቃል ብዙ ጊዜ ደግሞ በተግባር ያሳውቃል:: ስለስልጣን መልቀቅ ሲወራም ከህይወት መዝገብ እንደ መሰረዝ እየቆጠረው ቁጣ ቁጣ ይለዋል፤ ስልጣን ልቀቅ የሚለው ጥያቄ በበረታ መጠን የስልጣን ውዱ ይጨምራል::

በመጀመሪያዎቹ የስልጣን ዘመናት የኢህአዴግን ፍቅረ-ስልጣን ከነገረ-ስራው ተነስቶ ለመገመት አይቻልም ነበር:: እንደውም ‹ኑና የሽግግር መንግስት መስርተን ሃገራችንን የጋራ ቤታችን እናድርግ› ሲል በሃገራቸው ፖለቲካዊ ሁለመና ቅር ብሏቸው በሰው ሃገር የመሸጉትን (በሙሉ ባይሆንም) ጠርቶ ወንበር አጋርቶ ነበር:: እንዲህ አይነቱ የኢህአዴግ በጎ ገፅታ ግን እድሜው አጭር ነበር:: በኢህአዴግ ኋለኛ የስልጣን ዘመን ላይ ሆኖ መለስ ብሎ ለሚያስብ እንደውም የዛን ዘመኑ ኑ ሃገር እናሽጋግር የሚለው ግብዣ ሃምሳ ሎሚን በጋራ ለመሸከም የተቀየሰ ዘዴ እንጅ ከልብ የሆነ ላይመስል ይችላል:: ያም ሆነ ይህ ለኢህአዴግ ባይታወቀውም ስልጣን ላይ እረጋዊ እየሆነ ነው:: ወጣት የነበሩት ታጋዮቹ እየጎለመሱ፣ ጎልማሶቹ እያረጁ ቢሆንም ኢህአዴግ ግን አሁንም ልጅነት እንደሚሰማው ይታወቅበታል:: ፓርቲው ከስልጣን መንበር ላይ ላለመጥፋት ብዙ ይዘይዳል:: ከኢህአዴግ የመሰንበቻ ጥረት በተጨማሪም የሃገራችን ነባር ማህበረ-ፖለቲካዊ አውድም ረድቶት ከሚወደው ስልጣኑ አልታጣም፤ ጭራሽ ከባጀበት ጊዜ በላይ በስልጣን ላይ ለመክረም እያሰላ ነው:: የኢህአዴግ በስልጣን የመቆየት ምኞት ግን ዝም ብሎ ምኞት አይደለም፤ ገና ከማለዳው በጥሞና የታሰበበት ጉዳይ እንጅ:: ለዚህም ነው ከ1993ቱ መሰንጠቅ እና ከ1997ቱ መደነቃቀፎች ውጭ ብዙ ተግዳሮት ሳይገጥመው፣ የህዝብ ድጋፍ እየደረ እንደማታ ጀንበር እራቀውም ቢሆንም ከመንበሩ ላይ ያልጠፋው:: ለኢህአዴግ ደግሞ (ማኪያቬሊም እንደሚለው)

ዋናው በስልጣን ላይ መቆየት ነው። ኢህአዴግ ስልጣኑ ላይ ተደላድሎ ለመሰንበት ከረዱት በርካታ ምክንያቶች ትቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው፤

የቆየው ፖለቲካዊ ባህላችን

ነገስታት የሚመረጡት በእግዚአብሔር በመሆኑ እነርሱን መቃወም በእግዚአብሔር ላይ እንደ መነሳት አድርጎ የማሰቡ ፖለቲካዊ ባህል በሃገራችን የመጨረሻው ንጉስ እስከወደቁበት 1967 ዓ.ም ድረስ ተቀባይነት ነበረው። መሆኑም ከ1953ቱ ያልተሳካ የመፈንቅለመንግስት ሙከራ በፊት አብዛኛው የሃገራችን ህዝብ በነገስታት አስተዳደራዊ እንከን ምክንያት የሚገጥመውን ችግር ከራሱ እጣፈንታ ጋር ያያይዛል እንጂ ነገስታትን መጠየቅ አይታሰብም። ይህ አይነቱ «የንጉስ አይከሰስ» ፖለቲካዊ ባህል ከመፈንቅለ መንግስት ሙከራው በኋላ ተግዳሮት ቢገጥመውም አሻራው በአሁኑ ፖለቲካዊ ባህላችን ላይም ይስተዋላል።

ስለ ነፃነት እና ዲሞክራሲ በየሰአቱ በሚወራበት በአሁኑ ዘመንም የሃገራችንን ኋላቀርነት በየጊዜው ከሚመጡት መሪዎች አስተዳደራዊ እንከን ይልቅ የእድል ተርታ ጉዳይ አድርጎ የሚወስደው ህዝባችን ቁጥር ቀላል አይደለም። ነገስታትን የእግዚአብሔር ስዩማን አድርጎ አምላክን በመፍራት መጠን የመፍራቱ የትናንት በስቲያው ባህላችን አሁንም መልኩን ቀይሮ መንግስት ደስ ያለውን ቢደርግ ዝም ብሎ የመቀበል ከፍርሃ የመነጨ ህዝባዊ ጭምትነት ተተክቶ አብሮን አለ። በቅርብ የሚለቀንም አይመስልም። ንጉስ አይከሰስ የሚለው ቀደምቱ ብሂልም መሪዎችን ከሞቱ በኋላም ሳይቀር በማንቆጳጰሱ፣ ትእዛዛቸውን ቢመችም ባይመችም እንደአምላክ ትዕዛዝ በማክበሩ፣ ስህተታቸውን በጓዳ ብቻ በማውራቱ፣ መንግስትን ለማስደሰት በማልቀስ በመሳቁ ሁሉ ይገለፃል። የንጉሱ አስተዳደር እራፊ አልብሶ በባዶ ሆዱ የሚያስኬደው ደሀ ብዙሃን «ንጉሱ ሽህ አመት ይንገሱ» ይል እንደነበረው ሁሉ በተመሳሳይ ሁኔታ ከችግር ያልወጣ ህዝብ ኢህአዴግ በሚዘውረው መገናኛ ብዙሃን ቀን እንዳወጣለት ሲናገር ይደመጣል። በውጤቱም ነገስታቱ በእግዚአብሔር ፈቃድ ሽህ አመት እንገዛለን ሲሉ እንደነበረው ዘመኛው ኢህአዴግ ደግሞ የልማት አባት የሰላም አለቃ በመሆኔ ገና ሃምሳ አመት ይገባኛል ለማለት የሚፈራው ነገር የለም። ቀደም ያለው የፖለቲካ ባህላችን ከዚህ የተለየ ቢሆን ኖሮ ኢህአዴግ ስለዲሞክራሲያዊነቱ ብዙ በሚልለት ህገ-

መንግስት ላይ የመራሄ-መንግስቱ (Head of Government) የስልጣን ዘመን ገደብ ሳይበጅለት ሲቀር ህዝቡ መጠየቅ ነበረበት።

የፖለቲካዊ ባህላችን ጠያቂነትን ቢስተምረን ኖሮ መንገድ ስለሰራሁ፣ የባቡር ሃዲድ ስላስጀመርኩ፣ ተገድቦ የማያውቀውን ወንዝ ልገድብ ስለሆነ፣ ኮንዶሚኒየም ቤቶች ስለገነባሁ.... በስልጣን ላይ መቆየት አለብኝ የሚል ሰበብ ዙፋን ላይ ለመደላደል በቂ ምክንያት ተደርጎ አይቀርብም ነበር። ምክንያቱም መንግስት ስለባቡር፣ ስለግድብ፣ ስለህንፃ ስራ ሲያወራ ስለሰብአዊ መብት አያገዝ፣ ስለነፃነት፣ ስለእኩልነት፣ ስለፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ወዘተ አንስተን እንሞግት ነበር። መሪዎቻችን ራሳቸውም የወጡት ከኛው ስለሆነ ሽህ አመት መንገስ ነውር አይመስላቸውም። እናመጣዋለን ያሉትን ዲሞክራሲ ሳያመጡ ቢቀሩ አጥብቆ ጠያቂ ስለሌለ የበሉት ቃላቸው አያሳስባቸውም። ከውስጡ የወጡትን ህዝብ በነፃነት እጦት ግራ ማጋባት፣ በቀንበራቸው ክብደት ዝቅ ማሰኘት ጥፋት አይመስላቸውም፤ እንደውም በመንገድ ላይ በጥይት ሲቆሉት ከነበሩት ፊተኞች ጋር ራሳቸውን እያወዳደሩ «ፅድቃቸውን» ይዘክራሉ።

ዘመናትን ካስቆጠረው የንጉስ አይከሰስ ፖለቲካዊ ባህል ውጭ ሚጠይቅ ከተገኘ በመንግስታቱ ዘንድ መልካም ስም የለውም። በነገስታቱ ዘመን እሽ ባዩ ህዝብ «የምንወድህ እና የምትወደን ህዝባችን» ይባል የነበረ ሲሆን ትቂት ጠያቂዎች ደግሞ የጥይት አረር ይወርድባቸው ነበር። በተመሳሳይ ደርግ አእምሮ የጎደለው ሰው ብቻ ሊደርገው የሚችለውን ኢ-ሰብአዊ ድርጊት ሲፈፅም ዝም የሚለው ብዙሃን ህዝብ «ጭቁኑ ህዝብ» ተብሎ ይጠራ ነበር። በተቃኒው ስለ ነፃነት የሚሞግቱ ትቂቶች የፀረ-ህዝብነት ታርጋ ተለጥፎባቸው የሰው ልጅ ሊቋቋመው የማይችለውን ስቃይ ተቀብለዋል። አሁንም ኢህአዴግን የጠየቀ ሰው ስሙ አሸባሪ፣ ነውጠኛ ይሆንና ፍርሃት የወለደውን ቀደምት ፖለቲካዊ ጭምትነት የሚያስቀጥለው የህብረተሰብ ክፍል ደግሞ «ጨዋው ህዝብ» ተብሎ ይመሰገናል። ህዝብ እና መንግስት እኩል የሚጋሩት ይህን መሰሉ የፖለቲካ ባህላችን ኢህአዴግ ከወሳኝ ዲሞክራሲያዊ መርሆዎች በተቃራኒ እየሰራም ቢሆን ስልጣኑን ለማቆየት እንቅፋት እንዳይገጥመው አድርጎ የስልጣኑን ዘመን አራዝሞለታል።

ወታደራዊ ክንድ

ኢህአዴግ ጫካ እያለ ጀምሮ ጠንካራ ወታደራዊ ጉልበት መገንባት ችሎ ነበር። ወታደሩ በትግሉ እንዲበረታ ዋና ማነሳሻ የነበረው የደርግን ጭራቅነት ሚያጎላው ስልጠና እና ፕሮፓጋንዳ ነበር። ከደርግ ዲሞክራሲ የራቀው አስተዳደር የተነሳ ህዝቡ የነበረበትን አስከፊ ህይወት እያነሱ ለኢህአዴግ የነፃአውጭነትን ካባ ከማላበስ፣ ለዚህም ወታደሩ አዲስ አበባን የሚረግጥበትን ቀን ከማስናፈቅ ባለፈ ከነፃነት በኋላ በሚመሰረተው ዲሞክራሲያዊ አስተዳደር ውስጥ ወታደሩ ሊጫወተው የሚገባውን ትክክለኛ ሚና በማስተማሩ በኩል ኢህአዴግ ብርቱ አልነበረም።

በትግሉ ወቅት «ለአላማ መሞት» በሚል ሾላ በድፍን በሆነ ፕሮፓጋንዳ ወታደሩን ሲያሾር የነበረው ኢህአዴግ ከደርግ ውድቀት ደግሞ «ለህገመንግስቱ ዘብ መቆም» በሚል ሌላ ዜማ ተካው። በተግባር ደግሞ ህገ-መንግስቱ ማለት የኢህአዴግ ስልጣን እንደ ማለት እየመሰለ ነው። በዲሞክራሲያዊ መንግስት የሃገር መከላከያ ሰራዊት የመንግስት ወንበር ጠባቂ አለመሆኑ ከበፊት ያልተነገረው ወታደርም ኢህአዴግን መቃወም ማለት ህገ-መንግስትን እንደ መናድ ይቆጥረዋል። ወገንተኝነቱንም ከህዝብ ይልቅ ለኢህአዴግ መራሹ መንግስት እንደሆነ ያስባል። ይህን ያረጋገጠው ኢህአዴግ ደግሞ ስልጣኑ አደጋ ውስጥ የገባ በመሰለው ጊዜ ሁሉ ወታደሩ ያልታጠቀውን ዲሞክራሲ ጠያቂ ህዝብ በጠብመንጃ ቋንቋ እንዲያናግር ለማድረግ አይቸገርም።

ኢህአዴግ ቀድሞውኑ (ጫካ እያለ) ከድል በኋላ ዲሞክራሲዊ መንግስት ለመመስረት ቢያስብ ኖሮ በዚህ አይነት የመንግስት አስተዳደር የወታደሩ ሚና ሃገርን ከውጭ ጥቃት መጠበቅ፣ ወገንተኝነቱም ለሰፊው ህዝብ እንጂ ለመንግስት አለመሆኑን ማስተማር ነበረበት። ይህ ግን ኢህአዴግ ከሚፈልገው ረዥም የስልጣን እድሜ ጋር አይገጥምም። ገዥውን ፓርቲ እና መከላከያሰራዊቱን ያቆራኘው ገመድ መጥበቅ ኢህአዴግን «ባለወታደር ፓርቲ» አድርጎታል። ይህንንም የኢህአዴግ ዋና የሆኑት አቶ በረከት «የሁለት ምርጫዎች ወግ» ባሉት መፅሃፋቸው ሰራዊቱ የኢህአዴግ መንትያ እንደሆነና ክፉ ከመጣም አሰላለፉ ከመንትያው ኢህአዴግ እንጂ ከማንም ጋር እንደማይሆን ግልፅ ባለቋንቋ አስቀምጠውታል። ዜፋኑን እንዲህ በማይተኙ

በማያንቀላፉ ወታደሮች ማስጠበቁ ደግሞ ለኢህአዴግ በስልጣን መንበር ላይ መሰንበት ያበረከተው አስተዋፅኦ ከፍ ያለ ነው።

አፈሙዙን ወደ የኢህአዴግን ወንበር ከሚጠብቀው ወታደር በተጨማሪ የሃገር ደህንነትን (በተለይ ከውጭ ተግዳሮት) ለመጠበቅ እንደ ተቋቋመ የሚነገርለት የብሄራዊ ደህንነት መስሪያቤትም በተግባር ስለኢህአዴግ ዙፋን ተደላድሎ መቀመጥ የሚለፋ ተቋም እየሆነ ነው። ከአለማቀፍ ግንኙነት መርህ በማይገጥም መልኩ ኢትዮጵያ የጎረቤት ጠላት የላትም የሚለው ኢህአዴግ የሀገሪቱን የደህንነት መስሪያቤት ትኩረቱ ከውጭ ሰጋቶች ይልቅ ፀረ-ህገመንግስት በሚላቸው የሃገር ውስጥ ሞጋቾች እንቅስቃሴ ላይ እንዲሆን ይፈልጋል። በተለይ ከ1997 ወዲህ ከጋዜጠኛ እስከ የተቃዋሚ ፓርቲ አመራሮች በኢህአዴግ አይን የገቡ ግለሰቦች መግባት መውጫታቸው «ደህንነት» በሚባሉ ሲቪል ለባሾች ይሰለላል፤ አስጊነታቸው ከጨመረ ደግሞ የደህንነት መስሪያቤቱ ከፌደራል ፖሊስ ጋር የፈጠረው ጥምር-ግብረሃይል በህገ-መንግስቱ ላይ ሲያሴሩ ደረስባቸው ተብሎ ወደ እስር ቤት ያመራሉ። የዚህ ሁሉ ድምር ውጤት ኢህአዴግ የሚፈልገውን የመፈራት ሞገስ እንዲያገኝ ረድቶት የስልጣን ዘመኑን አርዝሞለታል።

የኢህአዴግ እጅ-እርጥብነት

በትጥቅ ትግሉ ወቅት በሃገራችን በተከሰተው ድርቅ ሳቢያ የተጎዱና በኢህአዴግ ነፃ መሬት ላይ ለነበሩ ወገኖች እርዳታ የሚደርሰው በኢህአዴግ በኩል ነበር። ኢህአዴግ ከምእራባዊያኑ ዶላር ጋር በደንብ የተዋወቀውም በዚሁ አጋጣሚ ነበር። ከዚህ በተጨማሪ ኢህአዴግ ከትግሉ ጎን ለጎን በሱዳን በኩል ንግድ ያጧጡፍ እንደ ነበር የፓርቲው ዋና የነበሩት ዶ/ር አረጋይ በርሄ ያስረዳሉ። የዚህ ሁሉ ድምር ኢህአዴግ ጫካ በነበረበት ወቅት ከነበሩት አቻ ሸማቂዎች (ከፍልስጤም ነፃ አውጭ እና ከሻዕቢያ ቀጥሎ) ሶስተኛው ሃብታም ሸማቂ እንዲሆን አስችሎት ነበር። ከእርዳታው እና ከንግዱ በተጨማሪ በትግሉ ወቅት ኢህአዴግ ወደ አዲስ አበባ በሚደርገው ግስጋሴ ከኢትዮጵያ ምድር የሰበሰበውን ንብረትም ጭምር የፓርቲው አንጡራ ሃብት እንደሆነ ነው ኢህአዴግ እስከዛሬ የሚናገረው።*

በትግሉ ወቅት የሽማቂ ሃብታም የነበረው ኢህአዴግ በንግስና ዘመኑ ደግሞ ኢፈርትን የሚያክል ግዙፍ ኩባንያ ባለቤት ሆኗል። ይህ የውጭ አዲተር የማያውቀው ኩባንያ ኢህአዴግን የደሃ ሃገር ሃብታም መንግስት አድርጎታል። በመሆኑም ኢህአዴግ ወዳጁ ላለው ዜጋ ሁሉ በስራ እጁ እየሰጠ አእላፎችን ማስከተል ችሏል። ኢህአዴግ አለኝ ሚለውን በሚሊዮን ሚቆጠር አባል እና ደጋፊ የሰበሰበው ጥርት አድርጎ የሚያስተምረው አይነግቡ ርዕዮተ-ዓለሙ ሳይሆን ከባለጠግነቱ በሚቆርጠው ጥቅማ ጥቅም ነው። የኢህአዴግን እርጥብ እጅ የለመደው ጀሌ ታዲያ የጮማው ጌታ ከስልጣን መንበር እንዳይወርድ ቤት ለቤት አዞሩ ኢህአዴግን ምረጡ ከማለት ጀምሮ የኢህአዴግን ተገዳዳሪ መግቢ መውጫ እስከማሳጣት ድረስ (በግድም በውድም) የገኘውን ፓርቲ እድሜ የሚያስረዝም መስለውን ሁሉ ለማድረግ አይሰንፍም።

4.5 የኢህአዴግን ስልጣን አጥባቂ ማገሮች

የህጋዊነት ካባ

የሰው ልጅ የሰለጠነ ፖለቲካዊ መረዳት ላይ ደርሶ መንግስትን በህዝብ ይሁንታ ስለመሰየም ከማሰላሰሉ በፊት የገዙ ነገስታት ህግ ማውጣትን ለአስተዳደራቸው ቅቡልነት ማረጋገጫ አድርገው ይጠቀሙበት ነበር። ለዚህ በኩር የሆነው የጥንቷን ባቢሎን የመራው ሃሙራቢ ነው። ይህ መሪ ለመጀመሪያ ጊዜ ህግን በድንጋይ በመፃፉ የታሪክ መዛግብት የተፃፈ ህግን ለአለም በማስተዋወቅ ይዘክሩታል። ሃሙራቢ ህግን ለመፃፍ ፋናወጊ ቢሆንም የህግ ተፈጥሮ ለህዝቡ ግዴታን ብቻ የሚያከናንብ ለመንግስት ደግሞ ገደብ የለሽ መብትን የሚያጎናፅፍ ያጋደለ ጭነት ነበር። በሌላ አነጋገር እንደ ሃሙራቢ አይነት ህግ አውጭዎች ህግን የሚጠቀሙበት የመንግስትን አዛዥነት እና የህዝብን ታዛዥነት «ህጋዊ» ለማድረግ ነው። በአሁኑ ዘመንም ቢሆን እንደ ሃሙራቢ ህግን ለጥ ሰጥ አድርጎ ለመግዛት የሚጠቀሙበት ሃገራት አሉ። ብዙ የአፍሪካ ሃገራት ምድባቸው እንዲህ ካሉት ውስጥ ነው።

ኢ.ኤ.አ በ1931 የተፃፈ ህገመንግስት ባለቤት የሆነችው ሃገራችንም ህግ በማውጣት አትታማም። ከኢህአዴግ ወደ ስልጣን መምጣት በኋላ በተለይ ዘመናዊ ህገ-መንግስት አርቅቃ በስራ ላይ አውላለች። ኢህአዴግ ወደ ስልጣን እንደመጣ ትኩረቱን ያደረገው የሽግግሩን ዘመን የሚያስተዳድርበት ጊዜያዊ

የሽግግር ቻርተር በማርቀቅ ላይ ነበረ። አዋጭውን መንገድ በሚያውቁት ሟቹ መለስ ዜናዊ ይመራ የነበረው ኢህአዴግ በፍጥነት ይህንን ያደረገው አንደም ደርግ ሲያጠለሽው የነበረበትን «ወንበዴ» የሚል ስም በህጋዊ አስተዳዳሪነት ለመቀየር ሁለትም በህግ አስገዳጅነት ሰላም እና መረጋጋት ለመፍጠር ነበር። የቻርተሩን ስም እደጋገመ ይጠራ የነበረው ኢህአዴግ በዚህ መልክ በወቅቱ ለሚወስደው እርምጃ ሁሉ ህጋዊ ከለላ አገኘ፤ ለድርጊቱ ሁሉ አበጀህ ተባለ። ሌላው ቀርቶ የመንደር ቀማኞችን ሲረሽን «ሌባ የማይወድ መንግስት መጣልን» ተባለ እንጅ ሰዎቹ ቀማኞች ቢሆኑም ፍርድቤት የመቅረብ መብት እንዳላቸው ያሰበው ጥቂት ነበረ።

ህገ-መንግስት በመፃፍ የሽግግር ዘመኑን ፍፃሜ ያደረገው ኢህአዴግ ህግ መፃፉ በራሱ የሃገሪቱ ፖለቲካዊ ጥያቄዎችን መመለስ እስኪመስል ድረስ የራሱን እርምጃ ማወደስ አብዝቶ ነበር። ኢህአዴግ ህገ-መንግስቱን እንደ መለኮታዊ ህግ እንከን የለሽ አድርጎ በማቅረቡ በህገ-መንግስቱ አንዳንድ አንቀፆች ላይ ሊነሱ ሚችሉ ጥያቄዎችን በፕሮፖጋንዳ ሽፋፍኖ ለማለፍ ችሏል። ለፕሮፖጋንዳ የማይሰንፈው ኢህአዴግ «ህገ-መንግስቱ የብሄር ብሄረሰቦች የቃልኪዳን ማህተም ነው፤ የፀደቀውም ህዝቡ በሚገባ ተወያይቶ፤ አስተያየት ሰጥቶበት ነው» ይበል እንጅ ህዝቡ ሊረዳው ቀርቶ ኢህአዴግ ራሱ እስካሁን በግልፅ ሊያስረዳው የሚቸገረው እንደ «ብሄር»፤ «ብሄረሰቦች» እና «ህዝቦች» የሚሉ አይነት ልዩነት እንድነታቸው የማይለይ ተግተልታይ ቃላትን አቅፏል- ህገመንግስቱ። የህገ-መንግስቱ ባለቤት ህዝቡ እንደሆነ ቢወራም እንደ አንቀፅ 39 ያሉ ኢህአዴግ ብቻ የሚወዳቸው ህጎች የህገ-መንግስቱ አካል ከመሆን አልቀሩም። ስለዲሞክራሲዊ ስልጣን ሽግግር እየተወራም በህገ-መንግስቱ ላይ የመራሄ መንግስቱ የስልጣን ዘመን ገደብ አልተበጀለትም። ይሄ የሆነውም በህዝብ ፍላጎት ነው አይባልም መቼም። «ብልሁ» አቶ መለስ የፓርቲያቸውን ወንበር የሚያደላድሉበትን ሁነኛ ቦታ እየመረጡ እንደአስፈላጊነቱ ፕሬዚደንትም፤ ጠቅላይ ሚኒስተርም እየሆኑ እስከለተሞታቸው ስልጣን ላይ የቆዩት ህገ-መንግስቱ ያስቀመጠው ገደብ ስለሌለ ነው።

በዚህ መልክ ህገ-መንግስቱን ከተፈጥሯዊ ማንነቱ ጋር እንዲግባባ አድርጎ የከተበው ኢህአዴግ ከደርግ የሚሻልባቸው ማንነቶቹም ረድተውት እስከ 1997 ድረስ ከሞላ ጎደል የህዝብን ልብ ማግኘት ነበር። በመሆኑም

ወንበሩን ለማደላደል ከህገ-መንግስቱ ተጨማሪ ሌላ ትናንሽ ህጎች ማውጣት ሳያስፈልገው ቆይቷል። ከሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ በኋላ ስልጣንን በድንገት ማጣትም እንዳለ የተገነዘበው ኢህአዴግ ህገመንግስቱ ብቻ ስልጣኑን በሚፈልገው እድሜ ለማቆት በቂ እንዳልሆነ በማመን ይመስላል ከህገ-መንግስቱ ጋር ሆድ እና ጀርባ የሆኑ ህጎችን ሳይቀር ማውጣት የጀመረው። የእነዚህ ህጎች ተግባራዊነት ኢህአዴግን የሚሞግቱ ዜጎችን እስረኛ ወይም ስደተኛ በማድረጉ፣ ሰብዑሃኑ ህዝብ ደግሞ እንደ መቀጣቀጫ በመሆኑ አዋጭነቱ ላይ ትልቅ ጥያቄ ቢኖርም የስልጣን እድሜ በማርዘሙ በኩል አስተዋፅኦ አለው።

መዘሙረ አብዮታዊ ዲሞክራሲ

ብሄር ብሄረሰቦች ተግባብተው መኖር ካልቻሉ መገንጠል ይችላሉ የሚለውን ሃሳብ የሀገሪቱ ህገ-መንግስት አካል ያደረገው ኢህአዴግ ራሱን የብሄረሰቦችን ችግር ሁሉ ፈቺ ሲያደርግ፤ የመገንጠል መብቱን ደግሞ የሀገሪቱ ህዝቦች በኢህአዴግ ዘመን ብቻ ያገኙት የነፃነት ጣራ አድርጎ ያወራስታል። ከዚህ ፕሮፓጋንዳ ጋር አብሮ የሚመጣው መዝሙር ደግሞ የአማራን ጨቋኝነት እና የሌላውን ብሄር ተጨቋኝነት ሳያሰልሱ መስበክ ነው። የአማራን ብሄር በጅምላ ጨቋኝ አድርጎ የማቅረቡ ነገር ለአማራው ህዝብ ቆመናል በሚሉት የብአዴን ከፍተኛ አመራሮች አፍ ሳይቀር ሲነገር መስማት የተለመደ ነው። በዚህ መልክ ኢህአዴግ ራሱን የአማራን ጭቆና ከህዝብ ጫንቃ ላይ ያሽቀነጠረ የጭቁኖች ተራዳኢ ድርጎ ያቀርባል። የውለታውን ብዛት ለማድመቅ ደግሞ የአማራን ጨቋኝነት በየደረሰበት ማውራቱ የኢህአዴግ ዘመን የማይሽረው አካሄድ ነው። አቶ ኃ/ማርያም ደሳለኝ ወደ ስልጣን የመጡበትን ተፈጥሯዊ አጋጣሚ እንኳን የኢህአዴግ አማራን እና የኦርቶዶክስ ሃይማኖት ተከታይን ከዋነኛ ስልጣን የማራቅ «ድንቅ» እስትራቴጂ ማሳያ ተደርጎ በህወሃት «ታላላቆች» አፍ ሲወራ ነበር። ይህ መዝሙር የኢህአዴግን ስልጣን ከማራዘም አንፃር ሶስት ዋና ጥቅሞች አሉት።

እንደኛ ሃገራችን ለረዥም ዘመን ያለፈችበት ዲሞክራሲ የራቀው አስተዳደር ድርና ማጎች አማሮች ብቻ እንደነበሩ ለማስመሰል የሚታጣው የኢህአዴግ አስገራሚ ትንታኔ በሌሎች ህዝቦች ዘንድ ኢህአዴግን ጨቋኞቻቸውን አስወግዶ ወደ ስልጣን ያቀረባቸው ባለውለታ አድርጎ የማየት ዝባሌ አለ። በዚህም

ምክንያት ኢህአዴግ ከመንበሩ ከበፋ ስለጨቋኝነቱ ብዙ የተባለለት አማራ ወደ ስልጣን መጥቶ ሌላ ረዥም ዘመን ሊገዛ ይችላል ብሎ ከመፍራት የመነጨ የኢህአዴግን በመንበር ላይ መሰንበት የመሻት ነገር ይስተዋላል። በተጨባጭም ኢህአዴግ የሃገራችን ብሄር ብሄረሰቦች ቢያንስ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው እንዲማሩ፣ ባህላቸውን እንዲሳድጉ ማድረጉ፣ ስርክ ራሱን የብሄረሰብ መሲህ አድርጎ ከማቅረብ ፕሮፖጋንዳ ጋር ሲዳመር የኢህአዴግን ወዳጅ ማብዛቱ የማይቀር ነው።

ሁለተኛው እና ዋነኛው ኢህአዴግ አማራ ስለሚባለው ብሄር በህዝቡ ዘንድ የፈጠረው ጥሩ ያልሆነ ምስል የኢህአዴግን ወንበር ለተመኘ ሁሉ ሚስጥ የማስፈራሪ ስም ሆኗል። በተለያየ ወቅት ከኦሮሞ ብሄር በመጡ ሊቀመንበር እና በርከት ያሉ አማራ ያልሆኑ ከፍተኛ አመራሮችን ይመራ የነበረው አንድነት ፓርቲን ጨምሮ ጠንከር ብሎ ስልጣኑን የሚፈታተን የመሰለውን ህብረ-ብሄራዊ ፓርቲ ሁሉ የነፍጠኛውን ስርዓት ለመመለስ የሚሞክር የአማሮች ስብስብ ማለቱ በኢህአዴግ ዘንድ የተለመደ ነው። አባሉ ኢህአዴግ ለብዙ አመት ታጥቆ ከሰራበት አማራን ማስበርገጊያ የማድረግ እስትራቴጂ ጋር ሲሰናሰል ፓርቲዎቹ ከአማራ ክልል ውጭ ባለ አብዛኛ ህዝብ ዘንድ ተቀባይነት እንዳይኖራቸው ያደርጋል። ይህ ፓርቲዎቹን ከአማራ ጋር የመፍተሉ ነገር ኢህአዴግ ብዙ ሳይለፋ ያሰጉኛል ያላቸውን ፓርቲዎች ለማክሳሸት አስችሎታል፤ ቀላል የማይባል የፖለቲካ ትርፍም አግኝቶበታል። ተራው ህዝብ ቀርቶ ግንባር ፈጥረን ኢህአዴግን እንታገላለን ብለው በመድረክ ጥላ ስር የተሰባሰቡ ፓርቲዎች እንኳን የዚህኛው የኢህአዴግ ዘዴ ሰለቦች ናቸው። የኦፌኮ ከኢህአዴግ በማይተናነስ ሁኔታ የአንድነትን አካሄድ በአንክሮ መከታተል፣ ጥርጣሬ (የዶክተር መረራ መፅሀፍ ውስጥም ይታያል)፣ ግፋ ሲልም የሁለቱ ፓርቲዎች አባላት እና ደጋፊዎች በአንድ ግንባር ጥላ ስር መሆናቸውን በሚያስረሳ ሁኔታ በየጋዜጣ መፅሄቱ ገንቢ ባልሆነ መልኩ እሰጣ ገባ ውስጥ መግባታቸው ኢህአዴግን የሚያሳርፍ ሲሆን ድሮም የማያወላዳውን የተቃዋሚዎች ጉልበት በጎዳ ጨርሶ ገዥውን ፓርቲ የሚያፈረጥም ነው። የተቃዋሚዎቹ የቤት ለቤት ትግል የፓርቲዎቹን ትግል ተስፋ የሚያርገውን ህዝብም፡ ወደ ተስፋ መቁረጡ ማስጠጋቱ አልቀረም። በውጤቱም የመድበለ ፓርቲ ስርዓት በህገ-መንግስት በታወጀበት ሃገር ኢህአዴግ የራሱን አውራ ፓርቲነት እንዲያፀም አግዞታል።

በሶስተኛነት የአማራን እና የኦርቶዶክስ ሃይማኖትን የበላይነት ለማጥፋት ቆሜያለሁ የሚለው የኢህአዴግ ፕሮፖጋንዳ የቀድሞዎቹ መንግስታት ለእምነት ነፃነት ከነበራቸው ዝግነት ጋር ተደማምሮ የኦርቶዶክስ ክርስትና እምነት ካልሆኑ ዜጎች ድጋፍ እንዲያስገኝለት አድርጓል። በቅርቡ ከሙስሊሙ ማህበረሰብ ጋር ከገባው መፋጠጥ በቀር ለረዥም ዘመን ኢህአዴግ የግለሰቦችን የማምለክ መብት እምብዛም አለመጋፋቱ ሲያስመሰግነው እንደነበር የሚታወቅ ነው። በተለይ በደርግ ዘመን በትልቅ ችግር ውስጥ በነበሩት የወንጌላዊያን ቤተክርስቲያን አማኞች ዘንድ ኢህአዴግ ከአምላካቸው አስጨናቂያቸውን ይጥል ዘንድ የተላከ ታዳጊ አድርጎ እስከመቁጠር የሚደረስበት አጋጣሚ አለ። በኦርቶዶክስ ተዋህዶ አማኞች ዘንድም ቢሆን ኢህአዴግ ቤተክርስቲያኒቱን የነፍጠኛ ሃይማኖት እያለ ተልዕኮዋን ምድራዊ ለማስመሰል በሚሞክርበት መጠን የገጠመው ተግዳሮት የለም። ምናልባት ከቤተክርስቲያኒቱ ዋነኛ አመራሮች ጋር አለው የሚባለው ወዳጅነት ለዚህ ሳይረዳው አልቀረም።

ፕሮፖጋንዳ

ኢህአዴግ ጫካ እያለ ጀምሮ በኪነት የታጀበ ጠንካራ የፕሮፖጋንዳ ክፍል ነበረው። በሽምቅነት ዘመኑ ራሱን ታጋይ የህዝብ ልጅ እያለ አዲስ አበባ ከደረሰ በኋላም የህዝብን መገናኛ ብዙሃን የብቻ ልሳኖቹ አድርጎ ኖሯል። ይህ መገናኛ ብዙሃን ገለልተኛ መሆን አለባቸው ከሚለው የዲሞክራሲ መርሆ ጋር ባይገጥምም ገዥው ፓርቲ የሰራቸውን በጎ ተግባራት አጋኖ ለማቅረብ ብቻ ሳይሆን ባለጋራ የመሰለውን ለማብጠልጠልም ፕሮፖጋንዳን ገንዘቡ አድርጓል።

ለዲሞክራሲዊ መንግስት ምስረታ ሲል ከደርግ ጋር እንደተፋለመ የሚናገረው ኢህአዴግ ዲሞክራሲን በተመለከተ ያለውን አቋም የ1997ቱን ምርጫ ተከትሎ የወሰደው እርምጃ ካሳበቀበት በኋላ ደግሞ የዲሞክራሲያዊነቱን ነገር ገሸሽ አድርጎ ልማት፣ ህዳሴ፣ ትራንስፎርሜሽን፣ መካከለኛ ገቢ ያለው ህዝብ መፍጠር የሚሉ ቃላትን የፕሮፖጋንዳው ግብአት አድርጎ፣ ይህንኑ በማሳካቱ በኩል አስመዘገብኩ የሚለውን ታላቅ ድል ነጋ ጠባ ይዘክራል። ሌላው ቀርቶ በጊዜ ቀመር ተገቢ ደረሰውን የኢትዮጵያ ሚሌኒየም ሳይቀር ኢህአዴግ ያመጣው በረከት ለማስመሰል የፕሮፖጋንዳ ከበሮ ተደልቋል። እነ ቢዮንሴን ጋብዞ እስከማስደነስ የደረሰው የሚሌኒየሙ አከባበር ከበርቻቻ

የ1997ቱን ምርጫ ትራጀዲዎች በፕሮፖጋንዳ እና አስረሽ ምችው መሳሪያነት ለማስድበስበስ የተሞከረበት ነበር።

በ2002 የተከናወነው ቀጣዩ ሃገራዊ ምርጫ ውጤትም በፖለቲካ ተንታኞች ከሚሰጠው ትርጓሜ በተቃራኒው ለኢህአዴግ የፕሮፖጋንዳ ግብአት ሆኗል። ተንታኞች የምርጫውን ውጤት የሃገሪቱን የዲሞክራሲ ግንባታ ጉዞ ወደ ኋላ የጎተተ ሲሉት ኢህአዴግ ደግሞ በህዝብ ዘንድ ከመፈለጉ ብዛት እና ከተቃዋሚዎች በህዝብ ዘንድ ተመራጭ የመሆን ብቃት ማነስ ሳቢያ (ይሄ እውነትነት አለው)፣ የተገኘ ወርቃማ ድል እንደሆነ ሌት ተቀን ፕሮፖጋንዳ ይሰራል። ራሱን የሃገሪቱ ብቸኛ መድህን አድርጎ እስከማቅረብ የሚደርሰው ኢህአዴግ የሚዘውራቸው መገናኛ ብዙሃን ሃገሪቱን ምድራዊ ገነት ያስመስላሉ። ይህ ሁኔታ ከአማራጭ መገናኛ ብዙሃን እያደር መመናመን ጋር ሲደመር ኢህአዴግ የሚዘውረውን መገናኛ ብዙሃን በሚከታተለው እና የፖለቲካ ንቃቱ እምብዛም ባልሆነው አብዛኛው የሃገራችን ህዝብ ዘንድ የኢህአዴግን በጎነት ለማጉላት ተችሏል። ይህም የገዥውን ፓርቲ ስልጣን ከማራዘም አንፃር የማይናቅ ሚና ተጫውቷል።

የውስጠ-ፓርቲ ባህል

በሃገራችን ካሉ ፓርቲዎች ጋር ሲወዳደር ኢህአዴግ የፓርቲ ዲሞክራሲ ባያውቀውም ጠንካራ የውስጥ አደረጃጀት መገንባት የቻለ ፓርቲ ነው። ይህ ለመሆኑ ብዙ ምክንያቶች ይኖሩታል። የፓርቲው ምስራቃዊ ተፈጥሮ ዲሞክራሲዊ ማዕከላዊነትን የሙጥኝ እንዲል በማድረጉ የፓርቲ ዲሞክራሲ እንዳይኖር ቢያደርግም እንደ ተቃዋሚ ፓርቲዎች በየሰአቱ በውሃ ቀጠነ ከመሰነጣጠቅ ታድጎታል። ይህ ደግሞ በቤት ለቤት ልፊያ ጉልበቱን እንዳይጨርስ በማድረጉ ጥንካሬውን ጨምሮለት ለአውራ ፓርቲነት አብቅቶታል።

የኢህአዴግ ሚስጥራዊ ተፈጥሮ ለፓርቲው እድሜ መርዘም የራሱ አስተዋፅኦ አለው። በፓርቲው ውስጥ የሚከናወነውን ነገር ሁሉ ሚስጥር ማድረግ የሚፈልገው ኢህአዴግ የሚያደርገውን ሲያደርግ እንደ ዱብዳ ያሳያል እንጂ ሂደቱን በሚስጥር ይይዛል። በፓርቲው አመራሮች መሃከል ያለው ግንኙነት ለብዙሃኑ ህዝብ ቀርቶ ፖለቲካን በቅርቡ ለሚከታተል ሰው እንኳን ሚስጥር ነው። በፓርቲው ዳር የወጣ ሚስጥራዊነት ምክንያት የኢትዮጵያ ህዝብ ከሃያ

አመት በላይ የመሩትን መሪ ለሞት የዳረገው ህመም ምን እንደሆነ እንዲሁም የሞቱበትን ትክክለኛ ጊዜ እስከዛሬ ድረስ አያውቅም። ይሄ እንደ ቢ.ቢ.ሲ. ያሉ አለማቀፍ መገናኛ ብዙሃንን ያስገረመ የኢህአዴግ ተፈጥሮ ነው። የአቶ መለስ ሞት ወዲው ያልተገለፀው አጋጣሚውን ተጠቅሞ ስልጣንን አደጋ ላይ ከሚጥል ነገር ለመጠንቀቅ ነው ቢባል እንኳን ከሁሉ በኋላ ህመማቸው ምን እንደነበረ፣ የት ሆስፒታል ምን አይነት ህክምና እንደወሰዱ ያለመነገሩ ነገር የፓርቲውን ሚስጥራዊ ተፈጥሮ ከማመላከት በዘለለ የፖለቲካ ፋይዳው እምብዛም ነው። የፓርቲው ልክ የለሽ ሚስጥራዊነት ግብ ዞሮ ዞሮ የስልጣንን እድሜ ከማስረዘም አያልፍም። ውስጥን ያወቀ ተገዳዳሪ በደካማ ጎን ገብቶ የስልጣንን እድሜ ሊያሳጥር ይችላል በሚል እሳቤ ይመስላል የኢህአዴግ ዝግነት የመጣው። በተቃራኒው የፓርቲ ዲሲፕሊን ያላቸው ከማይመስሉት አብዛኛው የተቃዋሚ ፓርቲ አመራሮች እሰጣገባ የውስጥ ፓርቲ ሁኔታቸውን ስለሚረዳ ከእግሩ በታች ለማድረግ አይቸገርም። በዚህ ረገድ የኢህአዴግ አመራሮች ከተቃዋሚዎቹ በተሻለ ለአላማ የመቆም ዕናት እንዳላቸው ይታየኛል። ምናልባት የኢህአዴግ አመራሮች የሚተባበሩት ከፖለቲካዊ አላማ ዕናት ይልቅ ኢኮኖሚያዊ ዋስትናቸውን ለማስጠበቅ ሲሉ ነው የሚል ክርክር ሊነሳ ይችላል። ነገር ግን የኢህአዴግ አመራሮች ለአላማ መዕናት ኢኮኖሚያዊ ትርፍ በማይታሰብበት በጫካ ትግሉ ወቅትም የተመሰከረ ነው። ከስልጣን በኋላ ትብብራቸው ኢኮኖሚያዊ ጥቅምን ያለመ ነው ቢባል እንኳን እነሱ ለጥቅም ሲሉ ያደረጉትን ትብብር ተቃዋሚዎቹ ዲሞክራሲን መገንባትን ለመሰለ ትልቅ አላማ አብሮ መስራት ያቃታቸው ለምንድን ነው የሚል ጥያቄ ያስነሳል።

የኢህአዴግ በማንኛውም ደረጃ ያሉን ተገዳዳሪ የመፍራት እና አበክሮ የመከታተል ተፈጥሮም ሌላው ለስልጣኑ ማገር የሆነው ባህሉ ነው። ነቃፊውን ሁሉ ከመከተታተሉ በተጨማሪ የበለጠ አደገኛ የሚሆነውን ነቅሶ ማውጣ እና አዳክሞ ማጥፋት ኢህአዴግ ተገቢ ባልሆነ መንገድ ጠላቶቹን የሚያስወግድበት መንገድ ነው። በዚህ በኩል የኢህአዴግ አደን እስከ ግለሰቦች ሊደርስ ይችላል። በፓርቲ ባይታቀፉም፣ በምርጫ ባይወዳደሩም ተዕእኖ ፈጣሪ ግለሰቦችን ከዕይታ ማስወገድን ኢህአዴግ ተክኖበታል። ይህንንም የፓርቲው ያለመልፈስፈስ ብርታት ሲሉ ይገልፁት ነበር ሟቹ ጠቅላይ ሚኒስተር። የማቆያ ዘዴው ምንም ሆነ ምን እንደ መጫኛ የረዘመ የስልጣን

ዘመን ከዲሞክራሲ ጋር ህብረት የለውም። ሃያ ምናምን አመት ፓርቲ ቀርቶ ሰው (መሪ)ሳይቀየር ስልጣን ላይ መኖር የዘመነ ፖለቲከኝነትም አይደለም።

4.6 የሃገራችን ልሂቃን ስልጣንን አረዳድ እና ፍላጎት

ስልስቱ ፅንፎች

ኢህአዴግን ጨምሮ ኢትዮጵያችንን ለመምራት በትረስልጣን የጨበጡ መሪዎች የአለቅነትን እጅብ ግርግር የሚወዱትን ያህል በደረሰበት መድረስ የማይፈልጉ ወገኖችም አሉ። እነዚህ ሁለቱ ቡድኖች ስልጣንን በተመለከተ በሁለት ተቃራኒ ጥግ ላይ ያሉ አመለካከቶች ናቸው። በመሃል ላይ ያሉት ደግሞ ወደ ስልጣን ለመቅረብ ፓርቲ ይመሰርታሉ፣ ተከታይም ይኖራቸዋል፣ ስልጣን በያዘ አካል ላይ ሂስ ያቀርባሉ። ሲተቹ የነበረውን በተግባር ወደ ስልጣን መጥቶ ለማስተካከል ግን አይፈልጉም። እነዚህኞቹ የሚፈልጉት የሙሉ ጊዜ ተች መሆንን ነውና ስልጣን መያዝ አይሹም። በእርግጥ ለአንድ ሃገር በሁሉ ዘርፍ ሃያሲ ያስፈልጋታል። ሃያሲ ለመሆን ግን ፓርቲ መስርቶ መታገል አያስፈልግም። ፓርቲ መስረቶ የፖለቲካ ፕሮግራም ቀርፆ መንቀሳቀስ ከተጀመረ ስልጣን ለመያዝ ማመንታት የሚጋጭ ነገር ነው።

ፅንፍ አንድ: የስልጣን ፍቅር ልክፍት

የማያውቁትን መናፈቅ

«የማያውቁት ሃገር አይናፍቅም» የሚለው ሃገርኛ ብሂላችን ሰዎች የሚጓጉት ለሚያውቁት፣ ለለመዱት ነገር ነው የሚል እሳቤን መሰረት ያደረገ አባባል ነው። በስልጣን ጉዳይ ግን ይህ እሳቤ የሚያስኬድ አይመስልም። ምክንያቱም ስልጣን ላይ ያለው ስልጣኑን ለማቆየት የሚጓጓውን ያህል በታሪክ ወደ ስልጣን መጥቶ የማያውቀውም የስልጣን እርካቡን ለመርገጥ ይለፋል። ስለ ስልጣንም ክቡሩን የሰው ልጅ ህይወት እስከማጥፋት ይኬዳል። ይሄ ሁሉ የስልጣንን ደጀሰላም መልካምነት እርግጠኛ ሳይሆኑ የሚደረግ አይደለም። እርግጠኛነቱ ግን እንደቶማስ ፈይቶ ብቻ ከማመን የመጣ አይደለም። ስልጣን እንዲህ ነው ሳያውቁትም ይናፈቃል፣ ሳቀምሱትም ይጣፍጣል። ለዛ ነው አዳሜ ስለ ስልጣን ነፍስ የሚዋደቀው፣ ባስ ሲልም ስልጣኑን የተመኘ የመሰለውን በጣውንት አይን የሚያየው።

የማያውቁትን የስልጣን አለም በመናፈቁ በኩል እንደ አፍሪካ መሪዎች ያሉ የወጣላቸው አምባገነኖችም ሆኑ ስልጡን ፖለቲካ የሚመሩት ምዕራባዊያን የሚመሳሰል ነገር አላቸው። ልዩነቱ ወደ ስልጣን የሚመጡበት መንገድ እና ስልጣንን የሚፈልጉበት ምክንያት ሊሆን ይችላል። አፍሪካዊያኑ መሪዎች ስለስልጣን ጫካ ገብተውም ሆነ በምርጫ አስማገባ ሰበብ የሃገራቸውን ልጅ እስከመግደል እንደሚደርሱ ሁሉ ምእራባዊያን ስልጣን ፈላጊዎችም በምርጫ ለማሸነፍ ገንዘባቸውን ያፈሳሉ። ልዩነቱ የሚመጣው ስልጣን ስለመልቀቅ ሲነሳ ነው። ምዕራባዊያኑ ምን ስልጣንን ቢሹት ዘላለም የሚቆራኙት ውቃቢ አለመሆኑን ያውቃሉና ስልጣናቸው መጀመሪያ እንዳለው ሁሉ የመጨረሻው ጊዜውም በህግ እና በነሱ ህሊናም የተቀመጠ እውነት ነው።

በተቃራኒው ሃገራችንን ጨምሮ የሰለጠነ ፖለቲካ ባልተለመደበት ሃገር የመሪዎች የስልጣን ጊዜ መጀመሪያው እንጅ መጨረሻው አይታወቅም። እንዲያውም አምባገነኖቹ ወደስልጣን የመጡበት ቀንና ወር ድህነትን ይዞ ወደ ምድር እንደመጣው ክርስቶስ ልደት ቀን በየአመቱ ይከበራል። የአምባገነን ወደስልጣን መምጣት የሚያስደስተው ራሱን እና ጋሻጃግሬውን ብቻ እንደሆነ ለማወቅ የአምባገነንነት ስነልቦናው ስለማይፈቅድ እነሱ ወደ ስልጣን የመጡበት ቀን በህዝቡ ዘንድም የሚናፈቅ ይመስላቸዋል።

ደርግ መስከረም ሁለትን ያከብር የነበረው ደም ባፈሰሰበት እጁ አበባ እየተበረከተለት ነበር። ኢህአዴግም ግንቦት ሃያን የሚያከብረው የወጣ የወረደበትን ጋራ ሸንተረር በፊልም እያስቃኘ፣ ከሃያ አመት በኋላም የተካነበትን የጦርሜዳ ውሎ ከባድነት የሚመሰክር የከባድ መሳሪያ ጭስ ፊልም እያሳየን፣ «እንዳለፋት የለም»ን እያስደመጠን ነው። ለውጥ ቢመጣም ባይመጣም መሳሪያ ዘቅዝቆ መሮጡ በራሱ በቂ ይመስል ፊልሙ ተደጋግሞ እንዲታይ ይደረጋል። እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በ2000 ዓ.ም በተከበረው የግንቦት ሃያ በአል እንደውም የአስራ ሰባት አመቱ ጦርነት ፊልም በሲዲ ተዘጋጅቶ በውድ ዋጋ ሲሸጥ ነበር። ይሄ ሁሉ ድካም ስልጣኑ በቀላሉ እንዳልተገኘ ልብ እንዲባል ሳይሆን አይቀርም።

ዘውዳዊው ስርአት በደርግ፣ ደርግ ደግሞ በኢህአዴግ የተተካበት ቀን ጨለማ በብርሃን፣ ሲኦል በገነት የተተካበት ቀን ተደርጎ ከእውነቱ የማይገናኝም አሰልቺ ፕሮፖጋንዳ ሲሰራፋ ኖሯል። ሁለቱም አገዛዞች ወደ ስልጣን የመጡበትን

ቀን ሰባት አክሊል ከሰማይ የወረደበት ቀን ይመስል ማንቆለጳጰስ የስልጠን ፍቅርን ብርቱነት ያሳያል። የስልጣ ፍቅሩ ያልበረታባቸው ምእራባዊያን መሪዎች ወደስልጣን የመጡበትን ቀን በካላንደር ዘግተው፣ ያለፈውን አገዛዝ እያወገዙ የራሳቸውን «ዕድት» ሲያወሩበት አይስተዋልም።

ስልጣን ያለው ማን ነው? ሰው ነገረኝነው!

የሃገራችን መሪዎች ስልጣን ፍቅሩ ሲበረታባቸው በዙፋናቸው ዙሪያ የማይተኛ የማያንቀላፋ ጠባቂ ያኖራሉ። በህግ የሃገርን ዳር ድንበር እና ሉአላዊነት ለመጠበቅ ተብሎ የተገነባው መከላከያ ሰራዊት በተግባር የአምባገነኖችን ዙፋን የሚጠብቅ ቃፊር ነው። በህዝብ ግብር የሚተዳደሩት የሃገሪቱ መገናኛ ብዙሃንም የአምባገነኖቹን መንግስት ቅድስና ማስበኪ አወዳሾች ናቸው። ህገ-መንግስትም ከአንባገነኖቹ ዙፋን ጋር መሳ ይሆንና አምባገነኖቹን ስልጠን በቃችሁ ማለት ህገ-መንግስትን መናድ ሆኖ ቁጭ ይላል። በሃገራዊ ምርጫ በህዝብ አለመመረጥም ማስጠንቀቂያ እንጅ አለመፈለግ አይደለም - ለአምባገነኖች። በ1997 ሃገራዊ ምርጫ በአዲስ አበባ ፓርቲያቸው ስላለመመረጡ የተጠየቁት አቶ መለስ «ህዝቡ ማስጠንቀቂያ ነው የሰጠን እንጅ አንፈልጋችሁም አላለንም» ነበር ያሉት።አባባሉ በወቅቱ ገዥው ፓርቲ በምርጫ ስለመሸነፍ የነበረውን በስነ-ልቦና አለመዘጋጀት እና አምባገነኖች ስልጣን ማስረከብን እንዴት እንደሚፈሩት ወለል አድርጎ ያሳያል። በሌላ አጋጣሚም አንድ ተቃዋሚ ፓርቲ መሪ በፓርላማ ስብሰባ ላይ ፓርቲያቸው ስልጣን ሲይዝ ሲያደርግ ያሰበውን ሲናገሩ አቶ መለስ ሲስቁ ታይተዋል። ይሄ ሳቅ የማይሆንን ነገር በሚመኝ ሰው ላይ የተሳቀ ሳቅ ነው። ትርጉሙም ‹ስልጣን ያለው ማነው.....› እንደማለት ነው።

ህዝቡ የት ሲሄድ ነው?

ለአምባገነን መሪዎች ስለስልጣን መልቀቅ ማውራት ያስቃቸዋል ወይም አስቂኝ ነገር እንዲወሩ ያደርጋቸዋል። የአምባገነኖች አውራ የሆኑት የዙምባቤው ሮበርት ሙጋቤ በአንድ ወቅት የውጭ ሃገር ጋዜጠኛ ብዙ ጊዜ ስልጣን ላይ ስለመቆየታቸውን ጠቅሶ መቼ ህዝባቸውን እንደሚሰናበቱ ሲጠይቃቸው «ህዝቡ የት ሊሄድ ነው?» ሲሉ ነበር አሳቸው ስልጣን ያለቃሉ ብሎ ከማሰብ የዙምባቤ ህዝብ ሃገሩን ለቆ ይሄዳል ብሎ ማሰብ እንደሚቀል

የተናገሩት። እንዲህ ነው የስልጣን ጥም ሲበረታ! ማመዛዘንን ይነፍጋል፣ ንግግርን ያበላሻል፣ ትንሿ ጣቱ ከህዝብ ወገብ ትወፍራለች ያስብላል።

ማርከሻ ስልባው መስተፋቅር!

ስልጣንን አጥብቆ የመውደድ ቁራኛ የተላከፉቸው መሪዎች በስልጣናቸው ለመጣ ነገር ሁሉ ይሉኝታ የላቸውም። ስልጣናቸውን ለማደላደል ብለዉ ለሚሰሩት ጥፋት ሁሉ ፀፀት የለባቸውም። የሃገራቸውን ልጅ ሲገድሉ፣ ሲያስሩ፣ ሲያዋክቡ ያጠፉ አይመስላቸውም። በአለም መድረክ በይሉኝታቢስ አምባገነንነት መፈረጃም ከስልጣን አይበልጥምና ለእነሱ ምንም አይደለም።

በስልጣን ፍቅር ያበዱ አምባገነኖች እነሱ እንጅ የሚመሩት ህዝብ የሚያመዛዝን አይመስላቸውም። ስልጣንን የሚያስረዝም መስሎ ከታያቸው መዋሸት ችግር የለውም። መራጭ በሌለበት ምርጫ ‹ተሸለን ስላገኘን ህዝቡ ተሰልፎ መረጠን› ማለትም አያስገምትም። ፓርላማን በአንድ ፓርቲ ካድሬ ሞልቶ ‹የመድበለፓርቲ ስርአት ማደግ ማሳያ ነው› ተብሎ ሲወራም የሚታዘብ ይኖራል ተብሎ ሳይታሰብ ነው። ዲሞክራሲ ለማምጣት ታገልኩ በተባለበት አፍ «ለኋላ ቀር ህዝብ ምግብ እንጅ ዲሞክራሲ አያስፈልገውም» ማለትም በአንድ እራስ ሁለት ምላስ አይሆንም - የስልጣን ፍቅር ለተቆራኘው!

የሚወራው ከሚሰራው አልገጥም ያለው ህዝብ ተስፋ ቆርጦ ዝም ሲልም ለመፍቀሬ ስልጣኖች አገዛዛቸውን መውደድ፣ በአስተዳደራቸው መልካምነት መመሰጥ፣ የመንግስታቸውን ዕድሜ በእርምሞ ማሰላሰል ነው። በጠበመንጃ አስገድደው ለድጋፍ ያስወጡትን ህዝብም መልካም ነታቸው ፈንቅሎ ያስወጣው አስመስሎ ማውራትም ለእነሱ ብልህነት ነው። በዚህ ሁሉ አልበገር ብሎ ስለእውነት የሚሞግት፣ የመረዳቱን ያህል ለማለት ብዕር ያነሳ፣ የሚፈልገው እንዲሆንለት ሰላማዊ ሰልፍ የተመኘ፣ የስራ ማቆም አድማ ያሰበ እንደ አረመስ ይወገዛል፤መጨረሻው እስር ወይ ስደት ይሆናል። አይነኬውን ነክቷላ!

የስልጣን ፍቅሩ ቅጥ ሲያጣ ደግሞ በጠራራ ፀሃይ፣ በሰላም ሃገር ያውም በዋና ከተማ ታንክ ማሽከርከርን፣ መትረይስ ማገነብን ያመጣል። በዚህ መሃል የሞተ ቢሞት ምንተዳው ለስልጣን አምላክ! አይነ-ልቦናውን ስልጣን

ላይ ብቻ ለተከለ፣ ቀልቡ በስልጣን ፍቅር ለናወዘ ወንበሩን ከነቀናቂ ካዳነለት ዋናከተማን የጦርነት አውድማ ማድረግ ምን ክፋት አለው?!

ፅንፍ ሁለት፡ የስልጣን አይነ-ጥላ

አምባገነኖች ህይወታቸውን ያለ ስልጣናቸው ማሰብ ይቸገራሉ። የስልጣናቸው ደህንነት የሁለንተናዊ እንቅስቃሴያቸው ማእከል ነው። እያንዳንዱ እንቅስቃሴ ስልጣንን ማሰንበትን ታሳቢ ያደርጋል። ወታደሩ ቢባል መገናኛ ብዙሃኑ፣ ፍርድቤቱ ቢሆን ደህንነቱ፣ ቤተክህነቱ ሆነ መጂሊሱ የዙፋን አጥባቂ ማገሮች እንዲሆኑ ይፈለጋል። ይህ ሁሉ ስለ ስልጣን ካለ ሃያል ፍቅር ይመነጫል።

በተቃራኒው ጥግ ስልጣንን በሩቁ የሚሉም ትቂት አይደሉም። ስልጣን መያዝን ወደ አንበሳ አፍ ከመወርወር እኩል ሚፈሩ አሉ። በፖለቲካ ሳይንስ እና ተዛማጅ ማህበራዊ ሳይንስ የትምህርት መስኮች የመጨረሻውን ዲግሪ የያዙ ወገኖችንም ከዚህኛው ጥግ ማግኘት አይከብድም። ከእነዚህ አካላት የገሚሶቹ ስልጣንን ፍራቻ ለስልጣን የሚያበቃ ትምህርትም ሆነ የህይወት ልምድ የለንም ብሎ ከማሰብ ሊሆን ይችላል። ትምህርቱ ያላቸው ደግሞ ከስልጣን የሚያሸሻቸው ማወቃቸው እንደሆነ ይናገራሉ። አብዛኞቹ የሃገራችን የፖለቲካ ሳይንስ ምሁራን ከስልጣን እና ከፖለቲከኛ ህይወት የሚርቁት በአፍሪካ ምድር ወደ ፖለቲካ ስልጣን መምጣት አስቀያሚ ቁማር መጫወት እንደሆነ የተማሩት ትምህርት ቀድሞ ስላሳወቃቸው እንደሆነ ያስረዳሉ።

ይሄ ክርክር ግራ የሚያጋባ ነው። በማንኛውም ሙያ የሚመረቅ ሰው በተመረቀበት መስክ የበኩሉን እንዲያበረክት እንጂ ከሙያው እንዲሸሽ ከሆነ ትርፉ ምን ላይ ነው? አንድ በህክምና ሳይንስ የተመረቀ ባለሙያ ከተማርኩ በኋላ የበሽታን አደገኛነት ስለተረዳሁ ህሙማን ባሉበት አልደርስም ቢል እንደማለት ነው። ከተማሩት ትምህርት ለመሸሽ ቢያንስ ጊዜን ሰውቶ መማሩ ግራ ነው። ፖለቲካ የተማረሰው በፖለቲካ ስልጣን እንዴት የህዝብን ህይወት መለወጥ እንደሚቻል በተግባር ወደ ስልጣን ቀርቦ ማሳትየት ካልቻለ ክፍተቱን ማን ሊሞላ ይችላል?ማወቅ ማለት ማድረግ ነው ከሚለው መርህ ጋርም ይጋጫል - ሽሽቱ።

በሃገራችን በተግባር እተደረገ ያለው ግን ከዚህ በተቃራኒ ነው። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ከግማሽ ምዕተ-አመት በላይ ለሆነ ጊዜ በታሪክ፣ በፖለቲካ

ሳይንስ፣ በፍልስፍና እና በሌሎች ፖለቲካን በይበልጥ ለመረዳት በሚረዱ የትምህርት መስኮች ያሰለጠ እና እያሰለጠነ ያለ ቢሆንም ሃገራችን በቋሚነት ፖለቲካን የሚተነተኑ በቂ ባለሙያወች አሏት ማለት አይቻልም። በሰለጠነው አለም ሙሉ ጊዜያቸውን ሰጥተው ሃገራቸውን የቀን ተቀን የፖለቲካ እንቅስቃሴ የሚተነትኑ ምሁራን የትየለሌ ናቸው። በተጨሪም ከፖለቲካው በአንድ መስክ የትኩረት አቅጣጫ (Area of specialization) ይዘው ስለሚሰሩ በእያንዳንዱ የፖለቲካ ጉዳይ ላይ ጥልቅ ማብራሪያ ማግኘት ቀላል ይሆናል። ይሄ ደግሞ የህዝቡን ፖለቲካዊ ንቃት ለማሳደግ ይረዳል። እንደሰለጠነው አለም ለያንዳንዱ ፖለቲካዊ ሁነት በሙያው የሰለጠነ ተንታኝ ማግኘት ባይቻል እንኳን እንደ ሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ እና የመስኩ ምሁራን ብዛት አሁን በሃገራችን እንደሚስተዋለው አይነት የተንታኝ ምሁራን ድርቅ መኖር አልነበረትም።

የምሁራኑ ወደ ስልጣን ከመምጣት ይቅርና በሃገራችን ፖለቲካዊ ዘይቤ ላይ ሙያዊ ትንታኔ ከመስጠት መሸሽ የሃገሪቱ ፖለቲካ በጥራዝ ነጠቆች እንዲዘወር አድርጎታል። በመስኩ ትምህርቱና ልምዱ ያላቸው እውቀት ልምዳቸውን ይዘው ሲሸሹ ካድሬነትንና እውቀትን እኩል ፈስስ የደረገው የአሁኑ የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ካድሬነቱ ላይ የበረታ ሁሉ በመሰለው መንገድ እየነዳ ሃገሪቱን ከቀን ወደ ቀን በሚባባስ ግራ መጋባት ውስጥ ከቷታል። ስልጣን ከጨበጠው አካል የአቅም ውሱንነቶች የተነሳ ሃገራችን የጠራ የፖለቲካ መስመርም ሆነ የተረጋጋ የኢኮኖሚ ፖሊሲ የላትም። መንግስት እከተለዋለሁ የሚለውን ርዕዮተ አለም -አብዮታዊ ዲሞክራሲን ህዝቡ ቀርቶ ጎላ ያለ ስልጠን የያዙ ካድሬዎቹ እንኳን በቅጡ የሚያውቁት አይመስልም። የኢኮኖሚ ፖሊሲውም ነፃ ገበያ ሲሉት ዕዝ ኢኮኖሚ እየመሰለ ሚናውን ሳይለይ ዘመናትተቆጠሩ። በስተመጨረሻው ደግሞ የገዥው ፓርቲ ቀዳሚ ባለስልጣን አቶ ኃ/ማርያም ደሳለኝ ትርጉሙ ግልፅ ባይሆንም መንግስታቸው የልማታዊ መንግስት ፖሊቲካል ኢኮኖሚን ለመገንባት እየሰራ እንደሆነ ተናግረዋል። በሃገሪቱ የሚወጡ ፖሊሲዎች በስራ ላይ ውለው ያመጡት ጥቅም እና ጉዳት የመመርመር ስራ (Impact Assesment) የሚደረግበት ፋታ ሳያገኙ በሌላ ይተካሉ። ‹አንችው ታመጭው አንችው ታሮጭው› አይነት ነገር በዝቷል። ይሄ ሁሉ የአካሄድ ዝብርቅርቅ ዋነኛ ምክንያቱ ምሁራን ከስልጠን እና ተያያዥ ፖለቲካዊ ጉዳዮች መሸሽ ስለሆነ

ምሁራኑ የተጠናወታቸው ከስልጣን የመሸሽ አይነ-ጥላ እስካልተገፈፈ ድረስ የሚቀጥል እውነታ ነው።

ፅንፍ ሶስት፡ የተጠጌ አይነኬዎች

ስልጣን አጥብቆ በመውደድ እና አብዝቶ በመፍራት ሁለት ፅንፎች መካከል ወደ ስልጣን የሚጠጉ፣ ፓርቲ የሚመሰርቱ፣ ስለለውጥ አስፈላጊነት የሚሰብኩ ነገር ግን ስልጣንን መያዝ አንፈልግም የሚሉ ሶስተኛ ፅንፈኞችም አሉ። እነዚህ ወገኖች በየዘመኑ ስልጣን የያዘነው አካል ይተቻሉ። በፅሁፋውም ሆነ በአደባባይ ንግግራቸዉ መልካም የሆኑ አማራጭ ሃሳቦች ይሰነዝራሉ። አያይዘውም ስልጣን ላይ መውጣት እንደማይፈልጉ፣ የስልጣን ጥመኞች እንዳልሆኑም ይናገራሉ።

በግሌ ስልጣንን መሻት በራሱ ችግር አይደለም። እንደውም ስልጣንን ከሚሸሹት ስልጣን የሚሹት በተሻለ ሃላፊነት ለመሸከም የተዘጋጁ ናቸው። ዋናው ጥያቄ ስልጣኑን ለምን ፈለጉት ሚለው ነው። ስልጣን መሻቱ ስልጣን ላይ ተወዝቶ ለመሰንበት፣ «የእግዜር ታናሽ» የሁሉነገር አድራጊ ፈጣሪ አምባገነን ለመሆን፣ የህዝቡን ችግር በመፍታት ፋንታ ራሱን እና ደቀመዛሙርቱን ብቻ በምቾት ማማ ላይ ለማውጣት ከሆነ ስልጣን መሻቱ ለበጎ አይደለም እና በስልጣን ጥመኝነት ሊያስወቅስ ይችላል።

ነገር ግን የስልጣን ጥም የለብኝም በሚል ሰበብ ለሃገር ብዙ ሊያበረክቱ የሚችሉ ምሁራን እውቀት እና ልምድ ሲባክን ያሳስባል። እነዚህ ስልጣን አንፈልግም ባይ ምሁራን ተገቢ ቦታቸውን ስላልያዙ የሃገሪቱ ሁለንተናዊ ጉዞ አላዋቂነት የበዛበት፣ ከሳይንሳዊ መንገድ ይልቅ ፕሮፖጋንዳ የገነነበት ሆኗል። ትቂት ሰርቶ ብዙ መኩራራቱም ከዚሁ ከእውቀት ጋር ከመራራቅ የመጣችግር ነው። ከዚህ የተነሳም ሃገራችን የተፈጥሮ ሃብታምነቷን እና ታሪካዊ ታላቅነቷን በማይመጥን ዝቅታ ላይ ትገኛለች።

ዝቅታው ደግሞ ከማንም በላይ ከስልጣን የሚሸሹትን ምሁራን ያስቆጫል። ወደተስፋ መቁረጥ የቀረበውን ቁጭታቸውን ለመረዳት ከሚፅፏቸዉ መፅሃፍት ውስጥ አንድ ሁለቱን ገፅ ማንበብ ይበቃል። በሀገራችን ለተከሰተው ሁለንተናዊ ጭንገፋ የእነሱ ከስልጣን ሽሽት አንዱ ምክንያት መሆኑን ግን የተረዱ አይመስልም። በምትኩ ከስልጣን ሽሽታቸውን ስንቱ ከተረታባት

የስልጣን ጥም የመዋጀት ልዕልና አድርገው ሲናገሩ በኩራት ነው። ከዚህ ይልቅ ስልጣን ይዞ በጊዜ ከወንበር መነሳትን ማስለመድ ቢችሉ ከስልጣን ጥም በሽታ መዋጀትን ለሃገራችን ፖለቲካ በማስተዋወቅ ታላቅነታቸው በተመሰከረ ነበር። በእርግጥም በአሁኑ ሰአት ለገራችን የሚያስፈልጋት በሰው እጅ ያለን ክበር ሚያነውር ተቺ ምሁር ሳይሆን የሚከፈለውን መስዕዋትነት ከፍሎ ስልጣን ይዞ ለህዝብ መልካም የሚያደርግ፣ በጊዜ ከወንበር ተነስቶ ስልጣን መልቀቅ እንደማይገድል የሚያሳይ ምሁር እንጂ ስልጣን ባለመፈለግ ብዕእና የሚኩራራ አይደለም።

4.7 ስልጣን እና አድርባይነት

አድርባይነት የሚለዉ ነገር በሁለት የደረጃ፣ የስልጣን፣ የሃብት ወዘተ ልዩነት ባላቸዉ ቡድኖች መካከል ያለን ግንኙነት ያሳያል። ልዩነቱ ሰፋ ያለ ሲሆን ነው አድረባይነትን ይዞ የሚመጣዉ። ከሁለቱ አካላት የአድርባይነቱን ሚና የሚይዘዉ በስልጣን፣ በሃብት ወይም በሌላ ማንነቱ አንሳለሁ ብሎ የሚያስበው ሲሆን ባንፃሩ ሌላኛው አካል ደግሞ በለስ ቀንቶት የበላይነቱን የያዘው ነው። የሂኛው እንግዲህ አሳዳሪ መሆኑ ነው፤አድርባዮችን በፈለገዉ መንገድ የሚነዳ፣ የአድርባዮቹ ጎንበስ ቀና ትልቅነቱን ሚነግረው፣ የተከታይ ጆሌው ብዛት መሻሉን የሚሰብከው እና የማታ ማታ የሁሉን እችላለሁ ግብዝነት አክሊልን ሚደፋለት። አንዳንዴ ደግሞ ሰዎች ባድርባይነት ዝቅ ከሚሉለት ሰው በብዙ መንገድ እንደሚሻሉ እያወቁም ለአድርባነት ራሳቸውን ሲያዘጋጁ ይችላሉ ምክንያቱም ብዙ ሊሆን ይችላል።

አድርባነት እንዴት ይገለፃል?

አድርባነት ሲጀምር ዳርዳር ሲል አቋምን ያሳጣል፣ የህሊና ጩኸትን ችላ ያስብላል፣ የራስ ባለቤትነትን ያስረሳል፣ አሳዳሪ ተብሎ ለታሰበው አካል ክብር ራስን ዝቅ ዝቅ ማደረግ ይመጣል፣ ስብዕናን ረስቶ እንደኮምፒውተር የአለቃን አስተሳሰብ በራስላይ ለማስጫን አለማመንታትም ይከተላል፤ ለአድርባይነት ፊት ከተሰጠው እንደሲጋር በቅሎ ሽምጥ ለመጋለብ አለማመንታትንም ይዞ ይመጣል።

ወደህ በገባህ አትክራክር!

አድርባይነት በሞራል ወደታች መምዘግዘግን ይዞ ይመጣል። አንድሰው ራሱ ምሉዕ ሆኖ ተፈጥሮ ሳለ ሌላ በእሱ አምሳል የተፈጠረ ሰውን ሃሳብ ለማገልገል፣ አሜን ለማለት፣ ሌላ አካል በነዳው መንገድ ለመነዳት ሲዘጋጅ ያኔ ውድ የሆነውን ሰውነት ዋጋ አጥቷል ማለት ነው። ሌላው አስከፊ ነገር ደግሞ አድርባይ ስብዕና የጌታ ትዕዛዝ እስከሆነ ደረስ ምንም ነገርን አይቃወምም ብቻ ሳሆን ማብራሪ እንኳን አይጠይቅም። የጌታው ትእዛዝ መስረቅ ቢሆንስ? መግደል ቢሆንስ? ፍርደ-ገምድልነት ቢሆንስ? ከፈጣሪ ጋር ሚያጣላ ቢሆንስ? ወደህ በገባህ አትክራክር ነውና ነገሩ ብቸኛው አማራጭ የተባሉትን መፈፀም ነው። ስህተቱ የተጀመረዉ ማንነትን ለሌላ አካል ለማከራት የተወሰነ ዕለት ነውና እዚጋ የሞራል ጥያቄ፣ የህሊና ጩኸት ቦታ የላቸውም። በስተመጨረሻዉ አድርባይነት የቅጥፈትን፣ ራስን እንኳን ሳይቀር ማታለልን ያዘለ አስመሳይነት አዝሎ ይመጣል ማለት ነው። ከዛ በኋላ ልውጣ ቢባል እንኳን እንደመግባቱ ላይቀል ችላል።

አድርባነት ለምን?

አድርባይነት ምቾት ያለው ስሜት አይሆንም። ለምን ቢባል አንዳንዱ ወደ አድርባይነት የሚያዘግም ጉዞ በአደንቋሪ የህሊና ጩኸት የታጀበ መሆኑ ስለማይቀር ነው። የማድመጥ ያለማድመጥ ደረጃው እንደባለቤቱ ይለያይ ይሆናል እንጂ ሁሉም ሰው የሚጠይቅ ህሊና አለው። የውስጥን ጩኸት ችላ ማለት ደግሞ በጣም ከባድ ፈተና ነው። ከዚህ ሃቅ በተቃራኒው አድርባይነት በሃገራችን በተለይ በቅርቡ እንደ አኗኗር አዋቂነት እታየ መጥቷል።

የሃገራችንን ፖለቲካዊ ከባቢ ስናስተውል አድርባይነቱ ሁለት መልክ አለው። አንደኛው ከላይ እንደተገለፀው ራስን ትልቅ መስሎ ለታየ ሌላ አካል (በአብዛኛዉ መንግስታዊ በትረ ስልጣንን ለጨበጠ አካል) አሳልፎ መስጠት፣ ክርክር የሌለው ወዶ መግባትን የሚሳይ ሲሆን ሁለተኛው የመንግስትን ስህተት እያወቁ የእርምት አቅጣጫ ከማሳየት ይልቅ «አበጀህ» ማለትን፣ እንደማይታመን እያወቁም ቢሆን ካፈጠጡ ሃቆች በተቃራኒ በመቆም አለቃን ለማስደሰት መትጋትን ያሳያል።

ይህ ሁሉ ለምን ወደሚለዉ ወሳኝ ጥያቄ ስንመጣ ቀዳሚ መልስ የሚመስለው በሃገራችን ከድሮ እስከዘንድሮ የመጡ መንግስታት «ክስታራነት» ነው። ኢህአዴግን ጨምሮ የሃገራችን መንግስታት ከጊዜ ወደ ጊዜ የተለየ ሃሳብን ለመስማት ካለመውደድ ጀምረው ልዩነት ያለውን ዜጋ የመንግስት ብቻ ሳይሆን የህዝብም ጠላት ነው ወደማለቱ ይደርሳሉ። በመንግስት ዘንድ በዚህ መንገድ የተተረጎመ ማንነት ያላቸው ሰዎች ደግሞ እንደ ክረምት የከበደ ፈተና ይጠብቃቸዋል። ታዲያ ይሄን ሁሉ ጣጣ ከመጋፈጥና አድርባይነት የሚያመጣውን የሞራል ቀዉስ ከማስተናገድ የቱ ይሻላል? ወሳኙ ባለቤቱ ነው። ካለው ነባራዊ ሁኔታ የምንረዳው ግን አብዛኛውን ጊዜ ኋለኛው እንደሚመረጥ ነው።

ሌላው አድርባነትን ነፍስ ዘርቶ እንዲንቀሳቀስ የሚያደርገው ነገር ብልጽግናን አጥብቆ የመሻትና፣ ሕይወትን ፈቀቅ ለማድረግ አቋራጭ መንገድን የመፈለግ ጉጉት ነው። በአሁን የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ በኑሮ አዎንታዊ ለውጥ ለማምጣት መንግስትን «እንዳልክ» ማለት አለፍ ሲል ደግሞ የመንግስትን «ፍጡነ ረድኤትነት» መስበክ ያስፈልጋል። መንግስት የሰራውን መልካም ነገር ዘርዝሮ ድክመቱን ማስቀጠል እንኳን በበጎ አይታም።

አድርባነት ገዥው ፓርቲ ችግር?

እየተለመዱ ከመጡ የገዥው ፓርቲ ባህሪያት አንዱ ችግር በሞላበት ሃገር በየስብሰባው «ችግሬ» የሚለው አንድን ጉዳይ መሆኑ ነው። ምናልባት ከፓርቲው የሚስጥራዊነት ተፈጥሮ አንፃር እኛ እንድንሰማው የተፈለገ አንድ ጉዳይ ብቻ ጮክ ተደርጎ እየተነገርንም ይሆናል። በአብዛኛዉ እንደችግር የሚነሳው ነገር ደግሞ ወይ መነሳት ከሚገባው ጊዜ ዘግይቶ ይሆናል የሚነሳው (ትምህርት ጥራትን ጉዳይ፣ የሙስና መንሰራፋት፣ የኢትዮ-ኤርትራ ድንበር ዉዝግብ፣ የአቶ መለስ ሞት መሳሰሉትን እንደ አብነት ማንሳት ቻላል) ወይ ደግሞ እንደችግር የቀረበው ጉዳይ ለመረዳት የሚያስቸግር ስም ተሰጥቶት አደናጋሪ እንደሆነ የሚቆይ ይሆናል (ቦናፓርቲዚም፣ ጥገኝነትቅዘት፣ ኪራይሰብሳቢነት፣ ተላላኪነት አይነት ተግተልታይ ቃላት የሚታወሱ ናቸው)።

በ2005 ባህርዳር ላይ በተካሄደዉ የፓርቲው ዘጠነኛ መደበኛ ጉባኤ የመንግስት ዋነኛ ባለስልጣናት «ችግራችን አድርባይነት» ነው ብለዋል።የማን

አድርባይነት? የታችኛው፣ የመካከለኛው ወይስ የበላይኛው አመራር አድርባይነት? ወይስ የህዝብ? ወቅታዊውን የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ላስተዋለ ሁሉም ከአድርባነት ነፃ መሆናቸውን አፍሞልቶ መናገር አያስደፍርም። አድርባይነት ችግራችን ሆኗል እያሉ የሚገኙት የገዥዉ ፓርቲ አመራሮችም ቢሆኑ የሽምቂነት ጊዜያቸው ሊያበቃ ሲል፣ አዲስ አበባ በቅርብ ርቀት ስትታያቸው ሞትንለት፣ ቆስንልነት፣ ጓዶቻችንን አጣንለት ያሉትን የምስራቃዊነት ርዕዮተ-አለም (ማሌሊትን የወለደውን የባአልባኒያ ሶሻሊዝም)አርቀው የጣሉት የምዕራባዊያንን አንጀት ለመብላት እንጂ የሊብራል ዲሞክራሲ መንፈስ በድንገት በደመና ወርዶባቸው አልነበረም። የሆነው ሁሉ የሆነው መግደልም ማዳንም የሚችለውን የምዕራባዊያን ክንድ አጋርነት በመሻት ነበር። በወቅቱ በጦርነት ደቆ የነበረውን የሃገሪቱን ኢኮኖሚስ ቢሆን ከምዕራባዊያኑ ዶላር በቀር ማን ሊታደገው ይችል ነበር። ነገሩን የተረዱት አቶ መለስ ይህን የአቋም ለውጥ ከነበረው የአለም ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ራስን እንደ ማዋሃድ ብልህነት ቆጥረውት በመልካም እርምጃነቱ ያወሱት ነበር እንጂ አድርባይነቱ ያመዝናል።

መንበረ ስልጣኑን ከጨበጡ በኋላም የምንከተለው ነጭ ካፒታሊዝም ነው ሲሉ ለባለጊዜዎቹ ምዕራባዊያን የማይጎረብጥ አቋም እንዳላቸው አወጁ። ይሁን እንጂ ልባቸው የት እንዳለ በተለያየ ጊዜ ከሚያደርጓቸው ንግግሮች መረዳት ይቻላል። ያደቆነ ያቀስላልና በመጨረሻ የቻይናን ሁለመና በማድነቅ ተጠምደው ነበር። የምዕራባዊያኑን የፖለቲካ ፍልስፍና ሊያጣጥሉት ሲፈልጉም በአመዛኙ ኢኮኖሚ ገፅታ ያለውን ኒዮሊበራሊዝምን በሁሉ ቦታ እያስገቡ ለሁሉም በአፍሪካ ምድር የተከሰተ ችግር መነሾ አደረጉት፣ ለአፍሪካ አዋጭ መንገድ አለመሆኑንም ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ ተናግረው አይጠግቡም ነበር። ለመሰረቱት ስርአት መልካም ያልመሰላቸውን ሃሳብም ‹የኒዮሊብራዝም ቀሳዉስት ሴራ› ሲሉ ሃሳቡን ያመጣውን ሰውም ‹የኒዮሊበራሊስቶች ተላላኪ› በማለት ነበር ክፉ ጠላት መሆኑን የሚስረዱት። ይሄ የኋለኛው አፍቅሮ ቻይና የመጀመሪያው የምእራባዊነት ጉዞ መስሎ ለማደር፣ ክፉዘመንን ለማለፍ ተደረገ ቅዝምዝምን የማሳለፍ ዘዴ እንጂ ከልብ አለመሆኑን ያሳብቃል። *

በዚህ ረገድ ገዥው ፓርቲ ያለፈ ባቸው መንገዶች የሚያስረዱት የመጀመሪያዎቹን አስቸጋሪ የስልጣን ዘመናት ለማለፍ ሲል የአድር ባነትን

ከፍያ ከማጥለቅ ብቸኛ ምርጫ ጋር ተፋጦ እንደነበር እና አስቸጋሪውን ሰአት ለማለፍ፣ አስራ ሰባት አመት የተዋጋለትን ስልጣን ላለማጣት የምእራባዊያንን የፖለቲካ ፍልስፍና ተቀባው እንጂ አልተዋሃደውም። ፓርቲው ከማንነቱ ጋር የተዋሃደው ምስራቃዊ የፖለቲካ ዘይቤ አሁንም አብሮት እንዳለ ከትንሹ ቢጀመር ከስንት ዘመን በኋላ «ጓድ» እየተባባሉ መጠራራታቸው የሚያሳየው ነገር አለ። ሰፋ ወዳለው ዳሰሳ ስንገባ አትንኩኝ፣ አትውቀሱኝ ከሚለው ቁጡነቱ ጀምሮ ሌሎችን ጨፍልቆ አውራ ፓርቲ ለመሆን እስከ ጀመረው ጉዞ ድረስ መመርመር መልሱን ቅርብ ያደርገዋል። ነፃ ገበያ ሲሉት እዝ ኢኮኖሚ የሚመስለው የኢኮኖሚ ፖሊሲ፣ የመሬት ፖሊሲው ክርክርም ሌላው አስረጂ ሊሆን ይችላል።

እንደንጉስ ማገንበስ

አሰላለፉን አሳዳሪዎችን በሚያስደስት መንገድ እንዳስተካከለ የተረዳው ኢህአዴግ እሱም በተራው የሚያሳድራቸው እሽ ባዮች መፈለጉ አልቀረም። ታማኝ ታዛዦቹ ከሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች ቢፈለጉም ሰፊውን ህዝብ በአንድም በሌላ የሚያሳምኑ፣ ተፅኖ ፈጣሪ ምሁራን፣ አትሌቶች፣ አርቲስቶች፣ ባለሃብቶች፣ ታዋቂ ግለሰቦችን በድንብ አስጠግቶ አቤት ወዴት እንዲሉ ማድረጉ የተለየ ትኩረት ተሰጥቶት እንደተሰራበት ከውጤቱ ያስታውቃል። ከነዚህ የህብረተሰብ ክፍሎች እንደንጉስ የሚያጎነብሱ አድርባዮች፣ መንግስት ቀስበሎ የተናገረውን ጮኸው የሚያስተጋቡ የፕሮፖጋንዳ ነጋሪቶች በዝተዋል። የድርባይነትን ካባ የደረቡ ምሁራንም ዶክትሬት ዲግሪ በያዙበት ሙያ ተራው ሰው እንኳን የማይስተውን እውነት በመሸፋፈን ከሙያስነምግባር ባፈነገጠሁኔታ በሙያቸው መዋሸትን ስራዩ ብለው ተያይዘውታል። ምን ይደረግ አድርባነት ተጠሪነቱን የሚያደርገው ለአሳዳሪው እንጂ ለሙያዊ ስነ-ምግባር አይደለማ!

የአርቲስቶቹ ደግሞ ልዩ ነው። ትወናውን መድረክ ላይ ብቻ ሳይሆን በገሃዱ አለምም ያስኬዱታል። አጨብጭቦ፣ ከቦ፣ ገንዘቡን አፍስሶ ከነስህተታቸው ስራቸውን አክብሮ ለዚህ ያበቃቸውን ህዝብ የኑሮ ሁኔታ እያወቁ የሚያወሩት ሌላ ነው። እንደ ፈረንጆቹ አርቲስቶች ከሚያፍሱት ገንዘብ ላይ ለደሃው ወገናቸው ከመደጎም ይልቅ ያሾፉበታል። የትራንስፎርሜሽን እቅዱን በተመለከተ በሚሊኒየም አዳራሽ ባዘጋጁት ፕሮግራም ላይ የብልፅግናን

መንፈስ እንደሚጠራ ባለውቃቢ በሌሊት ሲሆኑ የነበረውን ነገር ማስታዎስ ይቻላል። ይህን ያሰባልኝ እነሱ ሲሉ በነበረው ሁኔታ ለውጥ ይመጣል በሚለው ነገር ለመስማማት በውቃቢ ማመን ያስፈልጋል።

አድርባይነቱ ባህርንም ተሻግሮ ዳያስፖራውንም ሳይነካ አልቀረም። ከአጠቃላዩ ተሰዳጅ ቁጥር አንፃር ብዙ ባይባሉም በምዕራቡ አለም ብዙ አመት ኖረው ለአስራ አምስት ቀን ለሆነጉዳይ የመጡት ትቂት የዳስፖራው ማህበረሰብ አባላት ስለ ሃገራችን እድገት እርግጥነት፣ የመንግስትን መልካምነት ለኛ ለቀባሪዎቹ ሊያረዱን ይዳዳቸዋል። ብቸኛው ቴሌቭዥናችን ደግሞ ይህንን በማርኛም ሆነ በእንግሊዝኛ ለማስደመጥ አይስንፍም። የአቶ መለስን ትህትና፣ ለአሸናፊ ሃሳብ ተገዥነት ለአቶመለስ ለቅሶ በመጡበት ሲሰብኩን የነበሩት የሃርቫርዱ ፕ/ር ኤፍሬም ይስሃቅም ከነዚህ ወገን ናቸው።

እንደንጉስ የማጎንበሱ አባዜ አነጋገርን ወደ «ነገስታት» የአነጋገር ለዛ ለማስጠጋት ማስለፋቱም አልቀረም። ሁሉም ለማለት በሚያስደፍር ሁኔታ የገዥው ፓርቲ ባለስልጣናት የአቶ መለስን የአነጋገርና የሰውነት ቋንቋ ለማምጣት ሲሞክሩ ይስተዋላል። አቶመለስ የተናገሯቸውን ቃላት ከመድገም አልፎ እሳቸው ባሉበት ድምፀትና መወራጨት ለመግለፅ መሞከሩ ፈገግ ማስኘቱ ባይቀርም እግረ መንገዱን ይሄ እንደንጉስ ማጎንበስ የት ደረጃ ላይ እንደደረሰ ያመላክታል።

ኢህአዴግ አድርባይነት እንደ ችግር ለምን አሁን?

ገዥው ፓርቲ ለአድአድርባይነት አዲስ እንዳልሆነ እንጦጦ አፋፍ ሲደርስ አብሮ አደጉ የሆነውን የምስራቃዊ ርዕዮት አለም አውልቆ ለመጣል ባለማመንታቱ መገንዘብ ይቻላል። የጫካ ገበናውን የሚያውቁት የድሮ የትግል አጋሮቹ ደግሞ በትግል ወቅት ከሻብዕያ ጋር የነበረውን ግንኙነት የአድርባይነት መንፈስ ያጠላበት እንደነበረ ይገልፃሉ። ወንበራቸው ላይ ከተደላደሉ በኋላም ፓርቲው የተጠመደበት አባላትን የማብዛቱ ስራ የአድርባይነት መንፈስ አላጣውም። አድርባይነት በገዥው ፓርቲ ፖለቲካዊ ባህል ውስጥ አዲስ አይደለም። ከዚህ ልማድ ጋር በማይገናኝ መልኩ ደግሞ በፓርቲው ዘጠነኛ መደበኛ ጉባኤ በአንገብጋቢ ችግርነት መነሳቱ ጥያቄ ያጭራል። አድርባይ ሳይሆኑ፣ መንግስትን እንዳልክ ሳይሉ በኢህአዴግ ውስጥ መኖር ይቻላል

ወይ የሚለው ነገር ትልቅ ጥያቄ ነው። ምክንያቱም ፓርቲው የውስጥ ዲሞክራሲን ያሳደገ አይደለም፣ ከዚህ በፊትም ካድርባይነት ይልቅ የራሳቸውን ሃሳብ ማራመድን መርጠው የተለየ ሃሳብ ያንፀባረቁ የፓርቲው ነባር አባላት መጨረሻ ማታወቅ ነው።

አድርባይነትን እሩብ አመት አብሮ ቆይታ በኋላ እንደችግር የተነሳበት ምክንያት የአቶ መለስን ሞት ተከትሎ እሳቸውን የሚተካ ጠንካራ ሰው ብቅ እስከሚል ድረስ በፓርቲው ውስጥ ሊሰማ የሚችለው ፍርሃት ፍርሃት የሚል ስሜት የአባላትንም ታማኝነት እስከመጠራጠር ድረስ ዘልቆ ሊሆን ይችላል። በአብዛኛው አባላትን ያሰባሰበው ደግሞ የፓርቲውን አይዲዮሎጂ ጠንቅቆ ከማወቅ ይልቅ አድርባይነቱ የሚያደላ ታማኝነት መሆኑ ደግሞ ስጋቱን ያባብሰዋል። ምክንያቱም በዚሁኔታ የተሰበሰበ ተከታይ በዙፋን ላይ ስጋት የነገሠበ እለት «እናቱን ያገባ ሁሉ አባቱ ነው» ብሎ ከባለ ጊዜው ጋር በለመደ እግሩ እንደሚነጉድ የሚጠበቅ ስለሚሆን ማስፍራቱም አይቀርም፡

ከነረ ስራው ያስታውቃል። ትልቁ ጥያቄ ግን እንደዚ ስልጣንን በጨርቅ ቋጥሮ ለማቆት የሚደረገው ጉዞ የት ድረስ ይዘልቃል የሚለው ነው።

ስለ መንግስታዊ ለውጥ

5.1 የአብዮት ነገር!

የዲሞራሲያዊ ስርዓት እምብርት የሆነው ምርጫ የሚካሄደው እንደ አብዛኛው የአፍሪካ ሃገራት መረሃ-ግብሩ እንዳይስተተጓጎል ሳይሆን የተሻለ መንግስታዊ አስተዳደር ለማስፈን ነው። ኖአንድ መንግስትን (ሰው) ለረዥም ጊዜ ስልጣን ላይ መባጀት ማስቀረትም የዲሞክራሲያዊ ምርጫ ሌላው አላማ ነው። በመሆኑም ዲሞክራሲ ባደገባቸው ሃገራት በተወሰነ የጊዜ ገደብ በሚደረግ ምርጫ ስልጣን የያዘው መንግስት፣ ፓርቲ፣ አግረ-መንገዱንም መሪ ይቀይራል። ይህ ያስፈለገበት ዋነኛ ምንክያት የአንድ ፓርቲ (መሪ) ስልጣን ላይ መሰንበት ከዲሞክራሲ ጋር ህብረት ስለሌላቸው ነው። መሪዎች ስልጣን ላይ በቆዩ ቁጥር አምባገነን እና ሙሰኛ የመሆን እድላቸው ይጨምራል። አምባገነንነት ደግሞ ጥፋቱ ብዙነውና የመፈጠር እድሉን ለመቀነስ በየጊዜው ምርጫ ይደረጋል።

ይህ ሲባል ግን ምርጫ ባለበት ሁሉ አምባገነንነት አይኖርም ማለት አይደለም። ጊዜው ዘነፍ ሳይል ምርጫ እየተደረገም አምባገነንነት ሊኖር ይችላል። ለዚህ አብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች ህያው ምስክሮች ናቸዉ። ምርጫ ለነሱ ተቃዋሚያቻቸውን ድባቅ መተው ራሳቸውን «እንደነስር» የሚያድሱበት ሁነት እንጅ ተሸናፊታቸውን አምነው ስልጣን የሚያስረክቡበት አይደለም። በመሆኑም የአሁኗ አፍሪካ የምርጫ ውጤትን እያጭበረበሩም ቢሆን ከስልጣን መንበር አለመጥፋት ብልህነት የሆነባት፣ «ተመራጭ» አምባገነኖች የበዙባት፣ በምርጫ ማግስት የተኩስ እሩምታ የማያጣት ሆናለች። የዚህ ሁሉ ውጤት የአህጉሪቱን ለውጥ ፈላጊ ቡድኖች የምርጫ ውጤትን ተስፋ እንዳያደርጉ በምትኩ ለመንግስት ለውጥ መፈንቅለ መንግስትን፣ ህዝባዊ አመፅን እና ብረት ማንሳትን እንደ አዋጭ መንገድ እንዲወስዱ አስገድዶ አህጉሪቱን የእልቂት አምባ አድርጓታል።

ባለረዥምም ታሪኳ ሃገራችንም ዘመን ከተቆጠረ ጀምሮ እስከዛሬ ጉልበተኛ እንደ ፈለገ የሚነዳት እንጅ የህዝብ ድምፅ ተቆጥሮ መሪዋ የሚሰየምባት

ወይ የሚለው ነገር ትልቅ ጥያቄ ነው። ምክንያቱም ፓርቲው የውስጥ ዲሞክራሲን ያሳደገ አይደለም፤ ከዚህ በፊትም ካድርባይነት ይልቅ የራሳቸውን ሃሳብ ማራመድን መርጠው የተለየ ሃሳብ ያንፀባረቁ የፓርቲው ነባር አባላት መጨረሻ ማታወቅ ነው።

አድርባይነትን እሩብ አመት አብሮ ቆይታ በኋላ እንደችግር የተነሳበት ምክንያት የአቶ መለስን ሞት ተከትሎ እሳቸውን የሚተካ ጠንካራ ሰው ብቅ እስከሚል ድረስ በፓርቲው ውስጥ ሊሰማ የሚችለው ፍርሃት ፍርሃት የሚል ስሜት የአባላትንም ታማኝነት እስከመጠራጠር ድረስ ዘልቆ ሊሆን ይችላል። በአብዛኛው አባላትን ያሰባሰበው ደግሞ የፓርቲውን አይዲዎሎጂ ጠንቅቆ ከማወቅ ይልቅ አድርባይነቱ የሚያደላ ታማኝነት መሆኑ ደግሞ ስጋቱን ያባብሰዋል። ምክንያቱም በዚሁኔታ የተሰበሰበ ተከታይ በዙሩን ላይ ስጋት የነገበበ እለት «እናቴን ያገባ ሁሉ አባቴ ነው» ብሎ ከባለ ጊዜው ጋር በለመደ እግሩ እንደሚነጉድ የሚጠበቅ ስለሚሆን ማስፍራቱም አይቀርም፡

ከነረ ስራው ያስታውቃል። ትልቁ ጥያቄ ግን እንደዚ ስልጣንን በጨርቅ ቋጥሮ ለማቆት የሚደረገው ጉዞ የት ድረስ ይዘልቃል የሚለው ነው።

ስለ መንግስታዊ ስውጥ

5.1 የአብዮት ነገር!

የዲሞራሲያዊ ስርዓት እምብርት የሆነው ምርጫ የሚካሄደው እንደ አብዛኛው የአፍሪካ ሃገራት መረሃ-ግብሩ እንዳይስተተጓጎል ሳይሆን የተሻለ መንግስታዊ አስተዳደር ለማስፈን ነው። የአንድ መንግስትን (ሰው) ለረዥም ጊዜ ስልጣን ላይ መባጀት ማስቀረትም የዲሞክራሲያዊ ምርጫ ሌላው አላማ ነው። በመሆኑም ዲሞክራሲ ባደገባቸው ሃገራት በተወሰነ የጊዜ ገደብ በሚደረግ ምርጫ ስልጣን የያዘው መንግስት፣ ፓርቲ፣ እግረ-መንገዱንም መሪ ይቀይራል። ይህ ያስፈለገበት ዋነኛ ምንክያት የአንድ ፓርቲ (መሪ) ስልጣን ላይ መሰንበት ከዲሞክራሲ ጋር ህብረት ስለሌላቸው ነው። መሪዎች ስልጣን ላይ በቆዩ ቁጥር እምባገነን እና ሙሰኛ የመሆን እድላቸው ይጨምራል። እምባገነንነት ደግሞ ጥፋቱ ብዙነውና የመፈጠር እድሉን ለመቀነስ በየጊዜው ምርጫ ይደረጋል።

ይህ ሲባል ግን ምርጫ ባለበት ሁሉ እምባገነንነት አይኖርም ማለት አይደለም። ጊዜው ዘነፍ ሳይል ምርጫ እየተደረገም እምባገነንነት ሊኖር ይችላል። ለዚህ አብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች ህያው ምስክሮች ናቸው። ምርጫ ለነሱ ተቃዋሚያቸውን ድባቅ መተው ራሳቸውን «እንደነስር» የሚያድሱበት ሁነት እንጅ ተሸናፊታቸውን አምነው ስልጣን የሚያስረክቡበት አይደለም። በመሆኑም የአሁኗ አፍሪካ የምርጫ ውጤትን እያጭበረበሩም ቢሆን ከስልጣን መንበር አለመጥፋት ብልህነት የሆነባት፣ «ተመራጭ» እምባገነኖች የበዙባት፣ በምርጫ ማግስት የተኩስ እሩምታ የማያጣት ሆናለች። የዚህ ሁሉ ውጤት የአህጉሪቱን ለውጥ ፈላጊ ቡድኖች የምርጫ ውጤትን ተስፋ እንዳያደርጉ በምትኩ ለመንግስት ለውጥ መፈንቅለ መንግስትን፣ ህዝባዊ አመፅን እና ብረት ማንሳትን እንደ አዋጭ መንገድ እንዲወስዱ አስገድዶ አህጉሪቱን የእልቂት አምባ አድርጓታል።

ባለረዥምም ታሪኳ ሃገራችንም ዘመን ከተቆጠረ ጀምሮ እስከዛሬ ጉልበተኛ እንደ ፈለገ የሚነዳት እንጅ የህዝብ ድምፅ ተቆጥሮ መሪዋ የሚሰየምባት

ሆና አታውቅም። ይህ የሆነው ግን ዜጎቿ ዲሞክራሲን ስለማይሹ፣ ለተግባራዊነቱም ስላልታገሉ አይደለም፤ የተከፈለውን መስዕዋትነት የሚመጥን ውጤት አልመጣም እንጂ ስለህዝባዊ መንግስት ምስረታ ብዙዎቹ ውድ ህይወታቸውን ሰውተዋል።

ትግል Vs አብዮት

አብዮት ለትርጉም አስቸጋሪ ከሆኑት ትቂት ዕንሰ ሃሳቦች ወገን እንደሆነ ካርል ካቱስኪ የተባሉ ፀሃፊ «what is Revolution?» በሚለው ፅሁፋቸው ይገልፃሉ። እንደ ፀሃፊው አብዮት በግርድፍ ትርጉሙ አዝጋሚ ባልሆነ ሁኔታ ለውጥ የሚመጣበት ሂደት ነው። ለአብዮት ገቢራዊነት ትግል አስፈላጊ ቢሆንም ትግል ሁሉ አብዮት እንደማያመጣ ሃገራችን ምስክር ናት። በሃገራችን ሰማይ ስር መንግስታዊ ለውጥ በምድራዊ ሃይል ማምጣት እንደሚቻል ለመጀመሪያ ጊዜ የታየው ከ1953ቱ ያልተሳካ የመፈንቅለ-መንግስት ሙከራ ነው። የመፈንቅለ-መንግስት ሙከራው አልሞት የተነሳውን ስልጣኑ በህገ-መንግስት የተገደበ ዘውዳዊ ስርአት የመመስረቱ ነገር ባይሳካም ‹መንግስት መለኮታዊ በመሆኑ በምድራዊ ሃይል አይቀየርም› የሚለውን የቆየ ፖለቲካዊ አይነ-ጥላ የገፈፈ እንቅስቃሴ ነበር። በመሆኑም ከ1953 በኋላ በሃራችን ብዙ ትግሎች ተካሂደዋል። የገበሬዎች፣ የተማሪዎች፣ የሰራተኞች (ከተማ ነዑስ ከበርቴው)፣ በፓርቲ ጥላ ስር የተሰባሰቡ ፖለቲከኞች፣ መውዜር ታጣቂ ዱርቤቴ ባዮች የልባቸውን ያላደረሰውን የመንግስት አስተዳደር ለመቀየር ውጤት ላይ ያደርሰናል ባሉት መንገድ ታግለዋል/እየታገሉም ነው።

ነገር ግን ረዥምም ጊዜ የወሰደው ትግል የፈሰሰበትን ደም እና ላብ የሚመጥን ውጤት አላመጣም። ከላይ የተጠቀሱት እና ሌሎችም በሃገሪቱ የተደረጉ ከትጥቅ ትግል እስከ በዋና ከተማ ላይ በሽጉጥ መተላለቅ፤ የፖለቲካ ፓርቲ መስርቶ ከመታገል እስከ የምርጫ ውጤት ተጭበርብሯል በሚል ውዝግብ መጋደል መታሰር ድረስ የደረሱ ትግሎች ሃገሪቱን ያልተሳኩ ትግሎች ሙዚየም አደረጋት እንጂ ለተግባራዊ ለውጥ አልሆኗትም። ከዚህ የተነሳ በግሌ እስከዛሬ በሃገራችን ትግል እንጂ አብዮት አልተደረገም ብዩ አምናለሁ። ምክንያቱ ደግሞ ገና ከጠዋቱ ለ1950ዎቹ እና1960ዎቹ ትግሎች ዋነኛ ምክንያት የነበሩ ማህበረ-ፖለቲካዊም ሆነ ኢኮኖሚያዊ ጥያቄዎች በተገቢው ሁኔታ አልተመለሱም ብዩ ስለማምን ነው። ትቂት ለመጥቀስ ያህል ኢህአፓ

ሲታገልለት የነበረው ህዝባዊ መንግስት የመመስረት ጥያቄ አሁንም አልተመለሰም። ህዝባዊ መንግስት ማለት ሌላው ቢቀር የህዝብን ጥያቄ በተገቢ ሁኔታ ማድመጥ የሚችል እንጂ ብቻውን የሚያወራ፣ ህዝብ ችግሬ ይህ ነው ሲል የለም ችግርህን የማውቀው እኔ ነኝ የሚል አይነት መንግስት አይደለም። በሃገራችን እስካሁን ብቅ ያሉ መንግስታት ደግሞ ህዝብን ሲያደምጡም ሆነ በችግሩ ላይ የተመሰረተ መፍትሄ ለማፈላለግ ሲጥሩ አላየንም። በምትኩ ከባህር ማዶ የቃረሙትን ፖሊሲ አምጥተው ሲጭኑ እና ለስልጣናቸው ማራዘሚያ ይሆናል ያሉትን ማድረግ የሚቀናቸው ናቸው።

መኢሶን ሲታገልለት የነበረው ፖለቲካዊ ንቃትን በህዝብ ዘንድ የማስረፅ ነገርም ገና ውሃው ያልሞቀ ጉዳይ በመሆኑ አሁንም ህዝባችን ፖለቲካን የነብር ጭራን እንደ መያዝ ይቆጥረዋል። መንግስት አድራጊ ፈጣሪ ህዝብ ደግሞ እሽባይ ተገዥ ብቻ ሚመስለው ዜጋ የትለለ ነው። እነ ዋለልኝ መኮንን፣ ጥላሁን ግዛው እና ሌሎች ዘመናቸው ህይወታቸውን ያጡለት የመሬት ባለቤትት ጉዳይ፣ ሃሳብን በነፃነት የመግለፅ መብት፣ የመደራጀት ነገር፣ የዜጎች እኩልነት፣ የግብር ጉዳይ፣ መንግስታዊ ሙስና ወዘተ አሁንም ጥያቄ እንደሆነ ቀጥሏል። በኢኮኖሚው መስክም ቢሆን ሁሉም ለማለት በሚያስደፍር ሁኔታ የሃገራችን ገበሬ በነአፄ ድልናአድ ዘመን ይደረግ እንደ ነበረው በሁለት በሬ እና በባለ አንድ ጥርስ ማረሻ እፍኝ ሙሉ ምርት ለማምረት ወደ ሰማይ አንጋጦ ዝናብ ከመጠበቅ ፈቅ ነቅነቅ ሳይል ባለበት አለ። ባስ ሲልም በጦር ወይም በዶማ መቆፈር ይመጣል። መሬት ላራሹ ተብሎ ብዙ የተሆነለት ትግልም መሬትን ለመንግስት አድርጎ ተጠናቋልና የገበሬው ሁለንተናዊ እጣፋንታ በመንግስት መዳፍ ስር እንደሆነ ቀጥሏል።

በአንድ ሃገር አብዮት ተካሂዷል ለማለት ብዙ መስፈርቶች ቢኖሩትም ቢያንስ የማህበራዊ ግንኙነቱ እና የስልተ-ምርት ባለቤትነት (በማምረቻ መሳሪያባለቤትነት) ላይ ለውጥ መታየት አለበት ይላሉ ፕሮፌሰር መሳይ ከበደ በቅርቡ ከኢሳት ቴሌቭዥን ጋር ባደረጉት ውይይት። በዚህ እሳቤ ሲታይ ዘውዳዊ ስርዓቱን የገረሰሰው የሃገራችን ትግል የፊውዳሉ ስርዓት የቆመበትን የመሬት ከበርቴ-ጭሰኛውን ማህበረ-ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ግንኙነት ስላጠፋው በተወሰነ መልኩ ለውጥ አምጥቷል ብሎ ማሰብ ይቻላል። ነገር ግን አሁንም መሬት የአራሹ ገበሬ የግል ሃብት እስካልሆነ ድረስ ለዚሁ የተደረገው እንቅስቃሴ ግቡን መቷል ለማለት አያስደፍርም።

የተሳካ አብዮት ዋነኛ መገለጫዎች

የአብዮት ትርጓሜ አስቸጋሪነቱ ለምሁራን ብቻ እንዳልሆነ የሚገልጹት ካርል ኩቱስኪ አብዮተኞች በተለይ መሪዎች ራሳቸው የትግላቸውን አላማ ለማስቀመጥ ብዙ ጊዜ እና ሃይል ይጨርሳሉ ይላሉ:: አክለውም የአብዮቶች አካሄድ እና ውጤት መልከ-ብዙነት ትርጓሜውን አስቸጋሪ እንዳረገት ያስረዳሉ:: አብዮቶች ያልተጠበቀ ውጤት ከማምጣት እስከ መክሸፍ የሚደርስ ፍፃሜ ሲኖራቸው የታለመላቸውን ግብ ለመምታት የታደሉ አብዮዮችም በአለማችን ታይተዋል:: በቅርቡ «የአረብ ፀደይ አብዮት» በመባል የሚታወቁትን ብንወስድ እንኳን የቱኒሲያው እና የሊቢያው የተሳኩ ቢሆኑም የግብፁ እና የሶሪያው ያልታሰበ ውጤት ያመጡ፣ መዘዛቸው ገና ተመዞ ያላለቀ ይመስላል:: የሶርያው በተለይ ህገ-መንግስት እንዲሻሻል በመጠየቅ ተጀምሮ ከአርባ አንድ አመት በላይ የቆየውን የአሳድ ቤተሰብ ስርወ-መንግስት በዲሞክራሲዊ መንግስት የመተካት ጥያቄ ላይ ደርሷል:: በዚህ መሃል በአማካይ በቀን የአንድ መቶ ሰዎች ህይወትን የሚያስገብር ሶስት አመት ያስቆጠረ ፍጅት በሃገሪቱ የነገሰ ቢሆንም የትግሉን የመጀመሪያም ሆነ የመጨረሻ ጥያቄ የመለሰ ለውጥ በሃገሪቱ እየታየ አይደለም::

አብዮት የተጠበቀውን ውጤት ሳያመጣ ሲቀር፣ በከፊል ግቡን ሲመታ ወይም ሲከሽፍ ስኬታማ አልሆነም ሊባል ይችላል:: አብዮትን የሚያቀጣጥሉ ለውጥ ፈላጊዎች ትግል የሚያደርጉት ያሰቡትን ለውጥ ለማምጣት ነውና ለውጥ የሚያመጣ አብዮት ምን አይነት ገፅታዎች ይኖሩታል ወደ ሚለው ሃሳብ ልለፍ:: በኮሎምቢያ ዩኒቨርሲቲ የታሪክ ፕሮፌሰር የሆኑት ስሞን ስቻማ "Elements of successful Revolution" ሚለው ፅሁፋቸው ሁሉን የሚመዘግበው ታሪክ አብዮትን ስኬታማ የማድረጊያ መንገዶችን ከተሞክሮ እንድንረዳ ያደርገናል ይላሉ:: እንደ ፀሃፊው አብዮት ከሁሉ በፊት ሁሉም ለውጥ ፈላጊዎች ሊደራደሩበት የማይችሉት የተወሰነ የለውጥ ግብ ያስፈልጋቸዋል:: በዚህ ረገድ የግብፅን እና የሊቢያን አብዮት ብንወስድ እንቅስቃሰው ሲጀመር ለውጥ ፈላጊዎቹ የሙባረክ እና የጋዳፊን ከስልጣን መውረድ በምንም ሁኔታ የማይደራደሩበት ግብ አድርገው ነበር የተነሱት:: ግብጾች ይህ አውን ካልሆነ ቤታቸው እንደማይገቡ ተናግረው ታህሪር አደባባይ ከትመው እንደነበር ይታወሳል:: በሊቢያ ሁኔታም ጋዳፊን ከጉድጓድ ጎትተው እስኪያወጡ ድረስ እረፍት አልነበረም:: ይህ የሁለቱ ሃገሮች ሁኔታ

ሲሆን በአጠቃላይ ሲታይ ግን አብዮተኞች የሚፈልጉት ለውጥ መልከ-ብዙ ነው:: ምሳሌ የመንግስት ለውጥ፣ የህገ-መንግስት መሻሻል፣ የዲሞክራሲ ተቋማት ገለልተኛነት፣ አወቃቀር፣ አሰራር፣ የመገናኛ ብዙሃን አጠቃቀም፣ የግብር አከፋፈል ሁኔታ፣ መንግስት የሃገርን ሃብት የሚጠቀምበት መንገድ፣ ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ሁኔታ ወዘተ ሊሆን ይችላል:: ግብ ከማስቀመጡ እኩል አብዮተኞቹ ከግላዊ ጉዳዮች ይልቅ ለተቀመጠው ትልቅ ግብ ትኩረት ሰጥቶ የመስራት ልዕልና ላይ መድረስ አለባቸው:: ይህ መሆኑ የስልጣን ሽኩቻ፣ የግል ቂም በቀል፣ ሙስና እና ሌሎች ችግሮች በታጋዮቹ መሃል እንዳይከሰቱ እና ትግሉን እንዳያዳክሙት ይረዳል::

ሌላው ለስኬታማ አብዮት አስፈላጊው ነገር የተፈለገውን ለውጥ ለማምጣት የሚያስችል የጋራ ገዥ አስተሳሰብ (Ideology) መኖር ነው:: ገዥ አስተሳሰቡ ለውጥ ፈላጊዎቹ ሁሉ ትግላቸው የቆመለትን አላማ ጠንቅቀው እንዲውያቁ የሚደረግበት ነው:: በተመሳሳይ ለአብዮት ስኬታማነት እስከመጨረሻው የሚፀና፣ በተሻለ ሁኔታ የትግሉን አይድዮሎጅ ማስረፅ የሚችል ጠንካራ አመራር አስፈላጊ ነው:: አመራሩ አብዮተኞቹ የሚቃወሙትን እና እንዲለወጥ የሚፈልጉትን መንግስት ፖለቲካዊ ህፀፆች ንቅሶ በማውጣት በእውቀት የሚከተሉ ታጋዮችን የማብዛት ስራ በመስራት ብቻ ሳሆን ከትግሉ በኋላ ሊመጣ ስለታሰበው መንግስት ተፈጥሮ ግንዛቤ በመፍጠር በኩል ትልቅ ድርሻ አለው:: በተጨማሪም ትግሉ ወደአልሆነ አቅጣጫ ሄዶ ያልተፈለገ ውጤት እንዳያመጣ ወይም እንዳይቀለበስ ወደ ትክክለኛው አቅጣጫ የመምራቱን ትልቅ ሃላፊነት የሚሸከመው አመራሩ ነው:: በዚህ መልክ የተሳካለት አብዮት በመምራት ማህተማ ጋንዲ፣ ኔልሰን ማንዴላ፣ ፊደል ካስትሮ፣ ማኦዜዱንግ ጆሴፍ ስታሊን ተጠቃሾች ናቸው::

እንደ ካርል ኩቱስኪ አብዮት እንዲሳካ አምባገነን መንግስታትን አጣብቂኝ ውስጥ የማስገባት አቅም ሊኖረው ያስፈልጋል:: የአብዮታዊያኑ እንቅስቃሴ አይሎ ወይም አምባገነን መንግስታት በራሳቸው የውስጥ ችግር ተዳክመው መለሳለስ ሲጀምሩ ያ የአብዮት ስኬት ምልክት መሆኑን ያስረዳሉ ፀሃፊው:: በ13ኛው ክ/ዘ በእንግሊዝ ተነስቶ የነበረው አብዮት የዘመኑን ፈላጭ ቆራጭ ንጉስ ጆንን አጣቂኝ ውስጥ ከቶ በሃገሪቱ እስከ ዛሬ የሚሰራበትን ህገ-መንግስት መሰል ሰነድ (ማግናካርታ) እንዲፅፍ በማድረጉ በዚህ ረገድ እንደምሳሌ ልናነሳው እንችላለን:: በተጨማሪ የኢራን ጀመሪያው አብዮት

አምባገነን መሪዋን አለሳልሶ የህዝቡን የሲቪል መብቶች ያከብር ዘንድ አስገድዶት ነበር።

ስለ ለውጥ የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ

ለውጥን ከመሻት አንፃር በአሁኑ ወቅት ያለው የሃገራችን ህዝብ ስሜት ብዙ አይነት ይመስላል። ሁኔታውን በፐርሰንት ለመግለፅ በሳይንሳዊ መንገድ የተጠናቀረ መረጃ ባይኖረኝም ከቀን ተቀን ትዝብቶቹ የተረዳሁትን ለመግለፅ ያህል ለውጥን የሚፈራው ህዝብ ቀላል አይደለም። ይህኛው የህብረተሰብ ክፍል ለውጥን ይፈራዋል ማለት አይፈልገውም ማለት ላይሆን ይችላል። ለውጥን የሚፈራበት ምክንያት ለውጥን ለማምጣት በሚደረጉ እንቅስቃሴዎች ውስጥ የእርስበርስ ግጭት ሊከሰት ይችላል ወይም በአሁኑ ጊዜ ሃገርን ለማስተዳደር ብቁ የሆነ አካል የለምና አረረም መረረም ያለው ነገር ቢቀጥል ይሻላል ከማለት የሚመነጭ ሊሆን ይችላል። ሁለቱም ፍርሃት መሰረት የሌለው አይደለም። የመጀመሪያው የእርስበርስ ግጭትን መፍራቱ የመነጨው ከሃያ አንድ አመት በላይ የዘለቀው የዘር ፖለቲካ በፈጠረው ዘርን ማዕከል ያደረገ ቅራኔ እና ጥላቻ ክፉቀን ሲመጣ እርስ በርስ ወደ መተላለቅ ሊያድግ ይችላል ከሚል ይመስለኛል። ሁለተኛው እና የሁነኛ ተረካቢ አለመኖርን እንደ ምክንያት የሚያነሳውም በተለይ ሃገርቤት ያለው የተቃውሞ ጎራ ሃገርን ተረክቦ መምራት በመቻሉ ጥንካሬ ላይ ያለ ጥርጣሬ ያመጣው ስጋት ነው። ይህም ከ1997 ጀምሮ እስካሁን ከዘለቀው የተቃውሞው ጎራ ሳንካዎች የተነሳ የተፈጠረ ስጋት ነው።

በሌላ በኩል መንግስት ሃገሪቱን በልማት ጎዳና እየመራት ስለሆነ ምን ፍላጎ ነው ለውጥ የሚመጣው በሚል ለውጥን የማይፈልጉ ዜጎችም አሉ። እንደ እነዚህኞቹ አሁን ያለው መንግስት ለሃገሪቱ በልክ የተሰፋ ተስማሚ መንግስት ነው፤ፖለቲካዊ ለውጥ የማምጣቱን ስራም ኢህአዴግ በደደቢት በረሃ እና በጉና ተራሮች ሰርቶ ጨርሶታልና አሁን ትግሉ መሆን ያለበት ስጋና ደም ካልሆነው ድህነት ጋር ነው ባይ ናቸው። ይህን ሲሉ ማስረጃቸው የተሰሩ/በመሰራት ላይ ያሉ ግድቦች፣ ህንፃዎች፣ መንገዶች፣ በቅርብ ርቀት የሚተያዩ በርከት ያሉ ዩኒቨርሲቲዎች፣ በጥቃቅን እና አነስተኛ ተደራጅተው የስራ እድል ያገኙ ወጣቶች ብዛት፣ የኢህአዴግ መንግስት እያደረገ ነው የሚባለው ከድህነት ጋር ትግል ወዘተ ናቸው። እንደተባለው ኢህአዴግ እንከን

አልባ መንግስት ነው ቢባል እንኳን እስከዛሬ የቆየበት ሃያ ሁለት አመት የስጣን ዘመን እና ወደፊትም ይቆይ የሚባለው አርባ አመት እንዴት ሆነው ከድርጅቱ ስም አንድ ቃል የሆነውን ዲሞክራሲያዊነት ጋር እንደሚገኖም እነዚህ ወገኖች የሚያስረዱበት አመክንዮ ሊኖራቸው አይችልም። ምክንያቱ ደግሞ እንደ መጫኛ የረዘመ የስልጣን ዘመን ከዲሞክራሲያዊነት ጋር ሊዛመድ የሚችልበት አግባብ የለምና ነው።

በሶስተኛነት ሚመጡት ፖለቲካ እንደ ኮረንቲ ነው ባዮች፣ ከሃራቸው ፖለቲካ ይልቅ የባህርማዶ የእግርኳስ ክለቦች ውሎ አዳር የሚወዘውዛቸው ለፖለቲካ ምንግዴ ክፍሎች ናቸው። እነዚህኞቹ ምናልባትም ስለኳስ ተጫዋች ዝውውር እንጂ ስለሃገራቸው ፖለቲካዊ ለውጥ አስበው የማያውቁ ማሰብም የማይፈልጉ ሊሆኑ ይችላሉ። እነዚህ ነገር አለሙን ትተው ያሉበት ምክንያቱ ምናልባትም ከ1997 በኋላ በገዥውም ሆነ በተቃውሞው ጎራ በሃገራችን በተከሰተው ፖለቲካዊ ሁኔታ ተስፋ በመቁረጥ ሊሆን ይችላል።

ከላይ ከተጠቀሱት በተቀራኒ በሃገራችን ነገ ዛሬ ሳይል ለውጥ መምጣት አለበት የሚሉት ደግሞ ለውጥ እንዴት ይምጣ በሚለው ላይ ልዩነት አላቸው። ገሚሶቹ በተለይ (ሃገርቤት ያሉት) በሰላማዊ መንገድ በሚደረግ ህዝባዊ አመፅ ለውጥ ማምጣት ይቻላል ሲሉ ባህር ማዶ የከተሙት (ሁሉም አይደሉም) ደግሞ ትጥቅ ትግል እንደ የለውጥ መንገድ ይታያቸዋል። በሃገርቤት ካሉ ለውጥ ፈላጊወች ወገን የሆኑ ሌሎች ደግሞ ፓርቲ መስርቶ በምርጫ በመገዳደር የመንግስት ለውጥ ማምጣት ይቻላል ብለው በምርጫ መወዳደሩን ተያይዘውታል።

5.2 ሰልስቱ የመንግስታዊ ለውጥ እሳቤዎች በሃገራችን

በአሁኑ ወቅት ሃገራችን ለውጥ ያስፈልጋታል ብለው ለዚሁ እየሰሩ ያሉ የለውጥ ሃይሎችን በትግል ስልት አመራረጣቸው እና በለውጥ እሳቤያቸው መሰረት ለአራት መክፈል ይቻላል። የመጀመሪያዎቹ በፖለቲካ ፓርቲ ጥላ ስር ያሉ፣ መንግስትን በምርጫውጤት እንለውጣለን ብለው የሚያስቡ ሰላማዊ ታጋዮ ናቸው። ሌሎቹ ደግሞ ኢህአዴግ በሰላማዊ መንገድ ስልጣን እንደማይለቅ እርግጠኝነት ላይ ደርሰው፣ ለውጥ ለማምጣት የትጥቅ ትግልን መርጠዋል፤እናም ኢህአዴግ በደምብ በሚያውቀው የባሩድ ሽታ እና የጥይት

ቋንቋ ሊያናግሩት ዱር ቤቱ ብለዋል። ከኒህኞቹ ብዙ የማይርቁት ደግሞ ኢህአዴግን ከስልጣን እስካወረደልን ድረስ ማንኛውንም የትግል ስልት እንከተላለን ሲሉ የሁለገብ ትግል ስልትን እያካሄዱ እንደሆነ ይናገራሉ። አራተኞቹ ደግሞ የሰሜን አፍሪካውን የአረብ አብዮት አርአያ የሚያደርጉ እና የወቅቱ የሃገራችን ነባራዊ ሁኔታ «በመሬት አንቀጥቅጥ» ህዝባዊ አመፅ የመንግስት ለውጥ ማምጣት የሚያስችል እንደሆነ የሚወተውቱ ናቸው። የሁለገብ ትግል አራማጅ ወገኖችን በተመለከተ ለትንታኔ የሚበቃ መረጃ ስለሌለኝ የተቀሩትን ሶስት የለውጥ መንገዶች እንዴትነት እና ሊገጥሟቸው የሚችሉትን ተግዳሮቶች ከኢህአዴግ ፖለቲካዊ ማንነት እና ከሌሎች የሃገራችን ተጨባጭ ፖለቲካዊ እውነታዎች አንፃር ለመዳሰስ እሞክራለሁ።

እሳቤ አንድ፡ ለውጥ በምርጫ ካርድ

በምርጫ ውጤት ለውጥ ማምጣቱ ከሁሉም የለውጥ መንገዶች የተሻለ፣ የህይወትም ሆነ የንብረት ውድመትን ሳያስከትል ለውጥ ለማምጣት የሚያስችል ከመሆኑ በተጨማሪ ያለንበትን ዘመን የሚመጥን የእውቀት መንገድ በመሆኑ ተመራጭ የለውጥ መንገድ ነው። ሆኖም ግን ይህ መንገድ የተመራጭነቱን ያህል በተለይ በአፍሪካ ተግባራዊ እየተደረገ አይደለም። ለዚህ ዋነኛ ምክንያቱ አፍሪካን ከቅኝግዛት ለማላቀቅ ሲታገሉ የነበሩት እና በኋላም የየሃገራቸውን መንበረ-ስልጣን የጨበጡ መሪዎች ለአፍሪካ የሚያስፈልጋት የአንድ ጠንካራ ፓርቲ አመራር እንጂ መድበለ-ፓርቲ ስርአት አይደለም ብለው ያምኑ ስለነበር ነው። ይህ ጠንካራ ፓርቲ የሚባለው ደግሞ በአብዛኛው ከቅኝ ግዛት ነፃ ለመውጣት ይደረግ የነበረውን ትግል የሚመራው ፓርቲ ነው። በነፃ አውጭ ፓርቲዎቹ ስም ስልጣን ላይ የተቆናጠጡት ነፃ አውጭ መሪዎች ይህን ሲሉ ነፃ በወጡት ሃገሮቻቸው ምድር የመድበለ-ፓርቲን ህልውናን ከፈቀዱ በተቃዋሚ ፓርቲዎች በኩል የቀድሞ ቅኝ ገዥዎቻቸው በሃገሮቻቸው ፖለቲካ ውስጥ እጃቸውን ያስገቡ ይሆናል ከሚል ስጋት ነው። ይህን ሃሳብ ከዋሚ ኒክሩማን ጨምሮ ብዙዎቹ የአፍሪካ ነፃ-አውጭ ፓርቲ መሪዎች የሚያራምዱት አቋም ነበር።

ይህ ዘይቤ አሁን ድረስ በስልጣን ላይ ባሉ ትቂት «የነፃነት አባት» ፕሬዚዳንቶች ላይም ይስተዋላል። ለዚህ ጥሩ ምሳሌ የሚሆኑት የዙምባቤው ሮበርት ሙጋቤ ናቸው። ሮበርት ሙጋቤ ተቀናቃኞቻቸውን ሞርጋን

ቻንጋራይን «የምዕራባዊያን ተላላኪ» ሲሉ ዘወትር የሚወርፏቸው ከዚህ የተነሳ ነው። ይህ እሳቤ ከቅኝ ግዛት ማክተም በኋላ በጥቂር አምባገነን መሪዎች ላይ ብረት አንስተው ስልጣን በያዙ (እንደ ኢህአዴግ ያሉ) የቀድሞ ሽማቂዎች ዘንድም እንደልምድ ተይዞ በመቀጠሉ በአህጉሪቱ አብዛኛ ሃገሮች ስኬታማ የመድበለ-ፓርቲ ስርአት መመስረት እንዳዳገተ "African Studies Association" የተባለው ተቋም በሚወያባቸው ዕሁፎቹ ያስረዳል። ከነፍጥ አንጋች ነፃ አውጭዎች ወገን የሆነው ኢህአዴግም መንግስታዊ ስልጣን የመያዙ እጣ ሲገጥመው የመድበለ-ፓርቲ ስርዓትን ህልውና በህገ-መንግስት ቢፈቅድም ተግባሩ ላይ ሲመጣ የሮበርት ሙጋቤን ቃል በመዋስ ጠንካራ ተቃዋሚዎችን በምዕራባዊያን («በኒዎሊበራል ሃይሎች») ተላላኪነት ይከሳል፣ በልማት አደናቃፊነት ይፈርጃል፣ ነገሩ ሲጠና ደግሞ ወደ እስርቤት ያግዛል። የአፍሪካ ነፃአውጭ መሪዎችን የአንድ ጠንካራ ፓርቲን አስፈላጊነት ዜማም ቀየር አድርጎ ‹ለኢትዮጵያ የሚያስፈልጋት ለልማት የሚተጋ አውራ ፓርቲም ነው፤ ያደግሞ እኔ ነኝ› ይል ይዟል። በውጤቱም የዲሞክራሲ መገለጫ የሆነው የመድበለ-ፓርቲ ስርዓት እና እሱን ተከትሎ የሚመጣው ዲሞክራሲያዊ ምርጫ እድገት ጉዞው አንድ ወደፊት ሶስት ወደ ኋላ አይነት እየሆነ ያለበት ሁነት ሰፍኗል።

በሰላማዊ ትግል ላይ የኢህአዴግ «ጌም»!

ኢህአዴግ አዲስ አበባን በተቆጣጠረ ማግስት ሃገርን በጋራ ለመምራት ከመኢሶን፣ ኢህአፓ፣ ኢዲሃቅ እና ኢሠፓ በቀር የሃገሪቱን የለውጥ ሃይሎች የሚያሳትፍ ጥሪ አድርጎ ነበር። ይህ ወቅት ለኢህአዴግ የትጥቅ ትግሉን ድል በሴራ ፖለቲካ ደግፎ ነጋሲነቱን በአስተማማኝ መደላድል ላይ ያስቀመጠበት ወሳኝ ጊዜ ነው። በሽግግሩ ወቅት የተደረገው የሰላም ጉባኤ ጥሪ፣ እሱን ተከትሎ ከባለድሉ ኢህአዴግ ውጭ ላሉ ፓርቲዎች የተረፈው የስልጣን ክፍፍል ጅማሬ እና የአቶ መለስን በስልጣን ላይ ብዙ አታዩኝም መሃላ ላስተዋለ ኢህአዴግ እስከ ሸበት ሽምግልና ዘመኑ ስልጣን ላይ ይኖራል ብሎ ለመጠርጠር ፍንጭ አይሰጡም ነበር። የሆነው ግን ሌላ ነው።

የሽግግር ወቅቱን በሚፈልገው መንገድ ማለፉን ያረጋገጠው ኢህአዴግ ጠንካራ ተፎካካሪ ፓርቲዎችን በዙሪያው የማቆየቱ አስፈላጊነት አልታየውም። በተለይ አነግ አስፈላጊነቱ ማብቃቱ ብቻ ሳሆን አስፈሪነቱም እየታየው መጣ። እናም

በስልጣን ዋዜማ የጀመረውን አህጼድን የማንጎቱን ስራ ስለጨረሰ አነግን «ጠባብ» የሚል ስም አንጠልጥሎለት መንገዱን ጨርቅ ያድርግልህ ሲል አሰናበተው። እስጊ የመሰለውን ሃይል ሳያስወግድ እንቅልፍ የሌለው የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስብዕና አነግን ካስወገደ በኋላ የሌሎቹ እስጊነት ስላልታየው በምርጫ ወቅት ያጅቡት ዘንድ ትተቸው ነበር። አቶ መለስ በአነግ ላይ ያደረጉት እርምጃ እስከ ህልፈታቸው አብሯቸው የኖረ ፖለቲካዊ ስብዕናቸው ነው። አነግን ለማጥፋት አህጼድ የተባለውን እንጎቻ የማብሰሉን ዘዴ ቀድ በ1997 ምርጫም በስራ ላይ ያዋሉት አካሄድ ነው። ቅንጅት የተባለውን ጠንካራ ተፎካካሪ ለማጥፋት «ነውጠኛው» የሚል ተቀፅላ ለጥፈው እስርቤት ሲያውርዱት ፓርላማ ገብቶ ውጥረቱን የሚያረግብላቸውን «ለዘብተኛ» (አሁን ቤተኛ የሆነ ይመስላል) ቅንጅት አነጉ። ቀጥሎም በህዝብ ልብ የታተመውን የፓርቲውን ምልክት ለሌላ «ለዘብተኛ» እንጎቻ ጆባ አሉት። በዚህ ሁኔታ ያዳከሙት ቅንጅት የራሱ የውስጥ ሽኩቻም ተጨምሮ የአነግ እጣ ገጥሞት ዋናዎቹን ወደ ስደት ደጋፊዎቹንም ወደ ተስፋ መቁረጥ ሸኝቷል። ይህን ተከትሎም የፖለቲካችን ሁለመና እንዳደረ ገንፎ የማያኝ ፈዛዛ እንደሆነ እዚህ ደርሷል።

የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲው «ነብይ»

ምርጫ 1997 ሁለት ሶስት አመታት ሲቀሩት አቶ መለስ ዜናዊ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ምሁራንን በዕህፈትቤታቸው ጠርተው ባናገሩበት ወቅት አንድ የዩኒቨርሲቲው ምሁር በሚያስደንቅ ድፍረት እና የሃሳብ ፍሰት ጠ/ሚኒስትሩ ሰላማዊ ትግልን ለማስኬድ የሚያስችል ስብዕና ባለቤት እንዳልሆኑ እና እርሳቸው (አቶ መለስ) በስልጣን ላይ እስካሉ ድረስ በሃገሪቱ በሰላማዊ ትግል ለውጥ ይመጣል ብለው እንደማይገምቱ የተናገሩበት ቪዲዮ ከሰሞኑ በማህበራዊ ሚዲያዎች ተለቋል። ሰውየው ይህን ሲናገሩ አቶ መለስ ምንም አይነት መልስም ሆነ ማስተካከያ እንዳይሰጧቸው አጥብቀው ጠይቀዋል። ምክንያታቸው ያደረጉት ደግሞ አቶ መለስ የሚመልሱላቸውን ሳይነግሯቸው እንደሚያውቁ በመጠቆም ነበር። የአቶ መለስን አፀፋ ላለመስማት አጥብቀው የጠየቁት ምሁር ንግግራቸውን የቋጩት ጠ/ሚኒስተር መለስን ቅን ሆነው ሃገሪቱንም በቅንነት ይመሩ ዘንድ በመማፀን ነው።

በግሌ ለአንድ ችግር መፍትሄ ለማግኘት በችግር ፈጣሪው ሰው ፊት ስለችግር ፈጣሪነቱ አስረግጦ መናገር ምትክ የሌለው መፍትሄ ነው ብየ አምናለሁ። በሃገራችን ግን ይህ የተለመደ አይደለም። እንኳን በመንግስት የመጨረሻው ቁንጮ የተቀመጠን ሰው ቀርቶ ለምንቀርበው ሰውም እንዲህ እንቅጩን መናገር አይሆንልንም። የአዲስአበባ ዩኒቨርሲቲው ምሁር ግን ከዚህ ተዋጹ ሰው ናቸውና ድፍረታቸው አድናቆትን ያጭራል። በመቀጠል ስለአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስብዕና የተናገሩት ነገር እውነትነቱም ትንቢትነቱም አስደናቂ ነው። አቶ መለስ እያሉ በሰላማዊ ትግል ለውጥ እንደማይመጣ በ1997 ከወሰዷቸው እርምጃዎች መረዳት ቀላል ነው። የምሁሩ ንግግር ግን የ1997ቱን ምርጫ ተከትሎ ከተደረገው የአቶ መለስ ተስፋ አስቆራጭ እና አሳዛኝ እርምጃ ቀደም ብሎ የተነገረ ስለሆነ ነው ትንቢትነው ማለቴ!

እኔም የሰውየውን ሃሳብ እጋራለሁ። አቶ መለስ እያሉ በሰላማዊ ትግል የመንግስት ለውጥ ይመጣል ብሎ መጠበቅ ግመል በመርፌ ቀዳዳ እንደ ማሾለክ ያለ ቀቢፀ ተስፋ ይመስለኛል። ለዚህ ዋነኛ ምክንያቶቹ የምርጫቦርድ እና የመንግስት መገናኛ ብዙሃን ገለልተኝነት ጉዳይ አንዱ እና ዋናኛው ሲሆን ኢህአዴግ ለሰላማዊ ትግል ማስኬጃ እንቅስቃሴዎች የሚሰጠው ትርጉምም ሌላው ነው። አቶ መለስ ከ1997 ምርጫ በኋላ ለሰላማዊ ትግል ጉዞ እንደ እስትንፋስ የሚያስፈልጉ እንቅስቃሴዎችን ስማቸውን ቀይረው በሌላ ተክተዋቸው ነበር። ለመጥቀስ ያህል ሰላማዊ ሰልፍ «የጎዳና ላይ ነውጥ» የሚል አስገራሚ ስም ተሰጥቶት በጥይት የሚያስቆላ ድፍረት ሲሆን፤ብዛታቸው በአይን የሚታይ ፖለቲካዊ ጥያቄዎች ያነገቡ እልፍ ሰላማዊ ሰልፈኞችም «ጥቂት ባንክ ዘራፊዎች» ወደ ሚል ተራ ውንብድና አንሰው ነበር። የመድበለ ፓርቲ ስርዓት በህገ-መንግስት በታወጀበት ሃገር የተቃውሞ ፖለቲካ ፓርቲ አባል፣ አመራር ወይም ደጋፊ መሆን በፀረ-ሰላምነት፣ በፀረ-ህዝብነት እና በልማት አደናቃፊነት የሚያስፈርጅ «እርጉምነት» ከሆን ሰነበተ። እነዚህን የሰላማዊ ትግል ስልቶች በበጎ ጎናቸው አይቶ፣ የዲሞክራሲያዊ መንግስት ዋነኛ መገለጫ ወደ ሆነው ልዩነትን በውይይት መፍታት ካልሆነ ደግሞ በልዩነት የማለፍን መሰረታዊ ነገሮች መቀበል ያቃተው የአቶ መለስ ኢህአዴግ ለሰላማዊ ትግልም ሆነ ለምርጫ ያለው ትርጉም አጠያያቂ ነው።

ሌላው ተስፋ አስቆራጭ ነገር አቶ መለስ ለፓርቲያቸው አዲስ አበባ ላይ ሙሉ በሙሉ መሸነፍ የሰጡት ትርጉም ነው። ነገሩን «ሽንፈት» ብሎ ከመጥራት ይልቅ አቶ መለስ ያሉት ‹የአዲስ አበባ ህዝብ በነበሩብን ትቂት ድክመቶች ምክንያት ባለመደሰቱ አካሄዳችንን እንድናስተካክል ማስጠንቀቂያ ሰጠን እንጅ አስተዳደራችንን ጭርሱን አልፈልግም ማለቱ አይደለም› የሚል ግራ አጋቢ ትንታኔ ሰጡ። አባባሉ በወቅቱ የኢህአዴግ አንጎል ከነበሩት ከአቶ መለስ አፍ መስማቱ በሃገሪቱ በምርጫ የመንግስት ለውጥ ይመጣል የሚለውን እሳቤ የሚፈታተን ነው።

በድህረ 1997 ምርጫ ኢህአዴግ የተያያዘው ተመዕዋች ፓርቲዎች የማፍላት ስራ ሌላው ፓርቲውን ትዝብት ውስጥ የጣለና በሰላማዊ ትግሉ ላይ የተፈጠረ ነቀርሳ ነው። እነዚህን ፓርቲዎች የሚመሩ ሰዎች የኢትዮጵያን ህዝብ የባርነት ሌሊት የሚያረዝሙ፣ በሰላማዊ ትግል ላይ የሚዘባበቱ፣ ከኢህአዴግ ጋር ከገቡት ሃገርን በዲሞክራሲ እጦት ቀፍድዶ የመግዛት እና የማስገዛት ቃልኪዳን ባለፈ የሃገር እጣፋንታ የማያስጨንቃቸው፣ በአስመሳይ አካሄዳቸው ለእውነተኛ ለውጥ የሚንቀሳቀሱ ፓርቲዎችን ልፋት ገደል የሚከቱ ስለሆኑ ከታሪክ ተወቃሽነት አያመልጡም። እነዚህ ፓርቲዎች ለሰላማዊ ትግል መቀጨጭ ከኢህአዴግ ያላነሰ ሚና ያላቸው፣ ለበደላቸው የሚበቃ ቅጣት የማይገኝላቸው የለውጥ ጠሮች ናቸው። ፓርቲዎቹ ለተፈጠሩለት የኢህአዴግ የመድበለ-ፓርቲ ስርአት አምጥቻለሁ ክርክር ማስረጃነት መሪዎቻቸው በምርጫ ሰሞን የሚወስዱት ገንዘብ እና ከኢህአዴግ ጋር የሚፈራረሙት የስነ-ምግባር ሰነድ በቂ ነው። ኢህአዴግ ዘጠና ዘጠኝ በመቶ በሆነ ውጤት «ማሸነፉም» ሆነ «አውራ ነኝ» በማለቱ የዲሞክራሲ ተገዞር መበላቱ አያስጨንቃቸውም። ፓርቲዎቹ ከኢህአዴግ ጋር በገቡት ኪዳን ኢህአዴግን የመድበለፓርቲ ስርዓት ምልክት የሆነውን ከተቀናቃኝ ፓርቲዎች ጋር መወዳደሩም፣ እንደነገሩስ ከስልጣን ላይ አለመጥፋቱም እንዳይቀርበት በማድረጋቸው ከኢህአዴግ ዘንድ ብድራታቸውን አያጡም። ለኢትዮጵያ ህዝብ ግን በአንዳች አይጠቅሙትም። አይጠቅሙትም ማለት ግን አይጎዱትም ማለት አይደለም! በድህነቱ ከመዘበት፣ በዲሞክራሲ እጦቱ ከማላገጥ፣ በለውጥ ፋላጎቱ ላይ ደንቃራ ከመሆን በላይ ምን ጉዳት አለ? አጥፊነታቸውን ለመቀነስ ታዲያ ሰላማዊ ትግሉ ከኢህአዴግ እኩል እነዚህን ፓርቲዎች ወደ መታገልም ማደግ አለበት።

ኢህአዴግ በምርጫ 2002 ዘጠና ዘጠኝ በመቶ በሆነ ድምፅ ማሸነፉን ተከትሎ ያስወጣው ሰልፍ ላይ አቶ መለስ ፊት ላይ ይነበብ የነበረው «ሆድ ሲያውቅ...» የሆነ የድልአድራጊነት ደስታ፣ የኢህአዴግ ጠቅላይ የፓርላማ ባለቤትነት የመድበለ ፓርቲ ስርዓት እድገት ማሳያ መሆኑን የተነተኑበት ሁኔታ ሁሉ የሰላማዊ ትግልን ተስፋ ሰጭ እድገት ሳይሆን ተቃራኒውን አመላካች ነው። ይብስ የሚገርመው ተቃዋሚ ፓርቲዎች የፓርላማ ወንበር ባላገኙበት ሁኔታ በሃገራዊ ጉዳዮች መሳተፋቸው እንደማይስተጓጎል ቃል የገቡበት ንግግር ፓርቲውን ብቻ ሳይሆን ሰውየውንም እንደግለሰብ ትዝብት ውስጥ የጣለ ነበር። ባለፉት ሃገራዊ ምርጫዎች ተቃዋሚዎች በፓርላማ ወንበር ይዘው እንኳን ገና መናገር ሳይጀምሩ በ ‹ሰአት አልቋል› ሰበብ ሃሳባቸው እንዳይደመጥ ሲደረግ ያላየን ይመስል ‹ተቃዋሚዎች ፓርላማ ባይገቡም ግድ የለም በሃገራቸው ጉዳይ ይሳተፋሉ› ማለት፣ አልፎ ተርፎ በፓርላማ ወንበር ላይ ሁሉ የአንድ ፓርቲ አባላት መኮልኮል የመድበለ ፓርቲ ፖለቲካ እድገት መገለጫ ነው ብሎ አፍ ሞልቶ መናገር ሰላማዊ ትግል፣ ምርጫ፣ የመድበለ-ፓርቲ ህልውና ማለት በኢህአዴግ አረዳድ ምን ማለት እንደሆነ ግር ያሰኛል።

በተጨማሪ የአቶ በረከትን የሁለት ምርጫዎች ወግ ላነበበ ኢህአዴግ በሰላማዊ ትግል የሚቀናቀኑትን ፓርቲዎች ሚያያበትን እይታ በደንብ ያሳያል። በበኩሌ የአቶ በረከትን መፅሃፍ ሳነብ የተረዳሁት ለኢህአዴግ በሰላማዊ መንገድ በሚፎካከሩት ፓርቲዎች እና በጫካ በሳንጃ በአፈሙዝ ሲዋጋው በነበረው ደርግ መሃከል ልዩነት እንደሌለ ነው። ለኢህዴግ የተለየ ሃሳብ ያለው ሁሉ ጠላት ነው፤ጠላት ደግሞ ድባቅ መመታት አለበት! ለዚህ ይመስለኛል የቅንጅትን አመራሮች እና ደጋፊዎች እስሩንም፣ ጠብመንጃውንም፣ ህጉንም፣ ፕሮፖጋንዳውንም ተጠቅሞ ደብድቧቸው እስካሁንም ስማቸው እንዳይነሳ የሚፈልገው።

ተስፋ አለ?

ስልሳን ሳይደፍኑ ሞት የቀደማቸው አቶ መለስ የሚመሩት ፓርቲ ዋና ከመሆን አልፈው ፓርቲው ማለት እሳቸው፤ እሳቸው ማለትም ሃገር እስከ ሚመስል ድረስ የእምባገነንነትን ከፍታ ረግጠው ነበር። ሰውየው ወደ እምባገነንነቱ ከፍታ ይወጡ የነበረው ዋና ዋናዎቹን የዲሞክራሲ መርሆዎች

እየረጋገጡ ስለነበር የዲሞክራሲ እምብርት የሆነውን በምርጫ መንግስትን የመቀየርን ተስፋ እያደር አስልለውት ወደ ማይቀረው ሄደዋል። አሁን አቶ መለስ የሉም! በሚታይ ሁኔታም የእርሳቸውን የአምባገነንነት ጫማ ሞልቶ አድራጊ ፈጣሪ የሆነ አመራር ፓርቲው ያገኘ አይመስልም። ይህ ማለት ኢህአዴግ ሳይወድ በግድ ወደ ቡድን አመራር እየገባ ነው ማለት ነው። በቡድን አመራር ውስጥ ደግሞ ሁሉ በአንድ አይነት ሁኔታ ማሰብ አይቻልምና እንደ 2002ቱ ምርጫ ኢህአዴግ ፓርላማ ወንበርን ሁሉ ጠቅልሎ የመያዙ አካሄድ ቢያንስ ለተመልካች ሲባል በሁሉም የፓርቲው ዘዋሪዎች ዘንድ ተቀባነት ላያገኝ ይችላል። በመሆኑም በምርጫ የሚወዳደሩ ፓርቲዎች በተሻለ ሁኔታ ኢህአዴግን በምርጫ የሚገዳደሩበት ሁኔታ የመፈጠር እድሉ ከባለፈው ምርጫ አሁን የተሻለ ይሆናል። በተወዳደሪ ፓርቲዎች በኩልም ኢህአዴግ የምርጫ ቦርድን እና ሌሎችን የዲሞክራሲ ተቋማትን ጠፍንጎ የያዘበትን እጁን ያላላ ዘንድ አበክረው መስራት ይኖርባቸዋል። ለዚህም በየሳምንቱ በየፓርቲው ስም ሰላማዊ ሰልፍ ከመጥራት በዘለለ የገዥውን ፓርቲ ገታራ አቋም ሊፈታተኑ የሚችሉ የተለያዩ የትግል ስልቶችን ለመጠቀም በሚያመሳስላቸው መስክ በጋራ መቆም ይጠበቅባቸዋል።

እሳቤ ሁለት: አሁንም ጠብመንጃ?

ደርግ ለሰላማዊ የመንግስት ለውጥ መንገድ ባለመከፈቱ ባለጋራዎቹ በጥይት ቋንቋ ያናግሩት ዘንድ ግድ ነበር። ከምጅሩ የኮሎኔል መንግስቱ ኃ/ማርያምን ታሉ በሸጉጥ በመጭረፍ የትጥቅ ትግልን በዋና ከተማ የጀመሩት ኢህአፓዎች ነበሩ። ለውጥ ፈላጊዎቹ ትግላቸውን ከዋና ከተማ ወደ አሲምባ ዳገት ለማድረግ እዛው ሲደርሱ የትግራይ ምድር ለትግራዊ አማፅያን ብቻ ባይ የህወሃት ተጋዳላዮች በአንድ በኩል የደርግ ጥይት በሌላ በኩል እንደገና ዳቦ በሁለት ስለነደደባቸው ፍፃሜያቸው አሳዛኝ ተሸናፊነት ሆነ።

በእነሱ መቃብር ላይ የለመለመው ህወሃት ታዲያ ራሱን ኢህአዴግ ወደ ሚባል ግዝፈት አሳድጎ ደርግን መገንደሱ ተሳክለት። ስልጣንን በብዙ የሚወድ መንግስትም ሆነና ባለጋራን ለማስተናገድ ባለ ሳምንት ሆነ። ኢህአዴግ ተቀናቃኞቹን ሁሉ በፍቅር ሰብስቤ በሃገሪቱ አካታች መንግስት መስርቻለሁ ቢልም ገና ከጠዋቱ ነበር ብረት አንግተው እርሱ ጥሎት ወደ መጣው ጫካ የነጎዱ ባለጋራዎች የተነሱበት። በተለይ አርበኞች ግንባር

የሚባለው ታጣቂ ቡድን ኢህአዴግ በመጀመሪዎቹ የስልጣን ዘመኖቹ ሞክር ያደረቻውን በጎ የዲሞክራሲ ጅማሬዎች ለማየት እንኳን ፋታ ሳይሰጥ ነው ወደ ጫካ የገሰገሰው። ስለሆነም የዚህ ቡድን የትግል እድሜ ከኢህአዴግ ረዥርም የስልጣን እድሜ እምብዛም አያንስም። በውጤት ደረጃ ሲታይ ግን ቡድኑ አለም የለምም ለማለት በሚስቸግር ወደ አለመኖር ባደላ ሁኔታ ላይ ይገኛል። በእርግጥ ኢህአዴግም ደርግን ለመጣል በማግስቱ አልተሳካለትም ይልቅስ አስራ ሰባት መራራ የትግል ጊዜያትን ጠይቆት ነበር እንጅ። የኢህአዴግ ትግል ግን ነፍስ ያለው፣ እታገልልታለሁ ይለው ከነበረው ህዝብ ጋርም በመገናኛ ብዙሃን እየተገናኘ ስለድል ሽንቱ ሲናገር መኖሩ ይታወቅ ነበር፣ትግሉም ከቀን ቀን የሚያድግ በኋላም ወደ ድል የተለወጠ ነበር። የአርበኖች ግንባር ግን ይህን ሁሉ ሲያደርግ ያልተስተዋለ እንዲሁ እንደ ተረት አለ ተብሎ ሲነገርለት (ለዛውም በጣም አንዳንዴ) ብቻ የሚሰማ አፈ ታሪክ ወደመምሰሉ የሚያደላ ቡድን ነው።

ሌላው በትጥቅ ትግሉ ጎራ ሊጠቀስ የሚችለው ድርጅት ኢህአዴግ የሽግግር ዘመኑን ካጣመቀለት በኋላ የአገልግሎት ዘመኑ እንዲያበቃ ያደረገው ኦነግ ነው። ይህ ድርጅት ከጫካ የመጣው የኢህአዴግ ሰራዊት ብዙ ልምድ ያለው በመሆኑ የሃገሪቱ የመከላከያ ሰራዊት እንዲሆን፣ የኦነግ ወታደሮች ደግሞ ትጥቃቸውን ፈተው ካምፕ እንዲገቡ አቶ መለስ ያመጡትን «ድንቅ» ወጥመድ ሳያቅማማ በመቀበሉ ነበር ቀድሞ ጥርሱን ያጣው። የኋላ ኋላ በውሃ ቀጠነ የልቡን ካደረሰው ኢህአዴግ ጋር መነታረኩ መሪዎቹን ወደ ባህር ማዶ ጀሌዎቹን ወደ ጫካ ገፍቶ ከሰላማዊ ትግል ጋር አፋታው። ከዚህ በኋላ በግላጭ ጥራኝ ዱሩ ብሎ የትጥቅ ታጋይ መሆኑን ያወጀው ኦነግ ሽበሽ ገድሎ ለዙፋን የበቃውን ኢህዴግን በሚያሳስብ መልኩ ጫና መፍጠሩም ሳይሳካለት ጭራሽ ለሶስት ተፈርክሶ አቻውን አርበኞች ግንባርን ወደ መምሰሉ ተቃርቧል።

ከኦነግ እና አርበኞች ግንባር በተሸለ መልኩ የኢህአዴግን ቀልብ የመሳብ እና የማስፈራት ግርማ ያለው ኦብነግ ይመስላል። ይህ ቡድን ከሁለቱ በተለሻለ በጦር ሜዳ ስላከናወነው ወታደራዊ ጀብድ፣ ስለአጠቃው ጥቃት ወዘተ ብቅ እያለ የሚናገር፣ መዘዙ ለነሁቸን ቢተርፍም በአካባቢው የኦብነግ መገኘት ኢህአዴግን ቢያንስ ተገዳዳሪ እንዳለው በሚያስታውስ ሁኔታ ወታደራዊ ጥንቃቂዎች እንዲያደርግ እንዳስገደደው የሚያስታውቅ ድባብ አለ። ሆኖም

ኦብነግም መንግስት በፍተሻ ሰላማዊ ሰዎችን እንዲያደክም ከማድረግ ባለፈ የሚጠራለት ስጋት ያመጣ አይደለም።

ከላይ የተነሱት ቡድኖች በጉልህ የሚታወቁ ኢህአዴግም ስለመኖራቸው እውቀና ሰጥሮ በተለያየ ጊዜ የሚያወግዛቸው ናቸው እንጅ በሃገሪቱ የሚንቀሳቀሱ ብቸኛ ብረት አንጋቾች ናቸው ማለት ያስቸግራል። እነዚሁ ጎላ ያሉናቸው የሚባሉትም እንደሚሉት ኢህአዴግን ከወንበሩ ማንሳት ቀርቶ እንደ ባለጋራ ነገሬ ብሎ እንዲያስባቸው የሚበቃ ስጋት መፍጠሩም አልተሳካላቸውም። ለታጣቂዎቹ አቅም ማጣት እና የትጥቅ ትግሉ መንገድም ውጤት አልባ የሆነባቸው የተለያዩ ምክንያቶች ይኖራሉ። ኢህአዴግ ከደርግ በተለየ ከኩታ ገጠም ሃገራት ጋር ያለው መልካም ግንኙነት የትጥቅ ታጋቹ ወታደራቸውን የሚያሰለጥኑበት፣ ሲሸነፉም የሚያፈገፍጉበት፣ ቁስለኛ ወታደሮቻቸውን የሚያሳክሙበት ደጀን መሬት እንዲያጡ ማድረጉ አንዱ ምክንያት ነው። በዚህ ረገድ ሱዳን ለኢህአዴግ ደርግን ማሸነፍ ትልቅ አስተዋፅኦ ነበራት። ይህን የሚያውቀው ኢህአዴግ ታጣቂዎቹን አሸባሪ ብሎ ፈርጆና ከጎረቤት ሃገሮች ጋር የፀረ-ሽብር ህብረት ስምምነት ተፈራርሞ ደጀን ያሳጣቸዋል። በመሆኑም እድሜያቸውን የሚመጥን ማስፈራት እዳይኖራቸው ሆኗል። የትጥቅ ትግሉ እንዳይሳካ ካደረጉት ምክንያቶች ሁለተኛ ሊሆን የሚችለው የኢህአዴግ ኀርጉርጉር ፖለቲካዊ ማንነት ታጣቂዎቹ ወታደሮች እንደልብ እንዳያገኙ ሳያደርግ አልቀረም። ኢህአዴግ አሁን አሁን አምባገነንነቱ እየደላ ቢመጣም በዲሞክራሲያዊ እና በአምባገነንነት መሃል ሚናውን ያልለየ ተፈጥሮ አለው። ይህም በሰላማዊ መንገድ ስልጣን ያስረክብ ይሆናል የሚለውን ተስፋ እንዳይጠፋ ስላደረገው ረዥም ጊዜ የትጥቅ ትግሉ አማራጭ እምብዛም እየታሰበ አልበረም። ይህ ደግሞ ኢህአዴግ ጫካ በነበረበት ጊዜ በደርግ የለየለት አምባገነንነት ተስፋ ቆርጠው የትጥቅ ትግሉን የማቀላቀሉ አእላፍ ወጣቶች አይነት የወታደር ብዛት የአሁኖቹ ታጣቂዎች እንዳያገኙ ከልክሎ እርምጃቸውን የኋሊት አስመስሎታል። ሶስተኛ ምክንያት የኢትዮጵያ ህዝብ ረዥም ዘመን በእርስበርስ ጦርነት በመሰላቸቱ የትጥቅ ትግሉን ከማሰብ ይልቅ ረዥም ጊዜ ቢወስድም ሰላማዊ ትግልን ተስፋ ወደ ማድረጉ እንዲያዘነብል መሆኑ ነው። ከዚህ በተጨማሪ ከእሱ በፊት በነበሩ መንግስታት ባልተሞከረ ሁኔታ ኢህአዴግ በተወሰነ መልኩ የሰላማዊ ትግል ሃሳብ በሃገሪቱ እንዲከተል አድርጓል። ይህ ከነችግሩም ቢሆን ኢህአዴግ

የጀመረው በጎ እርምጃ ነው። በመሆኑም ወደ ትጥቅ ትግል መመለስን ወደ ኋላ እንደ መሄድ የመቁጠሩ ዝንባሌ በሃገሪቱ ፖለቲካ የሚታይ ነው። ሆኖም ግን ኢህአደግ እያደር በከባድ እርምጃ ወደ አምባገነንነት የሚያደርገው ጉዞ ይህን እሳቤ አይፈታተነውም ማለት አይቻልም። ለሶስተኛው የለውጥ እሳቤ ማለትም በህዝባዊ ሰላማዊ አመፅ ዙሪያ ሃሳቦችን ለማንሳት ሳምንት መመለስን ወደድኩ።

ሰላማዊ ህዝባዊ አመፅ እንደ ለውጥ መንገድ?

በሰሜናዊ አፍሪካ ሃገሮች የታየው በተለምዶ «የዐደይ አብዮት» በመባል የሚታወቀው ህዝባዊ አመፅ ወደ ሌሎች የአፍሪካ ሃገራት እንደሚዛመት ተገምቶ ነበር። እንቅስቃሴው የታየባቸው ሃገራት አስጨንቀው የሚገዟቸውን አምባገነኖች ማስወገዱ ቢሳካላቸውም የሃገራቸውን ፖለቲካ መልክ ማስያዙ ከጀማሪዋ ቱኒሲያ በስተቀር ለሌሎቹ አልተሳካም። በተለይ ግብፅ ዞሮ ዞሮ በወታደራዊ መንግስት መዳፍ ውስጥ ተመልሶ መግባቱ አልቀረላትም። በትግሉ ሂደት ውስጥ የብዙዎች ህይወት መጥፋቱ፣ ንብረት መውደሙ እና የተገኘ ውጤት እምብዛም የሚያረካ አለመሆኑ ከአምባገነን መንግስታት ጋር መታገል ብዙ ሊታሰብበት የሚገባ ነገር እንደሆነ ያመላክታል። በተለይ የተጠላው መንግስት ከወደቀ በኋላ ስለሚኖረው ፖለቲካዊ ከባቢ በቅጡ ሊታሰብበት ይገባል። ይህ ሳይሆን ቀርቶ በ ‹ውጡ እንውጣ ብቻ› አብዮት ለማስነሳት መሞከሩ ከጥቅሙ ጉዳቱ ሊያመዝን ይችላል። ከጉዳቶቹ ግልፅ የሆኑትን ለመግለፅ አምባገነን መንግስታቱን የመጣሉ ሂደት የሚጠይቀው ዋጋ፣ አብዮቱን የሚመሩ አካላት የእርስ በርስ መከፋፈል እና መተላለቅ፣ ከመንግስታቱ መውደቅ በኋላም መንበሩን ተቀብሎ መልክ የማስዙ ነገር ካልታሰበበት የእርስበርስ ፍጅት፣ ዘረፋ፣ የውጭ ጣልቃገብነት ማስከተሉ ወ.ዘ.ተ ናቸው።

እነዚህ ችግሮች ህዝባዊ አመፁ የተፈለገውን ለውጥ እንዳያመጣ ስለሚያደርጉት ህዝቡ ወደ ተስፋ መቁረጥ ያመራል። የቀደመ የለውጥ ፍላጎቱንም ያሳጣዋል። ይሄኔ ከአምባገነኑ መውደቅ በኋላ በተነሳው ግርግር ስልጣን ላይ የወጣው አካል (በአብዛኛው ወታደሩ ክፍል ይሆናል) ከበፊቱ የበለጠ አምባገነን ቢሆን እንኳ ፃ ሃይ የሚለው የህዝብ ቁጣ ያጣልና የአምባገነንነቱ አዙሪት ከመቀጠሉም በላይ ህዝቡ ለውጥን የሚፈራ ድንጉጥ

ይሆናል። የትግሉ አርአያነትም መልካም አይደለም እና የሌሎች ሃገሮችን የለውጥ ፍላጎት ለመግታት ጎረቤት አምባገነኖች እንደ መቀጣጫ የሚያነሱት ሁነት ይሆንላቸዋል።

የቱኒሲያ አብዮት ስኬት ሊቢያን እና ግብፅን የማነቃቃቱን ያህል፤የግብፅ እና የሊቢያው ግን ወደ ሌሎች ሃገሮች መዛመት የተሳነው የሃገራቱ ህዝባዊ እንቅስቃሴዎች ከተስፋ ሰጭነታቸው ይልቅ አስፈሪነታቸው ስላመዘነ ነው። በእርግጥ የቱኒሲያው አብዮት የስመረው የወታደሩ ወገንተኝነት ወደ ህዝቡ መሆኑ እና ‹በህዝቡ ላይ አልተኩስም› በማለቱ ነበር። የአምባገነኖች መተማመኛ ደግሞ ጠብመንጃ ነውና የወታደሩ እርምጃ ፕሬዚዳንት ቤን አሊ እግሬ አውጭኝ እንዲሉ አስገድዷል። ዋናው ጥያቄ ግን ‹የቱኒሲያው ምቹ ሁኔታ ሁሌ ይከሰታል ወይ?› የሚለው ነው።

በቅርቡ የሃገራችን መንግስት በኢቲቪ ሲያስተላልፈው የነበረው ዶክመንተሪ ፊልም የሶሪያን፣ የግብፅን፣ የዩክሬንን.....ያልተሳኩ ህዝባዊ የለውጥ እንቅስቃሴዎችን እያነሳ፣ «ተንታኞች» እያፈራረቀ ሲያሳይ የነበረው ሁሉ ‹ብትሞክሩት ይህ ይሆንባችኋል› እንደማለት ያለ ማስፈራሪያ መሆኑ ነው። በዶክመንተሪ ፊልሙ ከላይ የተጠቀሱትን ህዝባዊ አመፁ ያልተሳካላቸውን ሃገራት ሲዘረዝር በሰላማዊ ህዝባዊ አመፅ መንግስት መለወጡ የተሳካለትን የቱኒዚያውን ህዝባዊ አመፅ መጥቀስ አለመፈለጉ የፊልሙ አላማ ማስፈራራት እንደ ነበር ተጨማሪ ማስረጃ ነው። ሆኖም አሁንም በሃገራችን በህዝባዊ ሰላማዊ አመፅ የመንግስት ለውጥ ማምጣቱ ይሳካል ብለው የሚያስቡ አልጠፉም። በግሌ ይህ እንደ መፃፍ መናገሩ የሚቀል አይመስለኝም። ምክንያቶቼን በአዲስ መስመር ላስረዳ።

ኢህአዴግ ስልጣን ከያዘበት ዘመን ጀምሮ በሃገሪቱ ያረበበው የዘር ፖለቲካ ህዝቡን በጎሳ ከመከፋፈሉም በላይ የአብዛኛውን ህዝብ ስሜት እና ቀልብ የመሳብ ከፍተኛ ሃይል ያለው የዘር ጉዳይ ብቻ ሆኖ ህዝቡ በሃሳብ ተመሳሳይነት ዙሪያ እንዳይሰባሰብ ከልክሎታል። እናም አብዛኛው ፖለቲካዊ ንቃት አለኝ ባይ ዜጋ ቀልቡን ሰብስቦ የሚያዳምጠው የመጣበትን ብሄር ውሎ አዳር ሆኗል። በአንፃሩ በሃገር ደረጃ የህዝቡ የኑሮ ደረጃ እያደር ማሽቆልቆል፣ የዲሞክራሲ እጦት፣ የሰብአዊ መብት ጥሰት፣ የመልካም አስተዳደር መጥፋት ወ.ዘ.ተ የሚያስተባብሩ ጉዳዮች አልሆኑም። በምትኩ

መፈራራት፣ መጠራጠር፣ ›መንግስት ቢቀየር እንኳን የእንትን ብሄር ተመልሶ ሺህ አመት ሊገዛ የሚችልበት በለስ ሊቀናው ይችላል› በሚል የእርስበርስ መጠባበቁ አይሏል። ከብሄር እና ከሃይማኖት በቀር የሚያስተባብር ነገር በዚች ሃገር ጠፍቷል። ዋኖቻችን ለነፃነታችን ከሃገሪቱ ዳርቻ ተጠራርተው በሞቱበት የአድዋ ድል አንድምታ ላይ እንኳ መስማማት አቅቶን ለአንድ ብሄር አንዳንዴም ለአንድ ሰው ሽልመን ባይትዋርነትን እንመርጣለን። በዚህ መንፈስ ያለ ህዝብ በምን ሁኔታ ተደማምጦ፣ በአንድነት ታግሎ የመንግስት ለውጥ ሊያመጣ ይችላል ተብሎ እንደሚታሰብ ግራ ነው። ከለውጡ በኋላ በሚሆነው ነገር ላይ ሳይታሰብበት ተጠራርቶ አደባባይ የመውጣቱ ነገር ቢሳካ እንኳን ውጤቱ ትሻልን ስዶ ትብስን እንደማያመጣ እርግጠኛ መሆን አይቻልም። በበኩሌ አደባባዩ ላይ እንገናኝ የሚለው ነገርም የሚሳካ አይመስለኝም። እንደው በሆነ ተአምር ቢሳካ ብለን ብናስብ እንኳን አደባባይ ያስወጣን ችግር ሳይፈታ አንገባም ብለን እዛው የምንቆየው ጊዜ ምን ያህል ይረዝማል? በዘር ሳንከፋፈል አደባባዩ ላይ የምንሰነብተውስ ለስንት ቀን ይሆናል? አመጹን የሚመራው የእኛ ጎሳ ሰው ካልሆነ ሁሉ ነገር ይቅር የማንለውስ ስንቶቻችን ነን? የመንግስት የጥይት አረር፣ የቦምብ ድምፅ አስበርገጎ ቤታችን የማያስገባንስ ምን ያህል ነን?

አምባገነን መንግስታት በስልጣናቸው ለመጣ በምድር የሚሽከረከረውንም በአየር የሚበረውንም ወታደራዊ መሳሪያ ተጠቅመው ዐፁ ለማድረግ እንደሚሞክሩ የታየ ሃቅ ነው። ይህን ተቋቁሞ በሰላማዊ የህዝብ ተቃውሞ የተፈለገውን የመንግስት ለውጥ ለማምጣት ደግሞ መጀመሪያ እርስበርስ መተማመን፣ በተወሰኑ ወሳኝ ፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ የጋራ መግባባት ላይ መድረስ ግድ ይላል። መግባባቱ ከሌለ ሰላማዊ ተቃውሞ መነሳሳት ሆነ በገቢር እንቅስቃሴ ማድረጉ የሚታሰብ አይሆንም። አሁን በሃገራችን ያለው የቋንቋ መደበላለቅ እና ጥላን ያለማመን ጥርጣሬ ደግሞ በተራው ህዝብ ቀርቶ የተቃውሞ ፖለቲካውን ልጓም በጨበጡ ልሂቃን ላይም የሚታይ ነው። ልሂቃኑ በጋራ መስራት የሚችሉባቸውን ጉዳዮች ነቅሰው አውጥተው በጋራ ለመስራት ሆደ ሰፊነቱም ተነሳሽነቱም የላቸውም። በመሆኑም በአንድ ሳምንት ልዩነት ሁለት ሰልፍ እየጠሩ ህዝቡን ግራ ያጋባሉ። ጭራሽ የኢህአፓን እና የመኢሶንን ዘመን በሚያስታውስ ሁኔታ (የኢህአፓውን የጠረባ ቡድን ያስታውሷል) ‹በእኛፓርቲ ሰልፍ የእንትን ፓርቲ አባላት

ምን ሊያደርጉ መጡ› በሚል ለድብድብ የሚጋበዙ አባላትን ያቀፉ ተቃዋሚ ፓርቲዎችም እየታዩ ነው። የሚጠራው ሰልፍ አላማን ሳይሆን የፓርቲን ስም ያስቀደመ ማድረጉም የተቃውሞ ፖለቲካውን ስንዝር የማያራምድ ግን እንደ መልካም ነገር በመቀበል ላይ ያለ ፈሊጥ ሆኗል።

በመንግስት በኩል ለሩብ ምዕተ-ዓመት የሰው ማንነት ድርና ማግ የሚናገረው ቋንቋ ብቻ ይመስል በዚሁ ሲከፋፈል የኖረ ህዝብ በተቃውሞው ጎራ ቢያንስ በዋነኛ ሃገራዊ ጉዳዮች ዙሪያ አስተባብሮ ለበጎ ለውጥ የሚመራው ፓርቲ ያስፈልገው ነበር። ይህ ሲሆን ግን አይታይም። የተከፋፈለ ህዝብ ደግሞ እንደ ኢህአዴግ እስከ አፍንጫ የታጠቀ፣ በኢኮኖሚም ራሱን ያደነደነን መንግስት ትርጉም ባለው ሁኔታ መገዳደሩ ቀላል አይሆንለትም። ለዚህ ነው በተለያየ ጊዜ በተለይ በግሉ ፕሬስ ሰላማዊ ህዝባዊ አመፁ ‹የማይቀር ነው› ሲባልለት ብዙ ጊዜ ቢያልፍም እውን ሳይሆን አመታት የነጎዱት። ህዝባዊ ዝምታው የመጣው ኢህአዴግ እንደሚለው አስተዳደሩ ያመጣው እድገት የህዝቡን የልብ ስላደረሰ አይደለም። ይልቅስ ህዝቡ ከገዥውም ከተቃዋሚውም ጎራ የሚያምነው አጥቶ በዛ ላይ ተከፋፍሎ ስላለ ነው።

ሌላው ሰላማዊ ህዝባዊ አመፁን ከመከሰት የሚከለክለው ጉዳይ በሃገር ቤት የከተሙ፣ በቋሚነት ላመኑበት ጉዳይ የሚሰሩ፣ ህዝቡን የሚያነቃቁ ጠንካራ አክቲቪስቶች ያለመኖር፤ መንግስትም እንዲኖሩ ያለመፈለጉ ጉዳይ ነው። በአሁኑ ዘመን ለፖለቲካዊ ለውጥ ስኬት የአክቲቪስቶች ሚና ከፍ ያለ ነው። በተለይ እንደ እኛ ሃገር በየምክንያቱ ለሚከፋፈል ህዝብ መከፋፈሉ የመተባበሩን ያህል ጥቅም እንደሌለው የሚያስረዱ አክቲቪስቶች ያስፈልጉታል። አቀንቃኞች/ አክቲቪስቶች እንደየ ዝንባሌያቸው የተለያዩ ማህበረ-ፖለቲካዊ ችግሮችን ነቅሰው አውጥተው ስለመፍትሄያቸው እንዲሰራ የሚጎተጉቱ ግለሰቦች ናቸው። የአንድን ሃገር ጎላ ያሉ ማህበረ-ፖለቲካዊ ህማሞች በመንቀስ ወደ በጎው መንገድ ለመምራት አክቲቪስቶች ዋና ናቸው። በሃገራችን ልምዱ ስላልነበረም፤ አምባገነን መንግስታትም የግለሰቦችን መኖር ስለማይፈልጉ ጠንካራ አክቲቪስቶችን ማየት አልተቻለም። ይህ በሚሆንበት ጊዜ ጋዜጠኞች እና ፀሃፍት የአክቲቪስትነቱንም ሚና መወጣት አለባቸው የሚል አዲስ እይታ አለ። እውቁ ጋዜጠኛ እና ተንታኝ እስክንድር ነጋ ይህን ሃሳብ በማራመዱ በሃገራችን ቀዳሚ ነው፤ለተግባራዊነቱም እስር ሳይቀድመው በፊት ብዙ ሰርቷል። ሃገራቸው ተለውጣ ማየት የሚፈልጉ ጋዜጠኞች እና

አምደኞችም ፈለጉን በመከተል በቅርቡ የአክቲቪስትነቱን ስራም ለመስራት እየሞከሩ ነው። ሆኖም ጋዜጠኞቹ በሚፈልጉት ፍጥነት እና ድምቀት ህዝባዊ እንቅስቃሴው እየታየ አይደለም። ምክንያቱም ለህዝባዊ እንቅስቃሴ በብዙሃኑ በኩል ፖለቲካዊ ንቃት ያሰርፅ ዘንድ ያስፈልጋል፤ለዚህ ደግሞ ህዝቡ እንደዜጋ ሊያገኘው ሲገባ ስለጎደለበት ነገር ሳያሰልሱ የሚወተውቱ በርከት ያሉ አክቲቪስቶች ያስፈልጋሉ። ይህ ባለመሆኑ ህዝቡ መንግስትን በእውቀት ላይ በተመሰረተ መልኩ እንዳይገዳደር፣ እንዳይተች፣ ነገሩ ሲበዛም እንዳይቀጣ ከልክሏል። በውጤቱም በሰላማዊ ህዝባዊ አመፅ መንግስት የመቀየሩ ነገር በነፃው ፕሬስ ሚዲያዎች ገፅ እንጅ በሃገራችን ምድር ላይ የማይወርድ ህልም አስመስሎታል።

ሌላው ተመሳሳይ ችግር በፖለቲካዊ ጉዳዮች፣ በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ ወጣቱ በሚያዘወትራቸው የማህበራዊ ድህረገፆች ላይ በቋሚነት እና ሳቢ በሆነ መልኩ የሚፅፉ ብሎገሮች አለመኖራቸው ነው። ሰላማዊ ህዝባዊ አመፅ እንደጦር ሜዳ ትግል አዝማች ጄኔራል ስለማይኖረው እነዚህ ብሎገሮች የትግሉን አቅጣጫ የመምራቱን ነገርም አብረው ይሰራሉና እንደመሪም ሊቆጠሩ ይችላሉ። በግብፅ እና ሊቢያ አብዮት በሚገርም ፅናት ትግሉን ሲመሩ የነበሩት ወጣት ብሎገሮቹ ነበሩ። ትግሉ ከተፋፋመ በኋላም በህዝቡ ላይ ይደርስ የነበረውን ስቃይ ለአለማቀፍ መገናኛ ብዙሃን በድምፅም በፅሁፍም እያደረሱ ትግሉ በአለም አቀፍ ደረጃ ትኩረት እንዲስብ ያደርጉ ነበር። በዚህ ሁሉ ውስጥ መሞት፣ መታሰር፣ መንገላታት ነበር።

ወደ እኛ ሃገር ተጨባጭ ሁኔታ ስንመለስ የሃገራችን ወጣቶች ማህበራዊ ድህረ-ገፆች በአመዛኙ የሚጠቀሙት ለማህበራዊ ጉዳዮች እንጅ ፖለቲካው አጀንዳ ያላቸውን ፅሁፎች የሚጎበኘው ሰው ቁጥር ትቂት ነው። በፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ ትኩረት አድርገው የሚፅፉ በሃገር ውስጥ ያሉ ብሎገሮችም ቁጥራቸውም ሆነ ተፅእኖ ፈጣሪነታቸው ብዙ አይደለም። በርግጥ ጅምሩ በዞን ዘጠኝ ጦማሪያን ተጀምሮ ነበርና ጅምር መኖሩ መልካም ቢሆንም ተፅዕኖ ፈጣሪ የመሆኑ ነገር ግን ገና ነው።

ሃገራችን ከትጥቅ እስከ ሰላማዊ ትግል የተሞከረባት፣ ብዙዎች ስለለውጥ ሲሉ ህይወታቸውን ያጡባት ነች። ነገር ግን ይህ ነው የሚባል ለውጥ ሳያሳዩ አሁንም ከድህነት እና ከመልካም አስተዳደር እጦት ጋር አለች። ይህን ሁሉ

ያሳለፈችው ሃገራችን አሁን የሚያስፈልጋት ተጨባጭ ውጤት የሚያመጣ እርምጃ እንጅ እንዳለፉት ትግሎች መስዕዋትነትን ብቻ የሚያመጣ ሆኖ የሚቀር መሆን የለበትም። ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል ለሚለው ወሳኝ ጥያቄ በግሌ አዋጭ የሚመስሉኝን የቢሆን መንገዶች ላሳይ።

መንገድ አንድ፡ ይህ መንገድ ሙሉ በሙሉ በኢህአዴግ እጅ ያለ እና ተመራጭነት ያለው መንገድ ይመስለኛል። እንደሚታወቀው ኢህአዴግ ለረዥም ዘመን አሸናፊነትን ብቻ ሰንቆ በሚነሳው የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስነ-ልቦና ሲሾር የኖረ ፓርቲ ነው። ምርጫውም ምርጫ፣ ድርድሩም ድርድር የሚሆነው ኢህአዴግን አሸናፊ እስካደረገ ድረስ ብቻ ነበር። ይህ ይሳካ ዘንድ ደግሞ ምርጫ ቦርድን አይነት የዲሞክራሲ ተቋማት ቀርቶ ሽምግልናን የመሰሉ በሃገራችን ትልቅ ስፍራ የሚሰጣቸው ማህበራዊ ልማዶች ሳይቀሩ ኢህአዴግ በአሸናፊነት ማማ እንዲቀመጥ በሚሰሩ ግለሰቦች እንዲዘወሩ ተደርጎ ኖሯል። ይህ በርግጥ ፓርቲው እስከዛሬ ስልጣን ላይ እንዲቆይ ማድረጉ እርግጥ ነው። ስልጣን ላይ ደግሞ እንደምንም ብሎ መሰንበት ይቻል ይሆናል እንጅ እንደ መለኮት ዘላለም ስልጣን ላይ መቀመጥን አያስችልም። ተወደደም ተጠላ አንድ ቀን ወንበር መከዳቱ አይቀሬ ነው። ኢህአዴግ አሁን በሚያደርገው መንገድ ስልጣን ላይ መሰንበት ደግሞ የማይቀረውን አወዳደቅ የሚያከፋ እንጅ የሚያሳምር አይሆንም።

ኢህአዴግ ስልጣን ከማናቀሩ የተነሳ ስልጣን ላይ የቆየበት ዘመን ርዝመት ለራሱ የታወቀው ባይመስልም የቆየበት ዘመን እጅግ ረዥም ነው። ከዚህ በላይ ስልጣን ላይ ለመቆየት የሚያስችል መስህብም የለውም። በፖለቲካው ሆነ በኢኮኖሚው ረገድ አመጣሁ የሚለው ለውጥ ረዥም የስልጣን እድሜውን የሚመጥን አይደለም። ስለዚህ ፓርቲው ወደደም ጠላም ህዝቡ ለውጥ ይፈልጋል። ለውጡን ሰላማዊ በማድረጉ በኩል ደግሞ ከኢህአዴግ ብዙ ይጠበቃልና ሁሌ ላሸንፍ ባይ ፖለቲካዊ ስነ-ልቦናውን ከአቶ መለስ ጋር መቅበር ይጠበቅበታል። ድርድር ማለት ሽንፈት ማለት እንዳልሆነ ተገንዝቦ ስለሃገር ያገባኛል ከሚሉ ሃይሎች ጋር ሁሉ የእውነት የሆነ ድርድር ያደርግ ዘንድ ግድ ነው። ይህን ማድረግ ለራሱም የሚጠቅመው መንገድ ነው። ድርድሩ የዲሞክራሲ ተቋማትን እና የመገናኛ ብዙሃንን ገለልተኝነት የሚያረጋግጥ፣ ተቃዋሚ ፓርቲዎች በነፃነት ይንቀሳቀሱ ዘንድ የሚፈቅድ ፖለቲካዊ ከባቢ የሚያመጣ መሆን አለበት። ይህን ካደረገ በኋላ

ያለ እኔ አይሆንለትም የሚለው ህዝብ ይመርጠው እንደሆን የሚያይበት፣ ከዚህ የተለየ ውጤት ሲመጣ ከቻለም የሚቀበልበትን ስነ-ልቦ አዳብሮ ነፃ ምርጫ ማካሄድ ይጠበቅበታል።

መንገድ ሁለት፡ ለዚህኛውም መንገድ ስምረት የኢህአዴግ ለለውጥ መዘጋጀት ያለመዘጋጀት ዝንባሌ ወሳኝ ነው። ኢህአዴግ ብዙ አመት ሀረ-ልማት፣ ሀረ-ሰላም እያለ ሲያብጠለጥላቸው ከነበሩት ተገዳዳሪዎቹ ጋር ቁጭ ብሎ መደራደሩን (መንገድ አንድን) እንደ ሽንፈት ከቆጠረው ሃገሪቱን ለተወሰነ አመት ተረክቦ፣ ማህበረ-ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ችግሮቿን መልክ አስይዞ ለዲሞክራሲያዊ ምርጫ የሚያዘጋጅ የባለሙያዎች መንግስት (Technocratic Government) እንዲቋቋም ማድረግ ቢችል በለውጥ ስም የሚመጣውን ደም መፋሰስ እና የንብረት ውድመት ማስቀረት ይቻላል። የቴክኖክራቶች መንግስት ጥልቅ እውቀት እና ልምድ ያላቸውን ምሁራን በየተማሩበት መስክ ሃገራቸውን እንዲያስተዳድሩ በየሚኒስተር መስሪያቤቱ እና በየሴክተሩ ይሾማል። ይህ ሲደረግ የተሿሚዎቹ ፖለቲካዊ አቋም ግምት ውስጥ አይገባም። የዚህ አይነት መንግስታት ዋናው አላማ ሃገርን ከገባችበት ማጥ ማውጣት ስለሆነ የሚፈለገው ሙያዊ ብቃታቸው እንጅ ፖለቲካዊ አቋማቸው አይደለም፤ስልጣን ላይ የሚቆዩትም ለትቂት አመታት ነው።

ይህን ዘዴ ጣሊያን ከሶስት አመት በፊት ተጠቅማበት ነበር። በወቅቱ ጣሊያን በከፍተኛ የኢኮኖሚ ዝቅጠት ላይ የነበረችበት ወቅት ነበር። ይህን ተከትሎ የሃገሪቱ መራሔ መንግስት የነበሩት ቤርሉስኮኒ የጣሊያን ፓርላማ በመንግስታቸው ላይ ያለውን እምነት የሚለካበት (Vote of confidence) አስርተው ያገኙት ውጤት ዝቅተኛ ሆነ። ይህም ለሃገሪቱ ፕሬዚዳንት ቀርቦ ውይይት ከተደረገበት በኋላ ለሁለት አመት የሚቆይ የቴክኖክራቶች መንግስት ተቋቋመ። አዲሱን ካቢኔ እንዲመሩ የተደረጉት በወቅቱ በአውሮፓ ህብረት ሴንትራል ባንክ ውስጥ ይሰሩ የነበሩት ማሪያ ሞንቲ ሲሆኑ ሰውየው በሙዊ ብቃታቸው እና በፖለቲካዊ ስብዕናቸው መልካምነት የተመሰከረላቸው እንደሆኑ በሰፊው ተዘግቦ ነበር። እንደተጠበቀውም ማሪያ ሞንቲ እውቅ ባለሙያዎችን በየሚኒስተር መስሪቤቱ መድበው ካቢኔያቸውን አዋቅረው ሃገሪቱም ከችግሯ አገግማ ወደ ተሻለ መንገድ እንድትጓዝ ሁለት አመት በርትተው ከሰሩ በኋላ ሃገራዊ ምርጫ ተደርጎ ለተመረጠው መንግስት ሃገሪቱን አስረክበዋል።

ኢትዮጵያም ከኢህአዴግ ጋር ስላልተስማሙ ብቻ ለሃገራቸው በሙያቸው ማገልገል እየፈለጉ ያልቻሉ፣ ይህም እንደሚቆጫቸው የሚናገሩ በርካታ ምሁራን አሏትና ይህን መከወኑ አይገዳቸውም። ዋናው ጥያቄ ኢህአዴግ ‹ይህ ይሆን ዘንድ ይፈቅዳል ወይ?› የሚለው ነው። መልሱ አዎንታዊ እንደ ማይሆን መገመት አያዳግትም። የኢህአዴግ መርህ ሁሉን ማግኘት ወይም ሁሉን ማጣት እንደሆነ አቶ በረከት ስምኦን «የሁለት ምርጫዎች ወግ» ባሉት በዕሃፋቸው በርካታ ገጾች ላይ ተደጋግሞ የተገለፀ ነው። በእኔ እይታ የመፍትሄ መንገድ የመሰሉኝ ከላይ የተጠቀሱት ሁለት መንገዶች ደግሞ ሁሉን ማግኘትን የሚያስችሉ ባለመሆናቸው ላይመርጣቸው ይችላል። ነገር ግን ሁሉን ማግኘትን የሚያልመው ኢህአዴግ ይህን መሰል አማራጮችን መጠቀም ባልፈለገ ቁጥር ሁሉን ማጣት ሊመጣ እንደሚችል አብሮ ማጤን አለበት። የሰላም አማራጮችን አሻፈረኝ ብሎ ወደ አምባገነንነቱ በሸመጠጠ ቁጥር ሊታገሉት ነፍጥ ላነሱ ቡድኖች ለረዥም ጊዜ ያጡትን ስኬት ያገኙ ዘንድ አስተዋፅኦ እያደረገ እንደሆነ ሰከን ብሎ የማሰቢያው ጊዜ አሁን ነው።

ቅድመ ፖለቲካዊ ጉዳዮች

6.1 ፖለቲካዊ ንቃት ለፖለቲካችን ፈውስ - ከህዝብ አንፃር

ፖለቲካዊ ንቃት ምንድን ነው ?

ፖለቲካዊ ንቃት ለማምጣት ፖለቲካን ነገሬ ብሎ መከታተልን ይጠይቃል። ፖለቲካዊ ሁነቶችን የመከታተሉ ልማድ እያደገ ሲሄድ ማንበብን፣ መገናኛ ብዙሃንን ማድመጥን አስከትሎ ይመጣል። ይሄ ደግሞ አስፈላጊውን እውቀት ያስታጥቅና ፖለቲካዊ ንቃት እንዲኖር ያደርጋል። ፖለቲካዊ እውቀት የሚያመጣው ፖለቲካዊ ንቃት ከትንሹ መብትና ግዴታን ከማወቅ እስከ ትልቁ አለማቀፍና ሃገራዊ የፖለቲካ ነክ ክስተቶችን እስከ መተንተን ይደርሳል።

በዚህ መነፅር የሃገራችንን አብዛኛው ህዝብ በዩቢ ስናጤን ከላይ «ትንሹ» ተብሎ የተገለፀውን መብትንና ግዴታን በትክክል በመረዳቱ ረገድ እንኳን ብዙ የሚቀረን ህዝቦች ነን። ይህ ደግሞ በተፈጥሮ የተለገሱንን ሰብአዊ መብታችንን ሳይቀር በየጊዜው በሚነሱ «ገዥዎቻችን» መሃል እጅ የተቀመጠ፣ ሲፈልጉ የሚሰጡን ሳይፈልጉ ደግሞ የሚነሱን ነገር እየመሰለን ትንሽ ሲሰጡን በብዙ እየመሰገንን፣ የሚገባንን ሲነሱንም ብዙ የማናንገራገር፣ ለገዥዎች ከእናት ማህፀን በላይ ምቹ ሆነን ዘመናትን እንድንገፋ አድርጎናል። ከዚህ የተነሳም በፖለቲካውም ሆነ በአመራር ረገድ እዚህ ግባ የሚባል ልምድና ችሎታ የሌላቸው ሚሊሽያዎች ሳይቀሩ የሃገራችንን የፖለቲካ ልጓም በአላዋቂ እጃቸው ለመያዝ አያመነቱም።

ንጉሳዊው ስርአት ከተከተመ እና ሀገሪቱ ሪፐብሊክ ሆነች ከተባለበት ጊዜ በኋላ ያለውን ሁነት ብናይ እንኳን ምን አይነት መሪዎች እየመሩን እንደ ነበረ እና እንዳለ ማየቱ ብቻ ይበቃል። አላዋቂነታቸው ከአነጋገራቸው ይጀምራል። ይህ ደግሞ እንደ ደፋርና ቆራጥነት ተቆጥሮ ሲሞካሽበት ይታያል። ይህ ሁሉ ሁኔታ የብዙሃኑን ህዝብ ፖለቲካዊ የንቃት ደረጃ ያሳያል። አንገት የሚያስደፋ ከመሪ የማይጠበቅ ተራ ቃላትን መናገር የጠንካራና የቆራጥ መሪ

መስያ ሊሆን አይገባም ነበር። አይንን በጨው አጥቦ መዋሸትስ በምን ሁኔታ ነው የብልህነት መገለጫ የሚሆነው?

በተወሰነ መልኩ የተሻለ ፖለቲካዊ ግንዛቤ ቢኖረን ኖሮ ወደ ስልጣን ለመምጣት የሚቋምጠው አካልም ለመምራት ያለውን ብቃት ከግምት ውስጥ ያስገባ ነበር። እዚህ ላይ ሙሴ የእስራኤልን ህዝብ ለመምራት ከፈጣሪ በተመረጠ ጊዜ የተናገረውን ማስታወስ ይቻላል። የሚመራውን ህዝብ ጠያቂነት አስቀድሞ የተረዳው ሙሴ ይሄን ታላቅ ህዝብ በኔ አቅም መምራት እንዴት ይቻለኛል ብሎ ከመረጠው ፈጣሪ ጋር ሙግት ገጠመ። የሙሴ ስጋት እንግዲህ ጠያቂ ህዝብ እንዴት እንደሚያስፈራና እንደተንደረደሩ ማስተዳደር እንደማይቻል ያሳያል። የሚሊሺያ ልብስ አውልቆ ሱፍ መልበስ እና በቃላት ጨዋታ ጸጉር መሰንጠቅም ፖለቲካን በተሻለ ለሚያውቅ ህዝብ በቂ የመሪነት ችሎታ አይደለም።

ፖለቲካ ሁለንተና ነው!

ከሌሎች እንስሳት በተለየ የሰው ልጅ ማህበራዊ እና ፖሊቲካዊ እንስሳ በመሆኑ ፖሊቲካን ከሰው ልጅ ለይቶ ማስቀመጥ አይቻልም። ፖሊቲካን በቅርቡ መከታተል፣ ብሎም በፖለቲካው ዓለም የራስን ድርሻ ለመወጣት በቂ እውቀት ማካበት እንደ ስልጣን ወዳጅነት ወይም ነገር ፈላጊነት መታየት የለበትም፤ ነገሩ ተፈጥሮአዊ ነውና።

መውጣት መግባታችን ፖሊቲካ ነው። የኑሮ መርከስ መወደድ፣ የትራንስፖርት አገልግሎት በቅጡ ማግኘት አለማግኘቱ፣ የሥራ እድል ጉዳይ፣ አንድ መስሪያ ቤት ሄደን በአግባቡ መስተናገድ አለመስተናገዳችን፣ እና ሌሎች የህይወት ድር እና ማጋችን ሁሉ የሚዳወረው በፖሊቲካ ነው። ‹እኔ ፖለቲካ አልወድም፣ የሆነ ቢሆን አያገባኝም› ማለት አልበላም፣ አልጠጣም፣ ትራንስፖርት አልጠቀምም፣ ገበያ ወይ ሱቅ ሄጄ ዕቃ አልገዛም፣ ስራ አልፈልግም ወዘተ ማለት መሆኑ ነው።

ፖለቲካዊንቃት ለምን?

የአንድ ሀገር ህዝብ ፖለቲካዊ ንቃት ማደግ ለሀገር እድገት የሚያበረክተው በጎ ተፅኖ ብዙ ነው። ከዋነኞቹ ተፅዕኖዎች መሃከል የመንግስትን ስልጣን

ማረቅ አንዱ ነው። የተሻለ ፖለቲካዊ ንቃት ያለው ህዝብ ህገ-መንግስታዊ እና ሰብአዊ መብቶቹን ጠንቅቆ ያውቃል፣ መንግስት ምን እየሰራ እንደሆነ በአንክሮ ይከታተላል። የወደደው ሲደረግለት ደግፉል፣ ትክክል ያልመሰለውን ይጠይቃል። ይህ ደግሞ ማንኛውንም የመንግስት እንቅስቃሴ ጥንቃቄ የተሞላበት ያደርገዋል። ይህ ሆነ ማለት ህገ-መንግስታዊነት እና ተጠያቂነት በመንግስት ዘንድ ይኖራል ማለት ነው። ጠቅለል ሲልም መንግስታዊ አምባ ገነንነት የመፈጠር እድሉ የቀነሰ ይሆናል ማለት ነው። ነገሩ በተቃራኒው ከሆነ ደግሞ ህገ-መንግስቱ ምንም ያህል በዲሞክራሲያዊ አስተሳሰብ የተቃኙ አንቀጾችን ቢይዝ አፈፃፀሙን ህዝብ ካልተከታተለው መንግስትም ከህገ-መንግስታዊነት ሰያፈነግጥ ሃይ ባይ ከሌለው ህገ-መንግስት ባለበት ሁኔታም ቢሆን መንግስታዊ አምባገነነነት ሊሰፍን ይችላል። መሪዎችም ወደ ግብዝነት እና ማን አለብኝ ባይነት ሊያሽቆለቁሉ የሚችሉበት እድልም ሰፊ ይሆናል።

መልካም አስተዳደርን ለማስፈን፣ ሙስናን ለመዋጋት፣ ፍትሃዊ የሀብት ክፍፍልን ለማምጣት፣ በአጠቃላይ የሰለጠነ ፖለቲካዊ ድባብ ለመፍጠር ህዝባዊ የፖለቲካ ንቃት አስፈላጊ ነገር ነው። እንደሚታወቀው ዴሞክራሲን ለመገንባት ህዝባዊ ተሳትፎ ወሳኝ ሚና አለው።መንግስታዊም ሆነ ሌላ አይነት ሙሰናን ለመከላከል መንግስት የሀገርን ሀብት እንዴት እያስተዳደረ እንዳለ መከታተል የሚያስችል ህዝባዊ ንቃት ያስፈልጋል። የነቃ ህዝብ ከመተየቅ አይሰንፍም። የሚጠይቅ ህዝብ የሚመራ መንግስት ደግሞ እጆቹን ከሙስና እና ብልሹ አሰራር እጆቹን ይሰበስባል። ይህ ፍትሃዊ የሀብት ክፍፍልንና የተስተካከለ ኢኮኖሚያዊ እድገትን ያመጣል። ሰፋ ወዳለው ፖልቲካዊ ንቃት ሲኬድ ደግሞ በየጊዜው የሚወጡ ህጎችን ከዓለም አቀፍ እና አገር አቀፍ ተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር በማገናዘብ የመተቸት፣ የመደገፍ እና የማስተካከያ ሃሳቦችን መሰንዘርን ያስችላል።

ጉዞ ወደ ፖሊቲካዊ ንቃት

ሀገራችን የቆየ የመንግስትነት ታሪክ ቢኖራትም የፓርቲ ፖለቲካ ልምዷ ከደርግ ስርአት ጋር የሚቆጠር ዕድሜ ያለው ነው።በቅ ካሉት ፓርቲዎች ውስጥ ደግሞ ህዝባዊ የፖለቲካ ንቃትን ማሳደግን ነገሬ ብሎ የያዘው ፓርቲ መኢሶን ነበር። እንደ መኢሶን ፕሮግራም ፓርቲ ምስረታ ወደ ሚባለው ስራ ከመኬዱ በፊት ህዝባዊ ንቃት ለማምጣት መሰራት አለበት። ይህ ድንቅ

ሃሳብ ነበር፡፡ ወደ ተግባሩ የተኬደበት ነገር አከራካሪ ቢሆንም፡፡ ከመኢሶን አሳዛኝ ፍጻሜ በሁአላ የመጡት ፓርቲዎችን ስንመለከት ፓርቲያቸውን በማሞካሸት ሳይገባቸው የሚከተሏቸውን ጀሌዎች በመሰብሰብ ላይ የተጠመዱት ይበዛሉ፡፡ በብዙሃኑ ህዝብ ዘንድ ያለውን ፖሊቲካዊ ንቃት ለማሳደግ ሲሰራ የታየ ጉልህ ተግባርም አልተስተዋለም፡፡

የፖለቲካዊ ንቃት ውስንነቶቻችን መገለጫዎች

የፖለቲካ ንቃታችንን ጨቅላነት የሚያሳብቀው ፖለቲካን ከኮረንቲ ጋር የሚያነፃፅረው «ዝነኛው» ብሂላችን ብቻ ሳይሆን ፖለቲካን ብቻውን የተቀመጠ ከሌላው የሕይዎት ስንክሳሮቻችን የተነጠለ ጉዳይ አድርገን የምናስበበት ልምዳችንም ነው፡፡ ታላላቅ ሰዎች ናቸውና ልምዳቸው ሌሎችን ያስተምራል ተብለው በስንት ቀጠሮ ለቃለ መጠይቅ የሚቀርቡ ታላላቅ ሰዎች ሳይቀሩ «ፖለቲካ ነክ ካልሆነ ያገኘሁትን ነገር አነባለሁ»፣ «እኔ ፖሊቲካ አላውቅም አልወድምም»፣ «ፖሊቲካ ስልጣን ለሚወዱ ነው እኔ ደግሞ የስልጣን ጥም የለብ ኝም» በማለት ከፖለቲካ ያላቸውን ርቀት ለማስረዳት ይደክማሉ፡፡ ይህ ፖለቲካን ከሌሎች የህይወታችን ሁነቶች ለይተን ማስቀመጣችን እና ፖለቲካን እንደ ተከሰተ ሰይጣን የመፍራታችን አባዜ ነው የስህተቱ መጀመሪያ፡፡ ሲቀጥልም የተሻለ ንቃት ኖሯቸው በተረዱት መጠን በፖሊቲካዊ ሁነቶቻችን ዙሪያ የሚፅፉ፣ የሚናገሩ ሰዎችን አርፋችሁ ተቀመጡ እከሌን አላያችሁም የሚል አደንዛዥ ምክር መለገስም የተለመደ ነው፡፡

የዚህ ሁሉ ድምር ውጤት ለአላማው በፅናት የሚቆም ሰው ማግኘት ብርቅ አድርጎብናል፡፡ እንደውም ዕውቀት በሰጣቸው ፅናት በሰይፍ ላይ ለመቆም የማያመነቱ ብርቱ ሰዎችን እንደ ግትር እና አኗኗር የማያውቅ ሲታሰቡ ያጋጥማል፡፡ በውጤቱም መሪዎች በቀደዱልን ቦይ የምንፈስ፣ እነሱ የፈለጉትን የሚያናግሩን፣ እንድናለቅስም እንድንስቅም እያደረጉ የፕሮፖጋንዳቸው ደንቅ ግብአት ሲያደርጉን የሚስተዋለው በዚሁ ከፖለቲካ ባለን ርቀት የተነሳ በመጣ የእውቀት ውስንነት ነው፡፡ መብታችን የሆነውን ነገር ስላደረጉልን ከፈጣሪ ቸርነት ጋር እያወዳደርን መወድስ ስናሰማ የኖርነው ለዚሁ ነው፡፡

መሪዎችንም የእግዜር ታናሽ በማድረግ ስህተት የማይሰሩ ልዕለ-ሰብ፣ በስራቸው ሁሉ ትክክል አድርገን ያፈጠጠውን ተፈጥሮአዊ የሰውልጅ

ተሳሳችነት እንኳን በረሳ ሁኔታ ለመሪዎች የሚደረደረው «ዘላለማዊ ክብር ይገባዋል» የሚል ሰሚን ሁሉ የሚያሶቅ ንግግር መቸም ከእውቀት የመነጨ ነው ሊባል አይቻልም፡፡ በውስን እውቀት ላይ የቆመው ፖለትካ ዊ ንቃታችን አቋም የለሽ እና ፈሪ አድርጎናል፡፡ ትናንት ሲያብጠለጥለው የነበረውን አካል ዛሬ ቀዳሽ አወዳሽ ሆኖ ያየነውም በዚሁ ነው፡፡ በርግጥ የሰውልጅ በሂደት አቋሙን ሊቀይር እንደሚችል እሙን ነው፡፡ ነገር ግን የበፊቱም የተቀየረውም አቋም በእውቀት ላይ የተመሰረተ አለመሆኑን ስለ አቋማቸው ለውጥ ሲጠየቁ በሚመልሱት መልስ (በሩቅ ሆኘ ሳየው መስሎኝ፣ በሰው ተመርቼ የሚል እንደምታ ባላቸው መልሶቻቸው)ማወቅ ይቻላል፡፡

ዘመናዊ ትምህርታችን ለፖለቲካችን

ከዘውዳዊው ስርአት ጀምሮ በዘመናዊው ስርዓተ-ትምህርት ውስጥ ተካቶ በተለያዩ ስሞች ሲሰጥ የቆየው የዜግነት ትምህርት መሪዎች ዜጎች እንዲሆኑላቸው በሚፈልጉት መንገድ የተማሪዎችን ማንነት የሚቀርፁበት መድረክ ሆኖ ቆይቷል፡፡ በአፄ ሃይለስላሴ ዘመነ-መንግስት ሲሰጥ የነበረው ትምህርት ተማሪዎች የንጉሱን «ስዩመ-ኤግዚአብሄርነት»እና «አይጠየቄ» ስልጣን እንዲሰብክ ተደርጎ የተዘጋጀ ስለነበረ ተማሪዎቹ የለውጥ ሃሳብ እንዲያነሱ ውጭ ሀገር ሄደው እስኪማሩ መጠበቅ ነበረበት፡፡ እንደተፈራውም የምዕራቡን ትምህርት የቀመሱት ወጣት ምሁራን (እነ ገርማሜ ነዋይ) ወደ ሀገራቸው በተመለሱ ማግስት ነገሩ ሁሉ አልጥም ቢላቸው «የማይደፈረውን» ለመድፈር «የማይነካውን» ለመንካት «የማይጠየቀውን» ለመጠየቅ ተንቀሳቀሱ፡፡ ባይሳካላቸውም የማይደፈር ስልጣን እንደሌለ ግን ልብ ላለው ልብ እንዲል አድረገው አልፈዋል፡፡

በወታደራዊው መንግስትም ዘመን የፖለቲካ ትምህርት ተብሎ ይሰጥ የነበረው ትምህርት የሶሻሊዝምን መፍትሄነት ሳያሰልስ የሚሰብክ የገዢው መደብ መሳርያ ነበር፡፡ በ አንጻራዊነት አሁን ያለው የስነ-ዜጋና ስነ-ምግባር ትምህርት በይዘት ደረጃ የተሻለ ንቃትን የሚፈጥር አይነት ነው፡፡ የገዢውን መደብ ርዕዮተ ዓለም (አብዮታዊ ዴሞክራሲን) በቀጥታ አለመስበኩም ጥሩ እርምጃ ነው፡፡ ነገር ግን እንደ ይዘቱ እና የተጀመረበት ጊዜ ርዝመት ተስፋ ሰጭ የፖለቲካ ንቃት አምጥቷል ለማለት አያስደፍርም፡፡ እንደውም በአብዛኛው ለፖለቲካ ጉዳይ ምንግዴ የሆነ ዜጋ እየበዛ ይታያል፡፡

ይህ ምናልባትም በመንግስት በኩል ያልው ማንኛውንም ክሽታ የመቆጣጠር «ጠንቃቃነት « እና አስጊ ሆኖ የተገኘ እንቅስቃሴን ድባቅ ለመምታት ያለውን «ብርታት» በማሰብ የሚያውቀውንም ለመጠየቅ «ብንናገር እናልቃለን» በሚል ዝምታን የመረጠበት ነገር ይስተዋላል። በመንግስት በኩልም የ1997ን ምርጫ ተከትሎ የተደረጉ የተማሪዎችን እንቅስቃሴዎች በመልካም ያየው አይመስልም። እንደውም ነገሩን ከትምህርቱ የታለመለተን ግብ አለመምታት ጋር አያይዞት አረፈው። እንግዲህ መደገፍና መቃወም የትምህርቱን ግብ መሳት ከሆነ ትክክለኛ ግብ ተብሎ የታሰበው ምን እንደሆነ ግልፅ አይደለም።

መፍትሄ ቢሆነን

ሁለንተናዊ ኑሮአችን የፖለቲካዊ ማንነታችን አሻራ ያረፈበት እንደሆነ ከላይ ተጠቅሷል። በሌላ አባባል ፖለቲካችንን በቅርብ መከታተል የውዴታ ግዴታችን ነው ማለት ነው። ይህን ማድረጋችን መሰረታዊ ችግራችንን ተረድተን ለመፍትሄው የበኩላችንን እንድናደርግ አቅጣጫ ያሳየናል። እዚህ ላይ ዋናው ጥያቄ አሁን ያለውን ውስን ፖለቲካዊ ንቃታችንን ለማሳደግ ምን መደረግ አለበት የሚለው ነው።መንገዱ የትየለሌ ነው ነገር ግን ወሳኝ የመሰሉኝን፣ መሰረታዊ አውቀትን ለማሻሻል የሚረዱ መንገዶች ያልኩአቸውን ላንሳ።

በመጀመሪያ ስለፖለቲካ ያለን አመለካከት መቀየር አለበት። በመሰረታዊነት ከፖለቲካ ጋር ያለን ትስስር ተፈጥሮአዊ መሆኑን ማመን አለብን። ከፖለቲካ ለመራቅ የምናደርገው እርምጃ ሁሉ ወደ ተገሸርነት የሚያስጠጋን እንደሆነ መረዳት አለብን። ፖለቲካን ለማወቅ ደግሞ የግድ በድግሪ ላይ ድግሪ መጫን የለብንም። በማንበብ፣ ሚዛናዊ ዜና (መረጃ) የሚያቀርቡ መገናኛ ብዙሃንን መከታተል፣ ቢያንስ በሳምንት አንድ ሁለት ጋዜጦች ብናነብ ቀስ በቀስ ወደ ጉዳዩ እንድንሳብ ያደርገናል።አሁን በሀገራችን አብዛኛው ሰው የተካነው ኪስን የመተንተን እውቀት ትምህርት ቤት ገብቶ ከመማር የመጣ አይደለም። ለኪስ የምንሰጠውን ጊዜ እና ያገባኛል ባይነት በጣም ጥቂቱን እንኳን ወሳኝ ለሆነው ፖለቲካዊ ሁነቶቻችንን ለመከታተል ብናውለው ብዙ ነገራችን ይቀየር ነበር።

እንደሚታወቀው አወዛጋቢው መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን ለማስተዳደር የወጣው ሕግ የሲቪክ ማህበራት በግንዛቤ ማስጨበጥና ዲሞክራታይዜሽን

ሥራ ላይ የነበራቸውን አስተዋፅኦ አዳክሞታል። በአሁኑ ሰዓት ያሉ የሲቪክ ማህበራት እንድም መንግስት ራሱ እንደፈለገ የሚዘውራቸው አለያም መንግስት እንዳይከፋባቸው በከፍተኛ ጥንቃቄ የሚሰሩ ናቸውና ከነሱ ብዙ መጠበቅ አይቻልም። በመሆኑም ይህን ስራ ለመስራት በተሻለሁኔታ መስራት የሚችሉት የፖለቲካ ፓርቲዎች ናቸው።

የገዢውም ሆነ ተቃዋሚ ፓርቲዎች አባላትን ሲመለምሉ የአባላቱን ቁጥር ከማሳደጉ ጎንለጎን የአባላቶቻቸውን ፖለቲካዊ ንቃት ማሳደግ ይጠበቅባቸዋል። ሁሉም አባል አንድ አይነትፖለቲካዊ ንቃት ደረጃ ሊኖረው ስለማይችል ሁሉንም በወል አባላት ብሎ ከመፈረጅ ይልቅ ንቃታቸውን ባገናዘበ መልኩ ደረጃ ተሰቶአቸው ክፍተት ያለበት ክፍተቱን የሚሞላበትን ሁኔታ መመቻቸት ይኖርባቸዋል።

በዚ በኩል ደርግ የተሻለ የአባላት አመላመል ስርአት ነበረው። ሁሉም አባላት እኩል ደረጃ አልነበራቸውም። እንደ ንቃታቸው እና የተመለመሉበት ጊዜ ርዝመት «ታሳቢ»፣ «እጩ»፣ እና «ሙሉ አባል» በመባል ይከፋፈሉ ነበር። አሁን ወዳለው ልምድ ስንመጣ ምን አይተውና ፈልገው አባል እንደሆኑ እንኳን የማያውቁ፣ አለአማወቃቸው ደግሞ ግድ የማይሰጣቸው አባላትን ሰብስቦ ይሄን ያህል ሚሊዮን አባላት አሉን ማለቱ ብቻ እንደ ትልቅ ግብ እየተቆጠረ ያለበት ነገር ይታያል። አባላቱንም በጾታ፣ በሊግ፣ በዘር፣ በእድሜ፣ የታገለ እና ያልታገለ በማለት ካልሆነ ፖለቲካዊ ንቃትን በተመለከተ ሲከፋፈሉ አያጋጥምም። ይህ እውነታ በተቃዋሚ ፓርዎችም የሚስተዋል ነገር ነው። በዚህ መንገድ የተሰበሰቡ አባላት ለፓርትውም ቢሆን አይበጅም። ነገሩ ክር ስቶስን ሳያውቁ ሲከተሉ እንደነበሩት እአላፍ ህዝቦች በቁርጥ ቀን የገቡበት ሲጠፉ ይችላል፤ ምክንያቱም ዕናት የሚመጣው ከዕውቀት ነውና።

6.2 ስደት በየዘመኑ እና በየፈርጁ

ዜግነት በውልደት ወይም በህግ የሚገኝና ሰዎችን ከአንድ ሃገር (በህግ ከሆነ ደግሞ ከአንድም በላይ) ጋር የሚያስተሳስር ገመድ ነው። በህግ የሚገኘው የተሻለ ነገር ፍለጋ እናት ካልሆነች ሃገር ጋር በእትብት ሳይሆን በህግ፣ ከአንጀት ሳይሆን ካንገት የሚደረግ ህብረት ነው። በውልደት የሚገኘው

ደግሞ በእውነት ከወለደች፣ ጠረን መአዛዋን ከምናውቀው፣ ከምንናፍቀው ሃገራችን ጋር የምንቆራኝበት መስህቡ ሃያል የሆነ፤ ልርሳህ ቢሉት የማይረሳ ሁለንተናዊ መጋመድ ነው። ይህን ትስስር ዶ/ር በድሉ ዋቅጅራ በለዛም ብዕራቸው «ሃገር ማለት ልጄ» በሚለው ግጥማቸው ገልፀውታል። ከእናት ሃገር ጋር ያለው ቁርኝት ማገር አውራጁ፣ እስር ትብትቡ ብዙ ነው። እግር ከሃገር ቢወጣ እንኳን ልብን ወደኋላ የሚስበው ተቆጥሮ አያልቅም። ከሃገር የሚያስወጣው የድሎት ናፍቆት ቢረካም የማይረካ አንድ ስሜት አለ። ይህ አለመርካት ከእናት ሃገር ጋር ያለው ትስስር የነፍስ ለመሆኑ ምስክር ነው። የተሰደደሁሉ ያጣው ያልተሰደደን ሁሉ የምናገኘው ነገር አለ ማለት ነው።

ከዚህ በተቃራኒዉ በአሁኑ ጊዜ ስደት መፍትሄ ሆኗል። አብዛኛው የሃገራችን ሰው እንደ ጥንት እስራኤላዊያን ከግብፅ-ከነአን ጉዞ በጅምላ ከሃገሩ ለቆ ወደ የትኛውም የአለም ዳርቻ ቢነጉድ ደስ የሚለው ነው። መንግስትም በተለይ ‹ልማታዊ ነኝ፣ ፓርቲየም አውራ ነው› ካለ ወዲህ ያነውረኛል ብሎ ያሰበውን ሰው ቢሰደድለት አይጠላም። የድሮ ወዳጆቹ እነ ተስፋዬ ገ/አብ እንደሚሉት መንግስት መኖራቸው ምቾት የማይሰጠውን ሰዎች ስደታቸውን ያመቻቻል፤ ትንሽ ሸኝቶ ከሃገር ድንበር መውጣታቸውንም አረጋግጦ የሚመለስ ቡድን ሊመድብ ሁሉ ይችላል። በውጤቱም የተሰደደብን ነገር በዝቶ ጎዶሎአችንን አስፍቶታል።

ስደተኛ ቃጋይ

የአድል ነገር ሆኖ በሃገራችን ወደ መንበረ ስልጣን የሚመጡ ወገኖች እነሱ ማለት ኢትዮጵያ፣ ኢትዮጵያ ማለት ዙፋናቸዉ ይመስላቸዋል። ፊውዳሎቹ እንደውም በሃገር በህገ-መንግስት ላይም ይህንኑ ያሰፍራሉ። ሁለቱም የአፄ ኃ/ሥላሴ ህገ-መንግስቶች (1931 እና 1955) የሃገሪቱ መሬት፣ ውሃ፣ ህዝብ ሁሉ የንጉሰ-ነገስቱ ነው ሲል ያስቀምጣል። በህገ-መንግስት ለማስቀመጥ ወቅቱ አልፈቅድ ያላቸው ደግሞ በተግባር ያሳዩታል። ስህተታቸውን የነቀፈ፣ አስተዳደራቸውን ያጣጣለ ከሃገሩም ጋር እንደተጣላ ይቆጠራል። ፀረ-ህዝብ ተብሎ በአብዮት ጥበቃ እየተዳፋ እስርቤት የሚገባው መንገድላይ የጥይት እራት ካሆነ ነው።

ትንሽ ብልጣብልጦቹ ደግሞ ሌላ መላ አላቸው። ንጉሱ በህገ-መንግስት ያስቀመጡትን የሃገር ባለቤትነት በትናንሽ ህጎች ቀይረው አእላፍ «ምስክሮች» (እያለቀሱም ቢሆን) አሰልፈው በጠላቶቻቸው ላይ የልባቸውን ይሰራሉ። ሬሳያለ፣ ጥይት ያልጮኸበት በቀል ይበቀላሉ። ሃገር ማለት እነሱ መሆናቸውን በአንድም በሌላ ያስመሰክራሉ። «ከእኛ የተጋፋ እንብዛም አይፋፋ» እያሉ ህይወቱ እስኪያስጠላዉ ድረስ የባለጋራቸውን መከራ ያከብዳሉ። ከነሱ የተጋፋ በሃገሩ ላይ ትምህርቱም፣ ንግዱም፣ ስራውም በግራ የመቱት ይሆንበትና መጨረሻው ስደት፣ ማከተሚው በሰው ሃገር መቅበዝበዝ ይሆናል። በሃገራቸው መናገር ያልቻሉትን ተሰደው መናገር፣ ስለወገኖቻቸው እዝተ መጮህ! ምን ዋጋ አለው ምን ድምፃቸው ከብራቅ ቢበረታ አትላንቲክን አቋርጦ፣ ባህረ ኤርትራን ተሻግሮ አዲስ አበባ ላይ መፈየድ የቻለው ነገር የለም። ስምንት አመት በምድረ በዳ እንደጮኸው መጥምቁ ዮሐንስ የጨኸታቸውን ብርታት የሚመጥን ውጤት አልመጣም። ሆኖም ስለ አየናሳሌም ዝም አልልም እንዳለዉ የእግዚአብሄር ሰው ስለሃገራቸው ዝም ማለት አልተቻላቸውም። የመንግስት ባለስልጣናት ይሰበሰቡበታል በተባለው ቦታ ሁሉ ያጠመደ አያጣቸውም።

መንግስት ጨኸታቸውን ከቁብ ቆጥሮ የመሰለውን ከማድረግ ባይቆጠብም የባለስለጣናቱን ኮቴ እየተከተሉ በባእድ ፊት ማሳጣታቸው አላስቆጣውም ማለት ግን አይደለም። በአንዳንዶቹ ላይ የሰነዘረው የሽብርተኝነት ክስም የቁጣውን መንደድ ያሳያል። ሲያሰኘውም ‹ውሾች ይጮሃሉ ግመሎቹም ይሄዳሉ›ን ይተርትባቸዋል። እነሱም ከመንግስት የሆነ ምንም በጎ ነገር ያለ አይመስላቸውም። የሚሰራ የሚናገረው ሁሉ አይጥማቸውም። የሚፈልጉት የኢህአዴግን ከስልጣን መዝገብ መሰረዝ ብቻ ነው። እሾህ ቆንጥሩን ረግጦ፣ ሚዳገደሉን ገስግሶ የመጣው ኢህአዴግ ደግሞ ገና ሃገሪቱን ለሃምሳ አመት ለመምራት የልማታዊ መንግስትነትን ካፖርት ደርቧል። ሃሳቡ ሩቅ ነው። ነገሩ ነገሩ ሁሉ ዘላለማዊነትን ታሳቢ ያደረገ እየሆነ መጥቷል። አልተገናኙትም ነው ነገሩ። ተቀራርቦ መነጋገር የለም። እንደ እኛ ቋንቋው የተደባለቀበት፣ ‹መደማመጥ ለምኔ?› ያለ ህዝብ ይኖር ይሆን?

ስደተኛ ፓርቲ

የሃገራችን መሪዎች ከቀይ-ሽብር እስከ ፀረ-ሽብር ስሙን እያበዙ ተቀናቃኞቻቸውን የሚያሳድዱበት ዘይቤ ቤቶችን እረኛ እንደሌለው ከብት በአለም ዳርቻ እንዲበተኑ አድርጓል:: ቀይ-ሽብር ሃገሪቱን ያለርህራሄ የቀጠቀጠ የፈሪ በትር ነበር:: ለሃገር ብዙ መስራት የሚችለውን የተማረ ሃይል ሙትና ስደተኛ አድርጎ አልፏል:: በለስ ቀንቶት ከሞት ያመለጠው የሚወዳትን ሃገሩን ደመነፍስ አምጥቶ ባለስልጣን ላደረጋቸው ምንዝር ወታደሮች ጥሎ ተሰደደ:: አብዛኛው ሰው ሃገሩን ከለቀቀ በኋላ የኢትዮጵያን ፖለቲካ ትራጄዲ ድጋሚ ላለማየት የግል ህዎቱን መምራትን መርጧል::

በሌላ በኩል ስለሃገራቸው በተገቢው መንገድ አለመሄድ፣ በፍጥነት አለመራመድ የሚቃትቱ የቀይሽብር ትራፊዎች ተሰደውም ቢሆን ማደራጀት መደራጀታቸው አልቀረም:: ሃገራቸው ያልተሳካላቸውን አንባገነን አስተዳደርን የመዋጋት ስራ በስደት በስደተኛ ፓርቲ ጥላ ስር ተሰባስበው እየሞከሩት ነው::

የእድሜ ባለፀጋዉ ኦነግም ለኢህአፓ ያልተሰጠው ከኢህአዴግ ጋር የሽግግር መንግስት የመመስረቱ ታሪዊ ስራአካል የመሆንን እድል አግኝቶ ነበር - መጨረሻዉ ባያምርም:: ነፃ በማውጣቱ ትግል ተሳታፊ እንደነበረ የሚናገረው ኦነግም ግብግቡን ተቀበለ:: ህብረት አንድነቱ ግን አልሰነበተም:: የኦነግ ድል ባልሆነ ሁኔታ የተጀመረው አብሮነት አከተመ:: መንግስት ለዋነኞቹ የኦነግ ባለስልጣናት ቪዛ መትቶ ስደቱን ካቆሙበት እንዲቀጥሉ ሆነ:: ስልጣን መጋራቱ ያልተሳካለት ኦነግ የስደት ዘመኑ በመሰነጣጠቅ የሞላ ነበር:: ከተሰነጠቁት ውስጥ ለዘመናት ያቀነቀኑለትን የኦሮሞ ብሄርተኝነት በህብረ-ብሄራዊ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነት የተኩ አሉበት::

ከስደተኛ ፓርቲዎች መሃከል የሆነው ኦነግ ለኦሮሞ ህዝብ ቆሚያለሁ ኦሮሚያን ከኢትዮጵያ ካልገነጠልኩም ለኦሮሞ ህዝብ መልካም አይሆንም ብሎ ብዙ ዘመናትን በትግል ቢያሳልፍም ቆምኩለት ላለው የኦሮሞ ህዝብ ግን ምንም ሲፈይድ አልታየም፤እንደውም በስሙ ጦስ ሃገርቤት ያሉ እስርቤቶች በኦሮሞ ተወላጆች እንዲሞሉ ሆነ እንጂ::

ስደተኛ ጋዜጠኛ

ኪነት እና መገናኛ ብዙሃን ከኢህአዴግ በፊት ሃገራችንን ለገዙ ነገስታትም ሆነ ሚሊሻዎች ወንበራቸውን በፕሮፖጋንዳ ማገር የሚያጠብቁላቸው ታማኞቻቸዉ ነበሩ:: በሙዚቃ ዳንሱ፣ በራዲዮ ቴሌቭዥኑ ካላሞካሿቸዉ እድሜአቸዉ የሚረዝም፣ ስልጣናቸዉ የሚዳብር አይመስላቸዉም:: ያንን ሁሉ «በል» እስኪሉት የሚጠብቅ ባታሊዮን ጦር አሰልፈውም ሚዲያው ሁሉ የመንግስታቸውን «ዕድት» ካልዘከረ ብርድብርድ ይላቸዋል:: በመሆኑም አርቲስት ጋዜጠኛውን ሳይጠሩት አቤት ባይ የፕሮፖጋንዳ ነጋሪት አድርገውት ኖረዋል::

የበፊቶቹ ገዥዎች ልባቸው እና አፋቸው አንድ ነበር:: ምንም አይነት ገለልተኛ መገናኛብዙሃን መኖር እንደሌለበት ያምኑ ነበር:: ይህንንም በአንደበታቸውም በህጋቸውም ያንፀባርቁት ነበር:: ይህን የተላለፈ ጋዜጠኛም ሆነ ከያኒ የድሙት አፍንጫ እንዳሸተተችዋ አይጥ ይቆጠራል:: የደፈረ እንግዲህ የሚጠብቀውን እያወቀ የወደደውን ያደርጋል::

ትችት የማይወዱት ቅድመ-ኢህአዴግ ገዥዎች መመስገን ካለባቸው የሚመሰገኑት ለማንም ለምንም ብለው የማያምኑበትን የነፃመገናኛ ብዙሃን ህልውና በህግ አለመፍቀዳቸው ነው:: ብልጣብልጡ ኢህአዴግ ግን እንዲህ አይደለም:: ግንባሩ ሌላ ሆዱ ሌላ፣ የሚያወራው ሌላ የሚሰራው ሌላ፣ ህጉ ሌላ ተግባሩ ሌላ:: ኢህአዴግ ገብስ አይደለም ቶሎ የሚያዉቁት:: ይልቅስ እንደ ስንዴ ብዙ መፈተግ ይፈልጋል ውስጡን ለመረዳት:: አስራስባት አመት ለመጋደሉ ምክንያት ያደረገዉ የነፃነት እጦት ሚዛናዊ መረጃ የመስጠትንና የማግኘትን ነፃነት እንደሚጨምር «ለነፃ አውጭው» ኢህአዴግ አይጠፋውም:: በነፃነት የመናገር እና የመፃፍን መብት ህገ-መንግስታዊ መብት ለማድረግ በፈጠነው ፍጥነትም አይታማም:: «የማያዛልቅ ማህበር በጠጅ ይጀመራል» እንደሚባለው የመፃፍ መብቱ በዝቶ ወደ አላስፈላጊ አቅጣጫ ሄዶ ችግራችን ያልሆነውን ጉዳይ ስለነካ የደረሱ ልጆች ያላቸውን ወላጆች የተቃውሞ ሰልፍ እስከማድረግ አድርሶ ነበር::

አሁንስ? መፃፍ የሚያሳቅቅ ነገር ነው:: ከባድ የሚባለው የወንጀል አንቀፅ የሚጠቀስበት በጋዜጠኛ ላይ ነው:: በየሳምንቱ በፍርድቤት በጎ ስም ከሌለው የፍትህ ስርአት ጋር በላልበልሃ የሚገጥመዉ፣ ከማእከላዊ እስከ ቃሊቲ

ቂሊንጦ በማይመች ሁኔታ መሚታጎረዉ ጋዘጠኛ ነዉ። ተመልሶ የማይገኝን የጉብዝና ወራት በእስርቤት ማሳለፍም ይኖራል። ድርስ እርጉዝ ሴት ጋዜጠኛ ከሆነች እስርቤት የማትወልድበት ዋስትና የላትም።

መንግስት ጋዜጠኞችን የሚያይበትን አይን አስፈሪነት የተረዳሁት አቶ መለስ በአንድ የፓርላማ ውሎዋቸው ‹የሶሪያን መተላለቅ ሲዘግብ የነበ ጋዜጠኛ በሚሳኤል ተመታ ሲሉኝ ደስ ነዉ ያለኝ› ባሉ ጊዜ ነበር። ከተማን ለማፈራረስ የተሰራ ሚሳኤል በአንድ ሰብአዊ ፍጡር ላይ ሲወርድ እንዴት ደስ ይላል? የአምባገነንነትን ገበና ሊያጋልጥ የመጣ ጋዜጠኛ ላይ ከሆነ የሆነው አምባገነኖችን ያስደስታል ማለት ነው። ይህ ንግግር አግሪ መንገዱን አንባገነንነት ምን ያህል ጨካኝ ማንነት እንዳለው ያሳያል።

በዛሬዋ ኢትዮጵያ ጋዜጠኛዉ ቀርቶ በነፃ ጋዜጦች ላይ የሚፅፍ ሰዉ ዛሬ ፒያሳ መዋሉ ነገ በስደት ኬንያ ወይ ዩጋንዳ ላለመገኘቱ ማረጋገጫ አይደለም። አንዳንዴም የመንግስት ቁጣ በጋዜጠኞቹ ላይ ሲበረታ «ጋጡወጥ»ን የመሰሉ ስድቦችን ያለ ይሉኝታ ይወረዉራል። ይሄን ሁሉ ከጋዜጠኝነት ጋር የሚመጣ ፈተና መቋቋም ያልቻሉ የፋጫቸው መዳረሻ ስደት ነዉ። ተሰዶ በድህረ ገጽ ላይ መፃፍ። በስደት አለም ሆነውም ቢሆን ከመንግስት የሽብርተኝነት ጥርጣሬና ክስ የማያመልጡ አሉ። የሽብርተኝነቱ ቀላጤ ከተፃፈባቸው በኋላ ደግሞ ሃገራቸው መመለስ የማይታሰብ ነው። ሃገራቸው ብዙ እንዲሰሩላት የምትሻቸዉ ባለብሩህ አእምሮ ፀሃፊ እና ንታኞች እነሱም በሃገራቸው መኖር እየፈለጉ በሰው ሃገር ይቃትታሉ። «ሽብርተኝነታቸውን» የሚያውቀው መንግስት ደግሞ ትልቅ ጠላት አባሯልና ማገዳቸው አይታየውም፣ ጥቅማቸው አያንጓውም።

ስደተኛ መገናኛብዙሃን

አሁን አሁን ብዙሃኑ ስደተኛ ስደተኛ ጋዜጠኞችን አሰባስቦ ስደተኛ ቴሌቭዥንና ሬዲዮ ያቋቁቁማል። እነዚህ መገናኛ ብዙሃን የብሶት መተንፈሻ ናቸውና ዕንፈኝነት አላጣቸውም። መንግስት እነሱን በሽብርተኝነት ሲከስ እነሱ ደግሞ በበኩላቸው ሀጥያት መተላለፉን ያጎላሉ። የመንግስትም ሆነ የዳያስፖራው ዕንፈኝነት ለዚች ለሲ፲፲ ለረዘመባት ሃገር ንጋት አይሆንም። ስደተኞቹ ምናልባትም ብዙ ሳይተርፋቸው ገንዘባቸውን አዋጥተው፣ ጊዜ ጉልበታቸውን ሰውተው በአንድ ወገን ፕሮፖጋንዳ ለሚደነቁረው ወገናቸው

አማራጭ የመረጃ ምንጭ ለማቅረብ ሚያደርጉት ጥረት አስመስጋኝ ነው። መንግስት ደግሞ ይህን አይወድም። ስልጣን ደጉ ሁሉን በእጁ አድርጎለታልና ከነሱ የሚነሳ መረጃ ወደ ህዝብ ጆሮ እንዳይደርስ ያደርጋል። ይህ ለምን እንደሆነ የተጠየቁት የወቅቱ የኮሚኒኬሽን ሚኒስትር አቶ በረከት መልሳቸው «አላስፈላጊ የመሰለንን መረጃ ጃም ማድረግ አንዱ ስራችን ነው» የሚል ነበር። አመዛዝኖ መፍረድ ለሚችል ህዝብ እውነት ያሉትን መረጃ ማቅረብና ሃሰት ያሉትን ውድቅ እንዲሆን ማድረግ እንጂ ማፈኑ የሚያዋጣ አማራጭ አይደለም።

የመንግስት ድክመት እኔ ብቻ ላውራ፣ የእኔ ብቻ ይደመጥ ማለት ሲሆን ተሰዳጅ መገናኛ ብዙሃን ደግሞ ከሃገር ቤት ሚዲያዎች በተቃራኒ ጥግ የቆሙ የመስላልሉ። መንግስትን ሁሌ መልካም የማይሰራ፣ የጥፋት መልእክተኛ አድርጎ ከማቅረብ ጥቂት ቢሆኑም መንግስት ያደረጋቸውን በጎነቶች፣ ባይሰካም የጀመራቸውን ጅማሮዎች ቢያንስ እውቅና ሰጥቶ ድክመቱ ቢወሳ ተሻይ ነው። ጥግ የያዘው የዲያስፖራ ፖለቲካ ልሳን የሆነውን ስደተኛ መገናኛ ብዙሃን መወድስ የሚወደው ኢህአዴግ አጥፍቶው ልጥፉ የሚለውም ለዚሁ ነው።

ስደተኛ ምሁር

ዘመናዊ ትምህርትን ከረፈደ የጀመረችዉ ሃገራችን የከፍተኛ ምሁራኗ (ከሁለተኛዲግሪ በላይ) ቁጥር እምብዛም ነው። በተለይ ኢህአዴግ መጥቶ የእልህ በሚመስል ሁኔታ ሁሉን ባለዲግሪ የሚያደርግ የትምህርት ከባቢ ከመፍጠሩ በፊት ሃገራችን ብቃታቸው አስተማማኝ ቁጥራቸው መለስተኛ የሆኑ ምሁራን ባለቤት ነበረች። ኢህአዴግ ወደስልጣን ሲመጣ እነዚህን ምሁራን በደግ አይን አልተመለከታቸውም። ይልቁንም በራሱ የስልጣን ዘመን የተማሩ «ምሁራን»ን አሰኘውና በርቀቱም ቢሆን ዲጋፊ እና አባላቱን አስተማረ። ከአርባ በላይ ቁጥር ያላቸውን እውቀት ክልምድ ያሰናሰሉ ቀደምት ምሁራን ማን መዘኗቸው እንደሆነ ባይታወቅም ብቃት የላቸውም በሚል የማይመስል ምክንያት ሲያባርር ምንም ሳይመስለው ነው። የምክንያቱን ግራነት የምናውቀው ምሁራኑ "በ»ነፃአዉጭዎቹ» ከተባረሩ ረዥርም በማይባል ጊዜ ዉስጥ ለማስተማር ቀርቶ ለመማርም እንደልብ ዘው በማይባልባቸው የአሜሪካ ዩኒቨርሲቲዎች በአስተማሪነት በመቀጠራቸው ነው። ይህ በጅምላ

ምሁራንን መግፋት በአስገራሚነቱ የሚጠጋጋው ባኖርም ሃገራችን ከበፊትም ለምሁራን የምትመች አልነበረችም:: እነ ገርማሜ ንዋይን የመሰለ ለሃገሩ ቀናኢ ምሁር ለገመድ ጽባ የምትል ነች ኢትዮጵያችን!

አሁንም በዚች ሃገር የተማረ ሰው በተማረው ትምህርት አገሩን ለማገልገል ተረጋግቶ የሚቀመጥባት ሳትሆን በተገኘው አጋጣሚ ለመሰደድ የሚቁነጠነጥባት ምድር ነች:: ዲግሪ የደራረበው ዜጋ ከስራ ፈቱ እኩል የጉልበት ስራ ለመስራት እየተሳለ ዲቪ የሚሞላባት ሃገር ነች ኢትዮጵያችን:: ለትምህርት የሄደው ደግሞ መመለሱ አያስተማምንም:: ሳይተርፉት ያስተማረቻቸው ልጆቿ ከተሰደዱ በኋላ የሚያገለግሏት እንደነሱ ውጭ በከተሙ መገናኛብዙሃን አንዳንዴ ብቅ እያሉ ለትቂት ደቂቃ ሙያዊ ማብራሪያ በመስጠት ነው:: ከመንግስት ጋር ከከባቸው የገጠሙቱ ደግሞ ኢንቨስተር ተብለው ሁሉ ይመቻችላቸዋል:: በተረፈ በተማሩት ትምህርት የሃገርን ህማም የሚፈውሱ ፖሊሲዎች በመቅረፀ ስራ መሳተፍ፣ አለመማር ተራራ ያደረገውን የሃገር ችግር በማወቃቸው ጥበብ ደልዳላ ሜዳ አድርጎ የሃገራቸውን ሁለንተናዊ አባባ ጎርባባ ማቅናቱ ላይ ለመሳተፍ ማን በጀ ብሏቸው ይሞክራል? ይሄ በተገላቢጦሹ በጦርሜዳ ድል ሳደረጉ ጀግኖች የሚተው የማይከፋፈል «ስልጣን» ነው:: እንደዚህ ነች ሃገራችን ትክክለኛውን ሰው በተሳሳተ ቦታ በማስቀመጥ የተካነች የጉድ ሃገር!

ስደተኛ ሲኖዶስ

‹እግዚአብሄር በተቀባው ላይ አትነሳ› እያለች፣ የነገስታትን ስዩመ እግዚአብሄርነት እየሰበከች ነገስታቱን ከህዝብ ቁጣና ማጉረምረም ስትታደግ የኖረችው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን አሁን ላይ የጠብና ክርክር መድረክ ሆናለች:: የመሪዎቿ ሁለመና ከአለም ስርአት እምብዛም አይለይም:: ሲኖዶሷ ስደተኛው እና ሀገርቤት ያለው ተብለው ለሁለት ተከፍለው የሚተያዩበት መንገድ፣ የሚነጋገሩበት ሁኔታ የእግዚአብሄርን ቃል የሰሙ፣ መንግስቱንም የሚያገለግሉ አይመስሉም:: ስደተኛውም ሃገርቤት ያለውም ስልጣን ላይ ያሉ ናቸው፤ በያሉበት ያሉትን አብያተክርስቲያናት በበላይነት ይመራሉና:: ስደተኛው ሲኖዶስ መንግስትን አክርሮ የሚቃወመውን ዲያስፖራ ሲመራ የሃገርቤቱ ደግሞ የሃገርቤቱን ምዕመን ከነቅሬታው እየመራ ይገኛል::

ለሁለት የመከፈላቸዉ ምክንያት ከመንግስት ጋር ያላቸውን ቅርበትና እርቀት፣ ተቃውሞና ድጋፍም ይጨምራል:: በስልጣን ላይ ያለው የሃገር ውስጡ ሲኖዶስ የመንግስት ሃይማኖታዊ ክንፍ እስኪመስል ድረስ በአገኘው አጋጣሚ ሁሉ ስለመንግስት ልማታዊ ፖሊሲ መድህንነት ይሰብካል:: ተሰዳጁ ሲኖዶስ ደግሞ መንግስትን በመቃወም ይታወቃል:: መንግስትም ‹ተሰዳጁ ሲኖዶስ ወደ ስልጣን መጣ ማለት ደርግ ተመልሶ መጣ ማለት ነው› ሲል ደርግን በሚያይበት አይኑ ያየዋል:: ሃገርቤት ያለዉ ሲኖዶስ ስደተኛን ሚከስ ሚወቅሰው የደርግ ርዝራዥ በማለት እንጂ የእግዚአብሄርን ቃል በመተላለፍ አይደለም:: የተሰደደው በበኩሉ የሃገርቤቱን የሚዋጋው ልክ እንደ ዲያስፖራ ፖለቲከኞች የውጭ ሃገር የገንዘብ ምንጩን አደርቃለሁ በሚል የኢኮኖሚ ጦር እንጂ እግዚአብሄር ቃል አይደለም:: በመሃከላቸው ስለተፈጠረው አለመግባባት ሲጠየቁ የሚመልሱት በፖለቲከኛ ቃና እንጂ በመንፈሳዊ መምህር ትህትና አይደለም:: ንትርካቸው ከፖለቲከኞቻችን ቢከር እንጂ አይለዝብም::

የፍቅርን አምላክ እናመልካን ብለው ቀሚስ ያስረዘሙ ቀሳውስት ፍቅር ርቋቸዋል:: እናመልከዋን የሚሉት አምላክ ፍቅር ከሌለህ ከንቱነህ ያለውን ቃል ዘንግተው ከንቱ ልፋት ይለፋሉ:: ፍቅር የራቀውን በአለም ኗሪ ፍቅሩን ምክሩን አምላክ እንዲያመጣለት መፀለይ የሚገባቸው አባቶች ከባህር ወዲህና ወዲያ ሆነው ይናቆራሉ፤የነፐ/ሮ ኤፍሬም ይስሃቅን የሽምግልና እርዳታ ሳይፈልጉም አይቀሩም:: መጥኔ ለሃገሬ!

ስደተኛ ነዋይ

በብልጣብልጥነታቸው ከዘመንኞቹ መሪዎች ጋር የሚቀራረቡት አፄ ኃ/ስላሴ ናቸው የሃገርን ገንዘብ ወደውጭ ሃገር የማሸሹን መንግስታዊ ዘረፋ የጀመሩት:: ቀዳሚያቸው አፄ ምኒሊክ ‹ህዝቡ ጫማ ሳያደርግ እኔ ባደርግ ምን ዋጋ አለው› እስከማለት ድረስ በኑሯቸው ከሚመሩት ህዝብ መመሳሰል የሚፈልጉ አስተዋይ መሪ ነበሩ:: ተከታያቸዉ አፄ ኃ/ስላሴ ግን የቅዱስ ጊወርጊስ ቢራ ፋብሪካ፣ የዋቢሸበሌ ሆቴሎች እና የአንበሳ አውቶብስ ባለቤት ነበሩ:: ከእነዚህ አትራፊ ድርጅቶች ሚገኘውን ገንዘብ ደግሞ እንደ ዘመናቸው ባለሃብቶች በማሰሮ ጓሮዋቸው አይቀብሩም - ወደ ስዊዝ ባንክ ያሸሻሉ እንጂ::

ዘሩፍናቸው በባለቀኖቹ ፋኖዎች ሲገለበጥም ያሸሹትን ገንዘብ ወደ ሀገር ካገዘና እንዲገባ ለመስጠት ፈቃደኛ አልነበሩም። በእግራቸው የተተካው ደርግ ከሁሉ አልንሳህ ሲለው በሙስና አይጠረጠርም። ቢቻል ለሃገር ከየትም ብሎ ማምጣት ይከጅለው ይሆና እንጂ ከደሃ ሃገር መቀነት ገንዘብ ለመቆንጠር አይዳዳውም። ይህ በጨካኝ ፊቱ ላይ የተቀመጠ ውበቱ ነው።

የአሁኖቹ ደግሞ የነዋይ ነገር የመነሰሳቸው መጀመሪያ ነው። ‹ብዙ አመት አሸዋ ላይ ተንከባሎ የተዋጋዉ ጎበዝ ስኳር ሲልስ ተያዘ› ብለው የበረሃ ጓዳቸውን ገና ከጠዋቱ ዘብጠያ ያወረዱት በዚሁ በነዋይ ጉዳይ ነው። በማግሻው ሙሰኛና አሁን በታሰሩት መንጋ ባለስልጣናት መሃከል እንደአስፈላጊነቱ ብዙዎች ስኳር በመላስ ተከሰው ሌሎቹን ያጉሩበት ወደ ነበረው ዘብጥያ ወርደዋል።

ሙስናን በተመለከተ በመንግስት የሚወሰደው እርምጃ አንድም የዘገየ ነው ሁለትም ስር ነቀል አይደለም። በመሆኑም ሙስና በሃገራችን የፈጣን ስኬት መንገድ እየተደረገ መጥቷል። በተለይ የመንግስት ባለስልጣናት ገንዘብ በመመዝበር ከሀገር ውጭ በሚገኙ ዘመናዊ ባንኮች እንደሚያከማቹ የሚከስ ፍንጭ የተገኘባቸው አሁን አይደለም። ከስምንት አመት በፊት የመንግስት ዋና ዋና ባለስልጣናትን ጠቅሰው በውጭ ሃገር ገንዘብ ስለማሸሻቸው ማስረጃ አቅርቤ መሞገት እችላለሁ ያሉ አንድ ትውልደ ኢትጵያዊ የህግ ምሁር ተነስተው ነበር። መንግስትም ባይገፋበትም ‹ያለስራዩ ስሜ ጠፋ› ብሎ ግለሰቡን ስም በማጥፋት እከሳለሁ እያለ ነበር። በመጨረሻ የመንግስት ዋና የሆኑት ሰው በምሬት የመንግስት ሌቦች ገንዘብ እንደሚያሸሹ የተናገሩት ነገር የበፊቱን የመንግስት ስሜ ጠፋ ስሞታ እውነተኝነት ጥያቄ ውስጥ ይጥለዋል።

ስደተኛ ቅርስ

በእኛ ጉብዝና ከሚሊዮኖች አመት በፊት አፋር በረሃ ውስጥ እንደቀበርናት የምንኮራባት ሉሲም በስደት ከኖረችበት ባህር ማዶ በ2003 ተመልሳለች። በወቅቱ ኢቲቪ ያቀረባቸው ባለሙያወችም ስፍረን፣ ቆጥረን እሷ መሆኗን አረጋግጠናል ብለዋል። በግሌ ሉሲ ወደ ቱሪስቶች በመሄዷ አልስማማም። ምክንያቱ ደግሞ ቅርሷ ቱሪስቶችን የመሳብ ተፈላጊነቷ ከፍ ያለሆኖ ሳለ ይህን በማይመጥን ሁኔታ የፈላጊ ያለህ እያሉ በአለም ዳርቻ መዞሩ ክብረ-ነክ ነው ብየ ስለማምን ነው። ለማንኛውም በስደት የቆየችው ቅርስ ምን ያህል ኢኮኖሚያዊ እና ባህላዊ ትርፍ እንዳስገኘች የተነገረ ነገር የለም።

እንደሉሲ ለመጎብኘት በመንግስት በኩል የማይላኩ፣ ቆጥረን፣ ለክተን የማንረከባቸው አንድም ለቅኝ ግዛት በመጡ ጉልበተኞች የተዘረፉ ሁለትም በሃገር በቀል ዘራፊዎች ባህር የተሻገሩ ብዙ ስደተኛ ቅርሶች አሉን። ስለሃገራችን ቅርሶች የአውሮፓን ሙዚየሞች ማጣበብ ዳንኤል ክብረት በአይኑ ካየው ተነስቶ ብዙ አስነብቦናል።

ስደተኛ መንፈስ

ከተሰደደብን ዜጋና ቅርስ በተጨማሪ የብዙዎቻችን ያልተሰደደ አካል በመንፈስ ባህር አቋርጦ፣ እውቂያኖስ ተሻግሯል። ያለስደት መፍትሔ ያለ አይመስለኝም። ይድላን አይድላን ሳናውቅ ለመሄድ እግራችን ቁጭ ብሎም ይወዛወዛል። በእቃ መጫኛ ታንከር እንደ ንፍሮ ተከድነው ህይወታቸው ያለፈ ወገኖቻችንን አሳዛኝ ፍጻሜ እየሰማንም ስደተኛው መንፈሳችን መሻቱን አያቆምም።

መኖር ማን ይጠላል ባገሩ…

ፈርጀ ብዙው ስደታችን ምክንያቱ ብዙ ነው። ዋናው ለስደት ክንፍ ማብቀል የሚያስመኙን ግን ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ችግራችን ነው። ባእዳንን በለም መሬታችን አምርተው እንዲያፍሱ የሚጋብዘው መንግስታችን ዜጎቹ ሚሰደዱብትን መንገድ ህጋዊ እንዲያደርጉ ይመክራል እንጂ ለምን እንደሚሰደዱ ምክንያቱን በማሰላሰል መድከም አይፈልግም። የዜጎቹ እንደሞተ ውሻ መንገድ ለመንገድ መጎተትም አንድ ያጎደለው ነገር እንዳለ አያሳየውም። በምትኩ ስደተኞቹን በህጋዊ መንገድ እንዲሰደዱ አጥብቆ ይመክራል እንጂ። ምንም ሆነምን አንድ ሃቅ አለ ሃገራችን በጉያዋ የያዘችው ሃብት አንሶ አይደለም ልጆቿ በአመት አንድ ቀን ዝናብ ወደ ሚዘንብበት በረሃ ለአገልጋይነት የሚሰደዱት። ይልቅስ የስደታችንን ፈርጅ ያበዛው በስልጣን ላይ የሚጨክን መሪ እጦት፣ የሀገርበቀል ፖሊሲአለመኖር እናየመልካም አስተዳደር መጥፋት እንጅ።

6.3 ማስፈር... ማደራጀት... ማፈናቀል

በተፈጥሮ ሃብት መታደሏ፣ የአፍሪካ የውሃ ማማ መባሏ፣ የሚገማሸሩ በርካታ ወንዞች ባለቤት መሆኗ የልመና አቁማዳ ከመዘርጋት ያላዳናት ሃገራችን ከተፈጥሮሃብት እኩል አንዳንዴም በላይ የሃገር በቀል ፖሊሲን እና የሁነኛ መሪን አስፈላጊነት ለማሳየት ጥሩምሳሌ ናት። ከንጉሱ ዘመን ጀምሮ «አማላይ» ፖሊሲዎችን (አብዛኞቹ ከውጭሃገር የተገለበጡ) ከማኅርጎድጎድ በዘና የማታውቀው ሃገራችን የህዝብን ህይወት በተግባር ፈቅ ነቅነቅ ማድረግ እንደተሳናት ዘመናት ነጎዱ፤ መሪዎች ተፈራረቁ። ቁጭብላ ያዋለደቻቸው ሃገራት እራስ ሲሆኑ ጂራት ሆና የማየትን አሳዛኝ ዕዋ እየተጎነጨች እንዳለች አለች። እንደጥንቱ ገናናነቱ፣ እውቂያናስ አቋርጦ ማስተዳደሩ ቢቀር እንኳን በልቶ ማደር ብርቅ ባይሆን መልካም ነበር።

ይህ ሳይሆን ሲቀር ደግሞ የርሃብ ጥማቱን አስከፊነት ለመቀነስ መንበረስልጣኑን የያዙ አካላት እንደየጊዜው ተጨባጭ ሁኔታ መፍትሄ የመሰላቸውን ያደርጋሉ፤ ምንም እንኳን የእነሱ ስልጣን ላይ መውጣት ማለትም አንዱ የችግሩ መነሾ መሆኑን የማወቅ ልዕልና ላይ ባይደርሱም። ባስ ሲልም መሪዎቹ ገበና የከተቱ እየመሰላቸው የተራቡ ሰዎችን ዞር ወዳለ ቦታ ማጎርን የሚመርጡበት አጋጣሚም አለ። በየአመቱ ረሃብተኛን ከመደበቅ ረሃብን የሚያስወግድ መላ ማለት ወይ ደግሞ መላ ለሚያመጣ ቦታውን መልቀቅን ግን አስበውት የሚያውቁ አይመስልም። በእግሩ የተተኩትን ቀዳሚያቸውን ህዝብ በማስራብ ሲወቅሱ የነበሩ በቀን ሶስትጊዜ እናበላለን ባዮችም ተግባራዊነቱ እንደማውራቱ አልቀለላቸውም።

ማስፈር ያስገደብ

የጊዜያዊ አስተዳዳሪነቱን ካባ ህገ-መንግስት በማርቀቅና ምርጫ ቢጤ በማድረግ ለማውለቅ የቸኮለውን የኮሎኔል መንግስቱ ኃ/ማርያም አስተዳደር ረሃብ የሚባል እንቅፋት እንደ ገጠመው ታሪክ ይዘክራል። በወቅቱ የረሃቡ ስፋትና አስቃቂነት ችላ የሚሉት አይነት ባለመሆኑ መፍትሄ ይሆናል ተብሎ በታሰበው ነገር ዙሪያ መረባረቡ ተመራጭ ሆኖ ተገኝቶ ነበር። በሰአቱ መፍትሄ ይሆናሉ ከተባሉት መንገዶች አንዱ ከሰጋሾች እርጥባን አፈላልጎ ድርቁ በጣም ለጎዳቸው ወገኖች አፋጣኝ የነፍስ አድን እህል አቅርቦት ማዳረስ

ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በአንፃራዊነት በተሻለ ሁኔታ ያሉትን በተደጋጋሚ በድርቅ ከሚጠቃው ቀያቸው አንስቶ ወደ ለምለም ቦታዎች ማስፈር ነበር። ሁለተኛው መፍትሄ የመንደር ምስረታንም ያካተተ ነበር። ለሰፈራው የተመረጡ ቦታዎች ከደቡብ የሃገሪቱ ክፍል ጉራፈርዳ (በድሮዉ አጠራር ከፋ ክፍለሃገር የሚገኝ)፣ በሰሜን መተማ (ጎንደር) እና፣ መተከል፣ በጊ (በድሮው አስተዳደራዊ አከላለል የጎጃም ክፍለሃገር አካል የነበረ አሁን በቤንሻንጉል ክልል የተካተቱ ቦታዎች) ነበሩ። በሰፈራ ፕሮግራሙ ወደ 1.5 ሚሊዮን የሚጠጉ ዜጎች በድርቅ ከተጠቁት ወሎ እና ትግራይ አካባቢዎች ተነስተው ወደእነዚህ ቦታዎች እንዲሰፍሩ ተደርጓል። ለሰፈራ የተመረጡት ቦታዎች ለም እስከሆኑ ድረስ በመላ ሃገሪቱ ያምንም ገደብ መሆኑን ልብ ይሉዋል፤ ይህ ደግሞ የኢትዮጵያዊነትን ገመድ የሚያጠብቅ እንደነበር መገመት ይቻላል።

የሰፈራ መከራ

እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በ1977 የተጀመረዉ የሰፈራ እና የመንደር ምስረታ ፕሮግራም አተገባበር በእንከን የተሞላ ነበር። ከመጀመሪያዉ የማስፈሩ ፕሮግራም የሰፋሪዎቹን ፍላጎት ያማከለ ስላልነበር ማምረት የሚችል መሬት እያላቸው፣ የጎላ የምግብ እህል እጥረት ሳይገጥማቸዉም «ተነሱ ብናል ተነሱ» ተብለው የተጓጓዙም ነበሩበት። በተጨማሪ ወደ ለም ቦታዎች የማስፈሩ ዋና አላማ ቀያቸው ምርት የነፈጋቸውን ዜጎች የተሻለ ምርት የመስጠት አቅም ወዳላቸው የሃገሪቱ ቦታዎች ሄደው እንዲያመርቱ ማስቻል ሆኖ ሳለ፣ እንኳን ማምረት በእግራቸው መራመድ የማይችሉ ወገኖችን እህል ውሃ በማቅረብ ፋንታ በመኪናም ሆነ በአውሮፕላን እየታጨቁ እንዲጓጓዙ በመገደዳቸው መንገድ ላይ ህይወታቸው የሚያልፍም ነበሩ። ከለመዱት ቀየ መነሳቱም በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ማህበራዊ መስተጋብሩ ጥብቅ በሆነበት ባህል ለሚኖር ሰው የስነልቦና ችግር ማስከተሉ አልቀረም። ወደ ሰፈራ ጣቢያዎቹ ሲደርሱም የደረሰ ይድረስ የተሰሩት ጎጆዎች ምቹ አልነበሩም አልፎ አልፎም ቃጠሎ ይከሰት ነበር። በአስቂኝ ሁኔታ በአውሮፕላን ተሳፍረው ስለማያውቁ ጉዞው ምን እንደሚመስል ለማየት የተጓጓዙ ግለሰቦችም እንደነበሩና*ሌላም ሌላም የሰፈራው እውነታዎችን የሀይን ምስክሩ የ»ነበር» መፅሃፍ ደራሲ ዘነበ ፈለቀ (በብዕር ስሙ ገ/ሥፕ ተሚኔ) በውብ ቋንቋ ገልፆታል።

በኮሎኔል ብርሃኑ ባይህ እና በሻምበል ለገሰ ስፋው አጋፋሪነት የተከናወነዉ የደርግ መንግስት የሰፈራ ፕሮግራም ያመጣው በጎም ሆነ መጥፎ ተፅኖ (Impact Assesment) በሳይንሳዊ መንገድ እና በገለልተኛ ወገን ስላልተጠና አሉታዊና አዎንታዊ ጎኑን አወዳድሮ በርግጠኝነት መናገር አይቻልም። የሆነ ሆኖ ሰፈራው በድርቅ ለተጎዱ ወገኖች መጠነኛ በጎ ተፅዕኖ እንዳለው መካድ አይቻልም።

ጉዞ ወደ ምግብ ዋስና

የኮሎኔልመንግስቱ አስተዳደር የሰራውን ስርቶ ከስልጣን ከተሰናበተ በኋላ የመጣው የኢህአዴግ መንግስትም ገና ደርግን በመጣሉ ሀሴት ውስጥ እያለ ህዝቡን ቢያንስ በቀን ሶስት ጊዜ እመግባለሁ ቢልም ወደተግባሩ ሲመጣ በተራቡት ዜጎች ቁጥር ላይ መከራከሩ ላይ በረታ እንጂ ረሃብን ከሃገር ማጥፋቱ ዳገት ሆኖበታል። የሆነው ሆኖ እሱም እንደ ቀደምቶቹ የተለያዩ ፖሊሲዎችንና ስትራቴጂዎችን ከማውጣት አልቦዘነም። የምግብ ዋስትናን ለማረጋገጥ ያግዛል ተብሎ በተቀረፀው መረሃ-ግብር ስር የሴፍቲኔት ፕሮግራም፣ በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ ሰፈራን ማካሄድን እና ምርታማነትን መጨመር የሚሉትን ፕሮግራሞች ነድፎ ለተግባራዊነታቸው እየሰራሁ ነው ሲል ኖሯል። በመረሃ-ግብሩ ስር ካሉት ፕሮግራሞች አንዱ የሆነው የሴፍቲ ኔት ፕሮግራም ዝናብ ቢዘንብም ባይዘንብም እርዳታ የሚያስፈልጋቸውን ወገኖች ከለጋሾች በተገኘ ምፅዋት እህል ቀምሰው የሚያድሩበትን መንገድ ያመቻቻል። በፈቃደኝነት ላይ ተመሰረተ የሰፈራ ፕሮግራሙም የደርግን የግዳጅ ሰፈራ ስህተቶች ያረመ ሲሆን ሰፈራው የሚካሄደው በክልል ውስጥ ብቻ መሆኑ ሃገራዊ ትስስርን ከመፍጠር እና በቂ የመስፈሪያ ቦታዎችን ከማግኘት አንፃር የራሱ ዉሱንነቶች ይኖሩታል። የግብርና ምርታማነትን ለመጨመር የሚደረገው ጥረትም የግብርና ኤክስቴንሽን ሰራተኞችን አሰልጥኖ በሃገሪቱ ገጠራማ ቦታዎች በማሰማራት ለአርሶአደሩ ሙያዊ ድጋፍ እንዲሰጡ ማድረግን፣ እንደ ማዳበሪያ፣ ምርጥዘር እና ሌሎች የግብርና ግብአቶች አቅርቦት ማሟላትንም ይጨምራል። ከዚህ ሁሉ በኋላም የበሬ ግንባር በምታክል መሬት ላይ «ተአምር» የሚሰሩ አርሶ አደሮችን የማብዛት አላማ ያለው ነው።

የሆነው ሆኖ የምግብ ዋስትናው ፕሮግራም ስሙን ገቢራዊ ለማድረግ ብዙየሚቀረው እንደሆነ በገጠር እና በከተማ እየታየ ያለው የምግብ እህል እጥረት፣ ከአመት አመት መቀነስን ያላሳየው የተረጂ ህዝብ ቁጥር እና ሌሎች ተዛማጅ እውነታዎች ምስክሮች ናቸው። በሌላ በኩል መረሃ-ግብሩን የነደፈው እና እየሰራበት ያለው የሃገራችን መንግስት የምግብ ዋስትናን ከማረጋገጥ አንፃር አመርቂ ውጤት እንዳስመዘገበ ሲናገር በኩራት ነው፣ ስኬቱንም የሚያሳየውም በሪቫን ያሸበረቁ «ሚሊየነር» ሞዴል አርሶ አደሮችን በመሸለም ነው። ተሸላሚ አርሶአደሮቹ አሉኝ የሚሉት የጥሬ ገንዘብም ሆነ የንብረት መጠን አይን ከሚያየዉ ገፅታቸዉ ጋር አይገጥምም።

ሦስቱ ምክሮች

በተከታታይ በተደረጉ ሃገራዊ ምርጫዎች አሸናፊነቱን እያወጀ ከገዥነት መንበር ያልጠፋዉ ኢህአዴግ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ደግሞ በገዥ ፓርቲነቱ ላይ አውራነትንም ጨምሯል። የአውራነቱን ሃሳብ ይፋ ከማድረጉ በፊት ወደ አውራነቱ የሚያደርሰውን ጉዞ የጀመረው ከ 1997 አገራዊ ምርጫ ማግስት ባደረገው አባላትን የማብዛት ስራ እንቅስቃሴ ነው። እንቅስቃሴው ተከታታይ ስልጠናዎችን በመስጠት ተጀምሮ በማቅረብት እና በማደራጀት ያደገና ከፍተኛ ትኩረት የተሰጠው ስራ ነው።

አስፈላጊው ስልጠና የተሰጣቸው የህብረተሰብ ክፍሎች በእድሜ፣ በፆታ፣ በመኖሪያስፍራ (በሴል) እንዲራጁ ከተደረገ በኋላ «ንጉስ ለወደደው» የሚገባውን ሁሉ ለማድረግ እየተሞከረ ነው። የትምህርትም ሆነ የስራ እድሎች የሚሰጡትም በቅድሚያ ለአባላት መሆኑንም አዋሳ ላይ በተደረገዉ የፓርቲው ሰባተኛ መደበኛ ጉባኤ ላይ በሲቀመንበሩ ማካይነት ይፋ ተደረገ። መደራጀትም ብቸኛው መፍትሄ ሆነ። የመደራጀትን መፍትሄነት አፅኖት ለመስጠት ሟቹ ጠቅላይሚኒስትር አቶ መለስ ዜናዊ በአንድ ወቅት ወጣቶችን ሰብስበው ሲያወያዩ ፊታቸው የተኮለኮሉትን እና እሳቸው አንድ ቃል በተነፈሱ ቁጥር ያጨበጭቡ የነበሩትን ወጣቶች ሶስት ምክር ምክር ልምክራችሁ አሉና «አንደኛ ተደራጁ፣ ሁለተኛ ተደራጁ፣ ሶስተኛ ተደራጁ» ሲሉ ነበር የመደራጀትን የማይተካ ሚና ያስረዱት። በዚህ መልኩ የማደራጀቱ እና የመደራጀቱ ስራ በሰፊው ተገፋበት። መደራጀቱ ለሚደራጁት በከተማ የስራና የትምህርት እድልን የሚያስገኝ ሲሆን በገጠር ደግሞ የተለያዩ የግብርና

ግብአቶችን ለማግኘት አስፈላጊ ቅድመ ሁኔታ ነው፤ ለአደራጆቹ ደግሞ እያንዳንዷን ኮሽታ ለመቆጣጠር ሳይረዳ አልቀረም።

ህገወጦችን ማፈናቀል?

በአንድ በኩል ዜጎችን የማደራጀቱን ስራ አጥብቆ የያዘዉ መንግስት በሌላ በኩል ድንበር ዘለዉ ጫና የሚያቃጥሉ፣ ያለክልላቸዉ ሄደዉ የእነሱ ያልሆነን አካባቢ መንግስታዊ መዋቅር የሚቆጣጠሩ ህገወጦች ያላቸውን ዜጎች ወደ «ሃገራቸው» እንዲመለሱ ማድረጉን የጀመረው ከጠቅላይሚኒስትር መለስ ሞት ትቂት ቀደም ብሎነበር። ሚኒቹ ጠቅላይ ሚኒስትርም የእርምጃውን ትክክለኛነት ማስረዳቱን ሳያቋርጡ ነበር ለሞት የዳረጋቸው የጤና እክል የገጠማቸው። ከእሳቸው ሞት በኋላም ቢሆን ማፈናቀሉ ተጠናክሮ ቀጥሏል፤ የተቀየረ ነገር ቢኖር ለመፈናቀሉ በምክንያትነት የቀረበው ነገር ነው። በአቶ መለስ አንደበት የጥፋተኝነቱ ድርሻ ሙሉበሙሉ የተሰጠዉ ለተፈኛቃዮቹ ነበር። ዋል አደር ተብሎ ደግሞ መፈናቀሉን ያመጣው የበታች ሹማምንት ግብታዊነት ነው ተባለ።

«ሃገሬ ክልሌ»

የማፈናቀሉ ፖሊሲ ዋነኛ ተጠቂ የሆኑት የአማራ ብሄር ተወላጆች መፈናቀል የተጀመረው እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በ2003 በደቡብ ብሄር ብሄረሰቦች ክልል ልዩስሙ «ጉራፈርዳ» በተባለው ወረዳ ነበር። የአማራ ብሄር ተወላጆች ወደጉራፈርዳ ጉዞ አሀዱ የተባለዉ ከላይ እንደተጠቀሰዉ በደርግ መንግስት የሰፈራ ፕሮግራም ጉራፈርዳ ለመንደር ምስረታው ከተመረጡ ቦታዎች አንዱ በመሆኑ ነበር። ሰፋሪዎቹ ወደ ጉራፈርዳም ሆነ ወደሌሎቹ ባቢያዎች ሲጓጓዙ እንደ ግኡዝ እቃ በመኪና አጭቆ ከመላክ ባለፈ ፈቃዳቸውን እንኳን የጠየቃቸው አልነበረም። ይህ የሚያሳየው ደግሞ ሰፋሪዎቹ በሚሰፍሩባቸው ቦታዎች ለመገኘታቸው በራሳቸው ያደረጉት አንዳች አስተዋፅኦ እንዳልነበረ ነው። በኢህአዴግ መንግስት የሚወቀሱበትን የጉራፍርዳን መንግስታዊ መዋቅር የመቆጣጠር «ወንጀልም» በቦታው ረጅም ጊዜ በመኖራቸው፣ ከምንም በላይ ደግሞ ኢትዮጵያዊ በመሆናቸው ያገኙት የዜግነት መብት እንጂ ጥፋትም አልነበረም።

በርግጥ ከደርግ መውደቅ በኋላ ሃገሪቱ ዘርን ማዕከል ያደረገ ፌደራላዊ ስርአትን በመከተሏ ክልላዊነት አፅዕኖት እየተሰጠው ቢመጣም የፈተኞቹን ዋኖቻቸውን ፍለጋ ከክልላቸዉ (አማራ ክልል) ወደ ሰፋሪዎቹ የሄዱ አይጠፉም። ይሄም በህገ-መንግስቱ በተሰጠ በሃገሪቱ የትኛውም ቦታ ተዘዋውሮ የመስራት መብት የተደገፈ ህጋዊ አካሄድ ነው። በተጨማሪም በ2001 ዓም በአካባቢው አዲስ ወረዳ ሲመሰረት አካባቢውን ለማልማት የሚፈልግ ዜጋ ሁሉ ወደ አካባቢው ቢመጣ ወረዳው በደስታ የሚቀበል መሆኑን በይፋ በመግለፅ ባደረገው ግብዣ መሰረት በርከት ያሉ ዜጎች ከአማራ ክልል ወደ ጉራፍረዳ አቅንተዉ፣ የአዲሱ ወረዳ አስተዳደርም ህጋዊ ቦታ እንደሰጣቸዉ ተፈናቃቹ ጠያቂ ሲያገኙ የሚገልፁት ሃቅ ነዉ። ይሄ ሁሉ ምክንያታዊነት እና ህጋዊነት ግን «ወደ ሃገራችሁ ሂዱ» ከሚለዉ ፍርደ ገምድል የሹማምንት ቀጭን ትዕዛዝ እና የመፈናቀል እንግት ሊያድናቸዉ አልቻለም።

የመፈናቀል ክስተቱ አንድ ግልፅ የሚያደርገዉ ነገር ቢኖር አንድ ሰው ሀገሩ ያለ እንዲመስለውና በሃገር ላይ ሲኖሩ የሚሰማዉ ሁለንተናዊ የመረጋጋት እና የመተማመን ስሜት እንዲሰማው እትብቱ በተቀበረበት አካባቢ ማደግ፣ መኖር እና እዛው ማርጀት አለበት ማለት ነዉ። ሀገሬ ክልሌ ማለት ይሄ ነው!

የመሸኛው መፈክር

መፈናቀል ምን አይነት ህመም እንደሚኖረው ለማወቅ የግድ መፈናቀል ላያስፈልግ ይችላል። ቤት አልባ በበዛበት ዘመን ቤት ለመቀየር ስናስብ እንኳን እቃችንን ማጓጓዙ፣ አዲስ አካባቢን መላመዱ የሚያስከትልብንን ምቾት የሌለዉ ስሜት ማሰቡ የሚሄዱበትን እንኳን ሳያዉቁ የተፈናቀሉ ወገኖቻችን ፈተና ክብደት እንድንገምት ይረዳናል። ተፈናቃዮቹ ልጅ ውላጅ ካላቸው ደግሞ ችግሩ ይብሳል። መፈናቀሉን አስመልክቶ በ2002 በአሜሪካ ድምፅ ራዲዮ (VOA) አየር ላይ በዋለ ፕሮግራም በወላጆቹ መፈናቀል ምክንያት ትምህርቱን ለማቋረጥ የተገደደ የስድስተኛ ክፍል ተማሪ የሚሰማውን እንዲናገር ጋዜጠኛ እስክንድር ፍሬዉ ጋብዞት ነበር። ህፃኑ የተገኘው አዲስ አበባ በሚገኘዉ የመኢአድ ቢሮ ተጠልሎ ነበር፤ባለበት ሆኖ ግን የሚያሳስበዉ የትምህርቱ መቋረጥ እንደ ነበር የተናገረው ህፃን

ወደፊት በሚኖርበት ሌላ ሃገር (የት እንደሆነ ባይታወቅም)ትምህርቱን መቀጠል መቻሉ እንደሚያስደስተው እና መሸኛም እንደተሰጠው ወረቀቱን አውጥቶ ለእስክንድር ሲያሳየው በመሸኛው ወረቀት መጨረሻላይ የተፃፈው መፈክር እንዲህ ይላል «አንድም ህፃን ከትምህርት ገበታው አይስተጓጎልም!» በመሸኛዉ ላይ የተፃፈዉ ለምን አልተተገበረም? ካልተተገበረ ደግሞ ለምን ይፃፋል? ብሎ ለመጠየቅ የሚሰማ፣ ለምቶም የሚመልስ አካል ያስፈልጋል!

ክሩ እንዳይበጠስ መቋጠሪያው ምን?

የፌደራሊዝም ሃገራዊ አወቃቀር አንዱ በጎ ያልሆነ ጎን አገራዊነትን ችላ አስብሎ ክልላዊነትን የሚያጎላ መሆኑ ነው:: እንደ ኢትዮጵያ የክልል አከላለሉ በዋናነት ዘርን ያማከለ ከሆነ ደግሞ ችግሩ ይጎላል:: ሃገር በዚህ ሁኔታ ላይ ስትሆን ደግሞ የፌደራሊዝም አወቃቀሩን ሁኔታ መለስ ብሎ መከለስ ቢቻል ተመራጭ ይሆናል:: እንደ ኢህአዴግ አይነት አቋምን የመቀየር ነገር ሲነሳ «በመቃብሬ ላይ» ማለት ለሚቀናው መንግስት ከሆነ ደግሞ የራሱን መንገድ ተጠቅሞ ህዝባዊ ትስስርሽን ማጠናከር እንጅ «ያለቦታው ተገኘ» የተባለን ሁሉ በአውቶብስ እየሞሉ «ወደሃገሩ» መመለሱ ለህዝብም ለመንግስትም አይበጅም::

ኢህአዴግ መልካም የመሰለውን ነገር አበክሮ መያዝ ጠንካራ ጎኑ ነው:: የብሄር ብሄረሰቦች ቀንን ለማክበር የሚሰጠው ከፍተኛ ዝግጅትም ፓርቲው በአሉ ሃገራዊ ትስስርን የፈጥርልኛል ብሎ ስላሰበ መሆኑን በሚቆጣጠራቸዉ መገናኛብዙሃን ከሚያስተላልፋቸዉ ፕሮግራሞች ይዘት ማወቅ ይቻላል:: እራሱ የብሄር ሄረሰቦችን ቀን ማክበሩ የተጀመረበትን ጊዜ ስናጤንም ገኘሮው ፓርቲ የህብረ-ብሄራዊነትን አስፈላጊነት በተገነዘበበት እና ነገሩን በተመለከተም የአቋም ለውጥ ያደረገበት የምርጫ 1997 ማግስት ነበር:: በተመሳሳይ የባንዲራ ቀንን የማክበሩ ጉዳይም ከደርግ ውድቀት በኋላ እየተቀዛቀዘ የመጣውን ኢትጵያዊ ብሄረተኝነትን ከተዳፈነበት እንደገና የማንቀሳቀሱ አካል ነው::

የፈቃድ ዘመን መቼ?

የዚህ መጣጥፍ ርዕስ የተደረጉት ማስፈር፣ ማደራጀት እና ማፈናቀል የሚሉት ድርጊቶች በአንዷ ሃገራችን ላይ በሁለት የተለያዩ መንግስታት

(ደርግ እና ኢህአዴግ) የተደረጉ ክስተቶች ናቸው:: መንግስቶቹ የተለያዩ ቢሆኑም የሚያመሳስሏቸው ነገሮች አሉ:: እርግጥ ነው ኢህአዴግ ራሱን ዲሞክራት አድርጎ ስለሚወስድ ከደርግ ጋር ሲያመሳስሉትም ሲያወዳድሩትም እንደማይወድ ይታወቃል:: ሆኖም ልዩነት ቢኖርም አንድነትም አለና ማወዳደር ሲያስፈልግ ማወዳደራችን ግድ ነው::

ደርግ በግዳጅ ያደርገዉ የነበረዉን ስፈራ ባለሳምንቱ ኢህአዴግ የሰፋሪወቹን ፈቃድ በመጠየቅ የደርግን ስህተት ማረሙ ሁልጊዜ በህዝብ ስምምነት የተመከዘ ስራ የሚሰራ ፓርቲ አያደርገውም:: የደርግን አስገዳጅነት ኢህአዴግም ዜጎችን በፓርቲው ስር ለማደራጀቱ ስራ ሲጠቀምበት እናያለን፤ ኢህአዴግን መደገፍ ህልውና እንጂ የምርጫጉዳይ አለመሆኑንም ሲናገር እንሰማለን:: ማስፈሩ በግድዳጅ፣ ማደራጀቱ በትዕዛዝ፣ ማፈናቀሉ በጉልበት በሚካሄድባት ሀገራችን መቸይሆን ሁሉን ነገር በፈቃድ ማደረግ የሚሆንላት?

ደግ ያልተመሰሰት ደጉ ባላገር!

የሃገራችንን ረዥም ታሪካዊ ዘመን የሚሸፍነው የፊውዳላዊው ስርአት መንግስታዊ አስተዳደር ለብዙሃኑ ለፍቶ አዳሪ ገበሬ የፍዳ ዘመን ነበር:: «ባላገር የሚበላው ቢያጣ የሚከፍለው አያጣም» እየተባለ ነገስታቱ ይቀማጠሉበት ዘንድ ድሃው አርሶ አደር በግብር እና እጅመንሻ ስም ከጉድለቱ ብቻ ሳይሆን ከባዶ ኪሱም ገንዘብ «እንዲወልድ» ይገደድ ነበር:: ፍትህ ለደሃው ገበሬ በጣም ሩቅ ነበረች:: ተበድሎም ማር ቂቤውን ጭኖ በግፈኛ ጌቶቹ ፊት ተምበርክኮ በደሎቹን ይቅርታ ይጠይቅ ነበር:: በመሆኑም «ባላገር ከሶ ይክሳል መልሶ» እተባለ ይተረት ነበር::

የነገስታቱ እና ጭፍሮቻቸው ልጆች ከሃገር ውስጥ የቤተ-ክህነትም ሆነ ዘመናዊ ትምህርት እስከ ባህር ማዶ እያካለሉ ሲማሩ የሰፊው ገበሬ ልጅ አባቱ ሲደክም ወይ ሲሞት ጌቶቹ ጉልበት ገንዘቡን የሚበዘብዙት እንዳያጡ በአባቱ እግር እንዲተካ ይሆን ነበር:: ይህ የሆነው ለብዙ ዘመን ነው:: በትክክል ርዝመቱን ለመረዳት ከሃገራችን ረዥም እድሜ ላይ ወደ እኛ ዘመን ያሉትን ሃምሳ አመት የማይሞሉ ጊዜያትን መቀነስ ነው::

የተቀነሱት ዘመናትም ለፈረደበት ደሃ ገበሬ ከቀደመው ይሻላሉ ተብሎ እንጂ ችግሮቹ ተወግደዋል ማለት አይደለም:: የፊውዳሉ ስርአት ካከተመ በኋላ

ወደ ስልጣን መጥቶ መሬት ላራሹ አደረግኩ ያለው ደርግ ሰፊው የሀገራችን ገበሬ ቢያንስ ያመረተውን ለጌታ አስረክቦ፣ መሬቱን በጌቶቹ ተነጥቆ ባደ አጁን ከመቆዘም ታድጎታል እንጂ የአርሶ አደሩን ጥያቄ በአጥጋቢ ሁኔታ አልመለሰም።

በእርስ በእርስ ጦርነት ሲወዛገብ የኖረው ደርግ ስልጣን ሲለቅ በእግሩ የተተካው ኢህአዴግ ደግሞ ‹ዋና ጉዳዩ የአርሶ አደሩን ችግር መፍታት ነው› ይላል። ሌት ተቀን ሚያስጨንቀኝ የአርሶ አደሩን ህይወት የመቀየሩ ስራ ነው የሚለው ኢህአዴግ በተለይ ከ1997 ምርጫ በፊት መንግስትነቱ ለገጠርም ለከተማም መሆኑን እንደመዘንጋት አድርጎት ነበር። ኢህአዴግ ከአርሶ አደሩ ጋር ያለውን የወዳጅነት ጥብቀት ከድሮ መሆኑን «በጫካ ሳለን በሻካራ እጁ አቅፎ ደግፎ ለዚህ ያበቃን አርሶ አደሩ ነው» ሲሉ ነበር አቶ መለስ በአንድ ወቅት የተናገሩት። በትጥቅ ትግሉ ወቅት የነበረውን የአርሶአደሩን ሁለንተናዊ ድጋፍ አቶ አስገደ ገ/ስላሴን የመሰሉ የህወሃት አንጋፋ ታጋዮችም ደጋግመው የሚያነሱት ጉዳይ ነው።

በረራ ወደ ዋግህምራ!

ኢህአዴግ ወረታ አዋቂነቱን ያስመሰከረው ወደስልጣን በመጣበት ማግስት አቶ መለስን ጨምሮ ታላላቅ ባለስልጣናት ወደ ዋግህምራ እና ወደሌሎች የአማራ ክልል ገጠራማ ቦታዎች ባደረጉት የሄሊኮፕተር በረራ እና ከህዝቡ ጋር ውይይት ነበር። አቶ መለስ በሞቱ ሰሞን ይህን ውይይት ደጋግመን እንድናይ ሲባትል የነበረው ኢቲቪ አቶ መለስ በትግሉ ወቅት የአማራ ክልል ህዝብ ያደረገውን አስተዋፅኦ ሲናገሩ አስደምጦናል። እርግጥ ነው ኢቲቪ ይህን ፊልም ከተገቢው በላይ ሲደጋግም የነበረው የሚቱን ጠቅላይሚኒስትር ትህትና ክዙፋን በኂላም በዋሻ ውስጥ ከተራው ህዝብ ጋር በድንጋይ ላይ ተቀምጦ እስከማውራት እንደሚደርስ ለማሳየት ነበር። የኢቲቪ አላማ ምንም ይሁን የባለስልጣኖቹ በረራ ግን የአካባቢው ህዝብ ለኢህአዴግ ስኬት ያበረከተውን አስተዋፅኦ እና የኢህአዴግን የውለታ ባለእዳነትን የሚቃለል ሩጫ ያሳያል። ውለታ ማወቅ መልካም ቢሆንም ዘላቂ ካልሆነ ግን ወደ አስመሳይነት ማድላቱ አይቀርም።

እልፍነት በማን ላይ?

ኢህአዴግ አውርቶ የማይጠግብለት የትጥቅ ትግል የተጀመረው ትግራይን ነፃ ለማውጣት ታስቦ በትግራይ ምድር ላይ ቢሆንም ሰፊዋን ሃገር ለማስተዳደር ምኞት እና ተስፋው የመጣው ግን የአማራ ክልልን መርገጥ ከጀመረ በኂላ ነበር። የዘገየው የኢህአዴግ ድል የፈጠነው ጎንደርን እና ጎጃምን ሲቆጣጠር ነበር። አህአዴግ ጎጃም እና ጎንደርን ከረገጠ በኂላ ከደርግ ጋር የተዋጋው ሁለት አመት አይሞላም። የአዲስ አበባን መንገድ አሻግሮ ማየት የተጀመረውም ጉና ተራራ ከታለፈ በኂላ ነበር። ኢህአዴግ ደብረታቦር ሲደርስ እንጦጦ እንደደረሰ ነበር የቆጠረው። »ዛሬ ደብረታቦር ነገ አዲስአበባ» ብሎ የዘፈነውም ደብረታቦር ለአዲስ አበባ እንደ ውሃ መንገድ ቅርብ ስለነበረች አልነበረም የአማራን ህዝብ ምገንተኝነት ማግኘቱ ድሉን ቅርብ እንደሚያደርገው በማሰብ እንጂ። «እልፍ ሆነናል» የተዘመረውም እልፉን የአማራን ህዝብ አጋርነት በመተማማን ነበር።

እናት ባዳ ሆነች!

በትጥቅ ትግሉ ወቅት ከነበረው ህብረት አንፃር ኢህአዴግ የአማራን እና የትግራይን ህዝብ ድህነት አሳምሮ ያውቀዋል። ኢህአዴግ «የነፍጠኛው ስርዓት» እያለ በሚጠራው ዘመንም ቢሆን ሰፊው የአማራ ህዝብ እንደ ሌላው የኢትዮጵያ ህዝብ በአስከፊ ድህነት እንደኖረ ለማንም ግልፅ ነው። ከዚህ ጋር በማይገጥም ሁኔታ ከኢህአዴግ ዋና ባለስልጣን እስከ ዝቅተኛው ካድሬ ድረስ አማራው ባለፈው የፊውዳል ስርአት ተጠቃሚ እንደነበር ይደሰኩራል። ይሄ በተለይ በትግሉ ወቅት የአማራን ህዝብ ድህነት እስከንዳው ገብቶ ባየው ኢህአዴግ አፍ ሲወራ ግራ ያጋባል፤ እናት ባዳ ሆነች ያስብላል። ኢህአዴግ እንደሚወራው አማራው ባለፈው ስርአት የበላይነቱ ከተረጋገጠለት ለምን ብሎ ይሆን ልጁን እየገበረ ኢህአዴግ አዲስ አበባ ገብቶ «ያሳለፈለትን» ስርአት ባፍጢሙ እንዲደፋው ያገዘው።

ወርቅ ሳበደረ ጠጠር?

ከደደቢት አዲስ አበባ የነበረው የኢህአዴግ የባተሌነት ዘመን ባበቃበት ማግስት ነበር ኢህአዴግ በአይኑ ያየውን የአማራ ህዝብን ጉስቁልና በሌለ የበላይነት ተክዩ ማውራት ጀመረው። ትምክህተኝነትን ከአማራነት ጋር የሚመጣ

ቅጥያ ያደረገው። ለበሄር ብሔረሰቦች መብት ተቆርቋሪነቱን የሚያጎላውም አማራን በትምክህተኝነት በመፈረጅ ነበር። ይሄ አይነቱ የአፍ ፕሮፖጋንዳ በተግባር መደገፉም አልቀረም። ከበደኖ እስከ አርባጉጉ ድረስ የተደረገው ጥፋት የዚህ በቅጡ ሳይታሰበበት የተለፈፈው ፕሮፖጋንዳ ውጤት ነበረ። ደግነቱ ሃገሩ ኢትዮጵያ ነውና ነገሩ እንደአጀማመሩ አልቀጠለም።

ኢህአዴግ በስልጣኑ መባቻ የተፈጠሩትን ዘርን ማዕከል ያደረጉ ግጭቶች የዘር ፖለቲካን በማጦዝ ስህተት ላይ የተመረኮዙ መሆናቸውንና ነገሩ ለራሱም ስልጣን የማይበጅ መሆኑን ዘግይቶም ቢሆን በመረዳቱ ያለፈውን ስርዐት ሲከስበት የነበረውን ኢትዮጵያዊነትን የማጉላት ስራ ተያይዞታል። ልማታዊ ነኝካለ ወዲህ ደግሞ ሁሉን ነገር ትቶ ልማት ብቻ እንዲታሰብ ይወተውት ይዟል።

የልማታዊነት ተቃርኖ

ልማታዊነቱ አርሶ አደሩ ላይ ትኩረት እንዲያደርግ እንዳደረገው የሚናገረው ኢህአዴግ ዋና ሰው አቶ መለስ በመንግስታቸው የማይስተሰረይ ሃጢያት ማለት ልማቱን የሚያደናቅፍ ስራ መስራት እደሆነ አበክረው ይናገሩ ነበር። «ልማቱ ለአንድ ደቂቃ አይደናቀፍም» ሲሉም ያክሉ ነበር። ከዚህ በተቃራኒው በደቡብ ክልል ጉራፈርዳ አካባቢ ጦም አዳሪውን መሬት ያለሙ አርሶ አደሮችን «ሞፈር ዘመት» የሚል ስም ተጨምሮላቸው ጉልበታቸውን አፍስሰው ካለሙት መሬት ላይ በሚያሳዝን ሁኔታ እንዲፈለናቀሉ ተደርጓ። ስለዚሁ ሲጠየቁም አቶ መለስ ድርጊቱ ትክክል ነው እንደማለት የሚቃጣው ሙግት ነበር በፓርላማ ያደረጉት። ልማት ልማት በሚለው አንደበታቸው ከተወለደበት ሰፈር ርቆ የሄደሰው የሚያለማው ልማት በአፍንጫችን ይውጣ እንደማለት ‹ጉራፈርዳ ጎጃምን ጎጃምን ሸተተ› አሉ እንጅ ልማቱ አልታያቸውም። ራቅ ብሎ ሄዶ ማልማት የተፈቀደው ለህንድ ኩባንያዎች ብቻ ይሆን? ወይስ አበባ እያመረቱ ለባላንታይንስ ቀን የሚያደርሱ ፈረንጅ አልሚዎች ይሆኑ ለኢህአዲግ ትርጉም ሰጭ ልማታዊያን?

አመት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ ተመሳሳይ ነገር እንደተከሰተ የሚታወቅ ነው። «ልማታዊነቱ» እስከ ካምፕዴቪድ ያስጠራው መንግስት ደሃ ገበሬዎችን ለእድገት ደፋቀና ከሚሉበት እያፈሰ በሽንጣም አውቶብስ ወደ «ሃገራቸው»

ማመላለሱን ተያያዘው። ጠያቂ ሲበዛበት ደግሞ ‹እኔ አይደለሁም መሬት መቸብቸብ የለመዱ ምንዝሮች ናቸው ቀይዋጋቸውን ያገኛሉ› ሲል ፎከረ። የጉራፈርዳወቹ ጉዳይ ‹ውሾን ያነሳ ውሻ ይሆን› ተብሎ የአእላፍ ነፍሳት ጉዳይ እንደቀላል ነገር በዝምታ የታለፈ ሲሆን የቤኒሻንጉሎቹ ጉዳይ በተሻለ ትኩረት ተሰጥቶት ቢያንስ ሰዎቹ ወደነበሩበት እንዲመለሱ ተደርጓል፣ ጥፋቱን ያደረሱ መሬት ነጋዴ የበታች ባለስልጣናትም ይጠየቃሉ ተብሎ የነበረ ቢሆንም አንዳቸውም ምንም ሳይደረጉ ተለባብሶ ቀረ። አርሶ አደሮቹን ወደ ቀያቸው የመመለሱ ስራም ቅንነት የጎደለው፣ ከልብ ያልተያዘ፣ እንደው ጥያቄ ስለበዛ ብቻ የጨኸቱ ብርታት ለስልጣንም ጥሩ አይለም ተብሎ በሚመስል ሁኔታ የግብርይውጣ የተደረገ እንደሆነ ያስታውቃል።

የመልስ ጉዞው ጥቅም ለማን?

ሰመጉ እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በግንቦት 2005 ባወጣው ሪፖርት ከመፈናቀሉ ተመላሽ የሆኑ ዜጎች የባሰ እንግልት እንደጠበቃቸው ይገልፃል። ወደ ቀያቸው ተመለሱ የተባሉት ዜጎች ንብረታቸውን እንዳላገኙ፣ ገሚሶቹ መሬታቸው ጌቶቻቸውን ባሙኑ ምንዝሮች እንደተነጠቀ እንደቀረ፣ መሬታቸውን ያገኙት ደግሞ ንብረታቸው ተዘርፎ ባዶ እጃቸውን በመሆናቸው እንደ ዘር፣ ማዳበሪያ አይነት የምርት ግብአቶችን ለመግኘት እንዳልቻሉ፣ በብድር ለመውሰድ ሲጠይቁ ብሄራቸው እየተጠቀሰ አገልግሎቱ እንደማይገባቸው ተነግሯቸው እንደሚመለሱ፣ ገፋ ሲልም ድብደባ እና እስራት እንደሚደርስባቸው ቦታው ድረስ ባለሙያዎችን አሰማርቶ መረጃ ያጠናቀረው ሰመጉ በሪፖርቱ ያትታል። የደረሰባቸውን እንግልት ሁሉ በተለይ ለውጭ ሚዲያ መናገር ቅጣት ያስጨምራል ይላል ሪፖርቱ።

በተመላሽ ተፈናቃዮቹ ላይ የደረሰውን ሁሉ ላጤነ በዜጎቹ መመለስ ይበልጥ የተጠቀመው መንግስት መሆኑን መረዳት ይቻላል። ምክንያቱም በወቅቱ የዜጎቹ መፈናቀል በመንግስት ላይ ያስነሳው የተጋጋለ ጉርምርምታ ቀዝቀዝ ያለው ዜጎቹ ወደቀያቸው የመመለሳቸው ዜና ሲሰማ ነበር። የመንግስት ያለወትሮው ጥፋተኛነኝ ማለትም ይህንኑ ትርፍ ከማሰብ ይመስላል።

መተከል፡ የመንታ እናት

እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ሃገራት መንግስት በተቀየረ ቁጥር የሀገሪቱን ሁለመና እንደ ገና እንደ አዲስ የመስራቱ ነገር የተለመደ ነው። ኢህአዴግም ደርግን ሲተካ ‹የምከተለው ፌደራላዊ መርህን ነው› በማለቱ ቀድሞ የነበረውን አስተዳዳራዊ አከላለል እግር በራስ አድርጎ ቋንቋን መሰረት ያደረገ አስተዳደራዊ ክልሎች መመስረቱ የሚታወቅ ነው። መተከልን ጨምሮ በአሁኑ ቤኒሻንጉል ክልል ስር የተካለሉ ጥቂት ግዛቶች በደርግ ዘመን በጎጃም ክፍለ ሀገር ውስጥ ነበሩ። መንግስት ተቀየረ እንጅ ሀገር ሀገር ነውና ነዋሪዎቹ ተወልደው ባደጉበት ሃገር ኑሯቸውን ቀጠሉ። ከዚህ የተለየ ማድረግ የሚችሉት ነገርም አልነበረም።

በዚህ ሁኔታ ያሉ ህዝቦችን ነው እንግዲህ ‹ሃገራችሁ አይደለም› ተብለው ወደ «ሃገራቸው» እንዲሄዱ የተደረገው። የነገሩ አግባብ አለመሆን ግልፅ ነገር በመሆኑ ኢህአዴግ እንኳን ያለወትሮው ጥፋቱን ወደዝቅተኛ አመራሩ ቢያላክክም ጥፋት እንደሰራ አምኗል።

የእርምጃው ነገር

ኢህአዴግ ከልቡ የያዘው ነገር ያስታውቃል። ከልቡ ጥፋተኛ ነው ብሎ ያሰበውን አካልም የሚቀጣበት መንገድ የሚታወቅ ነው። አስርም አይረካም። ፍርድ እንኳን እስከሚሰጥ አላስችል ስለሚለው «የጥፋተኞቹን» በደል ለማጉላት በዶክመንተሪ ፊልም የተደገፈ «የበደላቸውን» ጥግ የሚያሳይ ፕሮፖጋንዳ ይሰራል። በጥብቅ ባመረረባቸው ላይ ደግሞ ጠያቂ ወዳጅ ዘመድ ባጠገባቸው ዝር እንዳይል ደርጋል፣ ሃብት ንብረት ያግዳል ሌላም ሌላም !

ዜጎቹን በማፈናቀላቸው ጥፋተኛ ናቸው ያላቸውን የበታች ሹማምንት ላይ ግን ጥፋቱን የሚመጥን እርምጃ ሲወሰድ አልታየም። በርግጥ የተፈናቃዮቹን ጉዳት መንግስት ነገሬ እንዳላለው በስአቱ ያስታውቅ ነበር። እርምጃው ይወሰዳል የተባለበት ሁኔታም በወቅቱም ከልብ አይመስልም ነበር። ነገር ግን ጠ/ሚኒስትሩ ስለተናገሩት ቃል ሲሉ እንኳን ለተፈናቃዮቹ አፋጣኝ መፍትሄ አጥፊ ለተባሉት ደግሞ የእርምት እርምጃ ይወሰዳሉ ተብሎ ሲጠበቅ በየጊዜው ማስቀየሻ ዜማ የማያጣው መንግስታችን እነ አቶ መላኩ ፋንታን በሙስና ጠረጠርኩ ብሎ አሰረና የተንከራታቾቹ ዜጎች እንግልት **እንዲረሳ አደረገ።**

በቅርቡ ደግሞ ዜጎቹን አፈናቅለዋል በተባሉ ሃያስድስት የበታች ሹማምንትን ላይ ክስ መሰረትኩ ሲል ቢሰነብትም ምን እንደተፈረደባቸው ግልፅ ሳይደረግ ተድበስብሶ ቀርቷል። ይባስ ብሎ የጉራፈርዳዎቹን ተፈናቃዮች ያፈናቀሉት ሹማምንት ዝም ከመባል አልፈው ሹመት ሽልማቱ ተንጎድጉዶላቸዋል። ይህ ለምን ሆነ ሲባል መንግስት ጉዳዩን ለይምሰል ያውም ለአንድቀን የፓርላማ ውሎ ፍጆታ በአፉ ከመናገር ባለፈ ከልቡ ነገሬ ብሎ እንዳልያዘው ያሳብቃል።

6.4 አባይ ወንዛ ወንዙ!

መነሻውን ከሰሜኑ የሃገራችን ክፍል አድርጎ በተራራማው ምድር ሸንጡን አስረዝሞ ሲገማሸር ለኖረው አባይ ምንም ሳይጠቅመን ስንዘፍን ስንቀኝለት ኖረናል። የሃገሩን ለም አፈር ከእፍታው እየጠራረገ ወደ ግብፅ የሚጋድፈው አባይ ለሱዳንም ሲሳይ ነው። ሁለቱ ሃገራት የሃገሩን አፈር እያራቆተ ወፍሮ የሚያደርስላቸውን ይህን ወንዝ የሚነካ በሁለት አይናቸው እንደመጣ ይቆጥሩታል። ከኢትዮጵያ እንደሚፈልቅ እንኳን ዘንግተው የወንዙን ሁለመና ለራሳቸው ለማድረግ እንደ ልጅ በሰው ገንዘብ ሲያለቅሱ ኖረዋል። ሃገራችን ጠንክራ ማየትንም አይሹም። የማያበጁትን እየደገፉ፣ የሚወጉትን እያስታጠቁ ሰላሟን እንዲደፈርስ እና እነሱው ባመጡት መዘዝ በተለኮሰ ጦርነት ስትለበለብ እያራቆታት ስላለው አባይ ማሰቢያ ፋታ ነስተዋት ኖረዋል። አባይም በዘመን ሁሉ ሳያሰልስ ለም አፈሯን እየጠረገ ለጠላቶቿ ያቀብላል።

የሚበሉት ውሃ የሚጠጡት ውሃ!

ረዥም ዘመን በሃገራችን ለም አፈር ምድረበዳቸውን ሲለመልሙ ሃገራት ሱዳን እና ግብፅ አባይን እንደ ግል ሃብታቸው ይቆጥሩታል። የአባይ ምንጭ የሆነችው ኢትዮጵያ ድርሻዋ ለእነሱ ሃሩራማ ምድር እራት ከመብራት ማቅረብ ብቻ እንደሆነ ያስባሉ። በመሆኑም ከጥንት የራሳቸው ነገስታት እስከ ነጭ ቅኝ ገዥዎቻቸው መንበረስልጣን የያዙሁሉ ኢትዮጵያን ያለማዳከም የአባይ ባለቤትነትን ዋስትና የሚያገኙበት ሌላ መንገድ አይታያቸውም። ያለ አባይ ለእነሱ ህይወት አይታሰብም። ህይወት ለማስቀጠል ደግሞ ተገቢ ያልሆነውንም መንገድ ይሞክራሉ።

የእንጀራ ገመዷ ከአባይ ወንዝ ጋር የተፈተለው ግብፅ ኢትዮጵያችንን በረሃዋን የሚያረሰርስላት የአባይ ምንጭ ሳይሆን የአባት ገዳይ ጠላት

አድርጋ ትቆጥራታለች። የኢትዮጵያ መራመድ የአባይን ለም አፈር ማመላለስ ያስተጓጉላል ብላ ስለምታስብ የሃገራችንን እርምጃ ለመግታት እግሯ ላይ ድንጋይ ለማሰር ሰንፋ አታውቅም። ከጥንት ጀምሮ በግብፅ በኩል ወደሩቅ ምስራቅ ተጓዥ ኢትዮጵያዊያን ነጋዴዎችን፣ ወደ እየሩሳሌም የሚያቀኑ ለነፍስ ያደሩ መነኮሳትን፣ ፖለቲካዊ ተልእኮ ይዘው ወደ መካከለኛ ምስራቅ ለማለፍ ድንበሯን የረገጡ ኢትዮጵያዊያን ዲፕሎማቶችን ወዘተ መንገዳቸው ቀና እንዳይሆን መግደልን ጨምሮ ጥፋት ታደርስ ነበር። በጥንት እና መካከለኛው ዘመን የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ጳጳሳት የሚመጡት ከግብፅ ስለነበር የጳጳሳቱን አመጣጥ ማስተጓጎሉም እንደ አንድ ኢትዮጵያን መጉጃ አጋጣሚ ይቆጠር ነበር በግብፅ።

በአንፃሩ የዘመኑ የኢትዮጵያ ነገስታትም ግብፅ አደብ እንድትገዛ የሚያደርጋት ‹አባይን እንገድባለን› በሚል ማስፈራሪያ ነበር። ከማስፈራራት ባለፈ ግን በተግባር አባይ ለእናት ሃገሩም እንዲጠቅም ማድረግ አልተቻለም። ይህ ማለት ግን ቀደምት የኢትዮጵያ መሪዎች ስለአባይ አስበው አያውቁም ማለት አይደለም። ይልቅስ የውስጥ እና የውጭ ቀርቃሽ ለማታጣው ሃገራቸው ህልውና እና ነፃነት ቅድሚያ በመስጠት ጠላቷን የማንበርከኩ አኩሪ ተግባር ፋታ ነስቷቸው ስለኖረ እንጂ።

ምስጋና ለቀደምቶቻችን ይሁንና ቅኝ ግዛት በሰፈነበት ዘመን ሃገራችን በራሷ ልጆች ስትመራ ግብፅ እና ሱዳን በእንግሊዝ ቅኝ አገዛዝ መዳፍ ስር ወድቀው ነበር። የሁለቱም ሃገራት ቅኝ ገዥ እንግሊዝ እንደ ግብፃዊያኑ ነገስታት ለኢትዮጵያ ቀጋ ነበረች። ሃገራችንን ያገለሉ ፍርደ-ምድል ስምምነቶችን በስራ ላይ እያዋለች የአባይን የግብፅ ብቸኝነት አጠናከረች። እንግሊዝ ውሉቹን ታግተለትል የነበረው ለግብፅ እና ሱዳን የአባይ ተጠቃሚነት በማሰብ ሳይሆን በዘመኑ በራሷ ምድር ላቋቋመቻቸው የጨርቃ ጨርቅ ፋብሪካዎች ጥሬ ዕቃ የሚሆን የጥጥ ምርት በቅኝ ግዛቶቿ ግብፅ እና ሱዳን ምድር ለማምረት ነበር። በጊዜ ሂደት የቅኝ ግዛት ጀምበር ጠልቃ እንግሊዝም ከአፍሪካ እግሯን መንቀሏ ግድ ሆነ። ነገር ግን በቅኝ ገዥዋ እንግሊዝ አደላዳይነት የተቀመረው የ1959 የአባይ ወንዝ አጠቃቀም ውል ከአስሩ የአባይ ተፋሰስ ሃገራት ስምንቱን የበይ ተመልካች አድርጎ ፍርደ-ገምድልነቱ ከተፈፃሚነት ሳያግደው እስካሁን ቀጥሏል።

ከቅኝግዛት ማብቃት በኋላ ግብፅ እና ሱዳን የአባይ ባለቤትነታቸውን ለማፅናት የሃገራችንን አማፅያን ከእስማን ሳልሳቢህ እስከ ኢሳስ አፈወርቂ እስከአፍንጫ እያስታጠቁ፣ ወታደራዊ ስልጠና እየሰጡ ሃገራችን ከሩብ ምዕተ-አመት በላይ ለዘለቀ በገዛልጆቿ እርስበርስ እልቂት እንድትደማ አደረጉ። የግብፅ እርዳታ በሻዕቢያ በኩል ለህወሃትም ይደርስ ነበር። ሱዳን በበኩሏ ለአማፅያኑ ወታደራዊ ደጀን መሬት በመስጠት ወንድሞቻቸውን እየገደሉ ተመልሰው እንዲያርፉባት፣ ቁስለኞቻቸውን እንዲያስታምሙባት ቤት ለእንግዳ ትል ነበር። ይሄ ሁሉ የግብፅ እና ሱዳን እንቅልፍ አጥቶ ኢትዮጵያን ለማወጋ ሁሉ ምን አነሰ እያሉ ጦር ማቀበል ስለ አንድ አይናቸው ስለ አባይ ባለቤትነት የተከፈለ ዋጋ ነው። የሃገራችን አማፅያን ከሃገራቱ ጋር እጅ እና ጓንትነት ደግሞ ስልጣን ላይ ያደርሰናል ብለው ካሰቡት ፈረስ ጀርባ ላይ ሁሉ የመፈናጠጥ አባዜያቸው መገለጫ ነው። አማፅያኑ ስልጣን ከያዙ በኋላም ከክፉቀን ወዳጆቻቸው ሱዳን እና ግብፅ ጋር ወዳጅነታቸውን ቀጥለው በግብፅ መድረክ ላይ አረብ ነን እስከማለት ደርሰው እንደነበረ አስራት አብርሃም «መለስ እና ግብፅ» በሚለው መፅሃፉ ገልፆታል።

ዐባይን የደፈረ?

በሃገር ወዳድነታቸው የማይታሙት ቅድመ-መለስ ዜናዊ የሃገራችን መሪዎች አባይን ለእናት ሃገሩ ጥቅም እንዲሰጥ ማድረግ አልቻሉም። ያማለት ግን ስለጉዳዩ ምንግዴ ነበሩ ማለት አልነበረም። ነገር ግን ግብፅ እና ሱዳንን ጨምሮ በሃገራችን ላይ ልዩ ፍላጎት ያላቸው የውጭ ሃይሎች የሚሰጧቸው የቤትስራ ፋታ ስለነሳቸው የአባይን ጉዳይ በይደር ለማቆየት ተገደው ነበር። ለምሳሌ አፄ ኃ/ስላሴ አባይን ለመገደብ ጥናት ማስጠናት ጀምረው ነበር። ደርግም በእርስ በርስ ጦርነት ተሰቅዞ በተያዘበት ዘመንም ቢሆን ጎጃም ላይ አባይን ገድቦ ለመስኖ እና ለሃይል ማመንጫ ለመጠቀም እየሞከረ ነበር።

ይህን ሃቅ በካደ መልኩ በዘመነ ኢህአዴግ ስለ አባይ የታሰበው በአቶ መለስ ዘመነ መንግስት ብቻ እንደሆነ የማድረግ ነገር ተስተጋብቷል። የግድቡ ምስል በተሰቀለበት ቦታ ሁሉ የአቶ መለስ ፎቶ አይጠፋም። በእርግጥ ኢትዮጵያ በአቶ መለስ ዘመን በተሻለ መረጋጋት ላይ እንደመሆኗ እ.ኤ.አ በ1999 የናይል ኢኒሽየቲቭ የምክክር መድረክን በመመስረት በጉዳዩ ላይ በተፋሰሱሃገራት መሃከል ውይይቶች እንዲደረጉ ከማድረግ እስከ ተግባራዊ

የግድብ ግንባታ እንቅስቃሴ የተሻለ ስራ መስራቱ የማይካድ ነው። አቶ መለስ ይሄ በተሰራበት ዘመን የሃገሪቱ መሪ በመሆናቸውም የሚወስዱት ምስጋና ይኖራል። በተጨማሪም የግብፅን እና የሱዳንን ይሁንታ ማግኘት ባይችልም የቅኝግዛት ዘመኑን ስምምነት የሚተካ በተፋሰሱ ሃገራት መሀከል ስምምነት (የኢንቴቤው ስምምነት)እንዲፈረም ያደረጉት ጥረት እውቅና ሊሰጠው የሚገባ የአቶ መለስ ሚና አለበት።

ነገር ግን አሁን አሁን በተጋነነ ሁኔታ የአባይን ነገር ከኢህአዴግ አልፎ ከአቶ መለስ ጋር የማጣበቁ ነገር ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዝናል። ምክንያቱም የአባይ ጉዳይ ከፖለቲካ አቋም በዘለለ በሁሉም ኢትዮጵያዊ ልቦና የተቀመጠ ማህተም ነው። በሌላ በኩል የአቶ መለን ፖለቲካዊ ተክለ ሰብእና የሚያመልኩት መኖራቸውን ያህል በደግ አይን የማያዩትም አሉ። ስለዚህ የአባይን መገደብ ጉዳይ ከአቶ መለስ «ብልህ አመራር»፣ «የሀገር ተቆርቋሪነት» «ያልተደፈረውን ደፋሪ ቆራጥነት» ብቻ ጋር ማያያዝ ከታቀደው ሁሉንም ኢትዮጵያዊ በአባይ አጀንዳ ዙሪያ የማሰባሰብ አላማ ጋር ይጣረሳል። እንደውም ስ ፦ ብዙውን ግድብ አመት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ ለሶስተኛጊዜ ስሙን ቀይሮ በሟቹ ጠቅላይ ሚኒስትር ስም ለመጥራት ሃሳብ እንዳለ ኢቲቪ እያዳነቀ ሲወራ ነበር - ጠቅላይሚኒስትሩ በሞቱ ሰሞን።

ይሄ አካሄድ የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ማንነት የማይዋጥላቸው ነገርግን ስለአባይ ሃገሩን ያለመጥቀም ቅንአት ያላቸውን ኢትዮጵያዊያን ለግድቡ እውንነት ድጋፋቸውን ከማድረግ እያራቃቸው ነው። ለዚህ ጥሩ ማሳያ የሚሆነው የአቶ መለስን አስተዳደር አጥብቆ የሚያወግዘው ትውልደ ኢትዮጵያዊ ዲያስፖራ ስሜት ነው። የኢህአዴግ ባለስልጣናት ለአባይ ቦንድ ሽያጭ እና የገንዘብ ማሰባሰብ ስራ ባህር በተሻሩበት ወቅት የሚያጋጥማቸው ከባድ ተቃውሞ የዚሁ የኢህአዴግ የተሳሳተ አካሄድ ውጤት ነው። የኢህአዴግን በቀል በመፍራት እንደ ውጭ ሃገሩ ግልፅ አይውጣ እንጅ አስተሳሰቡ በሃገርቤት ነዋሪውን ዜጋ ዘንድም ይስተዋላል።

የድንገቴው አባይን «መድፈር»

ትክክለኛ የህዝብ መንግስት ባለበት ሃገር ትልልቅ ሃገራዊ አጀንዳዎች በመንግስት ብቻ ታስበው ለህዝብ በመጨረሻው ሰአት ይፋ አይደረጉም። በምትኩ ከጥንስሱ ጀምሮ ህዝብ ተወያይቶበት የባለቤትነቱን ድርሻም እንዲወስድ ይደረጋል። ከዚህ በተቃራኒው የአቶ መለስ አስተዳደር ባለፈው አመት በድንገት ዱብ ያደረገው አባይን የመገደብ እቅድ የኢትዮጵያ ሰፊ ህዝብ ቀርቶ ከአቶ መለስ በታች ያሉ ዋና ባለስልጣናት እንኳን የመከሩበት ጉዳይ አይመስልም። ለዚህ ማስረጃ የሚሆነው ደግሞ አቶ መለስ በሞቱ ማግስት ባለስልጣናቱ ሟቹን አለቃቸውን ከፍ ያደረጉ መስሏቸው የግድቡ እቅድ ጥንስስም ውልደትም በብቸኝነት የአቶ መለስ ብሩህ አእምሮ ውጤት እንደሆነ የተናገሩት የራሳቸው ቃል ነው።

አባይ ለኢትዮጵያ ህዝብ ብዙ ነገር ነው። አፈር ጠርጎ የሚወስድ ወንዝ ብቻ አይደለም። አብዛኛው ኢትዮጵያዊ ለዘመናት በአባይ ባለመጠቀሙ የመበለጥ እና የመጠቃት ስነልቦና አለበት። ስለዚህ የአባይ ጉዳይ ለእኛ የኢኮኖሚ እና የጂኦ-ፖለቲካ ጉዳይ ብቻ ሳይሆን የስነልናም ጉዳይ ነው። ለዛም ነው አባይ ሊገደብ ነው ሲባል የሃገራችን ህዝብ በወል የተደሰተው። ለምን ለሃይል ማመንጫ ብቻ መስኖ የማናለማበት ማንን ፈርተን ነው ብሎ አጥብቆ ያልጠየቀው። የፈት የፈቱን ብሎ ምንም ዋጋ ያስከፍል፣ ማንም ይገድበው፣ ብቻ አባይ ይገደብ እና የዘመናት የመበለጥ ጥቃታችን ያብቃ ያለው፤ የወር ደሞዝህን ሲባል ሳይተርፈው ያበደረው የአባይ ነገር በኢትዮጵያዊያን ዘንድ ከፖለቲካዊ አቋም፣ ዘር ቋንቋ፣ ሃይማኖት... አለፍ ያለ ቦታ ስላለው ነው።

እንደዚህ የሁሉም ኢትዮጵያዊ ጉዳይ የሆነውን እና በታችኛው ተፋሰስ ሃገራት እንደ አንድ አይን የሚታየውን አባይን ለመደብ ሲታሰብ ታዲያ እንዲህ በድንገት መሆን አልነበረበትም። ሃገር ከጥግ እስከ ጥግ መነጋገር ነበረበት። ያሉትን ተግዳሮቶች አሁን አፍጥጠው ሲመጡ ሳይሆን ቀደም ተብሎ ከሰፊው ህዝብ ጋር ውይይት ቢደረግ የተሻለ የህዝብ ባለቤነትን ማምጣት ይቻል ነበር። ትርፍ ኪሳራው፣ የገንዘብ ምንጩ፣ ውስብስብ የዲፕሎማሲያዊ እንቆቅልሹም መውጠንጠን መወሰን የነበረበት «በባለ ራዕዩ መሪ« የአእምሮ ጓዳ ብቻ መሆን አልነበረበትም። እንደው አቶ መለስ ሁሉን አዋቂ «አውቅ ጢቅ« ተደርገው ቢታሰቡ እንኳን ምሁራንን ማማከሩ፣ ህዝብን በጉዳዩ ላይ

ማናገሩ ወደፊት ሚመጣውን ተግዳሮት በተሻለ ብርታት እንደ አመጣጡ ለማስተናገድ ይበጃል እንጂ የእሳቸውን «አዋቂነት« አይቀንሰውም ነበር።

አባይን በባዶ እጅ?!

በአሁኗ ኢትዮጵያ የወር ደሞዝተኛ ሳይቀር የእለት ጉርሱን ለማሟላት ይቸገራል። መንግስታችንም አመታዊ ባጀቱን ለመሙላት ብድሩንም፣ ልመናውንም ይሞክራል። ይህ እውነታ ባረበበባት ሃገር ነው እንግዲህ ባለ ቢሊዮን ባጀቱን ግድብ እኛው የፋይናንስ ምንጭ ሆነን እንገባዋለን የተባለው። ካለው ተጨባጭ ሁኔታ ጋር አገናዝቦ የነገሩን ገቢራዊነት የተጠራጠረ ሰውም ስሙ ሃገር ሃገር ከዳተኛ፣ ፀረ-ልማት፣ የግብፅ ጉዳይ አስፈፃሚ ነው። በዚህ አንፃር የበፊቶቹ ነገስታት ያለውን ተጨባጭ ሁኔታ አገናዝበው በህዝባቸው ላይ ጫና ላለማሳደር ብለው ትተውት እንጅ እንዲህ ኑሮ ግራ ያጋባውን ህዝብ መዋጮ ውሰድ ማለት አቅቷቸው አልነበረም። ህዝቡ ኑሮ ባጎበጠው ጎኑ ሌላ ጫና እንደተጣለበት አባይን ደፈሩ የተባሉት አቶ መለስም ያውቁት ነበር። ነገሩን የገለፁትም «ገንዘብ እየሰበሰብን ያለነው ቁርሱን ከማይበላ ህዝብ መሆኑን እናውቃለን» በማለት ነበር።

በተሻለ ደረጃ የገንዘብ አቅም ያለው እና ብዙ ሊያግዝ የሚችለው ትውልደ ኢትዮጵያዊ ዳያስፖራ ደግሞ ከላይ እንደተጠቀሰው የአባይጉዳይ በኢህአዴግ አፍ ሲነገር አይዋጥለትም። የአባይን ለሃገር ጥቅም መዋል የሚጠላ ኢትዮጵያዊ ባይኖርም ከፍ:ብሎ እንደተጠቀሰው የአባይን ግድብ ሙሉ በሙሉ የአቶ መለስ አበርክቶት አድርጎ የማቅረቡ የፕሮፖጋንዳ ስራ አብዛኛውን ዳያስፖራ ግድቡን ከመደገፉ ትብብር ፊቱን እንዲያዞር አድርጓል።

የተለመደውን የውጭ እርዳታ ለማግኘት ማሰቡም ቀቢፀተስፋ ነው። መንገዱን ሁሉ ከአለም አቀፍ ምሁራን ልጆቿጋር ተመካክራ የምትሰራዋ ግብፅ ቀድማ ዘግታዋለች። ሃገራችንም ከግብፅ በሚተካከል መልኩ በአለም መድረክ ለሃገራቸው ጥቅም የሚሟገቱ፣ ተሟግተውም የመርታት አቅም ያላቸው ልጆች አላጣችም። ችግሩ ግን የግድቡን ስራ በፊታውራሪነት የያዘው መንግስት ከአብዛኞቹ ምሁራን ጋር ኮከቡ አይገጥምም፣ በሃገር አጥፊ አሸባሪነት የሚከሳቸውም ብዙ ናቸው። በዚህ ሁኔታ ላይ ሆኖ፣ ለረዥም አመታት ምሁራኗዋን ደጀን አድርጋ በተደራጀ መልኩ በአባይወንዝ ላይ ለሚደረግ የግድብ ስራ እርዳታ እንዳይለገስ ስትወተውት የኖረችውን ግብፅ

በዲፕሎማሲው ስራ ቀድሞ፣ ለአማራጭ የገንዘብ ምንጭ ከአለም አቀፍ ተቋማት ማማተር ለሃገራችን ከባድ ፈተና ነው።

የዘገየው አባይን መድፈር

ከአለፈው አመት ጀምሮ በሰፊው እየተነገረለት ያለው አባይን የመገደብ ጉዳይ በግሌ ፍጥነቱ ሳይሆን መዘግየቱ ነው የሚታየኝ። የአባይ ጉዳይ ወደ አስር የሚጠጉ የወንዙ ተፋሰስ ሃገራት ጉዳይ ነው። ከነዚህ ሃገራት ውስጥ በወንዙ ላይ ከሃገራችን ጋር ተመሳሳይ የተጠቃሚነት ጥያቄ ያላቸው የታችኛው ተፋሰስ ሃገራት ለረዥም ጊዜ በቅኝ ግዛት ስር የነበሩ፣ ከቅኝ ግዛት ማክተም በኋላ ደግሞ ራሳቸውን ለማስተዳደሩ ስራ አዲስ ነበሩና የውስጥ ጉዳያቸውን በፍጥነት አስተካክለው ስለአባይ ትኩት የሚሰጡበት መረጋጋት ላይ አልነበሩም። በመሆኑም በቅኝ ግዛ፡ ዘመን ብቸኛ ነፃ ሃገር በመሆኗ በአባይ ጉዳይ ብቻዋን የምትሞግተው ሃገራችን ከቅኝግዛት ማክተም በኋላም ከጎኗ ቆሞ ጩኸቷን ትጋርቶ ብርታት የሚሰጥላት አጋር አጥታ ብቻዋን ስትከራከር ጥያቄዋም ሳይመለስ ዘመናት አልፈዋል። ሃራችንም ረዘም ላለ ጊዜ በእርስ በርስ ጦርነት ላይ በመቆየቷ የብቻ ጩኸቷንም በተጠናከረ እና ተከታታይነት ባለው ሁኔታ ማሰማት ያዳግታት ነበር።

በአንፃራዊነት ኢህአዴግ ስልጣን ከያዘ በኋላ ባሉት አመታት ሃገራችን ለራሷ በተሻለ ፖለቲካዊ መረጋጋት ላይ ከመሆን አልፋ ምስራቅ አፍሪካን በማስተባበሩ እና በማረጋጋቱ የአካባቢው ግዛፊት ላይ ደርሳለች። ከጎረቤት ሃገሮች በተለይ ከሱዳን ጋር የጫነው የወዳጅነት እርሾም ረድቶት ኢህአዴግ ከቀደሞቶቹ የኢትዮጵያ መሪዎች የተሻለ የወዳጅነት ግንኙነት መፍጠር ችሏል። ይህም የታችኛውን የተፋሰስ ሃገራት ቀደም ብላ አስተባብራ አሁን ብዙ የተባለለትን አባይን የመገደብ ስራ መጀመር ትችል ነበር። በተለይ ሱዳንን ወደ ራሷ ጎራ በማሰለፉ ነገር ላይ የአቶ መለስ መንግስት ዳተኝነት ታይቶበታል። ከቀደመ ወዳጅነታቸው አንፃርና በቅርቡ በሱዳን በኩል የተደረገውን የኢትዮጵያን በአባይ ወንዝ የመጠቀም መብት የመቀበል ዝንባሌ ስናስተውል የኢትዮጵያን ነገሩን ከመጀመር መዘግየት ያሳያል።

እዚህ ላይ ምናልባት የኡስኒ ሙባረክ መንግስት ጥንካሬ እንደተግዳሮት ሊነሳ ይችላል። በግሌ ይህን መቀበል ይከብደኛል ምክንያቱም የአባይ ጉዳይን

በተመለከተ በግብፅ የሚመጡ መንግስታት ሁሉ አቋማቸው ተመሳሳይ ነው ብዬ ስለማስብ ነው:: ስለዚህ ነገሩ ቀደም ብሎ ቢጀመርም የኡስኒ ሙባረክ አስተዳደር ሊል የሚችለው ነገር የሙርሲም ሆነ የተከታዮቻቸው አልሲሲ መንግስት ከሚለው እምብዛም የሚለይ አይሆንም ነበር ብዬ እገምታለሁ:: የነገሩ መሃንዲስ የተባሉት አቶ መለስ የኡስኒ ሙባረክ መንግስት ወንበር የተነቃነቀበትን የግብፅን ክፉ ቀን ጠብቀው ወንዙን ለመገደብ መነሳታቸው ከኡስኒ ሙባረክ አስተዳደር ይገጥማቸው የነበረውን የወዲያው እሰጣገባ እንዲያመልጡ መርዳቱ አልቀረም::

ይሄ ማለት ግን የግብፅ ክፉ ቀን አያልፍም ማለት አይደለምና የአቶ መለስ አባይን ለመገደብ የመረጡት ቀን እና አጋጣሚ ከግብፅ ጋር የሚኖረውን እሰጣገባ ያዘገየው ይሆናል እንጂ አያስቀረውም:: አሁን በተግባር እየታየ ያለው የግብፅ ሁኔታ ይህን የሚያጠናክር ነው:: ግድቡ እንደተጀመረ ሰሞን ምንም የተቃውሞ ድምፅ ሳታሰማ የቆየችው እና አሁን ጦር ለመምዘዝ የምትገለገለው ግብፅ እያደረገች ያለው ነገር ይህን የነገር መዘግየት መቅረት እንዳልሆነ የሚያስመሰክር ነው::

ዞርዞሮ እሰጣገባው ማይቀር ከሆነ ደግሞ ኢትዮጵያ የአረብ ስፕሪንግ ያመጣውን ግርግር ሳትጠብቅ ጉዳዩን ቀደም ብላ ብነታሳ ኖሮ ተገቢውን ዲፕሎማሲያዊ ስራም ለመሞከር ያስችላት ነበር:: ይሄ ደግሞ ከምንም በላይ ለግድቡ መስሪያ የሚያግዝ ገንዘብ ለማፈላለግም ይመች ነበር:: በዚህ እሳቤ ውስጥ ግን የአቶ መለስ መንግስት አባይን ለመገደብ ሲነሳሳ በሃገር ውስጥ ፖለቲካ ሊኖረው የሚችለውን ፍላጎት ሳይጨምር ነው:: በግድቡ ስም ሊገኝ የታሰበውን የውስጥ ፖለቲካዊ ትርፍ ግምት ውስጥ ካስገባን አባይን ለመገደብ የተመመረጠው ሰአት ተገቢ ሊሆን ይችላል::

አባይን ለመጠቀም ግብፅን ማስፈቀድ አለብን?

ድንበር ተሻጋሪ ወንዞችን ለግድብም ሆነ ለመስኖ ለመጠቀም ሚያደረገው እንቅስቃሴ ሃገር ውስጥ ሰርገው የሚቀሩ ወንዞችን ከመጠቀም በላይ ዲፕሎማሲያዊ ውስብስብ ጉዳዮችን ማለፍን ግድ ይላል:: ምክንያቱም ድንበር ተሻጋሪ ወንዞች ድንበር ሲሻገሩ የሚመነጩበት ሃገር ብቻ ንብረት መሆናቸው ያበቃና የተፋሰስ ሃገራቱ ሁሉ ባለመብትነት ይመጣል:: አባይም

ብዙ ተፋሰሶች ያሉት ሸንጠ-ረዥም ወንዝ ነውና ሃገራችን ምንም እንኳን የወንዙ መፍለቂያ፣ ሰማኒያ ፐርሰንቱን የወንዙን ውሃ የምታበረክት ብትሆንም የተፋሰሱን ሃገራት ጥቅም ሳታማክል ወንዙን እንደልቧ የመጠቀም መብት የላትም:: በስራ ላይ ያሉት የድንበር ተሻጋሪ ወንዞች ህጎችም የተፋሰስ ሃገራቱን እኩል ተጠቃሚነት በሚያበረክቱት የውሃመጠን እና ሌሎች ተጨባጭ ሁኔታዎችን ባገናዘበ መልኩ እንደሚሆን ይደነግጋል:: በተጨማሪም ድንበር ተሻጋሪ ወንዞችን በተፋሰስ ሃገራቱ ለመጠቀም ሲያስቡ በትኩረት መታየት ያለበት የሌሎችን ሃገራት ጥቅም የማይጎዳ መሆኑን ማረጋገጥ ነው:: እዚህ ላይ ለሃገራችን በአባይ ላይ ተጠቃሚ የመሆን መብት አረንጓዴ መብራት የሚሆነው በምታበረክተው የውሃመጠን እኩል ተጠቃሚነትን የሚፈቅደው ህጋዊ መሰረት ነው:: በተጨማሪም የታችኞቹን ተፋሰስ ሃገራት ጥቅም ባለመጉዳቱ በኩልም ሃገራችን ያደረገችውን ጥንቃቄ ሱዳን ራሷ የመሰከረችው ነውና በዚህ ላይም ህገ-ወጥነገር አልተሰራም - በኢትዮጵያበኩል::

በሌላ በኩል ግብፅ ይህን ትርጉም ሰጭ ወቅታዊነት ያለው እና የሁሉንም ተፋሰስ ሃገራት ፍላት የሚያሟላ ኅብረሃሳብ ወደጎን በማድረግ ያስፈበትን የቅኝ-ግዛት ህግ ሙሉ በሙሉ የራሷን ፍላጎት የሚያስጠብቅ ስለሆነብቻ ዘላላማዊ ማድረግ ትፈልጋለች:: ለተግባራዊነቱም ሱዳንን ከጎኗ አድርጋ ተገቢ ያልሆነውን ተቀባይ ለማድረግ ስትደክም ኖራለች::

ይሄ አካሄድ ግን የህዝብ ብዛታቸው እየጨመረ በሚሄድ ቁጥር የበለጠ አባይን የመጠቀም ፍላጎት እያሳዩ በመጡት የላይኛው ተፋሰስ ሃገራት ዘንድ ተቀባይነት እያጣ ነው:: በተጨማሪም ሞቶ ርቆ በተቀበረው የቀኝ አገዛዝ ስርአት የተደነገገን ህግ በነፃነት እና እኩልነት ዘመን እየመዘዙ እንደ ትክክለኛ መከራከሪያ ማቅረብ አውቆ የመተኛት ራስ ወዳድነት ስለሆነ ተቀባይነት አይኖረውም:: ይህን በመገንዘብ በተለይ በኢትዮጵያ ግንባርቀደም አስተባባሪነት የተመሰረተው የተፋሰሱ ሃገራ የምክክር መድረክ እና እሱን ተከትሎ የመጣው የኢንቴቤ ስምምነት ይበል የሚያሰኝ እና ግብፅን ከነአፈጀ የራስወዳድ አቋሟ ለብቻ የሚያስቀር እርምጃ ነው::

መሻሻል እና መብራራት ያለባቸው/የነበረባቸው ጉዳዮች

ኢህአዴግ ዘግይቶም ቢሆን የጀመረውን ግድብ ስኬታማ ለማድረግ አሁን እየሄደባቸው ያሉትን አንዳንድ ተሳሳቱ አካሄዶች ማስተካከል አለበት። በመጀመሪያ ደረጃ አባይ የኢትዮጵያ ህዝብ ሁሉ ጉዳይ በመሆኑ የኢህአዴግ ባለስልጣናት እና ደጋፊዎች ራሳቸውን የአባይነገር እንቅልፍ የሚያሳጣቸው በሉና ያሉ ተቆርቋሪዎች አድርገው በጉዳዩ ላይ የተለየ አቋም ያሳየን ዜጋ ሁሉ የሃገር ጠላት አድርጎ ፕሮፖጋንዳ መስራቱ ቢቀር ጥሩ ይሆናል። ምክንያቱም የኢህአዴግ አካሄድ ብቸኛው ትክክለኛ መንገድ ሊሆን ስለማይችል ከኢህአዴግ ሃሳብ ጋር መለያየት ማለት የአባይን መገደብ መቃወም፣ የግብፅ ተላኪ መሆን ማለት አይደለም።

ከዚህ ስህተት ለመዳን የኢህአዴግ ተቃዋሚም ሆነ ደጋፊ ኢትዮጵያዊ የሆነ ሁሉ የአባይን መገደብ እንደማይጠላ ማመን አለበት። ስለሆነም ተቃዋሚ ፓርቲዎችን በአባይ ጉዳይ ላይ ከማግለል እና ከማጥላላት ቀርበው መልካም ነው ያሉትን አሳብ እንዲሰነዝሩ ቢደረግ አባይን የኢትዮጵያዊያን ሁሉ የጋራ ጉዳይ አድርጎ ኢህአዴግንም ሃምሳ ሎሚን ብቻውን ከመሸከም ያድነዋል። ምሁራንም እንደየ መስካቸው ስለግድቡ ለህዝቡ ማብራሪያ እንዲሰጡ ከባለስልጣናት የእንገነባዋለን የንግግር ስልትላይ ተቀንሶ ቢሰጣቸው መልካም ነው። የውሃና የግንባታ መሀንዲሶች፣ የከርሰምድር ባለሙያዎች (ጅኦሎጅስቶች)፣ የህግ ባለሙያዎች፣ የፖለቲካ እና ዲፕሎማሲ ምሁራን ወዘተ በጉዳዩ ላይ ከፕሮፖጋንዳ በተለየ ሁኔታ ያለውን ስጋት እና አስቻይ ሁኔታ ለህዝብ ያስረዱ ዘንድ መድረኮች በከፊት አለባቸው።

ስለ አባይ ጉዳይ ያሉ እውነታዎችንም መንግስት በጊዜ ለህዝቡ ይፋ ማድረግ አለበት። ህዝብ የሚፈለገው መዋጮ ለመሰብሰብ ብቻ መሆን የለበትም። መዋጮውን ለመሰብሰብም ቢሆን በቅድሚያ በህዝብ ዘንድ የባለቤትነት መንፈስ መፈጠር አለበት። ለዚህ ደግሞ ከመንግስት ዘንድ ከአሁኑ በጣም የተሻለ ግልፅነት መምጣት አለበት። ኢህአዴግ ግን አንዳች ነገሮችን ሁሉ ሚስጥር የማድረግ አባዜ አለበትና ይሄን እያደረገ አይደለም። የግብፅ ባለስልጣናት በሀገራቸው ላይ ቡራከረዩ ሲሉ ከነበረበት ድንገት ተነስተው ከኢትጵያው አቻቸው ጋር ለመወያየት መጥተው ሲሄዱ ምን የተለየ ነገር እንደ ተፈጠረ አይነገርም። ኢቲቪም እንደ ተለመደው ገበስ ገበሱን ነው የሚያወራው።

የህዝቡን ሙሉ አመኔታ ለማግኘት ግድቡን እየሰሩ ያሉት ሃገር በቀልና የባህር ማዶ ኩባንያዎች ለስራው የተመረጡበትን መስፈርት በተመለከተ በህዝብ ዘንድ ያለውን ግርታ የሚያጠራ ማብራሪያ መስጠት ከመንግስት ይጠበቅ ነበር። ለምሳሌ በግልገል ጊቤ ሁለት የሃይል ማመንጫ ግድብ ስራ ውጤታማ ያልነበረው የጣሊያኑ ሳሊኒ ኩባንያ ያለውም ያለጫረታ የአባይን ድልድይ እንዲሰራ የተደረገበት ምክንያት ግልፅ መደረግ የነበረበት ሌላ ነጥብ ነው። የብረት ማቅለጡ ሚና የተሰጠው መከላከለያ ኢንጅነሪንግ፣ ሲሚንቶ የማቅረቡን ሃላፊነት የወሰደው የኢፈርቱ መሰቦ ሲሚንቶ ፋብሪካ እና እህት ኩባንያው መስፍን ኢንጅነሪንግም አቅማቸው የግድቡን ቃላቅነት የሚመጥን መሆኑ እና ከማን ጋር ተወዳድሮ እንደተመረጠ ማወቅ ይፈልግ ነበር ደሞዙን የሚገብረው ህዝብ።

ዲፕሎማሲውን በተመለከተም በባድመ ጉዳይ የታየው አይነት ጥፋት እንዳይደገም ጥንቃቄ መደረግ አለበት። ከመጀመሪያው የግድቡ ስራ ውሳኔ ይፋ ሲደረግ ግብፅ ምንም አይነት ተቃውሞ እንዳላነሳች፣ እንደውም ሃገራችን በአባይወንዝ የመጠቀም መብቷን እንደተቀበለች ሲነገረን ከነበረው በተቃራኒ ግብፅ ስንበት ብሎ ደግሞ ሃገራችንን እስከመውጋት ልትሄድ እንደምትችል ስትዶልት የነበረበትን ፊልም በአይናችን አይተናል። በዛው ሰሞን የታችኛው ተፋሰስ ሃገራትን አቋም የመደገፍ ዝንባሌ አሳየች የተባለቸው ሱዳን ቢያንስ የኢንቴቤውን ስምምነት እስካልፈረመች ድረስ በአቋሟ ፅናት እርገጠኛ መሆን አይቻልምና የሱዳን አቋም ምን ያህል ጠንካራ እንደሆነ መጣራት አለበት እንጅ ቶሎ እምነት ተጥሎበት ማዘናጋትን እንዳያመጣ ጥንቃቄ መደረግ አለበት።

ግብፅን በተመለከተም «ነላበደች በስተቀር ጦርነት አታነሳም« ከማለት ባለፈ ጦርነት የማታነሳበትን ምክንያት ከስሜታዊነት በተላቀቀ ሁኔታ በምክንያታዊነት ላይ የተመሰረተ ማብራሪያ መስጠት ከመንግስት ይጠበቃል። ግብፅ የጉንደት እና ጉራ ሽንፈቷን እያስታወሰች እስከዛሬ ስለምትፈራን ጦርነት አታስብም የሚለው የባለስልጣኖቻችን ክርክር እንኳን አድማጭ ሊቀበለው ራሳቸውም አምነውበት የሚሉት ነገር አይመስልም። ይልቅስ ወቅታዊ ሁኔታዎችን እየጠቀሱ እነሾ እርግጠኛ የሆኑበትን የግብፅን ወደጦርነት ያለመግባት ምክንያት ለህዝብ በሚያሳምን መልኩ ማስረዳት አለባቸው።

ግብፅ ጦርነት ትታነሳም?

ግብፅን ያለ አባይ ማሰብ ከባዳል። በመሆኑም አባይ ተነክቶ ግብፅ ጦርነት አታነሳም ሲባል ግር ይላል። መሪዎቻችንም በተደጋጋሚ ግብፅ ካላበደች ጦርነት አታነሳም እያሉን ነው። ቃሉ መጀመሪያ የተነገረው በአቶ መለስ ነበር። የእርግጠኝነታቸው ምክንያት ደግሞ የጉንደት እና ጉራ የግብፆች በኢትዮጵያ መሸነፍ ነበር። በበኩሌ ግብፅ ወደጦርነት አትገባም የሚለውን የአቶ መለስ እሳቤ ብጋራም የጉንደትና ጉራን ድል እንደ ምክንያትነት መቅረብ ግን የምስማማበት አይሆንም። ምክንያቱም ድሎቹ የሚሳዩት የዛ ዘመኑን ተጨባጭ ሁኔታ እንጂ የአሁኑን ስላልሆነ ነው። መሪዎቻችን በተለይ አቶ መለስ ይህን ሲሉ የአድዋን ድላችን ለማይጨው እንዳልረዳን ሳያውቁ ቀርተው አይመስለኝም።

ታሪክን በማነሳሳት የማይታወቁት የኢህአዴግ ባለስልጣናት ይሄ አሁን የሚሉትን በማያስኬድ ሁኔታ ታሪክን የወደፊቱን ለመገመት የመጠቀም አካሄድ ትተው የወቅቱን ሁኔታ ባገናዘበ ሁኔታ ግብፅ ጦርነት አታነሳም ያሉበትን እሳቤ ቢያስረዱን ተሻይ ነበር። ይህ ጉዳይ ተብራርቶ ከመሪዎቻችን እንደምንሰማ ተስፋ እያደረግን ግብፅ ወደጦርነት አትሄድም በሚለው ሃሳብ ላይ የምስማማበትን የራሴን እሳቤዎች ላንሳ።

የግድቡ አላማ ለሃይል ማመንጫነት ብቻ መሆኑ ግብፅ ከአባይ ታገኝ የነበረውን የውሃመጠን በተጋነነ ሁኔታ አይቀንሰውም። በእርግጥ መንግስት የሚለው ግድቡ በፊት ግብፅ ከምታገኘው የውሀ መጠን ምንም ለውጥ አይመጣም የሚለው ትክክል አይደለም። በግድቡ ውስጥ ተፈላጊው የውሃመጠን እስኪጠራቀም ድረስ ግብፅ በአመት ታገኘው ከነበረው የውሃ መጠን ውስጥ ሃያ ፐርሰንቱን ታጣለች። ይሄ ግን ጦር ሊያስመዝዝ የሚያስችልጉድለት አይደለም።

የሱዳን ወቅታዊ የአቋም ለውጥም በሁለት መንገድ ጦርነቱን እውን ከመሆን ያግደዋል። በአንድ በኩል የሱዳን ከታችኛው ተፋሰስ ሃገራት ጋር የመስማማት ዝንባሌ ግብፅን ከሸንበቆ ምርኩዟ የቀኝ ግዛት ውል ጋር ለብቻዋ እንድትቀር ያደርጋትና የቀደመ (ከሱዳን ጋር በህብረት ከነበረችበት ጊዜ)ጉልበቷን ያሳጣታል። የሱዳን ከግብፅ ጎራ ወደ ተቀናት የታችኛው ተፋሰስ ሃገሮች ማዘንበል ግብፅን ብቻዋን ሲያስቀር ለሃገራቱ ደግሞ ብርታትሊሆን ይችላል።

የሃይል ሚዛኑ ወደ አብዛኛው ሃገር ማዘንሉ ደግሞ ግብፅን ወደጦርነት ከመሄድ ይልቅ የቀደመ አቋሟን እንትፈትሽ ሊያደርጋት ይችላል።

የግብፅ ከኢትዮጵያ ያላት ምልክምድራዊ ርቀትም ሌላው የጦርነቱን ገቢራዊነት ጥያቄ ውስጥ የሚከት ነው። የኢትዮጵያ ጎረቤት የሆነችውን ሱዳንን ለወታደራዊ ሃይሏ ማስፈሪያ ልትጠቀም ትችላለች የሚለውን ብዙ ጊዜ የሚነሳ ስጋት የአሁኑ በሱዳን በኩል እየተስተዋለ ያለው አዲስ የአሰላለፍ ለውጥ ከተፈፃሚነት ያመክነዋል። የወታደራዊ ደጀን ያላገኘቸው ግብፅ የሚሳኤል እና የአየር ጥቃት ለማድረግ ብትፈልግ እንኳን የሱዳንን ፈቃድ ማግኘት ግድ ነው። ኢትዮጵያ ከሁለቱምሱዳኖች ጋር ያላት ወቅታዊ መልካም ዲፕሎማሲያዊ ግኝኙነት እና ወቅታዊው የሱዳን የአቋም ለውጥ ተደማምረው የግብፅን ወታደራዊ ጉዞ ከመሆን ወደአለመሆን እንዲያደላ ያደርጉታል።

የግብፅን ወታደራዊ ወጭ በየአመቱ አንድ ነጥብ አምስት ቢሊዮን ዶላር በመመደብ የምትደግፈው አሜሪካ ሁለቱ የአፍሪካ ዋነኛ አጋሮቿ ወደጦርነት ሄደው የምስራቅ አፍሪካን ሰላም እንዲያደፈርሱ የምትፈቅድ አይሆንም። ከዚህ ይልቅ ጉዳዩን በድርድር እንዲፈቱ አጥብቃ እንደምትፈልግ እሙን ነው። ወደድርድር ሲመጣ ደግሞ ያሬጀ የቅኝግዛት ውልን ይዛ ከምትመጣው ግብፅ የኛዋ ሃገር በህግ ፊት ሊያሳምን የሚችል መከራከሪያ አላትና መብቷን ማስከበር ትችላለች። ነገር ግን ለዲፕሎማሲያዊ ስኬት እውነትን መያዝ ብቻ በቂ ስለማይሆን እውነትን መግለፅ የሚያስችል በቂ እውቀት እና ልምድ ያለው ብርቱ ዲፕሎማት ያስፈልጋታል ሃገራችን።

ስጋቶች እውነታዎች

የግድቡን መሳካት ከሚገዳደሩ እውነታዎች አንዱ የገንዘብ እጥረት ነው። የወር ደሞዝ ተለግሶ፣ ቦንድ በህፃናት ስም ሳቀይር ተሸጠ ተብሎ ሌላም ሌላም ተደርጎ በአንድ አመት ውስጥ የተሰበሰበው የገንዘብ መጠን ጣራ ከ 5 ቢሊዮን እንደሆነ እየተነገረ ነው። የገንዘቡ መጠን ግድቡ ይጠናቀቃል ተብሎ ከተገመተበት ጊዜ ቅርበት ጋር ሲተያይ የገንዘብ ነገር ወገብ የሚይዝ ተግዳሮት እንደሆነ ያስገነዝባል።

የግብፅ አልጨበጥ ያለ ወጭ ወራጅ አቋምም ሌላው ስጋት ነው። ግብፅ ግድቡ ከተጀመረ አመት ጀምሮ የምታሳየው አቋመም አደናጋሪ ነው። ግድቡ

በተጀመረበት ሰሞን ታሳየው ነበረው ከዝምታ እስከ የይሁንታ አዝማሚያ ጊዜ ለመግዛት ታደርገው የነበረ ስልት መሆኑን ቆየት ብላ ደግሞ የምታሰማው ዛቻ ምስክር ነው:: ከዚህ መለስ ብላ ደግሞ አዲስ አበባ ድረስ ገስግሳ መጥታ እንስማማ፣ እንነጋገር፣ ወንድማማች ህዝቦች ነን እያለች ስትለን ነበር:: ቀጥሎ ደግሞ ምን ትል ይሆን የሚለው ነገር ለኢትዮጵያ የማያሳስብ አይደለም::

አባይ ጉዳይ ውስበስብ እና ላቅ ያለ የዲፕማሲ ጥበብን የሚጠይቅ ነው:: የዲፕሎማሲው ነገር ዋናው ሰው አቶ መለስ በህይወት እያሉ እንኳን ብዙ የማይሰምርለት የኢህአዴግ መንግስት ይህንን ውስብስብ የዲፕሎማሲ ስራ በልቅና መወጣት ይችል ይሆን የሚለው ጉዳይም ያሰጋል:: ስጋቱን የሚያብሰው ደግሞ መንግስት በጉዳዩ ላይ የምሁራንን እገዛ ሲጠይቅ አለመታየቱ ነው::

ከላይ የተቃቀሱትን ሳንካዎች አልፎ ግድቡ እውን ቢሆን እንኳን በደለል የመሞላቱ ስጋት እና ደለሉን ለማዕዳት ሃገራችን የሚጠበቅባት ገፋ ያለ ወጭም ሌላ እራስምታት ነው::

6.5 የቆሞ ቀርነት ፖለቲካ!

በፊውዳሊዝም ፖለቲካዊ ዘይቤ የኖረው የሃገራችን ዘውዳዊ መንግስት የእድሜውን ርዝመት ያህል ሃገሪቱን ውጥንቅጥ ውስጥ ከቶ የኖረ ነው:: ከዚህ ዘመን ውስጥ ደግሞ «ዘመነ መሳፍንት» ተብሎ የሚጠራው ከ 1769-1855 የቆየው ዘመን የሃገሪቱን ህልውና ፈተና ውስጥ ከቶ የነበረ የጦርነት እና የእልቂት ዘመን ነበር:: የዘውዳዊ አገዛዙ ዘመን መደጠሪያው ፊውዳሊዝም፣ ነገስታቱም ከቤተ-ክህነት ያልዘለለ ግንዛቤ የነበራቸው እንደመሆኑ በዘመኑ ስለጠፋው ጥፋት በዚህ ዘመን የንቃት ደረጃላይ ሆኖ መሪዎቹን ከመውቀስ ይልቅ በነበራቸው ውሱን ግንዛቤ ለሃገራቸው ላበረከቱት አስተዋፅኦ እውቅና መስጠቱ ተሻይ ይመስለኛል:: በተለይ የነገስታቱ የሃገር ፍቅር ከዙፋን አውርዶ እንደተራ ወታደር እስከመዋጋት የሚያደርስ ነበርና መወደስ አይበዛበትም::

በአንፃሩ በዛሬ የንቃት ደረጃ ሲፈተሽ ጥፋት የሚባሉ በርካታ እንከኖች እንደነበሩባቸው የማይካድ ሃቅ ነው:: ይህ የሚያግባባውም ትናንትን በዛሬ ሚዛን መመዘኑ ትክክል ነው ተብሎ ከታሰበ ነው:: ያም ሆነ ይህ ‹በሞተ ስርዓት ላይ ከዚህ በላይ ጊዜ ማጥፋት አይገባም› እንዲሉ ፕሮፌሰር መስፍን

ነገስታቱን እነሱ ካለፉ ከስንት አመት በኋላ ወደ ጠረጴዛ የመጣውን የሰብአዊ መብት አከባበር ፍልስፍና እያነሱ እሱን በመተላለፍ ማብጠልጠል እልፍ ማይል ወደ ኋላ ተጉዞ ቆሞ መቅረት ይመስለኛል:: በዘመነ ኢህአዴግ ብቅ የሚሉ ጦማሪያን ደግሞ እጃቸውን የሚያፍታቱት፣ ፖለቲከኞች ህዝባዊ ድጋፍ ለማግኘት የሚሞክሩት እነዚህን ነገስታት በማብጠልጠል ሆኗል:: ነገሩ በአመዛኙ ከኢህአዴግ ወደ ስልጣን መምጣት ጋር ሃገሪቱን ከወረሳት የዘረኝነት አባዜ የሚነሳ ነው:: ለዚህ ማመሳከሪያው የእነዚህ ጦማሪን ትችት ፍላፃ የሚወረወረው ከነሱ ብሄር ባልሆኑ ነገስታት ላይ ሲሆን ›ከእኛወገን› የሚሏቸውን ነገስታት ደግሞ በፊውዳላዊ ስርአት ውስጥ ዲሞክራት፣ ብሁዕ እና ነብር በጥራ የሚገድሉ ጀግኖች ለማድረግ መፋተራቸው ነው:: ነገሩ ባስ ሲል ደግሞ የእኛ ሰፈሩ ባላምባራስ እንትና ከእንትን ምንጭ ማዞሪያ መለስ የተመለመሉ ወታደሮችን ብቻ ይዘው ጣልያንን ስላርበደበዱ የተራራማውን እና ቆላማውን ምድር ህዝብ ይዘው ካሸነፉት አፄ እንትና አንሰው ምክትል ጀግና መደረግ የለባቸውም እየተባለ ቁም ነገር እንደያዘ ሰው በምሬት ክርክር ይገጠማል:: የሰብአዊ መብት ጉዳይ ባልተነሳበት፣ የሰው ልጅን ገበያ አውጥቶ መሸጥ ሽምብራ እንደመሸጥ ነውር በሌለው ዘመን አፄ እንትና ባሪያ እንዲሸጥ ፈቅዶ ነበርና የነፃነት አባት ሳይሆን ሃገር ከሃዲ ነው የሚል ክርክር በዚችው መዕሄት ላይ ያነበብነው «ትንታኔ» ነው:: ለሃገራቸው ክብር ሲሉ ከሃገር ዳርቻ በእግር በፈረስ ተጉዘው በጣምራ ክንዳቸው ጠላትን ድል የመቱ ወንድማማቾችን ለመነጣጠል «አንኮበራዊ» እና «አክሱማዊ» አርበኞች የሚል ስራ-ፈት ሽንሽናም እንደ ደህና ነገር እየተወሳ መጥቷል:: ለአንባቢ ቁምነገር እንደሚያቀብል ሰው ብዕር አንስተው እንደ እየሩሳሌም ቆነጃጅት ‹አክሱማዊያን እልፍ ገደሉ አንኮበሮች ግን ሺ ብቻ› እያሉ ለሰፈራቸው ሰዎች ለመዝፈንም ይሞክራቸዋል:: ይህ ሲባል የተረሳው ጉዳይ ‹አንኮበራዊውም› ሆነ ‹አክሱማዊው› ገኘር ያደረገውን ያደረገው ግዛቱን አስፋፍቶ ከተገኘሮዎቹ የሚሰበስበውን አመታዊ ግብር መጠን ለማሳደግ እንጂ ‹ከአንኮበራዊ› እና ‹ከአክሱማዊ› ማን ይጀግናል ለሚለው መልስ የሚሆን ነጥብ አስመዝግበው አልፈው፣ እኛ የልጅ ልጆቻቸው ደግሞ እንድንተነትነው አልነበረም::

የቆሞ ቀር ፖለቲከኝነት አባዜዎችን የሃገር ድንበር ከቀይ ባህር ማዶ ይሆን ዘንድ የተዋደቁ እንደ አሉላ አባነጋ አይነት ሃገር ወዳዶችን አስበውት በማያውቁት መልኩ የገድላቸውን አኩሪነት እና የጀግኖቹን ወገንተኝነት በተወለዱበት መንደር ብቻ ተወስኖ የሚቀር አስመስሎ ከማሰብ አልፎ

እስከ መፃፍ ይደርሳል። ይህ እንግዲህ ቅሞቀርነት ብቻ ሳይሆን በአስፈሪ ሁኔታ እየተዋሃደን ያለው የዘረኝነት እና የመለያየት አባዜያችን ያመጣው ልክፍት ነው። ከዚህ በተዋጀ ሁኔታ ከታሰበ ግን አሉላም የሁላችንም ጀግና ናቸው፣ ዶግአሊም ሆነ አድዋ የኢትዮጵያዊ ሁሉ ድል ነው፤አሉላ ቀርቶ ዘርአይደረስም ስለኢትዮጵያ የተጋደሉ የኢትዮጵያዊ ሁሉ ጀግና ናቸው።

ከዚህ ባፈነገጠ መልኩ አሉላን የትግራዊያን ብቻ የጀግንነት ምልክት አድገው ሊያቀርቡ ለሚሞክሩ ተከራካሪዎች መቅረብ ያለባቸው ወሳኝ ጥቄዎች አሉ። እነዚህ የወንዝ ልጅ ነን ባዮች በጀግናው አሉላ አባነጋ ስም ተሰይሞ የነበረው ትምህርትቤት በመለስ ዜናዊ ስም ሲቀየር ምነው ይህ ተቆርቋሪነታቸው ለመለስ ሌላ ትምህርት ቤት ይሰራ እንጂ የመለስን ስም ለመስቀል የራስ አሉላ ስም መውረድ የለበትም ለማለት አላስቻላቸውም? ወይስ የአንድ ትግራዊ ስም በሌላ ትግራዊ ስም መተካቱ ችግር የለውም? እርግጥ በዘረኝነት አዙሪት ለተተበተበ ሰው ይህ ያሳምን ይሆናል ተገቢ ነው ማለት ግን አይደለም። ከወንድሞቻቸው ጋር ሲጋደሉ ለሞቱ የህወሃት ሰማዕታት ስንት ነዋይ የፈሰሰበት ሃውልት ሲሰራ የራስ አሉላ አፅም ያረፈበት ቦታ ይህ ነው የሚባል ምልክት የሌለው መሆኑ፣ ይህ ሳያንስ ምዕዋ ላይ ደርግ ያሰራው ሃውልታቸው ሲፈርስ ከአንኮበራዊያን ጋር ለማወዳደር ሲሆን የሚፈጥኑ የወንዝ ልጅ ነን ባዮች ተቆርቋሪነታቸው ምንም ያላናገራቸው ለምን ይሆን? እዚህ ላይ በዚህ ጉዳይ ላይ ድምፃቸውን ማሰማት ያለባቸው ከትግራይ የሆኑ ወገኖች ብቻ ናቸው ለማለት አይደለም። ምክንቱም እንደ አፄ ምኒሊክ፣ አሉላአባነጋ፣ አብዲሳ አጋ፣ ሙሉጌታ ቡሊ (በስማቸው ይጠራ የነበረው የሆለታው የጦር ትምህርት ቤት አሁን በሃየሎም አርአያ ስም ተቀይሯል)፣ በላይ ዘለቀ አይነት የሃገር ባለውለታዎች ስም ተገቢውን ክብር ማግኘት ያለማግኘት ጉዳይ ሁላችንንም የሚመለከት ነው። ለዚህ ወደ ሰዎቹ የትውል መንደር መሮጥ አያስፈልግም፤ቢያንስ ነጭ ወራሪን አንበርክከው ጥቁር አፍሪካዊ ወገኖቻችን ያላገኙትን ክብር በኢትዮጵያ ሰማይ ስር ለተፈጠርን ሁሉ አጎናፅፈውናልና።

በትግራዊነት እና አንኮበራዊነት ላይ በሚያጠነጥን ስንዘሮ ትንታኔ ፍቅር የወደቁ ተንታኞች ሊላው መለያ የፈለቁበትን ትግራዊነት ለማወደስ እና አንኮበራዊነት ብለው የሰየሙትን አካል ለማንኳሰስ ከአፄምኒልክ ዘመን እስፍ ማለት አለመቻላቸው ነው። በእነሱ መንገድ ተጉዘን በሚገባቸው ቋንቋ

እንነጋገር ከተባለ ወደ ዘመነ መሳፍንት መንዝ ግድ ይላል። ወደዛ ከተኬደ ደግሞ በዘመኑ አሻንጉሊት መንግስታትን እየሾሙ፣ የሃገሪቱን ህልውና ማጥ ውስጥ የከተተ የረዥም ዘመን መተላለቅን ያመጡ፣ በሃገሪቱ ታሪክ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ የማዕከላዊ መንግስትን አቅም ያደቀቀ የአካባቢ አለቆች ጉልበት መፈርጠምን እየኮተኮቱ ያሳደጉ የነበሩት ሚካኤል ስሁል ትግራዊ ናቸውና የአፄ ምኒልክ ስም የሚገረፍበት የቆሞቀርነት ብዕር ለበቅ በዚህ ሰው ላይም ሊወርድ ነው። ከዛ እልፍ እንበል ከተባለ ደግሞ የእንግሊዝን ጦር እየመሩ ወንድማቸውን አፄ ቴወድሮስን ያስገደሉት ትግራዊው አፄ ዮሃንስ የመሆናቸው እውነት አፍጥጦ ይመጣል። ይህን ብለን ሳንጨርስ ደግሞ አፄ ዮሃንስ ከዙፋን ወርደው እንደ ተራ ወታደር ስለሃገራቸው ሊፋለሙ መተማ መገኘታቸውን፣ በዛውም ውድ ህይወታቸውን ማጣታቸውን ታሪክ ያስረዳናል። ይህን በሰማንበት ጆሮ ደግሞ የመቀሌው ራስ ሃይለስላሴ ጉግሳን የባንዳነት ታሪክ ማድመጣችን አይቀርም። ይህ መሰሉ የታሪክ ሽርጉርጉር የሚያስረዳው ሰዎች በወለዱበት መንደር ምክንያት ጀግናም ሆነ ባንዳ ሊሆኑ እንደማይችሉ ነው። ይህን የሚወስነው ከትውልድ መንደር፣ ከቋንቋ፣ ዘር ውጭ የሆኑ ብዙ ምክንያቶች ነው። ይልቅ የታሪክን ግራ ቀኝ ሳናስተውል ልክ ነው ባሉት መንገድ በፍፁም ልባቸው ለሃገራቸው ነፃነት በተዋደቁ ዋኖቻችን ላይ ዘረኝነታችንን በብዕራችን ግንፍላት ለመግለፅ ስንንደረደር የምናስተው ብዙ ይሆናል። ይህ ማለት ቀደምቶቻችን ምንም ስህተት አልሰሩም ማለት አይደለም። ይልቅስ ወደኋላ መለስ ብለን የዋኖቻችንን ስራ ስንገመግም በሚዛናዊ ጭንቅላት፣ ከዘረኝነት በተዋጀ ጨዋ ብዕር፣ ከሁሉም በላይ ደግሞ ለትንታኔ የሚበቃ የእውቀት ስንቅ ይዘን መሆን አለበት ለማለት ነው።

በአፄ ምኒልክ ዘመን ቆሞ የመቅረቱ ነገር የኦሮሞ ህዝብን ከኢትዮጵያ እንገነጥላለን ይሄ እንዳይሆን ከተፈለገ የኦሮሞ ህዝብ ጥያቄ የተመለሰባት ኢትዮጵያ መመስረት አለባት (ጥያቄ የሌለው ኢትዮጵያዊ ይኖር ይሆን?) በሚሉ የኦሮሞ ብሄርተኛ ልሂቃን ዘንድም ይስተዋላል። እነዚህኞቹ ከሚኒልክ ዘመን በፊት የህዝብ ቁጥር ማሻቀብ በፈጠረው የእርሻ እና ግጦሽ መሬት መሰል የተፈጥሮ ሃብቶች እጥረት ወደ ሰሜን ራያ ድረስ የራቀ ጉዞ አደርገው እንደ ነበረ፣ ይህ ጉዞዋቸው ደግሞ የወይራ ዝንጣፊ የያዙች እርግብ የምትመራው፣ አንድም ሰው ሳይሞት የተደረገ መስፋፋት እንዳልሆነ ቢያውቁትም ደግመው ማሰብ አይፈልጉም። ለምን ቢባል ይህን ማመን የአፄ ሚኒልክን የተስፋፊነት እንቅስቃሴ አሁን በሚራገበው መጠን

ለማራገብ አቅም ያሳጣል። ነገሩ በመስፋፋት ውስጥ ያለው ደም መፋሰስም የኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ አምሮቶች ያመጡት በማንኛውም ተስፋፊ ሊከናወን የሚችል ሁነት እንጂ ሰውን በዘሩ ማጥቃትን ኢላማ ያደረገ ክስተት አለመሆኑን ያረጋግጣል። ይህ መሰሉ የመስፋፋት ግስጋሴ ደግሞ የምርጫ ሳጥን ተደፍ የነባሮቹ ህዝቦች ፈቃደኝነት እየተጠየቀ የማይሆን እንደሆነ ወደ መካከለኛ ዘመን የሃገራችን ታሪክ ተጉዞ፣ በአፍሪካ ደረጃ እንኳን በታሪክ መጠነሰፊ መስፋፋት ነበር የሚባልልትን የኦሮሞ ህዝብ የመስፋፊት ታሪክ በወጉ ማጤን ያስፈልጋል። ይህ ግን ዘረኝነትን የተከናነበ ቆሞቀር ፖለቲካዊ ትንታኔን ሰምቶ ስሜቱ እንደገፋው የሚከተለውን ጀሌ ቁጥር ይቀንሳልና በዘር ፖለቲካ አቀንቃኞች ዘንድ አይፈለግም። በመሆኑም የኦሮሞ ህዝብን እና ማዕከላዊውን መንግስት ግንኙነት ፖለቲካዊ ታሪክ በአፄ ምኒልክ የስልጣን ዘመን ጀምሮ የመጣ ነው በማለት እዛው ላይ ቆሞ መቅረቱ በብሄሩ ልሂቃን ዘንድ በብዛት ይስተዋላል። ይህ እንግዲህ ከላይ የተጠቀሰውን በአፍሪካ ደረጃ ሳይቀር በስፋቱ እና በወሰደው ጊዜ ርስዝማኔ በታላቅነቱ የሚታወቀውን የኦሮሞ ህዝብ ወደ ሰሜን መስፋፋት አውቆ የረሳ፣ በጎንደሪያን ነገስታት ቤተመንግስት የኦሮምኛ ቋንቋ መግባቢያ እስከመሆን ደርሶ የነበረበትን ሃቅ የካደ ክርክር ነው። ታሪክን በዚህ መልኩ በሚፈልጉት መንገድ መተንተኑ በህዝብ ነፃነት ስም መከረኛ ስልጣን ላይ ቂብ ብሎ ተረኛ አምባገነን ለመሆን ነው። በእውነት ለህዝብ ነፃነት ነው ከተባለ ደግሞ ትግሉ ያስፈለገበት ዋነኛ ምክንያት ታሪክ ሳይጣመም በአሳማኝ መንገድ መቅረብ አለበት።

ከላይ በተወሳው መልክ በምኒልክ ዘመን ላይ ቆመው የሚቀሩ የኦሮሞ ብሄር ፖለቲካ ልሂቃን ከዚህ አለፍ የማለት ነገር በሚታይባቸው ሁኔታዎች ደግሞ ቀደም ሲል ቆመው የኖሩበትን ክርክር በሚጠናክር ሌላ ሁነት ላይ እመር ብሎ እዛ ላይም የጨው አምድ የመሆን ነገር ይታያል። ይህ ዘመን ደግሞ ወደ ኃ/ስላሴ ዘመን ያመራል። ይህኛው ክርክር በኃ/ስላሴ ዘመን በመንግስት ደረጃ በተያዘ እቅድ የኦሮሞ ህዝብ ከአንደኛ ደረጃ በላይ እንዳይማር መደረጉን፣ ይህም በወቅቱ ከስርዓቱ ማገር አንዱ የነበሩት ጀነራል ታደሰ ብሩ ኦሮሞ መሆናቸው ሳይታወቅ እንደተነገራቸው የሚያወሳው ክርክር ነው። ይህ አሳፋሪ እና መሆን ያልነበረበት ነገር ነው። ይህ ነገር እንደ በደል ለኦሮሞ ብሄርተኛ ልሂቃን የነፃነት ትግል ግብአት መሆኑም ከበቂ በላይ ነው። ይህ ሳይረሳ ነገሩ የተለገጠበት መንገድ የሚነግረን አንድ ትልቅ ጉዳይ በዛ ዘመን በትልቅ የመንግስት መንበር ላይ ለመሰየም ዘርን መጠየቅ እና

ማወቅ እንደማያስፈልግ ነው። ለዚህ ማመሳከሪው በወታደራዊ ክንፉ ትልቅ ደረጃ ላይ የነበሩት ጀነራል ታደሰ የዘር ሃረግ ሳይመዘዘዝ በመቅረቱ ይህ ሚስጥር ስለተነገራቸው ነው። እነዚህን እውነታዎች ሳናጤን ዛሬ ላይ ቆመን እንትና የተገደለው፣ የተሰደደው የእንትን ተወላጅ በመሆኑ ነው እያልን በዘር ከረጢታችን ውስጥ ሆነን፣ የዘረኝነት መነፅር አጥልቀን የምንሰጠው ትንታኔ ትርጉም አልባ ይሆናል። ወደዚህ አይነት ትንታኔ የሚመራንም አሁን አዲስ ታሪክ ለመስራት ካለመቻላችን የመጣ ስራፈትነታችን የሰጠን የተትረፈረፈ ጊዜ ውሃ እንድናላምጥ ስላደረገን ይመስለኛል።

ወደዋናው ነገር ስመለስ የኦሮሞ ህዝብ ከአንደኛ ደረጃ በላይ እንዳይማር፣ ቋንቋውም እንዳይስፋፋ ተደርጎ ነበር የሚለው ክርክር በበቂ ማስረጃ እየተደገፈ ይቀርባል። እዚህ ላይአብሮ መነሳት ያለበት ጉዳይ ይህን የሚሉ ልሂቃን አሁን ባህልን የማስፋፋት፣ ትምህርትን ለሁሉም የማዳረስ መብት ህገ-መንግስታዊ እና ሰብአዊ መብት በሆነበት ዘመን የድሮውን እያነሱ ቆሞ ከመቅረት ባለፈ የበፊቱ የትምህርት ክልከላ የጎዳውን ሰፊ የኦሮሞ ህዝብ ክፍተቱን በሚሞላ መልክ ትምህርት እንዲያገኝ የተለየ ጥረት ሲደርጉ አይስተዋልም። የኦሮምኛ ቋንቋ ሁን ተብሎ እንዳያድግ ተደርጓል ብሎ እስከ ዛሬ የሞተውን የዘውዳዊ ስርአት ከመውቀስ አሁን የብሄረሰቦች መብት ተረጋገጠበት በሚባለው ዘመን የተለያዩ መዝገበቃላትን እና የኪነጥበብ ስራዎችን በቋንቋው በማዘጋጀት በፊት ነበረ ሚባለውን ክፍተት መሙላት ይቻላል። በተጨማሪም ቋንቋውን የማይናገርን የሃገር ልጅ የጎሪጥ ከማየት ይልቅ የወንድማማችነት ቅርርብ ፈጥሮ ቋንቋውን በፍላጎቱ እንዲማር ማድረግ ይሻላል። ይህን ለማድረግ ግን ችግር ላይ ቆሞ ከመቅረት ወደ መፍትሄ መንቀሳቀስን ይጠይቃል።

ስለ አፍሪካ

7.1 የአፍሪካ ህብረት፡ የማይራመደው ጎልማሳ

1960ዎቹ ለአፍሪካ የተለዩ አመታት ነበሩ። በ1960 ብቻ ወደ 17 የሚሆኑ የአፍሪካ ሃገራት ከቅኝ ግዛት ነፃወጥተዋል። በ1963 መጨረሻ ሰማኒያ ፐርሰንት የሚሆኑ የአህጉሪቱ ሃራት ነጭ ቅኝ ገዥወቻቸዉን አስወግደው በራሳቸዉ ጥቁር መሪዎች የሚመራ መንግስት እውን አድርገዋል። ለረዥም ዘመን በቀኝ ግዛት ስር የነበረችዋ አህጉር ራስን በራስ የመምራት አዲስ ምዕራፍን የጀመረችበት ዘመን በመሆኑ ይህ አስርተ-አመት የአፍሪካ ዘመን (African Year) እየተባለ ይጠራል።

የአብዛኞቹ አፍሪካ ሃገራት በተለይ በዚህ አስርተ-አመት ነፃ መውጣት በአመዛኙ የአፍሪካዊያን የትግል ውጤት ቢሆን የአለም አቀፉ ሃይል ሚዛን መለወጥም የራሱ ድርሻ ነበረው። ሁለቱ የአለም ጦርነቶች ዋነኞችን ቀኝ ገዥዎች (እንግሊዝ እና ፈረንሳ) በሁለንተናዊ መዳከም ውስጥ የከተቱ እና በምትኳቸው የቀኝ ገዥነት ታሪክ የሌላቸውን ሰሜን አሜሪካን እና የቀድሞዋን ሶቬት ህብረት ገናናነት ያመጣ ነበር። ሁለቱ አዲስ ሃያላን ሃገራት የቅኝ-ግዛትን መቀጠል ሚደግፉ ስላልነበሩ ቅኝ አገዛዝ እንዲያከትም የራሳቸውን አስተዋፅኦ አድርገዋል።

በራሳቸው ትግል እና በአለም አቀፍ ፖለቲካዊ የሃል ሚዛን ለውጥ ምክንያት ነፃ የወጡት የአፍሪካ ሃገራት በ1963 በነፃነት በኖረችው ሃገራችን መዲና አዲስ አበባ ላይ የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን መሰረቱ። ከቅኝ-አገዛዝ ነፃ የወጡት ሃገራት የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን ሲመሰርቱ በዋናነት ያነገቧቸው አላማዎች ቅኝ-ግዛትን ከሃገሪቱ ማጥፋት (በወቅቱ ነፃ ያልወጡ ሃገራት ስለነበሩ)፣ አህጉራዊ አንድነትን ማምጣት፣ ለአፍሪካዊያን የተሻለ ህይወትን ማምጣት፣ የአፍሪካ ሃገሮችን የጋራ ጥቅም እና ሉአላዊነት ማረጋገጥን ያካትታሉ።

አፍሪካ አንድነት እና ፓን አፍሪካኒዝም፡ ዱባና ቅል

አውሮፓዊያን ቀኝ ገዥዎች በ1884ቱ የበርሊን ስብሰባቸው አፍሪካን ተቀራምተው በቀኝ-ግዛት ለመያዝ በገሃድ ከማወጃቸው በፊት «አዲሱ አለም» በመባል በሚታወቀው ሰሜንና ደቡብ አሜሪካ የነበሯቸውን ሰፋፊ እርሻዎች የሚያለሙት በስመ ባርነት የአፍሪካዊያንን ነፃ ጉልበት በመጠቀም ነበር። ባሮቹ ከሁሉም የአፍሪካ ክፍሎች የሚወሰዱ ቢሆንም ምዕራባዊው አፍሪካ ግን ዋነኛ የነፃጉልበት ምንጭ ነበር - ለአውሮፓዊያኑ።

በአትላንቲክን ተሻጋሪ የባሪያ ንግድ መስመር ከአስራ አምስተኛው ክፍለዘመን አጋማሽ እስከ አስራ ዘጠነኛው ክፍለዘመን መጨረሻ ድረስ የተጋዙት አፍሪካዊያን ባሮች በባሪያ ንግዱ ዘመን በከባድ የባርነት ቀንበር ስር የኖሩ ሲሆን የባሪያ ንግዱ ዘመን ሲበቃ ደግሞ በቀለማቸው ጥቁረት ሳቢያ ከፍተኛ መድሎ ይደርስባቸው ነበር። ይህ በጥቁሮች ላይ ይደርስ የነበረው ጭቆና ነው ለጥቁሮች የነፃነት ትግል ምክንያቱ።

የአፍሪካዊያን ፀረ-ባርነት ትግል ከአውሮፓዊያን ወደ አፍሪካ መምጣት ጀምሮ የነበረ ቢሆንም በተጠናከረ እና በዘመናዊ መልክ የተጀመረው ግን በሃያኛው ምዕተ-አመት መገባደጃ ላይ በተነሳው የፓን አፍሪካኒዝም እንቅስቃሴ አማካኝነት ነበር። እንቅስቃሴው የተጀመረው ከአፍሪካ ውጭ ባሉ የጥቁሮች መብት አቀንቃኝ ጥቁር ምሁራን ሲሆን ዋነኛ አላማውም በባሪያ ንግዱ ዘመን ከአፍሪካ ወደ አዲሱ አለም የተጋዙ ጥቁሮችን እና ዝርያወቻቸውን ስቃይ እንግልት፣ የዘር መድሎ ማስቆም ነበር። ለዚህ ተግባራዊነት በሁሉም ቦታ ያሉ ጥቁሮችን ህብረት ፈጥረው እንዲታገሉ የሚጋብዝ እንቅቃሴ ነበር - ፓን አፍሪካኒዝም።

እንደ ፊተኛው ፓን አፍሪካኒስት እንቅቃሴ እምነት ወደ አዲሱ አለም የሄዱት አፍሪካዊያን ነፃነታቸውን እንዲያገኙ ወደ እናት ምድራቸው አፍሪካ መመለስ ነበረባቸው። ለዚህ ገቢራዊነት የተደረገው ትግል ወደ እናት ምድር የመመለስ እንቅስቃሴ (Back to Home Land Movement) በመባል ይታወቃል። በውጤቱም ቁጥራቸው በዛ ያለ ነፃ የወጡ አፍሪካዊያን ወደ እናት ምድራቸው አፍሪካ ተመልሰው የሰፈሩበት ቦታ እስካሁን ላይቤሪያ በመባል ይታወቃል፤ liberity (በአማርኛ አቻ ቃሉ ነፃነት) ከሚለዉ እንግሊዝኛ ቃል የተወሰደ ነው የቦታው ስም።

በጊዜ ሂደት ፓን አፍሪካኒዝም ከአፍሪካ ውጭ ያሉ አፍሪካዊያንን ወደሃገራቸው ከመመለስ ይልቅ በያሉበት መብታቸው እንዲከበር ወደ መታገል እንቅስቃሴነት የስልት ለውጥ አደረገ። በተጨማሪም በአፍሪካ ውስጥ ያሉ ጥቁሮች እና ከአፍሪካ ውጭ ያሉ ጥቁሮችን (ኒግሮዎች) ጥያቄ የተለያየ ስለሆነ የተለያየየ የትግል ስልት እንደሚስፈልገው ታምኖበት የአፍሪካ ጥቁሮች እና ኒግሮዎች ችግራቸውን ባማከለ ሁኔታ ትግል እንዲያደርጉ በተለያየ ጊዜ ባደረጓቸው የፓን አፍሪካኒዝም ስብሰባዎች ላይ ተወሰነ።

አፍሪካን አሜሪካን ወይም ኒግሮ ተብለው የሚታወቁት ጥቁሮች ችግር በነጮች ምድር ላይ እንደመኖራቸው ችግራቸው በጥቁርነታቸው ይደርስባቸው የነበረው የዘር መድሎ እና የመብት ረገጣ ሲሆን በአፍሪካ ምድር ይኖሩ የነበሩ ጥቁሮች ችግር ደግሞ በአውሮፓዊን ቅኝ ግዛት ስር መተዳደራቸው ነበር። በመሆኑም እ.ኤ.አ 1945 ማንቸስተር ላይ በተደረገው 6ኛው የፓን አፍሪካ ጉባኤ አፍሪካ ውስጥ ያሉ ጥቁሮች በራሳቸው ሁኔታ አንድነት ፈጥረው ዐረ-ቅኝ ግዛት እንቅስቃሴ እንዲያደርጉ ተወሰነ። ይህም ለ1963ቱ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት መመስረት መነሻሆነ።

በአጠቃላይ ምንም እንኳን የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የተወለደው ከፓን አፍሪካን እንቅስቃሴ ቢሆንም ሁለቱን አንድ አድርጎ ማየት ስህተት አለው። የፓን አፍሪካኒዝም እንቅስቃሴ ከአፍሪካ ውጭ በአለም ዳርቻ ላሉ እና በቆዳቸው ቀለም ጥቁረት መድሎ ለሚደርስባቸው ዳያስፖራ አፍሪካዊያን መብት የቆመ በመሆኑ አለማቀፋዊ ይዘት ነበረው። በሌላ በኩል የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የዚሁ አለማቀፋዊ ትግል ውላጅ ቢሆንም የሚታገለው አፍሪካ ውስጥ ላሉ፣ በትውልድ ሃገራቸው ላይ በባዕድ አስተዳዳሪ ለሚተዳደሩ ጥቁሮች የራስ መንግስት ምስረታ እና ከዛ በኋላ ስለሚኖረው አፍሪካዊ ትብብር ነበር።

ፓን አፍሪካኒዝም እንደ አጀማመሩ አለማቀፋዊ ቅርፅ ይዞ አልቀጠለም። አለማቀፍ ስብሰባዎችን ማድረጉንም በ1945 ካደረገው ስድስተኛው የፓን አፍሪካኒዝም ስብሰባ በኋላ አልቀጠለም። በምትኩ ጥቁሮች በብዛት በሚገኙባቸው የሁለቱ አሜሪካን ግዛቶች በተለይ በየካሪቢያ (West Indies) አካባቢዎች ወደ ሚደረጉ የመብት ማስከበር እንቅስቃሴወች (civil Right Movements) መልኩን ቀይሯል። ከሁለተኛው አለም ጦርነት በኋላ

በአንፃራዊነት ለሰዎች ሰብአዊ እና ህጋዊ መብቶች መከበር በተሰጠው ትኩረት እና በጥቁሮቹም ተከታታይ የመብት ማስከበር ትግል የፓን አፍሪካኒዝም አላማዎች ከሞላጎደል ተሳክተዋል ማለት ይቻላል። በሌላ በኩል የአፍሪካ አንድነት ድርጅት በአሁኑ አጠራር የአፍሪካ ህብረት በማዕከላዊ ኮሚሽን ፅህፈት ቤቱ አማካኝነት ከፓን አፍሪካኒዝም በተለየ ህልውናውን ጠብቆ ይገኛል። የተነሳለትን አላማ ከማሳካት አንፃር ከታየ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የአሁኑ አፍሪካ ህብረት ሲያሳካ ካለመው ግብ በሩቅ ርቀትላይ ማገኝ ህብረት ነው።

የተነከሰው የማን እጅ?

የፓን አፍሪካኒዝም ውላጅ የሆነው የአፍሪካ አንድነት ድርጅት ገቢራዊነት የብዙዎች አስተዋፅዖ እንዳለበት እሙን ነው። ነገር ግን በወሳኝ ሰዓት ተቃራኒ ሃሳቦች ታርቀው ድርጅቱ ህልውና እንዲያገኝ አፄ ሃይለስላሴ ያደረጉትን ጉልህ ሚና «የአፍሪካ አባት» የሚል ማዕረግ በመስጠት ነበር አባል ሃገራቱ የገለፁት። በአፍሪካ አንድነት እንዴትነት ላይ በወቅቱ ነፃ የወጡ ሃገራት አንድ አይነት አመለካከት አልነበራቸውም። ገሚሱ (የሞኖሮቪያ ቡድን) የአህጉሪቱን ፖለቲካዊ ጨምሮ ሁለንተናዊ ውህደት ሲሻ በተቃራኒው (የካዛብላንካ ቡድን) አባል ሃገራቱ ሉአላዊነታቸውን እንደጠበቁ በልል አንድነት ህብረት እንዲያደርጉ ይሞግት ነበር። በዚህ ሁኔታ ልዩነቱን ወደ ስምምነት አምጥቶ የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን በማዋለዱ በኩል የአፄ ሃይለስላሴ ሚና ጎላ ያለ ቢሆንም አሁን አሁን የጋናውን ዶክተር ክዋሜ ኒክሩማ ቀዳሚ ማድረጉ ነገር ይስተዋላል።

በቻይና ልግስና አዲስ አበባ ላይ በተሰራው የህብረቱ አዳራሽ በርላይም እንደ በረሃ ዛፍ ለብቻው እንዲቆም የተደረገው የክዋሜ ኒክሩማ ሃውልት ነው። ሃውልቱ ለክዋሜ ኒክሩማ ሳይሆን የሚገባው ለአፄ ሃይለስላሴ ነበር ሲሉ ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያምን እና ዶ/ር ያቆብ ኃ/ማርያምን ጨምሮ ብዙ የሃገራችን ምሁራን እና ታላቢዎች ተከራክረዋል። በተቃራኒው የቀድሞው ጠ/ሚኒስትር አቶ መለስ ዜናዊ በወቅቱ አስተያየታቸውን ሲሰጡ የክዋሜ ኒክሩማን ሃውልት መቆም መቃወም ያጎረሰን እጅ መንከስ እንደሆነ ነበር የገለፁት። ምክንያታቸው ደግሞ በፓን አፍሪካን እንቅስቃሴ ከክዋሜ ኒክሩማ የበለጠ አስተዋፅኦ ያበረከተ ከወዴት ማምጣት ይቻላል የሚል ነበር።

አቶ መለስ ሲያክሉም የክዋሜ ኒክሩማን በዶክትሬት ማማያ ፅሁፋቸዉ የኢትዮጵያን ስም ደጋግሞ ማንሳሳት ጠቅሰው ደጋግመዉ በጠሯት ሃገር ላይ በተገነባ ህብረቱ አዳራሽላይ ሃውልታቸው ቢቆም ስለውለታቸው ምላሽ ይሆናል እንጂ ምን ጉዳት አለው ሲሉ ነበር የሃውልቱን ለተገቢው ሰው የመቆም አግባብነት ያስረዱት።

ፓን አፍሪካኒዝምን እና አፍሪካ አንድነት ድርጅትን አንድ ካደረገው የመጀመሪያው የአቶ መለስ ክርክር ብንነሳ ዶ/ር ክዋሜ ኒክሩማ ለፓን አፍሪካ እንቅስቃሴ ብዙ መስራታቸው እውነት ነው። ያማለት ግን በእንቅስቃሴው ውስጥ ቀዳሚ ተጠቃሽ ናቸው ማለት አይደለም። እነማርከስ ጋርቬይ፣ ዊሊያም ዱ ቦይስ እና ሌሎች ላቅ ያለ ሚና ያላቸው ሰዎች አሉና ከክዋሜ ኒክሩማ የበለጠ ፓን አፍሪካኒስት ማምጣት አይቻልም ያሉት ነገር ትንሽ የተጋነነ አባባል ነው። በተጨማሪም የፓን በአፍሪካኒዝም እንቅስቃሴ ተዋናይ መሆን ማለት ለአፍሪካ አንድነት ድርጅት እውንነት ቀዳሚ ሰው መሆን ማለት አይደለም። የኢትዮጵያን ስም ምርምር ፅሁፋቸው ላይ ደጋግመው ስላነሱ ሃውልቱ ይገባቸዋል የተባለውም ብዙ ጠንካራ መከራከሪያ አይደለም። ሃገራችን በወቅቱ የነፃነት ተምሳሌት ተደርጋ ትወሰድ ስለነበር ስሟ ተደጋግሞ ይነሳ ነበር እና የኒክሩማን አዲስ የሚያደርገው ነገር የለም።

ለህብረቱ እውንነት የክዋሜ ኒክሩማም ሆነ የአፄ ሃ/ስላሴ ሚና ትልቅ ቢሆንም ብቸኛ ግን አልነበረም። ስለሆነም በግሌ እንደዚህ በብዙ ሰዎች አስተዋፅኦ እውን የሆነ ነገርን ለመዘከር የዋና አስተዋፅኦ አድራጊዎቹን ምስል የሚያሳይ የህብረት ሃውልት ተሰርቶ፤ ላቅ ያለ ተሳትፎ ያደረጉትን ሰዎች ምስል ጎላ ብሎ እንዲታይ ማድረግ ቢቻል የሃውልቱን ትርጉም ሰጭነትም ይጨምራል፤ ውዝግቡንም ይቀንሳልብየ አስባለሁ። የክዋሜ ኒክሩማን እጅ ላለመንከስ የብዙ ሰዎችን እጅ አመድ አፋሽ ያደረገ ነው የሃውልቱ አቋቋም። በተጨባጭ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት ምስረታ በአንድሰው አስተዋፅ ብቻ እውን እንደማይሆን እየታወቀ ወረታውን ሁሉ ለአንድሰው መስጠት አጉርሶ የተነከሰውን እጅ ብዙ ያደርገዋል።

የአፍሪካ ነፃነት፡ በሃገር ጅብ መበላት

ከከባድ ትግል በኋላ ከቅኝ ግዛት ነፃ የወጡ የአፍሪካ ሃገራት ከነፃነት በኋላ በሃገራቸው አምባገነን መሪዎች መዳፍ ስር መውደቃቸው ነፃነታቸውን ግንጥል ጌጥ አድርጎባቸው አብዛኞቹ ሃገራት መከራቸው ሳይቀል፣ የጦርነት አውድማ፣ የከፋ ድህነት ቀጠና፣ የኋላ ቀርነት ተምሳሌት ሆነው ቀጥለዋል።

ከነፃነት በኋላ አብዛኛውን የአፍሪካ ሃገራት ለመምራት ስልጣን የተረከቡት መሪዎች በነፃት ትግሉ ወቅት ግንባርቀደም ታጋዮች ነበሩና ይህንን እንደውለታ ለህዝባቸው ደጋግመዉ እየነገሩ ራሳቸውን የሃገር ባለቤት ያደርጋሉ። የነፃነት አባትነታቸውን እንዲዘክር የሚያሰሩት ፕሮፖጋንዳም ስልጣን ላይ ተጥዶ ዘመናትን ለማስቀጠር የሚረዳ ስብከታቸው ነው። በዚሁ ስልጣን ላይ ሙጥኝ ማለት ሳቢያ ሃውልት የቆመላቸውን ክዋሜኒክሩማን ጨምሮ ብዙዎቹ የነፃነት ዘመን ታጋይ የአፍሪካ መሪዎች ከስልጣን የሚነሱት በመፈንቅለ መንግስት ካልሆነም በትጥቅ ትግል ነበር። በተለይ በ1970ዎቹ አፍሪካ መፈንቅለ መንግስትን ልማዷ አድርጋ ነበር። አሳዛኙ ነገር በመፈንቅለ መንግስቱ ወደስልጣን የሚያመጣው ወታደሮችን ስለነበረ ሃገሪቱን ወደ ሌላ የወታደራዊ አምባገነንነት ምዕራፍ ከትቷቸው የዲሞክሲያዊ መንግስትን መምጫ ቀን ሩቅ መንገዱንም ውስብስብ አድርጎታል።

ስልጣን በምርጫ ማስረከብ በአፍሪካ ብርቅ በመሆኑ የአሜሪካ ፕሬዚዳንቶች የአፍሪካ ጉብኝታቸውን ይህንን ባደረጉ ትቂት ሃገራት ላይ ብቻ እስከማድረግ ይደርሳሉ። በምርጫ ስም ስልጣን ላይ የሚሰነብቱ «ተመራጭ» አምባገነኖችም የትየለሌ ናቸው። የአፍሪካ አምባገነን መሪዎች ስልጣን የሚያፈቅሩት እንዲሁ አይደለም። የሃገርን ሃብት መዝብረው ራሳቸው የድሃ ሃገር ሃብታም መሪ ሲሆኑበት፣ ሰባት ጉልበታቸውንም ቱጃር ሲያደርጉበት እንጂ። ነዳጅ ዘይት ወይም ሌላ የከበረ ማዕድን ባለቤት ሃገር ሚመሩ ከሆነ ሃገርን ጠቅልሎ የመጉረስ ያህል የሃገር ሃብት ይመዘብራሉ። ይህ የሌላቸው ደግሞ በደሃ ህዝብ ስም በሚመጣው የእርዳታ ገንዘብ ኪሳቸውን አዳብረው ከአለም ግንባር ቀደም ሃብታሞች ተርታ የተሰለፉም አይጠፉም። የዶላር ንግድም ሌላው ሃገር ሚዘርፉበት መንገድ ነው። በዚህ አይነት አምባገነን እና ሙሰኛ መሪዎች መዳፍ ውስጥ በሁለንተናዊ ጉስቁልና የሚላጋውን

አብዛኛውን የአፍሪካ ህዝብ ከቅኝ አገዛዝ ‹ነፃ ወጣ› ከማለት ይልቅ ‹የሰው ሃገሩን ሸኝቶ በሃገሩ ጅብ እየተበላ ነው› ማለቱ ገላጭ ሳይሆን አይቀርም።

ከአፍሪካ አንድነት ድርጅት ወደ አፍሪካ ህብረት፡ የጉልቻ ለውጥ

እ.ኤ.አ 2002 ጆዋንስበርግ ላይ በተደረገ የቀድሞው አፍሪካ አንድነት ድርጅት አባል ሃገራት ስብሰባ «የአፍሪካ አንድነት ድርጅት» በመባል ይጠራ ነበረው አህጉራዊ ትብብር «አፍሪካ ህብረት» ወደ ሚል መጠሪያ ተቀየረ። ከስሙ ለውጥ ጋርም የህብረቱ ዋና ፅህፈት ቤት መቀመጫውን ከአዲስ አበባ ወደ ሌላ የመውሰድ ሃሳብ ተነስቶ ነበር። በወቅቱ የዋናውን ፅህፈት ቤት መቀመጫ አዲስ አበባ ላይ እንዲረጋ ለማድረግ የአቶ መለስ ብርቱ ሙግት እና ጥረት ምስጋና የሚያስችራቸው ነው። በእርግጥም የአህጉሩቱ የነፃነት አርማ የሆነችው ሃገራችን ለህብረቱ ዋና ፅህፈት ቤት መቀመጫነት ከበቂ በላይ ተገቢ ቦታ ነች።

የስም ለውጡ ያስፈለገው አፍሪካ ህብረት የሚለው ስም አህጉሩቱ ለማምጣት ከምታልመው አህጉራዊ ኢኮኖሚያዊ ትስስር እና ፖለቲካዊ አንድነት ጋር በይበልጥ ይሄዳል በማለት ነበር። ይመጣል የተባለው ጥብቅ አህጉራዊ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ትስስር በአለማቀፉ ኢኮኖሚ የአፍሪካን ሚና ለማጉላት እና አህጉሩቱ የግሎባላይዜሽንን መጥፎ ገፅታዎች ለመቋቋም እንድትችል ጉልበት ይሆናል ተብሎ ተስፋ ተደርጎ ነበር - የአፍሪካ አንድነት ወደ አፍሪካ ህብረት ሲቀየር። የአፍሪካ አንድነት ወደ አፍሪካ ህብረት ሲለወጥ አዳዲስ የአደረጃጀት ለውጦችን ለማምጣጥ ታስቦ ነበር። ከታሰቡት ውስጥ በአህጉሩቱ ሁለንተናዊ ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ ጉዳዮች ላይ የሚመክር የአፍሪካ ፓርላማ ማቋቋም፣ የኢኮኖሚ ችግር ላጋጠማቸው የአህጉሩቱ ሃገራት የብድር አገልግሎት እና ድጋፍ የሚሰጥ ባንክ መመስረት፣ የአህጉሩቱ አንዳንድ ቦታዎች በእርስበርስ ጦርነት እና አለመረጋጋት ስለሚጠቃ ይህን የሚከታተል እና የአህጉሩቱን ፀጥታ የሚቆጣጠር የአፍሪካ ፀጥታ ምክር ቤት ማዋቀር፣ የአፍሪካ ፍርድ ቤት መመስረት ዋናዋናዎቹ ነበሩ። ነገር ግን ከአፍሪካ ባንክ በቀር ሌሎቹ አመርቂ ስራ ሲሰሩ አልታየም። የአፍሪካ ፍርድ ቤትን በተመለከተ በመዋቅር ደረጃ እንኳን ህልውና አላገኘም።

የአፍሪካ ህብረት የማን ህብረት ነው?

አፍሪካ ህብረት ከመነሻው ጀምሮ በአፍሪካዊያን መሃከል የጠበቀ ትስስርን የመፍጠር ህልም ነበረው። በተግባር ግን ህብረቱ ይሄ ነው የሚባል ህዝባዊ ትስስር፣ አፍሪካዊ ማንነት ለመፍጠር ሲሰራ አይታይም። በምትኩ ህብረቱ በበለጠ የአህጉሩቱ አምባገነን መሪዎች ህብረት ወደ መሆን ያደላል። መሪዎቹ ሳያሰልሱ የሚያደርጓቸው ስብሰባዎች የብዛታቸውን ያህል በህዝቡ ህይወት ላይ ተጨባጭ ለውጥ አምጥቷል ማለት አይቻልም። በሌላ በኩል የመሪዎቹን ስልጣን የሚፈታተን ሲመጣ ተባብሮ ድባቅ ለመምታት፣ ከዛሬ ጀምሮ ህገ-መንግስታዊ ባልሆነ መንገድ ወደ ስልጣን መምጣት ተከልክሏል ለማለት ትብብራቸው ብርቱ፣ እርምጃቸው ፈጣን ነው። ህዝቡ የአምባገነን መሪዎቹ አገዛዝ አንገፍግፎት አመፅ ሲያደርግ እና ስልጣን አፍቃሪዎቹ አምባገነኖች ስልጣናቸውን ለመታደግ የገዛ ህዝባቸውን በሰማይ በሚበር በምድር በሚሽከረከር ጦር መሳሪያ ፍዳውን ሲያሳዩት የአፍሪካ ህብረት አጋርነቱ ለአምባገነኖቹ ነውና ምንም የውግዘት ቃል ሲተነፍስ አይሰማም። በዚህ ረገድ የቅርብ ዘመኑን የሊቢያ እና የግብፅ ህዝባዊ አመፅ መጥቀስ ይቻላል። የሰሜን ሱዳኑ አልበሽር የዳርፉርን እልቂት በማርገብ ፋንታ ነዳጅ እየጨመሩ ህዝቡን ለመተላለቅ እና ስደት ሲዳርጉ የአፍሪካ ህብረት እዚህ ግባ የሚባል የመፍትሄ እርምጃ ሳይወስድ የሩቆቹ የአለም አቀፍ ተቋማት ነበሩ መክሰስ መውቀስ የጀመሩት። በሚገርም ሁኔታ የእኛ ሃገርም ክሱን ተቃውማ ከተከሳሹ በበለጠ በተቋማቱ ላይ ረዘም ያለጊዜ የወሰደ ውግዘት ስታደርግ ለሰማ የሚገርም ነበር። በምርጫ ማግስት በአብዛኞቹ ሃገራት በህዝብ እና በመንግስት ታጣቂዎች መሃል የሚከሰተውን መጋደል የጨመሩ ውዝግቦች ሲነሱ የአፍሪካ ህብረት ዲሞክራሲ ለሚሻው ህዝብ በመወገን ድምፁን ሲያሰማ አልተስተዋለም።

ሳይደራመዱ ጉልምስና!

መቀመጫውን በተፈጠረበት አዲስ አበባ አድንቶ በውብ ህንፃ የሚሽሞነሞነው የአፍሪካ ህብረት ግማሽ ምዕተ አመት ያለለ እድሜ እያስቆጠረ ነው። ሲነሳ ለማሳከት ወዳለመው ግብ ለመድረስ ምን ያህል ቅርበት ላይ ይገኛል ተብሎ ቢመረመር ግን እድሜውን የሚመጥን ስራ ሰርቷል ለማለት አይቻልም። የተዋሃደች አንዲት አፍሪካዊት ሃገር መፍጠርን ረሻርም ገሀ ቀደም ብሎ

የጀመረው አፍሪካ አንድነት/ህብረት ከልጅ እግሩ አቻው የአውሮፓ ህብረት ጋር ሲወዳደር ያልተራመደ ጎልማሳ፣ ልጁ የቀደመው አባት መሆኑ በግልፅ ይታያል።

ስፊዋን አፍሪካ አህጉር ወደ አንድ የተዋሃደች ሀገር ከማምጣቱ በፊት በህዝቦቿ መሃል አፍሪካዊ ማንነት የመፍጠር ስራ መሰራት እንዳለበት እሙን ነው። ይህን ለማምጣት የሚደረግ የህዝብ ለህዝብ ቅርርብ፣ የባህል ልውጥን የማዘውተር ስራ ሲሰራ አይታይም። በመሆኑም በአፍሪካ ሃገራት ህዝቦች መሃከል የመቀራረብ፣ ወንድማማችነት ስሜት አይታይም።

በተለይ የመግሪብ ሃገራት የሚባሉ ሰሜን አፍሪካዊ አረብ ሀገራት ከተቀረው አፍሪካዊ ጥቁር ህዝብ ይልቅ ከአህጉሩ ውጭ ወዳሉት የመካከለኛው ምስራቅ ሃገራት የመሳብ ነገር ይታያል። በሌሎቹ የአፍሪካ ሃገራት ህዝቦች መሃከል ያለው በአፍሪካዊነት የመሳሳብ አንድነት ስሜትም በቂ ነው የሚባል አይነት አይደለም። አፍሪካዊ ማንነትን በአህጉሪቷ ህዝቦች መሃል የመፍጠሩ ነገር በዘገየ ቁጥር ብዙ የተባለለት የተባበረች አፍሪካን የመፍጠሩን ነገር ያዘገየዋል።

ከላይ እንደተጠቀሰው የአፍሪካ አንድነት ወደ አፍሪካ ህብረት ሲቀየር አንዱ አላማው በአለም ኢኮኖሚ የአፍሪካን ድርሻ ማሳደግ ነበር። ለዚህ ተግባራዊነት ደግሞ መጀመሪያ በአፍሪካ ሃገራት መሃከል ያለውን የንግድ ግንኙነት (Intra Continental Trade) ቀና የሚያደርጉ እርምጃዎች መወሰድ አለባቸው። በዚህ ረገድ የአውሮፓ ህብረትን አመርቂ ስራ ብንመለከት የአፍሪካ ህብረትን ደረጃ መረዳት ያስችላል። በአውሮፓ ሃገራት መሃከል ያለውን የንግድ ልውውጥ ለማቀላጠፍ እንዲያመች ከሁሉ አስቀድሞ ሃገራቱን በፈጣን የባቡር እና የአስፋልት መንገድ የማያያዝ ስራ ከመሰራቱ ባሻር የሃገራቱ ዜጎች ወደ የትኛውም የአውሮፓ ሃገር በቀላሉ ለመንቀሳቀስ የሚያስችል የይለፍ (shangen visa) በስራ ላይ እንዲውል ተደርጓል። በተጨማሪም በአባል ሃገራቱ መሃከል ያለውን ግብይት ለማቀላጠፍ ዩሮ የተባለ የጋራ መገበያያ ገንዘብ ከተጀመረ ሰነበተ። በኢኮኖሚ ችግር ውስጥ ያሉ ሃገራት የሚደጎሙበት ስርአትም በተገቢው ሁኔታ እየተሰራበት ያለጉዳይ ነው። ለግሪክ የተደረገውን እንደ አብነት መጥቀስ ይቻላል። ይሄን ሁሉ አህጉራዊ ትስስር እያመቻቸ ያለው አውሮፓ ህብረት እንደ አፍሪካ ህብረት ወደ አንድ አውሮፓዊ ሃገርነት የመድረስ አላማ ሳይኖረው ነው። በተቃራኒው በፖለቲካ

የተዋሃደች አንዲት አፍሪካ የመፍጠር ህልም ያለው የአፍሪካ ህብረት ይህን ሲያደርግ አይታይም። ከአንድ የአፍሪካ ሃገር ወደሌላው ለመንቀሳስ ምን ያህል ከባድ እንደሆነ ብዙ ሳይራቅ ኬንያ ትንሽ የቆየ ሰውን መስማት፣ ደቡብ አፍሪካ ለመድረስ በመንገድ ላይ ካሉ ሃገራት ፖሊሶች ጋር አባሮሽ የሚገጥሙትን የሃገራችን ስደተኞች ታሪክ መስማቱ በቂ ነው።

የአፍሪካን ፀጥታና ሰላም ለማስከበር፣ የአፍሪካን ችግር በአፍሪካዊያን ህብረት በጋራ ለመስራት ሁሌ እቅድ ሚያወጣው የአፍሪካ ህብረት ወደ አንድ ሰላሟ የተናጋ ሃገር ሰላም አስከባሪ ለመላክ ሁሌ አይን አይን የምትታየው የኛዋ ሃገር ኢትዮጵያ ነች እንጂ በተደራጀ መልኩ የሁሉንም ሃገር ጦር ባማከለ ሁኔታ በትክክለኛው ሰአት ሰላም አስከባሪ ልኮ ችግሩ ሳይብስ በየመፍታቱ ስራ ብዙ ይቀረዋል። ባስ ሲልም ስመትልቁ አፍሪካ ህብረት ቁጭ ብሎ የምእራባዊኑ ጦር ገብቶ የአፍሪካን ጉዳይ እልባት ሲሰጥ በሊቢያ እና በኮትዲቯር ሁኔታ ታይቷል። የሊቢያን ህዝብ እልቂት የገታው የምእራባዊኑ ጦር ገብቶ እንጂ የአፍሪካ ህብረት አልነበረም። ህብረቱ የችግሩ የመፍትሄ አካል መሆን ቀርቶ የህዝቦች ስቃይ እንዲያበቃ አምባገነኑን የፕሬዚደንት ጋዳፊ አመራር ሲያወግዝ እንኳን አልተደመጠም። በኮትዲቯር በአላሳን ዋታራ እና ሎረን ባግቦ መሃከል የነበረውን የስልጣን ይገባኛል ውዝግብም የሀገሪቱ ቀድሞ ቅኝ ገዥ ፈረንሳይ ገብታ ነው አንድ ያለችው።

በተመሳሳይ የሞሮኮን እና ከምእራባዊ ግዛቷ የተገነጠለችውን የምዕራብ ሳራዊ ሪፐብሊክን ጉዳይ በመፍታት ፋንታ የአፍሪካ ህብረት ያለሞሮኮ ይሁንታ ለተገንጣየይዋ ሃገር እውቅና በመስጠቱ ሞሮኮ ከ1983 ጀምሮ ከህብረቱ እንደወጣች ቀርታለች። እስካሁን ህብረቱ የሞሮኮን ወጥቶ መቅረት ነገሬ ብሎ ለመመለስ ምንም ሲሰራ አልተሰማም። በሰሜን ማሊ የቱዋሬግ ተገንጣይ ቡድኖች እና በደካማው ማዕከላዊ መንግስት መሃከል የነበረውን ሀገሪቱን ለማፈራረስ የተቃረበ ዉውዝግብ ፈረንሳይ ገብታ የማዕከላዊ መንግስቱን ወታደሮች እና ፖሊስ አሰልጥና፣ አጠናክራ ነው ነገሩ እልባት ያገኘው።

የኢትዮ-ኤርትራ የድንበር ውዝግብ እና እሱን ተከትሎ ከቀደመ ወዳጅነታቸው ጋር በማይገጥም ጠብ ላይ ያሉትን የሁለቱን ሃገር መሪወች የማቀራረቡ ነገርም በአፍሪካ ህብረት በአመርቂ ሁኔታ የተሄደበት አይደለም። የደቡብ እና የሰሜን ሱዳን በአብየ ጉዳይ ላይ ውዝግብ፣ የሶማሊ መንግስት አልባነት፣

የሎርድ ሬዚዝታንስ አርሚ በምስራቅ አፍሪካ እንቅስቃሴ እና ተያያዥ መጋደሎች፣ በአብዛኞዎቹ የአፍሪካ ሃገራት በምርጫ ሰሞን የሚታየውን ምርጫን ከትጥቅ ትግል ያልለየ ደም መፋሰስ ሁሉ የአፍሪካዊያንን ችግር በአፍሪካዊያን እፈታለሁ የሚለው የአፍሪካ ህብረት ሃምሳ አመት ሞልቶት ጎልምሶም ያልሰራቸዉ የቤት ስራዎቹ ናቸው፡

7.2 የቤት ሥመል ገበያ ያወጣቸው የአፍሪካ መሪዎች

አፍሪካ ከቅኝ ከአውሮፓዊያን ቅኝ አገዛዝ ከተላቀቀች ከግማሽ ምዕተ አመት በላይ አሳለፈች። ይህ ግን ለነፃነት አልሆነላትም፤ከፅድ አይሻል ዶማ ወደ ሆነ ዲሞክራሲ የራቀው ፖለቲካዊ ድባብ ውስጥ ዶላት አንጂ። «ነፃ የወጣችዋን» አፍሪካ ፖለቲካ ከሚዘውሩ የአፍሪካ መሪዎች ውስጥ ወደ ህመም የሚጠጋ የስልጣን ጥም የተቆራኛቸው አምባገነኖች ይበዛሉ። እነዚህ መሪዎች የስልጣናቸውን እድሜ ለማርዘም የህዝባቸውን ደም ለማፍሰስ እግራቸው የሚፈጥን፣ በወንበራቸው እስከተደላደሉ ድረስ ህዝብ ስደት፣ ረሃብ፣ እርዛት የማያሳስባቸው መሆናቸው ሳያንስ ሀገርን ጠቅልለው ለመጉረስ የሚዳዳቸው ሙሰኞች ናቸው። በዚሁ ሁኔታ መሬ እጦት አህጉሪቱ መልካም አስተዳደር ርቋት፣ ፍትህ ጠምቷት የምትቃትት የድህነት ቀጠና ሆና ዘመኗን ትገፋለች።

ይህ የማያሳስባቸው መሪዎቹ የፈጠሩት ህብረትም እድሜ ከማስቆጠር በዘለለ ለአፍሪካ መሰረታዊ ችግሮች ትርጉም ያለው መፍትሄ ሲያፈላልግ አልታየም። ህብረቱም የአፍሪካ ህብረት ከሚባል ይልቅ የአፍሪካ አምባገነን መሪዎች ህብረት ቢባል እውነታው ይጠጋል። ከሚሊዮን አፍሪካዊያን ስደት፣ መፈናቀል እና ሞት ይልቅ ለዚህ ሁሉ መነሾ በመሆኑ የተከሰሰ የአንድ መሪ ፍርድቤት መጠራት የተቀናትን ያምሳል። እ.ኤ.አ በ2008 ኬንያ ውስጥ በተደረገው ምርጫ ከ1100-1300 ለሚገመቱ ዜጎች ህይዎት መጥፋት ተጠያቂ የተደረጉት የወቅቱ የኬንያ ፕሬዚዳንት ሁሩ ኬንያታ በአለም አቀፍ የወንጀለኞች ፍርድ ቤት (ICC) መጠራት የሰውየውን ቢጤዎች አስቸኳይ ስብሰባ አስቀምጦ ብዙ አናግሮ ነበር።

በዳርፉር ያሁሉ ዜጋ ሲያልቅ፤ የተረፈው ሲፈናቀል፣ በናይጄሪያ የእርስበርስ ጦርነት ህዝብ ሲሰቃይ፣ በአረብ ፀደይ አብዮት የሰሜን አፍሪካ ወጣቶች በሰማይ በምድር በሚዘንብ እሳት እና በቀጥር ነፍስ-ገዳዮች ሲፈጁ፣ ከአፍሪካ ዳርቻ ወደ ሳምፓዱሳ የሚያቀናው አፍሪካዊ ተሰዳጅ ባህር ሲበላው፣ የሎርድ ሬዚስታንስ አርሚ እና የቦኮ ሃራም ጥይት በአፍሪካዊያ ጆሮ ላይ ሲያፏጭ፣ ሶማሌ ባለቤት እንደሌለው እቃ ስትሆን ወዚ ተ አስቸኳይ ስብሰባ ያልተቀመጡ የአፍሪካ መሪዎች አንድ መሪ ያውም በቢቂ ማስረጃ የተደገፈ የክስመዝገብ ሲገለጥበት ሲሆን በአስቸኳይ ከያሉበት ተሰብስበው አምባገነኑ ከፍርድ አደባይ የሚያመልጡበትን መንገድ ያፈላልጋሉ። በጦር ወንጀለኝነት፣ በሰብአዊ መብት ጥሰት እና ዘር ማጥፋት ወንጀል ማስረጃ ጠቅሶ የሚከሳቸውን አለማቀፉን የወንጀለኞች ፍርድቤት አፍሪካዊያንን ብቻ የሚከስ ዘረኛ ይሉታል። ፍርድ ቤቱ ስራ ከጀመረበት 1998 ጀምሮ በስምንት የአፍሪካ መሪዎች ላይ በርከት ያለ የክስ መጥሪያ ቆርጧል። በተጨማሪም ፍርድቤቱ ጥቆማ ደርሶት ክትትል እያደረገባቸውካሉ የአስር ሃገሮች ወንጀለኞች ውስጥ ሁለቱ ወደ አፍሪካ መሪዎች የሚያነጣጥሩ ናቸው። በዚህ ሁኔታ በፍርድ ቤቱ የተከሳሽነት ሳጥን ላይ ይቆሙ ዘንድ የተጠሩት የአፍሪካ መሪዎች ቁጥር ማሻቀብ ነው የአፍሪካ መሪዎችን አስቆጥቶ ፍርድ ቤቱን የአፍሪካ ሃገራትን ሉአላዊነት በመፈታተን እና በዘረኝነት እስከማብጠልጠል ያደረሳቸው።

ፍርድቤቱ በአፍሪካ መሪዎች የሚወቀስበት የዘረኝነት ክስ ብዙ እርቀት እንደማያስኬድ የሚያመለክቱ በርካታ ምክንያቶችን ማንሳት ይቻላል። ስምንቱ የአፍሪካ መሪዎች በአለማቀፉ ፍርድቤት ክስ ሲቀረጥባቸው ከሱዳን እና ከሊቢያ መሪዎች በቀር የተቀሩት መሪዎች የተከሰሱት በራሳቸው በአፍሪካዊያን ጠያቂነት ወይም ድጋፍ ነው። የሱዳኑ አልበሽር በዳርፉሩ ቀውስ ተጠያቂ እንዲሆኑ የተባበሩት መንግስታት የፀጥታው ጥበቃ ምክርቤት ሲጠይቅ ኮንጎ ሪፐብሊክ፣ ቤኒን እና ታንዛኒያ ክሱን በመደገፍ ድምፃቸውን አሰምተው ነበር። በተመሳሳይ የፀጥታው ጥበቃ ምክርቤት የሊቢያውን ሙአምር ጋዳፊ መክሰስ ሲጠይቅ ደቡብ አፍሪካ፣ ጋቦን፣ ናይጄሪያ እና ኮትዲቯር ክሱን ደግፈው ከፍርድቤቱ ጎን ቆመው ነበር። የኬንያ ባለስልጣናት ክስ ጉዳይ ምርመራ የቀድሞው የኬንያ ፕሬዚደንት እና ጠ/ሚኒስተር ራኢል ኦዲንጋ በስልጣን በነበሩበት ጊዜ ድጋፍ ሰጥተውት ነበር። ከዚህ ሁሉ በተጨማሪ የአለም አቀፉ ወንጀለኞች ፍርድቤት ዋና አቃቤ ህግ የጋምቢያ ተወላጅ አፍሪካዊ ሲሆኑ ፍርድቤቱ ባጠቃላይ ካሉት አስራ ስምንት ዳኞች አምስቱ አፍሪካዊን ናቸው። ከዚህ ሌላ የመሪዎቹ ክስ በአፍሪካ ምሁራን፣ አክቲቪስቶች፣ ሲቪክ ማህበራት እና አብዛኛው ዜጎች ዘንድ የሚደገፍ እንደሆነ እየተነገረ ነው።

የቀድሞው የተባበሩት መንግስታት ዋና ፀሃፊ ጋናዊው ኮፊ አናን አፍሪካ መሪዎች ከፍርድቤቱ ጋር የገቡትን ንትርክ «የሃፍረ ምልክት» ሲሉት ታዋቂው ደቡብ አፍሪካዊ አክቲቪስት ዴዝሞን ቱቱ ተከራካሪዎቹን የአፍሪካ መሪዎች «እንደገና ለመግደል የሚፈልጉ» ብለዋቸዋል።

መሪዎቹ ነገሩን ወደ ዘረኝነት ያስጠጉት እንጅ የክርክራቸው ጭብጥ ባለሳምንትነትን ከመፍራት ይመስላል። የአፍሪካ መሪዎች ፍርድቤቱን የሚሞግቱትም ወንጀሉን አልሰራንም ብለው ሳይሆን የተጠያቂነታቸው ቀን ተራዝሞ ከስልጣን ሲወርዱ እንዲከሰሱ ነው። በስልጣን ላይ ያሉ መንግስታት ያለመከሰስ መብት ስላላቸው ላይ ላዩን ሲያዩት የመሪዎቹ ክርክር ተገቢ ሊመስል ይችላል። ነገር ግን ይህ የሚሰራው መሪዎቹ በስልጣን ዘመናቸው በሃገራቸው የህግ የበላይነትን አስፍነው፣ እራሳቸውም ጥፋት ሲገኝባቸው ሊጠየቁ የሚችሉበት የፍትህ ስርዓት ሲገነቡ ነው። በአብዛኛው አፍሪካ ሀገራት ይህን መጠበቅ ደግሞ ከቀል ሊያስመድብ ይችላል።

መሪዎቹ በስልጣን ላይ እያለን መከሰስ የለብንም ሲሉ ስልጣን በቶሎ የሚለቁ ቢሆኑ እንኳን ይሻል ነበር። በአፍሪካ ግን እውነታው ሌላ ነው። አብዛኞቹ መሪዎች እንደመጫኛ የረዘመ የስልጣን እድሜ ይመኛሉ። ከአሩብ ምዕተ-አመት በላይ በስልጣን ላይ የሚወዘቱት በርካቶች በሆኑበት ሁኔታ ከስልጣን ሳንወርድ መከሰስ የለብንም ሲሉ በወንበር ላይ በሚቆዩበት ዘለግ ያለ ዘመን የህዝባቸውን ፍዳ እንደሚያረዝሙት እሙን ነው። በተጨማሪም የአፍሪካ መሪዎች የስልጣን እድሜ ርዝመት መሪዎቹ በስልጣ ላይ እንዳሉ ሕይዎታቸው የሚያፍበትን ዕድል ያሰፋዋል። የመሪዎቹ ከነወንጀላቸው አፈር መግባት ደግሞ አፍሪካ እና ፍትህ ሰኔ እና ሰኞ እንዲሆኑ ያደርጋል። አፍሪካዊያኑ መሪዎች በቅርብ ጊዜ በየሀገራቸው የህግ በላይነትን አስፍነው መከሰስ መወቀስ የመቻላቸውን ነገር ተስፋ ማድረጉ አዋጭ ስለማይሆን የ ICC እርምጃ የወቅቱ ሁነኛ መፍትሄ ይመስላል።

አፍሪካዊ "ICC"ን መመስረት ይሳካ ይሆን?

የቀድሞው የአፍሪካ ህብረት ወደ አፍሪካ አንድነት ሲቀየር አንዳንድ የመዋቅር ለውጦች ተደርገው ነበር። ከለውጦቹ አንዱ "African court on Human and Peoples Rights" የሚል መጠሪያ ያለው አህጉራዊ ፍርድቤት መመስረቱ ነበር። በተለምዶ "African Human Rights Court" በመባል የሚታወቀው ይህ ፍርድቤት ከተመሰረተ ጀምሮ ይህ ነው የሚባል ስራ ካለመስራቱ የተነሳ በመንፈስ እንጅ በአካል ያለ ተቋም አይመስልም። የሰብአዊ መብት ጥሰት ብርቅ ባልሆነባት አፍሪካ የከተመው ፍርድቤት የአህጉሪቱ ህዝቦች የመንግስታቸውን አምባገነንነት በመቃወማቸው፣ የመንግስጥ ለውጥ በመጠየቃቸው በገፍ መሪዎቻቸው በጥይት ሲቆሉ ፍርድ ቤቱ ጠንከር ያለ ክትትል ለማድረግ የነቃ አይደለም።

ለሰብአዊ መብት መከበር ኪሬዳሽ የሆኑት የአፍሪካ አምባገነኖች ጥፋታቸው ይህ ብቻ አይደለም። ከጎረቤት ሃገሮች ጋር በተቃቃሩ ጊዜ የባላጋራቸውን የሀገር ውስጥ ተቃዋሚዎች በማስታጠቅ የእጅ አዙር ጦርነት "proxy war" ሲያደርጉ ፍርድቤቱ ሃይ ብሎ አያውቅም። ጃንጃዊት ሚሊሻዎችን እያስታጠቁ ዳርፉርን እልቂት አምባ ያደረጉት የሱዳኑ አልበሽር፣ ኢትዮጵያ አማፅያንን የሚያስታጥቀው እውቁ አምባገነን ኢሳያስ አፈወርቂ እና በተቃራኒው ኤርትራ አማፅያንን አይዟችሁ የሚለው የኢትዮጵያ መንግስት ለዚህ ተጠቃሾች ናቸው። ይህ በተለመደበት አህጉር ሎርድ ሬዚስታንስ አርሚ የተባለውን በምስራቅ አፍሪካ የሚንቀሳቀስ ገዳይ ቡድን እና ቦኮ ሃራም ተባለውን የምዕራብ አፍሪካ አምሳያውን አፍሪካዊያኑ መሪዎች በፈለጉት ሰአት ጠላት የመሰላቸውን ሃገር ለማድማት እንደማይጠቀምበት እርግጠኛ መሆን አይቻልም። የሊቢያ የቀድሞ ፕሬዚዳንት ሙአምር ጋዳፊ ቅጥር ነፍስ-ገዳዮችን ከጥቁር አፍሪካ ሃገሮች ገዝተው በህዝባቸው ላይ ሞት ሲያውጁ የአፍሪካው የሰብአዊ መብት ፍርድቤት ምንም ሲል አልተሰማም። ይህ የጋዳፊ ስራ ያመጣው መዘዝ ብዙ ነበር። መሪያቸው ቅጥር-ነፍገዳዮችን እንዳስማራ ያወቁት ሊቢያዊን በወቅቱ በሀገራቸው ምድር ያዩት ጥቁር ሁሉ ቅጥር ነፍሰ-ገዳይ እየመሰላቸው ለእንጀራ የተሰደዱ ሰላማዊ ጥቁሮችን ሁሉ ማሳደድ ጀምረው ነበር። ኢትዮጵያዊያን ስደተኞችም የዳፉው ተጋሪዎች ነበሩ። ይሄ ሁሉ የተቆላለፈ የሰብአዊ መብት ጥሰት ሲደረግ ምንም ያላለው የአፍሪካ ፍርድቤት ነው እንግዲህ በአፍሪካ የICCን ሚና ይጫወት የሚባልለት።

አህጉራዊው ፍርድቤት አለማቀፍ ፍርድቤቱን ተክቶ የአፍሪካን ችግር በራሱ እንዲፈታ ሲታሰብ አቅሙን ከፍ በማድረጉ አካሄድ ላይ ለመምከር እኤአ ግንቦት 2013 በአፍሪካ ህብረት አዘጋጅነት በርካታ ህግ ባሙያዎች አዲስ

አበባ ላይ መክረው ነበር:: የፍርድቤቱ መጠሪያም ከ "African Human Rights Court" ወደ "African court of Justice and Human Rights" እንዲቀየር ነው እቅዱ:: ፍርድቤቱ ስሙን ሲቀይር የሚያያቸው ጉዳዮችም ሰፋ እንደሚሉ ታሳቢ ተደርጓል:: እዚህ ላይ ልብ መባል ያለበት ጉዳይ ራቱንም ከላይ ለመጥቀስ በተሞከረው መልክ ለመቆም የተጠጋ እንቅስቃሴ የነበረው ፍርድቤት ተጨማሪ ስራ እንዲያከናውን እየተጠበቀበት ነው:: እየታሰበ ባለው አዲሱ ደረጃው ፍርድቤቱ ሃገራትንም ሆነ ግለሰቦችን የሚመለከቱ ጉዳዮችን በአንድ ላይ እንዲያይ ማድረግ ነው የአፍሪካ ህብረት አዝማሚያ:: ሲሞን አሊሰን የተባሉ ተንታኝ ይህ ቀቢፀ ተስፋ ነው ሲሉ "Is there an African Alternative to the ICC?" በሚለው ፅሁፋቸው ያስረዳሉ::

እንደ ተንታኙ አፍሪካ ህብረት የሚወራለትን አይነት አፍሪካዊ ፍርድቤት ለመመስረት ህጋዊ፣ ዲፕሎማሲዊ፣ ፖለቲካዊ እና በጀትን ያማከሉ ሳንካዎች ይጠብቁታል:: ከህግ አንፃር አንድ አለማቀፋዊ ፍርድቤት የሃገራትን እና የግለሰቦችን የወንጀል ክስ በአንድ ላይ ማየት የሚችልበትን አካሄድ የሚፈቅድ የህግ አግባብ የለም:: ሁለቱ ጉዳዮች ሚጣሩበት አካሄድ እና ደረጃ የተለያየ ስለሆነ ሁለቱ ጉዳዮች በአንድ ፍርድቤት እንዲታዩ ሲደረግ ፍርድቤቱ ደብልቀው ውቃው የሀበት ድንግርግር ውስጥ ሲገባና እንዲንም በትክክል መስራት ሲሳነው ይችላል ይላሉ ተንታኙ:: ሲሞን አሊሰን ዲፕሎማሲዊ ችግር ያሉትን ሲስረዱ አሁን ያለው የአፍሪካ ህብረት ፍርድ ቤት ሲመሰረት መስራች ሀገራቱ ረዘም ያለ ጊዜን ወስደው የተወያዩበት መሆኑን ጠቅሰው የአሁኑ ደግሞ ከዛኛው በበለጠ ስራ እንዲሰራ እተጠበቀ ስለሆነ የበለጠ ረዥምም ጊዜ መውሰዱ አይቀርም ይላሉ:: ችግሩ ረዥምም ጊዜ መውሰዱ ብቻ ሳይሆን የፈተኛውን ፍርድቤት ምስረታ የደገፉት ሃገራት ሁሉ ይህኛውን ላይደግፉ ይችላሉና ሃገራቱን አሳምኖ ፍርድ ቤቱን መመስረቱ አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል ባይ ናቸው ተንታኙ::

ከላይ የተጠቀሱትን ሳንካዎች አልፎ ፍርድ ቤቱ ቢመሰረት እንኳን የሚገጥመውን ፖለቲካዊ ተግዳሮት የመቋቋም ጥንካሬው ያጠራጥራል:: የአፍሪካው ብቻ ሳሆን ሁሉም አለማቀፍ ፍርድቤቶች ከፖለቲካ ተፅእኖ ነፃ ናቸው ማለት ያስቸግራል:: ነገሩ የህግ የበላይነት ለፖለቲካዊ አቋሞች እጅ ሰጥቶ በቋፍ ባለበት አፍሪካ ሲሆን ደግሞ ችግሩ ይብሳል:: ለዚህ ጥሩ ምሳሌ ሚሆነው የደቡባዊ አፍሪካ ሃገሮች ክልልላዊ ህብረት የሆነው

SADC ያቋቋመው ፍርድቤት የገጠመውን ፖለቲካዊ ችግር ስናስተውል ነው:: ፍርድቤቱ በዝምባብዌ ላይ ከፍቶት የነበረውን ክስ መሪዎቹ አጥብቀው በመቃወማቸው ፍርድቤቱ የሚያየው ጉዳይ በአካባቢው ሃገራት መሃከል በሚፈጠር አለመግባባት ላይ ብቻ እንዲወሰን እና ግለሰቦች ይዘውት የሚመጡትን አቤቱታ እና መረጃ እንዳያይ እኤአ ነሃሴ 2013 ሞዛምቢክ ላይ በተደረገ ስብሰባ ተስማምተዋል:: ይህ ውሳኔ የፍርድቤቱ መሪዎች በደል እንደፈፀሙ ጥቆማ ቢደርሰው እንኳን በነገሩ ላይ ክትትል እንዳያደርግ የሚያግድ ነው:: በሌላ አነጋገር ፍርድቤቱ መሪዎች የሚያደርጉትን ሰብአዊ መብት ረገጣ ጠቅሶ መክሰስ አይችልም ማለት ነው:: በዚህ አይን በአህጉር ደረጃ የሚቋቋመው ፍርድቤት ሊገጥመው የሚችለውን ውስብስብ ችግር መገመት ከባድ አይደለም::

የአፍሪካ ህብረት እመሰርተዋለሁ የሚለው ፍርድቤት በስልጣን ላይ ያሉ መሪዎችን ህግን መተላለፍ ጠቅሶ የመክሰስ ቁርጠኝነት ላይ ቢደርስ እንኳን የህግ በላይነትን በሃገራቸው ያልተለማመዱት አብዛኛ የአፍሪካ መሪዎች አሁን ICCን የሚሞግቱበትን ልብ አውላቂ ንትርክ ይዘው ላለመምጣታቸው እርግጠኛ መሆን አይቻልም:: መሪዎቹ በስተመጨረሻው ከICC መውጣትን መፍትሄ እንዳደረጉት ከአህጉር በቀሉ ፍርድቤትም ጥብቅ ነገር ሲመጣባቸው አንዳንድ እያሉ እንደማይዎጡ እንዴት እርግጠኛ መሆን ይቻላል?

የበጀት እጥረት ሌላው ፍርድቤቱን የሚጠብቀው ችግር ነው:: አሁን ሊመሰረት የታሰበው ፍርድቤት ተገቢውን ስራ እንዲሰራ አፍሪካን ሊያንገዳግድ የሚችል ባጀት ያስፈልገዋል ይላሉ ሲሞን አሊሰን:: ይህን ለማስረዳት እ.ኤ.አ ከ2006-2007 ሩዋንዳን እልቂት ጉዳይ ለማጣራት ብቻ 270 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር እንዳስፈለገ ጠቅሰዋል:: የአፍሪካን አቅም ለማነፃፀር በስራ ላይ ነው የሚባለው የአህጉሪቱ ፍርድቤት እ.ኤ.አ በ2011ዓ.ም. የመደበው ባጀት 6 ሚሊዮን ዶላር ብቻ መሆኑን ያስረዳሉ:: የበጀት እጥረቱን ሳንካነት አፍሪካህብረት ራሱ የሚያውቀው ጉዳይ ነው:: እኤአ ሃምሌ 2013 የአፍሪካ መሪ-መንግስታት አዲስ አበባ ላይ ባደረጉት ስብሰባ ፍርድቤቱን ለመመስረት የቀረበውን ረቂቅ ፕሮቶኮል ላለማፅደቅ ተስማምተው ነበር፤ምክንያታቸው ደግሞ ህብረታቸው ፍርድቤቱ የሚፈልገውን ረብጣ ዶላር ማሟላት ስለማይችል ነው የሚል ነበር:: የአፍሪካ ህብረት የባጀቱን ችግር ለመፍታት ወደ ለጋሾች እጅ ሊያማትር ቢሞክር እንኳን የሰብአዊ መብቶችን ጉዳይ የህብረቱ ሃገሮች

በየፍርድቤቶቻቸው እንዲፈቱ ስለሚጠበቅ ለጋሾቹ እጃቸውን ለመዘርጋት ላይፈልጉ ይችላሉ።

ከላይ የቀረቡት ምክንያቶች ፍርድቤቱን የማቋቋሙ ነገር ቢያንስ በቅርብ ጊዜ እንደማይሳካ ጠቋሚዎቻቸው። አፍሪካዊያኑ መሪዎችም ቢሆኑ ይህን አያጡትም። ፍርድ ቤቱን ስለመመስረት የሚያወሩትም ICC በከሰሳቸው ሰሞን ብቻ ነው እንጂ ከላይ እንደተጠቀሰው ሃምሌ ላይ ፍርድቤቱን ማቋቋም እንደማይቻል አምነው ነበር። ይህን ካወቁ አፍሪካዊ ፍርድቤት እንመስርታለን ከማለቱ አዋጭ የሚሆነው በሃገራቸው የህግ በላይነትን አስፍነው፣ በመንግስታቸው ሊፈፀሙ የሚችሉ የሰብአዊ መብት ጥሰቶች መጠየቅ የሚችል የፍትህ ስርአትመዘርጋቱ ነው። ይህ ካልሆነ በአገራቸው ውስጥ የሚያደርጉት ቅጥ ያጣ የመብት ጥሰት በአለም የፍትህ አደባባይ ቢያስጠራቸው የሚጠበቅ ነው። የቤት አመል ገበያ ያወጣል ማለትም ይህ ነው።

7.3 የሞ ኢብራሂም ኢንዴክስ - የአፍሪካ መስተዋት

ምድራችን ከያዙቻቸው ክፍለ-ዓለማት ውስጥ አፍሪካ የዲሞክራሲ ቱርፋት የሆነውን መልካም አስተዳደር በማስፈኑ በኩል እምብዛም አልተሳካላትም። ለሁሉም የአፍሪካ ችግር ቅኝ አገዛዝን ተጠያቂ የሚያደርጉት የ«Dependency Theory» አቀንቃኞች ይህንንም የቅኝ አገዛዝ ተፅእኖ ውጤት ያደርጉታል። ነገር ግን ለረዥም ዘመን በቅኝ ግዛት ስር የነበሩ የእስያ እና የደቡብ አሜሪካ አብዛኛ ሃገሮች ከቅኝ ግዛት ከተላቀቁ በኋላም ዲሞክራሲን ማሳደግ ችለዋልና የአፍሪካን ያልተሳካ ጉዞ መንስኤ ቅኝ አገዛዝ ብቻ እንደሆነ ማሰብ አያስኬድም። ይልቅስ የአፍሪካ በመልካም አስተዳደር እና ዲሞክራሲን በመገንባት በኩል ፊቀቅ ያለማለት ዋነኛ ምክንያቱ ከቅኝ አገዛዝ ማክተም በኋላ ወደ ስልጣን የመጡ መሪዎች የፖለቲካ ስብዕና እና የአመራር ዘይቤ ነው።

አብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች ስልጣንን በዲሞክራሲያዊ ምርጫ ላሸነፈ ከመልቀቅ ይልቅ ምርጫውን የይስሙላ በማድረግ ስልጣን ላይ መከራረምን ይመርጣሉ። የሃገራቸው ህገ-መንግስት በስልጣን ላይ ይቆዩ ዘንድ የሚፈቅድላቸው ዘመን ሲገባደድ ደግሞ የወንበር ፍቅራቸው ህገ-መንግስት እስከ መደለዝ ያደርሳቸዋል። ባስ ያሉት ደግሞ ከነአካቴው የስልጣን

ዘመናቸው በምድራዊ ህግ የማይገደብ ሲሆን ከልጣን የሚለያቸው መቃብር ብቻ ይሆናል። የመሪዎቹ በዚህ መልክ ስልጣ ላይ መጥኝ ማለት የሃገራቱን ለውጥ ፈላጊዎች አማራጭ አሳጥቶ የትጥቅ ትግልን እና መፈንቅለ መንግስትን እንደ አማራጭ እንዲወስዱ በማድረጉ አፍሪካ የእርስ በርስ ጦርነት እና ያለመረጋጋት አምባ እንድትሆን ሆኗል። ይህ አብዛኛውን የአህጉሪቱን ክፍል የድህነት ቀጠና እና የጉስቁልና ምድር አድርጎ ምድሪቱንም ‹ጨለማዋ አህጉር› እስከመባል አድርሷታል።

በምዕራቡ አለም እንደ ትልቅ ጉዳይ የማይታየው ስልጣንን በዲሞክራሲዊ ምርጫ የማስረከቡ ነገር በአፍሪካ የሚያሸልም፣ የሚያስሞግስ ብርቅ ተግባር ነው። ለዚህ እንደማሳያ የሚሆነው እ.ኤ.አ በ2006 የተመሰረተው የሞ ኢብራሂም ተቋም ነው። ይህ ተቋም ስልጣናቸውን በሰላማዊ መንገድ በምርጫ ለረታቸው ተቀናቃኝ ፓርቲ ያስረከቡ የአፍሪካ መሪዎችን ሬብጣ ዶላር ይሸልማል። የተቋሙ መስራች በትውልድ ሱዳናዊ በዜግነት እንግሊዛዊ የሆኑት በጎ አድራጊ እና ስራ ፈጣሪ ዶ/ር ሞ ኢብራሂም በሙያቸው ኢንጅነር እና በአሁኑ ሰአት የ 1.1 ቢሊዮን የአሜሪካ ዶላር ባለቤት ናቸው። ይህንን ሃብት ከማግኘታቸው በፊት በተለያዩ የቴሌ ኮሙኒኬሽን ኩባንያዎች አገልግለዋል። በ1998 «ሴል ቴል» በመባል የሚጠራ የራሳቸውን የቴሌ ኮሙኒኬሽን ኩባንያ መስርተው የነበረ ቢሆንም በ2006 ኩባንያቸውን በ3.4 ቢሊዮን የአሜሪካ ዶላር ሸጠው የሞ ኢብራሂም ተቋምን መሰረቱ።

የሞ ኢብራሂም ተቋም ምን ይሰራል?

"Governance is Crucial" የሚል ሎጎ ያለው ይህ ተቋም በአፍሪካ መልካም አስተዳደርን ለማስፈን ዋና የሆነውን የዲሞክራሲያዊ አመራር ስብዕናን በመሪዎች ዘንድ ማስፈን ነው። አያይዞም በአፍሪካ ያለውን የፖለቲካዊ አመራር ሁኔታ በተመለከተ ውይይት እና ክርክር እንዲኖር ያደርጋል። ለዚህም ሞ ኢብራሂም ኢንዴክስ የሚባል የአፍሪካን ሃገራት ሁለንተናዊ የአመራር ሁኔታ የሚገመግም ባለ 94 መስፈርት መገምገሚያ አዘጋጅቶ የሃገራቱን ደረጃ ይፋ ያደርጋል። ደረጃው ሲወጣ በዋናነት ታሳቢ የሚደረገው የሃገራቱን የሰብአዊ መብቶች አያያዝ፣ ዘላቂ ልማት ለማምጣት የተደረገ ጥረት እና የተገኘ ተጨባጭ ውጤት፣ በሰብአዊ ልማት (Human Development Index) በኩል የተመዘገበ ውጤት፣ የዜጎችን ሁለንተናዊ ደህንነት ከማስጠበቅ አንፃር

የተደረገ መሻሻልን ወዘተ ነው። የሞ ኢብራሂ ኢንዴክስ እ.ኤ.አ በ2007 ለመጀመሪያ ጊዜ ስራውን ሲጀምር ጥናቱን ያደረገው ከሳህራ በታች ባሉ 48 የአፍሪካ ሃገራት ላይ ነበር። በወቅቱ ጥናቱን አካሂዶ ውጤቱን ይፋ ያደረገው በሃርቫርድ ዩኒቨርሲቲ ከሚገኘው ኬኔዲ የመንግስት ጥናት ትምህርት ቤት ጋር በመተባበር ነበር። በአሁኑ ሰዓት ጥናቱን የሚያደርገው ከተለያዩ አህጉር በቀል የጥናት ተቋማት እና ተመራማሪዎች ጋር በመተባበር ነው።

ከ2007-2013 በተደረገው የሞ ኢብራሂም የአፍሪካ የአመራር ጥራት መለኪያ ኢንዴክስ ሞሪሽየስ፣ ሲሸልስ፣ ቦትስዋና፣ ኬፕቨርዴ የላቀ መልካም አስተዳደር እና የላቀ ዲሞክራሲያዊ አመራር የተመዘገበባቸው ሃገራት ከሚለው የላይኛው ተርታ ጠፍተው የማያውቁ ሲሆን ዙምባቤ፣ ኮንጎ ሪፐብሊክ፣ ቻድ እና ሶማሊያ ከመጨረሻዎቹ ተርታ ቋሚ ተሰላፊዎች ናቸው። የሞ ኢብራሂም እናት ሃገር ሱዳን በ2007 ከታችኞቹ አራተኛ ተርታ ላይ የነበረች ሲሆን በዘንድሮው ውጤት ደግሞ ከላይኞቹ አስሮችም ሆነ በተቃራኒው ከተሰለፉት ተርታ ስሟ የለም። የእኛ ሃገር በዘንድሮው የደረጃ ሰንጠረዥ 33 ሃገራት ልቀዋት ከ19 የባሱ ሃገራት ተሽላ 34ኛ ደረጃ ላይ ትገኛለች። በየአመቱ በደረጃ ሰንጠረዡ የላይኛ ደረጃ ላይ የሚገኙ ሃገራት ተመሳሳይ መሆንን የተገነዘቡ ታዛቢዎች በአፍሪካ ከትላልቅ ሃገራት ይልቅ መልካም አስተዳደር በማስፈኑ በኩል የአህጉሪቱ ትናንሽ ደሴቶች የተሻለ ውጤት ማስመዝገባቸውን ያስምሩበታል። በዚህ መልክ የአህጉሪቱን ሃገራት ደረጃ ማስቀመጡ የአፍሪካ ሃገራት ህዝቦችም ሆነ መንግስታቸው ደረጃቸውን እንዲለዩ እና በጉድለቶቻቸው ላይ በጋራ እንዲሰሩ ያግዛል ይላሉ የተቋሙ ባለቤት ዶ/ር ሞ ኢብራሂም በአንድ ወቅት ከአልጀዚራ ጋር ባደረጉት ቃለ ምልልስ።

የአፍሪካ ሃገራትን የመልካም አስተዳደር ደረጃ ሳይንሳዊ የሆነ ኢንዴክስ አዘጋጅቶ ከመለካቱ ባሻገር የኢብራሂም ተቋም የአፍሪካ የሲቪክ ማህበራት፣ የመገናኛ ብዙሃን እና አካባቢያዊ ህብረቶች በአህጉሪቱ ፍትህ፣ አየር ንብረት ለውጥ፣ ግብርና፣ የምግብ ዋስትና እና አካባቢያዊ የኢኮኖሚ ትብብር ዙሪያ እንዲወያዩ የሚያስችል አመታዊ ፎረም ያዘጋጃል። እስከ እኤአ 2013 ድረስ በየአመቱ ላቅ ያለ የመልካም አስተዳደር ዘይቤ በማስመዝገብ ላይ ባለችው ሞሪሽየስ፣ በዳሬሰላም እና የሰሜን አፍሪካን አብዮት ባስጀመረችው ቱኒሲያ ዋና ከተማ ቱኒስ ላይ አድርጓል። በተጨማሪ ተቋሙ "Ibrahim Leadership

Fellowship Program" የሚባል ለወጣት አፍሪካዊያን የሚሰጥ ስኮላርሽፕ አዘጋጅቶ ወጣቶቹ አለም ባንክ፣ የአለም የንግድ ማህበርን እና «ECA»ን በመሳሰሉ ታላላቅ ተቋማት ውስጥ ገብተው የአመራር ክህሎታቸውን እንዲያዳብሩ መንገዶች ያመቻቻል። የዚህ አላማው የተሻለ ዲሞክራሲያዊ የአመራር ክህሎት ያላቸው ወጣት አፍሪካዊያንን ለነገዋ አፍሪካ ለማበርከት ነው። ተቋሙን ለዚህ ተግባር ያነሳሳው አሁን አፍሪካን እየፈተነ ያለው የዲሞክራሲያዊ መሪ እጥረት ይመስላል።

የሞ ኢብራሂም ተቋም ከላይ የተጠቀሱትን ክንዋኔዎች የሚያደርግ ቢሆንም በይበልጥ የሚታወቀው ግን የዲሞክራሲያዊ አመራር ልቅና ላስበዘገ እና በዲሞክራሲዊ ምርጫ ስልጣናቸውን ለሚያስረክቡ የአፍሪካ ርዕሳነ ብሄር እና ርዕሳነ መንግስታት በሚያበረክተው አመታዊ ሽልማት ነው።

እነማን ይሸለማሉ?

ተቋሙ በሃገራቸው በትምህርት፣ በጤና፣ በማህበራዊ ዋስትና ወዘተ ላቅ ያለ ውጤት አስመዝግበው፣ በዲሞክራሲያዊ ምርጫ ስልጣናቸውን ላስረከቡ ወይንም የሃገራቸው ህገ-መንግስት በስልጣን ላይ ይቆዩ ዘንድ የፈቀደላቸው ጊዜ ሲያበቃ ወንበራቸውን ለሚለቁ እና አሁን በስልጣን ሰገነት ላይ ለማይገኙ የአፍሪካ መሪዎች 5 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር በአንዴ የሚሸልም ሲሆን ተሸላሚዎቹ በህይወት እስካሉ ድረስ በየአመቱ 200,000 የአሜሪካ ዶላር ይከፍላል። "MoIbrahim Pize fr Acnivment in African Leadership" የሚል መጠሪያ ያለው ይህ ሽልማት በአለማችን በሚለግሰው የገንዘብ መጠን በትልቅነቱ ተወዳዳሪ የሌለው ሲሆን በሰፊው የሚታወቀው የኖቤል የሰላም ሽልማት ከሚያበረክተው ገንዘብ በ1.3 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር ብልጫ አለው። ይሁን እንጅ ውድድሩን ማሸነፉ እንደ አፍሪካ መሪዎች የስልጣን ነገር ለማይሆንላቸው እና ወንበር ላይ ሲቀመጡ እንክን ለሚበዛባቸው መሪዎች እንዲህ በቀላሉ የሚሳካ አይደለም።

በመሆኑም ሽልማቱ ከተጀመረበት ከ2007 ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ለሰባተኛ ጊዜ የተካሄደ ቢሆንም የሽልማቱን መስፈርት የሚያሟላ መሪ በመጥፋቱ እኤአ እስከ 2014 ተሸላሚ አልነበረውም። ተሸላሚ የተገኘባቸው አመታት 2007፣ 2008 እና 2011 ናቸው። በ2007 የሞዛምቢክ መሪ የነበሩትን ጳክይም

ፒሳናን ሃገራቸውን ከግጭት ወደ ሰላም መረጋጋት እና ዲሞክራሲያዊ አስተዳደር በማቅረቡ በኩል አመራራቸው ጉልህ ሚና ተጫውተዋል በማለት የሽልማቱ ማሟሻ አድርጓቸዋል። በዚሁ አመት ታዋቂውን የነፃነት ታጋይ ኔልሰን ማንዴላን የክብር ተሸላሚ በማድረግ የ1.1 ሚሊዮን ዶላር ሽልማት አበርክቶላቸዋል። በ 2008 አመራራቸው ሃገራቸውን ቀጣይነት ላለው ብልፅግና እና መረጋጋት አብቅተታል፣ አንገርበባት የነበረውን የኤች.አይ.ቪ. ወረርሽኝ ለመግታት ረድቷል ሲል የቦትስዋናውን መሪ ፕሬዝዳንት ፌስቱስ ሞጋይን የሽልማቱ አሸናፊ አድርጓቸዋል። በ2010 ተሸላሚ ባለመገኘቱ ሽልማቱ የተዘለለ ሲሆን በ2011 የኬፕቨርዴው ፔድሮ ፓሪስ ጥሩ የአመራር ስብዕና አሳይተዋል ተብለው ሽልማቱ ተበርክቶላቸዋል። ከዛ በኋላ ባሉት ሁለት አመታት (2012 እና 2013 ዓ.ም.) ተሸላሚ አልተገኘም። በ2012 ተሸላሚ መሪ ቢጠፋም ታዋቂውን ደቡብ አፍሪካዊ አክቲቪስት እና መንፈሳዊ መሪ ዴዝሞን ቱቱን «በስልጣን ላይ ያሉ መሪዎችን ሳይፈሩ እውነቱን የመናገር ድፍረት ያላቸው» በማለት የ 1 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር ልዩ ተሸለሚ አድርጓቸዋል።

እንኳን ዘንቦብሽ.....!

የሞ ኢብራሂም ኢብራሂም ሽልማት በሰባት አመት ጉዞው ሶስት ተሸላሚዎችን ብቻ ማግኘት የቻለው መስፈርቱ በጣም ጥብቅ በመሆኑ ነው የሚሉ ተቺዎች አልጠፉም። እንደተቺዎቹ ሽልማቱ በስልጣን ላይ ያሉ የአፍሪካ መሪዎችን ታሳቢ አለማድረጉ፣ መንግስታዊ ባልሆኑ ተቋማት ላቅ ያለ ተጽዕኖ መፍጠር የቻሉ መሪዎችን ያለማካተቱ እና በአፍሪካ ሁኔታ ለማግኘት ከባድ የሆኑ የመሪነት መስፈርቶችን ማስቀመጡ በየአመቱ ተሸላሚ እንዳያገኝ ከልክሎታል። ተሸላሚ ካገኘበት ይልቅ ያላገኘበት አመት የበለጠ መሆኑ ድሮውንም ፖለቲካዊ ሁኔታዋ በበጎ ለማይታወቀው አፍሪካ ሌላ ጥሩ ያሆነ ምስል የሚያሰጥ ነው ሲሉ ያክላሉ ተቺዎቹ። ይህንን በማስመልከት ከአልጀዚራ ቴሌቭዥን ጥያቄ የቀረበላቸው የተቋሙ ባለቤት ዶ/ር ሞ ኢብራሂም በሽልማት መስፈርታችን ከፍታ እንኮራለን፣ የሽልማታችን አላማም በአፍሪካ ዲሞክራሲያዊ የስልጣን ሽግግርን ማበረታታት በመሆኑ መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት መሪዎችን፣ ደራሲያንን ወይም ሌሎችን ለመሸለም አንነሳም ሲሉ መልሰዋል። በየአመቱ ተሸላሚ አለማግኘታችንም አፍሪካ የሚገባትን መሪ እንድታገኝ ይረዳል እንጅ መሣፍ ጎን የለውም ይላሉ ዶ/ር ሞ ኢብራሂም። አክለውም ተቋማቸው

ከተመሰረተ ጀምሮ 94% በሚሆኑት የአፍሪካ ሃገራት ላይ የኢኮኖሚ እድገት መመዝገቡን እንዳረጋገጠ ገልፀው የኢኮኖሚ እድገቱን ያህል ግን ሃገራቱ በህዝቦች ሰብአዊ እና ዲሞክራሲዊ መብት አያያዝ ላይ ተስፋ ሰጭ ሁኔታ እንዳልታየ ይገልፃሉ።

ጥቁረት ሰበብ አይሆንም!

በቅርቡ የአለም አቀፍ ወንጀለኞች ፍርድቤት አፍሪካዊያን መሪዎችን ብቻ መክሰስ የሚቀናው ዘረኛ በማለት የሚተቹት የአፍሪካ መሪዎች በአፍሪካዊ ባለቤት እና ታንዛኒያዊውን ሳሊም አህመድ ሳሊምንና የግብጹን መሃመድ አልባራዲ ጨምሮ በአፍሪካዊ የኮሚቴ አባላት በሚመራው የኢብራሂም ተቋም የሽልማት መስፈርት አይን መሙላቱ እጅግም አልተሳካላቸውም። ይህ የሚያሳየው የአፍሪካ መሪዎች መልካም አስተዳደርን በማስፈን በኩል እና ስለዲሞክራሲ ስልጣንን መስዕዋት የማድረግ ቁርጠኝነት ላይ ብዙ የሚቀራቸው መሆኑን ነው። በዚሁ እንከናቸው ምክንያት ከአለም አቀፍ ተቋማት የሚመጣባቸውን ነቀፌታ ከጥቁርነታቸው ጋር ለማያያዝ የሚፈጥኑት ነገርም ብዙ እንደማያስኬድ የሞ ኢብራሂም ተቋም የእስካሁን ጉዞ አንዱ አስረጅ ነው።

የዶ/ር ሞ ኢብራሂም አርአያነት

የግል ንብረታቸው የሆነውን «ሴል ቴል» ኩባንያ ሸጠው የሞ ኢብራሂም ተቋምን በመመስረት በአፍሪካ መልካም አስተዳደርን ለማስፈን በሚያግዝ መልካም ተግባር ላይ ያዋሉት ዶ/ር ሞ ኢብራሂም ለአህጉራቸው የበኩላቸውን እየተወጡ ያሉ ታላቅ ሰው ናቸው። ሃገራችንን ጨምሮ የበርካታ አፍሪካ ሃገራት ዲያስፖራ ምሁራን ሃገራቸው የምዕራቡን ዓለም አይነት የነፃነት ምድር እንድትሆን አብዝተው ይደክማሉ። ይህንን ሲያደርጉ ወይ ፓርቲ መስርተው በመታገል አለያም በሙያቸው ማድረግ የሚችሉትን ተፅዕኖ ፈጣሪነት በመጠቀም ትክክል የመሰላቸውን ያደርጋሉ። ይህ የተለመደ በጎ ተግባር ቢሆንም ዶ/ር ሞ ኢብራሂም እንዳደረጉት ተቋም መስርቶ በአህጉሩ ዲሞክራሲዊ የአመራር ዘይቤ የሚዳብርበትን፣ ሰላማዊ የስልጣን ሽግግርን የሚለመድበትን፣ የዜጎች ሁለንተናዊ ህይወት የሚሻሻልበትን መንገድ የማፈላለጉ ነገር የተለመደ አይደለም። ይህ ተግባራቸው በተለየ መንገድ እና

ዘዴ በአፍሪካ ዲሞክራሲን እውን ለማድረግ የሞከሩበት የሚያስመሰግን በጎ ተግባር ነው። በተጨማሪም የሚያደርጉትን በጎ ተግባር ለትውልድ ሃገራቸው ብቻ ይሆን ዘንድ ከመገደብ ይልቅ በሰፊው አስበው በአህጉር ደረጃ ለትውልድ የሚተርፍ ስራ በመስራት ላይ ናቸው። ይህ ከብዙ ትምህርት እና አለማቀፍ ልምድ በኋላም ስለተወለዱበት መንደር ብቻ ማሰብ እና መናገር ለሚቀናቸው አንዳንድ የሃገራችን ምሁራን አርአያነት ያለው አስተማሪ ተግባር ነው።

7.4 ኔልሰን ማንዴላ Vs ሮበርት ሙጋቤ

አፍሪካዊያን ከቅኝ አገዛዝ ነፃ ለመውጣት ያደረጉትን ትግል የመሩ የዘመኑ የነፃነት ታጋዮች ነጭ ቅኝ ገዥዎችን ካስወገዱ በኋላ በየሃገራቸው የፖለቲካ ስልጣን ሰገነት ላይ ተሰይመዋል ከነዚህ የሚበዙቱ ወደ አምባገነንነት ለመቀየር ብዙ ጊዜ አልወሰዱም። ከስልጣን በጊዜ የተነሱትን ለመቁጠር አንድ ካሉ በኋላ ሁለት ለማለት ያዳግታል። የአብዛኞቹ ረዥም የስልጣን ዘመን ከነፃነት ጋር ህብረት የለሌለው ሆኖ ሳለ «የነፃነት አባት» መባሉም አልቀረባቸውም። አብዛኞቹ የነፃነት ታጋዮች ከድል በኋላ የለየላቸው አምባገነኖች ቢሆኑም በነፃነት ትግሉ ወቅት የነበራቸው አላማፅናት እና የነፃነት ጥማት የሚደነቅ ነው። ይህም መሪዎቹን በቅኝግዛት ስር ለነበሩ አፍሪካዊያን ሁሉ ባለውለታ ያደርጋቸዋል። ከነዚህ ባለውለታዎች ውስጥ እኤአ 2013 ባለፉት የደቡብ አፍሪካው ኔልሰን ማንዴላና እና የዚምባቡው ሮበርት ሙጋቤ ፖለቲካዊ ማንነት፣ ስኬት፣ ጉድለት ዙሪያ በውድድር እና ንፅፅር መልክ ብዙ ጉዳዮች ይነሳሉ። በተለይ የኔልሰን ማንዴላን ሞት ተከትሎ ስለ ሁለቱ ሰዎች ብዙ ብዙ መባሉ በርክቶ ሰንብቷል። በዚህ ዙሪያ የሚነሱ ሃሳቦች ከስሜታዊነት እና ለማጠቃለል ከመቸኮል የራቁ ቢሆኑ ከውይይቱ የምናተርፈው ይበዛል። ይህን ለማድረግ ደግሞ ውይይታችን በትክክለኛ መረጃ ላይ የተመሰረተ፣ የሁለቱን መሪዎች/ሃገራት ታሪካዊ ነባራዊ ሁኔታዎች ያገናዘበ መሆን አለበት።

በንፅፅሩ ታሳቢ መሆን ያለባቸው ነጥቦች

ኔልሰን ማንዴላን እና ሮበርት ሙጋቤን እንደ ነፃነት ታጋይ ለሃገራቸው ማድረግ በቻሉት እና ባልቻሉት ነገር ላይ ውይይት ሲደረግ ታሳቢ መደረግ ሲገባቸው ብዙ ትኩረት የማይሰጣቸው ወሳኝ ጉዳዮች አሉ። መሪዎች ነጭ ቅኝ ገዥችን ድል ያደረጉባቸው መንገዶች፣ የትግል ጉዟቸውን ተመሳስሎሽ

እና ልዩነት፣ መሪዎቹ በድል ዋዜማ የነበሩባቸውን ሁኔታዎች ከግንዛቤ መግባት ካለባቸው ጉዳዮች ውስጥ ቀዳሚዎቹ ናቸው። ሮበርት ሙጋቤ በእስር ያሳለፉት አስራ አንድ አመት ትቂት ባይሆንም ከማንዴላ ሃያሰባት አመት ጋር ሲነፃፀር ከግማሽም በታች ነው። የእስር ጊዜያቸው በአንፃራዊነት ማጠር ደግሞ ሮበርት ሙጋቤ ከነጉብዝናቸው ከእስር ቤት እንዲወጡ በማድረጉ የገዥዎቹን ሁኔታ አይተው ትግላቸውን አዋጭ ወደ መሰላቸው የአፈሙዝ ትግል ለመለወጥ እንዳያመነቱ ረድቷቸዋል። በአንፃሩ ሃያ ሰባት አመት በእስር የቆዩት ማንዴላ የእስር ጊዜያቸው ርዝመት ጉልምስናቸውን ወደ እርጅና ስለቀየረው፣ ፓርቲያቸውም የትጥቅ ትግሉን ትቶ በሰላማዊ መንገድ የሚንቀሳቀስ ወደ መሆን አዘንብሎ ነበር። በመሆኑም ጥቁሮችን የፖለቲካ ስልጣን ባለቤት የሚያደርገውን የድርድር ሁኔታ ብዙ የሚቀረው ነገር አለያም እንደ ብልህ ልጅ የያዙትን አበሉ መቆየትን እንዲመርጡ አድርጓል። በሰዓቱ ኔልሰን ማንዴላ ከአሳሪዎቻቸው ጋር ያደረጉት ድርድር በአንዴ ከዚህ በላይ መሄድ የሚችል ባለመሆኑ እንጅ የህይወታቸውን ወርቃማ ጊዜ ለትግሉ የሰውት ማንዴላ ማድረግ ሚችሉትን ነገር ከማድረግ ሰንፈው የጥቁሮችን ኢኮኖሚዊ እኩልነት የማያረጋግጥ ድርድር አደረጉት ማለት ያዳግታል። በሌላ በኩል በቅኝ ገዥዎች እስር ቤት ሳይሆን በሃገራቸው ጫካ የነበሩት ሮበርት ሙጋቤ ድላቸውን ያገኙት በጠብመንጃ ትግላቸው ስለነበረ ትግሉ ብዙ እልቂት ቢያስከትልም የድላቸውን መቋጫ ፓርቲያቸው በሚፈልገው መንገድ እንዲያደርጉ አስችሏል።

ሌላው ብዙ ጊዜ ሲነገር የማያጋጥመው መሰረታዊ ጉዳይ የደቡብ አፍሪካ ሁኔታ ከ13ኛው ክፍለ ዘመን የነጮች ደቡብ አፍሪካ ላይ መስፈር ጀምሮ ስር የሰደደ የነጭ ሰፋሪዎች ሁለንተናዊ የበላይነት እንጅ እንደ ዚምባቤ ከ1885ቱ የበርሊን ኮንፍረንስ ጀምሮ በታወጀ አፍሪካን የመቀራመት አዋጅ የተጀመረ የቅኝ አገዛዝ አስተደደር አይደለም። የበላይነቱን የያዙት ነጮችም ረዥም ክፍለ ዘመን በደቡብ አፍሪካ ከመኖራቸው የተነሳ የቆዳ ቀለማቸው ነጭ ቢሆንም እራሳቸውን እንደ ሃገሬው ሰው አድርገው የሚቆጥሩ እንጅ ሌላ ሃገር አለን ብለው የሚያስቡ አይደሉም። ይህ መሆኑ ማንዴላ እና ሙጋቤ ነጮችን የሚያዩበትን አይን እንዲለያይ አድርጓል ብየ አምናለሁ። ምክንያቱም ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ያሉ ነጮች ዚምባቤ እንዳሉት ቅኝ ገዥዎች ከዛሬ ጀምሮ መሬታችንን ልቀቁ ቢባሉ ትናንት እንደመጡት

የዙምባቤ ቅኝ ገዥዎች ስራቸውን በአንዴ መንቀል አይቻልም። በመሆኑም ከ13ኛው ክፍለዘመን ጀምሮ የነበረውን የተዛባ የሃብት ክፍፍል መገዳደሩ እንደ ዙምባቤው አይቀልም።

የሃብት ክፍፍሉን ፍትሃዊነት ገቢራዊ በማድረግ ባለማድረጉ በኩል ማንዴላ ሲወቀሱ ሮበርት ሙጋቤ ደግሞ ሲወደሱ፣ ሁለቱ ሰዎች በስልጣን ላይ የቆዩበት ዘመን ከላይ የተጠቀሰውን በየሃገሮቹ ያለውን የነጮች የበላይነት ስር የመሰደድ ሁኔታ ባገናዘበ መልኩ ችግሩን ለመፍታት በቂ ነበረ ወይስ አልነበረም ብሎ ማገናዘብም አስፈላጊ ነው። ከዚህ ጋር አብሮ መታሰብ ያለበት ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል በማድረግ የሚመሰገኑት ሮበርት ሙጋቤ በነጮች ተይዘው የነበሩ ይዞታዎችን ለሃገሬው ጥቁሮች ማከፋፈል የጀመሩት መቼ ነው የሚለው ነው። እ.ኤ.አ በ1980 ሃገራቸውን ነፃ አውጥተው መጀመሪያ በጠቅላይ ሚኒስትርነት ቀየት ብለው ደግሞ በፕሬዚደንትነት ሃገራቸውን በመምራት ይሁን በመግዛት ለ33 ድፍን አመታት ስልጣን ላይ የኖሩት ሮበርት ገብሬል ሙጋቤ ስርነቀል የመሬት ክፍፍሉን ገቢራዊ ያደረጉት በፈረንጆቹ አቆጣጠር ከ1998-2000 ዓ.ም ባለው ዘመን ነበር። ይህ ማለት አንድም ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ማምጣት የፖለቲካ ስልጣንን እንደመጋራት ወይም መጠቅለል በአጭር ሰዓት የሚከናወን ቤት ስራ አይደለም ማለት ነው። ሁለትም ሮበርት ሙጋቤ ወደ ሃያ አመት አካባቢ ስልጣን ላይ ከባጁ በኋላ የሰሩትን ስራ ማንዴላ በአራት አመት ለምን አልሰሩም ብሎ መውቀሱ ምክንያታዊ ክርክር አለመሆኑን ያሳያል። ከዚህ ይልቅ የማንዴላን በትር የተቀበሉት ታቦኢን ቤኪ እና ጃኮብ ዙማ ጉዳዩን በተመለከተ ያልተስተካከለውን ለማስተካከል ያሳዩትን ዳተኝነት ምክንያት መጠየቅ ይበልጥ ምክንያታዊ ይመስለኛል። የጃኮብ ዙማ ግላዊም ሆነ ፖለቲካዊ ማንነት በተለይ መፈተሽ ያለበት ነገር ነው። እዚህ ላይ ማንዴላ ለወደፊቱም ቢሆን ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል በማምጣቱ ረገድ ምን መደረግ አለበት በሚለው አቅጣጫ ላይ ለመደራደር አለመሞከራቸው እንደ ጉድለት ሊታይ የሚችል መሆኑ መረሳት የለበትም። ማንዴላ ያልከፈቱት በር ተዘግቶ ይቀራል ወይም በመጀመሪያ ያልተነሳ ጉዳይ ዘግይቶ አይነሳ ሚባል ህግ የለም፤ ቢኖርም በዚች ተለዋዋጭ አለም የሚሰራ አይሆንምና ጉዳዩን ወደ ጠረጴዛ ማምጣት ፖለቲካዊ ዛቢያውን ከተረከቡት ተተኪዎች ይጠበቃል።

ከላይ የተቀመጡትን መሰረታዊ እውነታዎች ሳንረሳ ሁለቱን የነፃነት ታጋዮች ድካም ጥንካሬ፣ ልዩነት መመሳሰል ወደ መመርመሩ እናልፋለን።

ተመሳስሎሽ እና ልዩነት

በእድሜ ከአምስት አመት በላይ የማይበላለጡት ኔልሰን ማንዴላ እና ሮበርት ሙጋቤ የሚያመሳስሏቸው ነገሮች አሉ። በየሃገራቸው የተቀሰቀሰውን አፍሪካን ከቅኝ አገዛዝ ነፃ የማውጣት ትግል በግንባር ቀደምትነት መምራታቸው አንዱ መመሳሰላቸው ነው። በትግሉ ወቅት ሁለቱም ወደ ተለያዩ ሃገሮች መሰደዳቸው (ማንዴላ ወደ ኢትዮጵያ ሲሰደዱ ሙጋቤ ደግሞ ወደ ዛምቢ እና ጋና ተሰደው ነበር)፣ በቅኝ ገዥዎች እስርቤቶች መታሰራቸው፣ በእስርቤት ሳሉ የህግ ትምህርት መማራቸው፣ ሁለቱም ለትግላቸው ስኬት የኢትዮጵያችንን እርዳታ ማግኘታቸው ሁለቱን ሰዎቹን ከሚመሳስሏቸው እውነታዎች መሃል ናቸው።

ከላይ የተጠቀሱት መመሳሰሎች ቢኖሩም ሁለቱ የነፃነት ታጋዮች ከመመሳሰላቸው ይልቅ ልዩነታቸው ሳይበዛ አይቀርም። መሰረታዊው ልዩነታቸው ወደ ስልጣን ከመጡ በኋላ የትግላቸውን ቱርፋት የተጠቀሙበት መንገድ ነው። በዚህ አንፃር ሮበርት ሙጋቤ በቅኝ ግዛት ወቅት በዝምባብዌ የነበረው የነጮች እና ጥቁሮች ግንኙነት ከስሩ ተነቅሎ መጣል አለበት ብለው የሚያምኑ ናቸው። የዚህ መገለጫም 1% በማይሞሉ ነጮች ተይዞ የነበረውን 70% የሃገሪቱን ለም መሬት ለጥቁር ገበሬዎች ማከፋፈላቸው ነው። በዚህ ሮበርት ሙጋቤ ተግባር ያልተደሰቱ ነጮች ክፍፍሉን ለማስፈፀም የሚውል ፈንድ ለመስጠት ፈቃደኞች ባለመሆናቸው የመሬት ክፍፍሉ የሚደረገው ያለ ካሳ ክፍያ ነበር።

ይህንን በማድረጋቸው ምዕራባዊያን ጥርሳቸውን ይነክሱባቸዋል። «ከሂትለር ጋር በሚመሳሰል ዘረኝነት ነጮችን የሚጠሉ የዓለም ቁጥር አንድ አደገኛ አምባገነን» እያሉ በጋዜጣ መፅሄቶቻቸው ያብጠለጥሏቸዋል። ለዚህ ሮበርት ሙጋቤ እኤአ በ 2003 እንዲህ ሲሉ መልሰው ነበር «አዎ እኔ የዚህ ዘመን ሂትለር ነኝ ... ይህኛው ሂትለር ግን ያለው አንድ ግብ ነው። ለሃገሩ ህዝብ ፍትህን ማምጣት፣ ሉአላዊነትን ማጎልበት፣ የህዝብ ነፃነት እና በተፈጥሮ ሃብቱ የመጠቀም መብቱ እንዲረጋገጥ ማድረግ። ሂትለር እንዲህ ከሆነ

የቆምኩት ለዚህ ነውና አስር እጥፍ እና አስር ጊዜ ሂትለር ነኝ» የጥቁሮች ነፃነት የሚረጋገጠው በቅኝ ገዥ ነጮች የተዘረፉት ንብረታቸው እጃቸው ሲገባ እንደሆነ የሚያምኑት ሙጋቤ በነጮች የተያዘውን የሃገራቸውን መሬት ለጥቁር ገበሬዎች በማከፋፈሉ ብቻ አይበቃም ብለው ያስባሉ:: በሃገሪቱ ያሉት የንግድ ተቋማት በጥቁሮች እንዲያዙ እንደሚሰሩ ይህም የነፃነት ትግላቸው የመጨረሻ ምዕራፍ እንደሆነ በ2008 ምርጫ «ማሸነፋቸውን» አስመልክቶ ባደረጉት ንግግር አስታውቀዋል:: ሮበርት ሙጋቤ ጥቁር የሃገራቸው ልጆች በሃገራቸው ሃብት ተጠቃሚ ይሆኑ ዘንድ ያደረጉት ጥረት በውሮፓዊያኑ ዘንድ ክፉ ጠላት ቢያደርጋቸውም እውነተኛ ፓንአፍሪካኒስት፣ የጥቁሮች ጠበቃ አድርገው የሚያንቆለጳጵሱዋቸውም ብዙ ናቸው:: በተለይ በስልጣናቸው የመጀመሪያ አመታት በሃገራቸው የተሻለ የኢኮኖሚ እቅም መገንባት ችለው ስለነበረ ተወዳጅነታቸው ከፍ ያለ ነበር:: ከትግል በፊት አስተማሪ እንደመሆናቸው የሃገራቸውን የትምህርት ፖሊሲ በጥሩ ሁኔታ ማስኬድ መቻላቸውም የሚያስወድሳቸው ተግባር ነው:: በ2008 ከዙምባቤ ህዝብ ውስጥ 90% ማንበብ፣ መፃፍ፣ እና ሂሳብ ማስላት የሚችሉ እንደሆኑ ሙጋቤን የሚጠሉት ምዕራባዊያን መገናኛ ብዙሃንም ያመኑት ነው:: ሮበርት ሙጋቤ የመሬት ክፍፍሉን አምርረው ከያዙበት ከ1998 በፊት በምዕራባዊያኑ ዘንድም ደህና የሚባል ተቀባይነት ነበራቸው:: ማሳቹሴትስ እና ሚችገን እስቴት ዩኒቨርሲቲን ጨምሮ ከታላላቅ የምዕራባዊን እና የአፍሪካ ዩኒቨርሲቲዎች በርከት ያሉ የክብርዲግሪዎች ተበርክተውላቸዋል::

ከሮበርት ሙጋቤ በተለየ የነፃነት ትግል ምዕራፋቸውን እስርቤት ሆነው ሲያደርጉት በነበረ አታካች ድርድር የቋጩት ኔልሰን ማንዴላ ነጮችን ከፖለቲካው ሀገነት ማስነሳቱ ቢሳካላቸውም በነጮች እና ጥቁሮች መሃከል ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል በማምጣት በኩል የማንዴላ ትግል ብዙ ርቀት አልሄደም:: ኔልሰን ማንዴላ እና ሮበርት ሙጋቤ የሚለያዩበት አንድ እውነታም ይህ ነው:: ሌላው የሁለቱ ልዩነት የቀድሞ ገዥዎቻቸውን ከድል በኋላ ያስተናገዱበት መንገድ ነው:: ማንዴላ እራሳቸውን ለሃያሰባት ድፍን አመታት በእስርቤት ያማቀቃቸውን፣ ህዝባቸውን ከሰው ደረጃ አጉድሎ ወደ እንስሳት ማንነት ባወረደ መንገድ ሲገዛ የነበረ ስርአት ተዋናዮችን ይቅር ብለው ደቡብ አፍሪካ ለሁሉም ነዋሪዎቿ እንድትሆን መጣራቸው በአለም ላይ የሚደነቁ መሪ አድርጓቸዋል:: በተጨማሪም በአብዛኞቹ የአህጉሪቱ የነፃነት

ታጋዮች ዘንድ ባልተለመደ ሁኔታ ስልጣን ላይ ሙጥኝ አለማለታቸው ነው:: አብዛኞቹ የአፍሪካ የነፃነት ታጋዮች ከድል በኋላ በሃገራቸው የፖለቲካ መንበር ላይ መሰንበትን ይመርጣሉ:: ይህንን ሲያደርጉ የህዝባቸውን የለውጥ ፍላጎት በመጨፍለቅ ሲልም ለውጥ ፈላጊ ዜጎችን ማሰርን፣ መግደልን፣ በማሳደድን የጨመረ የሃይል እርምጃን ከቅኝ አገዛዝ ነፃ አወጣነው በሚሉት ህዝብ ላይ እየወሰዱ ነው:: ማንዴላ ግን እጃቸው የገባውን ስልጣን ነገሬ ሳይሉ በጊዜ ከወንበር የተነሱት ህዝባቸው ይቆዩ ዘንድ እፈልገ እንጅ የለውጥ ያለህ እያለ አልነበረም:: ይህ ሮበርት ሙጋቤ ያላገኙት ከዚህ በኋላም ሊያገኙት የማይችሉት የማንዴላ ልዕልና ነው:: የሁለቱ የነፃነት ታጋዮች እንደ ተራራ የገዘፈ ልዩነትም ይህ ነው::

ለማንዴላ መወድስ የሚበዛው የነጮችን የሃብት መሰረተ ሳይነዱ ስለቀሩ ነው:: ሮበርት ሙጋቤ ደግሞ የነጮችን የሃብት መሰረት ከስሩ ስለነቀሉ ነው የምዕራባዊን መገናኛ ብዙሃን ነውራቸውን የሚያበዙት የሚለው ክርክር እውነትነት ቢኖረውም የማዴላ ከስልጣን የተዋጀ ፖለቲካዊ ማንነት ግን እንደ ነጭም እንደ ጥቁርም ሆኖ ቢታይ ትርጉሙ አንድ ነው:: ይህም ማንዴላ ከስልጣን መነሳት እንደ ማይገድል ያሳዩ፣ አፍሪካም ለአርአያነት የሚበቃ ታላቅ መሪ ሊፈልቅባት እ‹ደሚችል ያስመሰከሩ ብቸኛ መሪ መሆናቸውን የሚያሳይ ነው:: የማንዴላ በጊዜ ስልጣን መልቀቅ የትግላቸው እውነተኛ ግብ ህዝብ ነፃነት እንጅ በነፃ አውጭነት ስም የስልጣን ጥምን ለማርካት፣ በሃገር ሃብት ቤተ-ዘመድን ቱጃር ለማድረግ እንዳልሆነ ግልፅ ምስክር ነው:: በዚህ ረገድ ሮበርት ሙጋቤ እንከናቸው ብዙ ነው:: 33 አመት ስልጣን ላይ ከመባጀታቸው በላይ ረዥሙ የስልጣን ዘመናቸው የህዝባቸውን መከራ የሚያከብድ እንጅ የተሻለ ምዕራፍን የሚያመጣ አልሆነም::

የሮበርት ሙጋቤ ታላቅ ስኬት ተደርጎ የሚወሰደው የመሬት ክፍፍሉ አካሄድ ሳይቀር የስልጣን ጊዜያቸውን ለማራዘም ለረዷቸው የጦር አበጋዞቻቸው ያደላ ነው የሚል ትችት አላጣውም:: የመሬት ይዞታ ድልድል በሚያደረግበት ወቅት ሮበርት ሙጋቤ የግብርና ሙያ እውቀቱም ሆነ በስራው የመቀጠል ፍላጎቱ ለሌላቸው የጦር አበጋዞቻቸው በርካታውን መሬት እና የእርሻ መሳሪያዎች በገፀ-በረከትነት በሹመታቸው መሬቶቹ ጦም እንዲያድሩ፣ የእርሻ መሳሪዎቹም እንዲዝጉ በመሆኑ የሃገሪቱ "African Institute for Agrarian studies (AIAS)" የተባለው ተቋም እኤአ በ2006 ዓ.ም በስድስት የሃገሪቱ

የአስተዳደር ክልሎች ጥናት ካደረገ በኋላ በሃገሪቱ የግብርና ምርት በእጅጉ ማሽቆልቆሉን አብዝቶ ሲተች ነበር። ይህ የሆነው መሬቱ ከነጭ ገበሬዎች ተነጥቆ ለጥቁር ገበሬዎች በመሰጠቱ ሳይሆን መሬቱ ከቅኝ ገዥዎች ተወስዶ ለጥቁሮቹ ሲሰጥ በመስኩ ሊሰሩ ለሚችሉ ተገቢ ሰዎች ባለመሰጠቱ ነው።

በመሬት ድልድሉ ሮበርት ሙጋቤ ለግላቸውም በሶስት የተለያዩ ቦታዎች ግዛት መከለላቸው፣ ታገልኩለት የሚሉትን የዚምባቤን ህዝብ ድህነት በማይመጥን መልኩ የተቀማጠለ ኑሮ መኖራቸው (ቤተ-መንግስታቸውን ለማስገንባት የሚውሉ ጣውላዎችን ከማሌዥያ እምነበረድ እና ግራናይት አይነት የከበሩ ድንጋዮችን ከአውሮፓ ሃገራት ያስመጣሉ)፣ የወር ደመወዛቸው 57000 የአሜሪካ ዶላር ከመሆኑ ሌላ የሃገሪቱን ሃብት ወደ ማሌዥያ ባንክ እንደሚያሸሹ፣ ባለቤታቸው ግሬስ ማሩፍ ለመዋቢያ ቁሳቁሶቻቸውን ከአውሮፓ ገበያዎች ለመሸመት ባህር የሚያቋርጡ ቅምጥል በመሆናቸው «Great Shoper» የሚል ስም እንዳላቸው በሰውየው ግል ህይወት ዙሪያ የሚፃፉ ፅሁፎች ይገልፃሉ። እኤአ በ2002 ግሬስ ማሩፍ እና ባለቤታቸው ሮበርት ሙጋቤ ወደ አውሮፓ ሃገራት እንዳያቀኑ ጉዞ ማዕቀብ ሲደረግባቸው አንድ የአውሮፓ ፓርላማ አባል «እግዱ የሴትዮዋን ወደ አውሮፓ ሱቆች መመላለስ ስላስቀረ ለዚምባቤ ድሃ ህዝብ መልካም ዜና ነው ብለው ነበር። »

በእንፃሩ ኔልሰን ማንዴላ ከእስር ተፈተው ፕሬዚደንት ከሆኑ በኋላ ዴክለርክ የነበሩበት ቤተ መንግስት እንዲገቡ ቢጋበዙም ሌላ መለስተኛ ቤት ውስጥ ሆነው ሃገራቸውን ማስተዳደርን መምረጣቸው የሁለቱ የነፃነት ታጋዮችን ማንነት ለማነፃፀር በሚያስቸግር የተራራቀ ቦታ ያስቀምጣል።

ሁለቱ ጥቁሮች እና ሌላው ዓለም !

ምዕራባዊ መገናኛ ብዙሃን ሮበርት ሙጋቤን ለማጥላላት በሚፈጥኑት ፍጥነት ኔልሰን ማንዴላን ምክንያት ፈልገው ያንቆለጳጵሳሉ የሚለውን አስተያየት ብዙ ሰው የሚጋራው ነው። የዚህ መሰረታዊ ምክንያት ነው ተብሎ ዘወትር የሚነሳው ደግሞ ሙጋቤ በሃገራቸው ነጮችን ከኢኮኖሚያዊ ስራቸው በመንቀላቸው ምድረ ነጭ ስለሚናደድ ነው፣ማንዴላ ደግሞ የጥቁሮችን ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት ወደ ጎን ትተው ነጭ ገዥዎች በይቅርታ ስም በነበሩበት የበላይነት እንዲቀጥሉ ስላደረጉ ነው የሚል ነው።

አባባሉ እውነትነት ባያጣውም የሚራገበውን ያህል ለሃቁ ይቀርባል ለማለት እቸገራለሁ። ምክንያቱን ላስረዳ።

በመጀመሪያ የኔልሰን ማንዴላን ተፅዕኖ ፈጣሪ መሪነት ምዕራባዊያኑ ብቻ ሚያራግቡት ሳይሆን በሁሉም የአለም ዳርቻ፣ ቅኝ ተገዥ በነበሩት የእስያ እና ላቲን አሜሪካ ሃገራትን ጨምሮ ለሙሉ ለስምምነት በቀረበ ሁኔታ ተቀባይነት ያለው ነገር ነው። ሰውየው እንደሞቱ በአለም ላይ ካሉ 143 ሃገራት ውስጥ ወደ 110 የሚጠጉ ሃገሮች ባንዲራቸውን ዝቅ አድርገው ያውለበለቡት የሃገሮቻቸው ህገመንግስት ማንዴላ ሲሞቱ ባንዲራችን ዝቅ ብሎ ይውለብለብብለውስለሚደነግግ ሳይሆን ህግ ሳይፃፍም ይህን ለማድረግ የሚያስማማ እውነታ ስላለ ነው።

ሌላው ኔልሰን ማንዴላን የክብር ማማላይ የሚያስቀምጣቸው ይቅር ባይነታቸው ቢሆንም ይህም ክርክር የሌለበት ነገር አይደለም። ከዚህ ሃሳብ በተቃራኒ የሚቆሙ እሳቤዎች ነጮቹ በማንዴላ ይቅርባይነት እንዲህ የሚገረሙ ከሆነ ራሳቸው ለምን የናዚ ወንጀለኞች ይቅር ብለው በሰላም አይሸልኙም የሚል ሃሳብ ያነሳሉ። እዚህ ላይ ሰዎች ሌላን ሰው የሚያደንቁት እነሱ ለማድረግ ያቃታቸውን ነገር በማድረጉ እንደበለጣቸው ሲያምኑ ነው። እነሱ ያደረጉትን ላደረገ ሰው ምን አድናቆት እና ክብር ያስፈልጋል? አውሮፓዊያኑ የናዚ ወንጀለኞችን የሚቀጡበት መንገድ ሁሉም ሰው ሊያደርገው የሚችል መደዴ ተግባር መሆኑን ስላወቁ ይመስለኛል ለየት ያለ ነገር ያውም ከአፍሪካ ምድር ለሰሩት ሰው አድናቆታቸውን የሚቸሩት።

በሌላ በኩል ሮበርት ሙጋቤ በምዕራባዊኑ ዘንድ በጎ ስም የላቸውም። ለዚህ እንደዋነኛ ምክንያት ተደርጎ እስከዛሬ የሚነሳው ደግሞ ሰውየው ነጭ ገበሬዎች ከዚምባቤ መሬት አስነስተው መሬቱን ለሃገሬው ገበሬ በማከፋፈላቸው ነው የሚለው ነው። ይህ እሳቤ ግን ብዙ ርቀት የማያስኬድባቸው ብዙ ምክንያቶች አሉ። በመጀመሪያ በሮበርት ሙጋቤ መሬታቸውን የተነጠቁ ነጭ ገበሬዎች ከ6000 አይዘሉም። ይህ ከሆነ ደግሞ ወደ ሃያ አምስት አመት እየተጠጋው ነው። ከሃያ አምስት አመት በፊት መሬታቸው ለተቀማ ነጮች ሲል ሁሉም የነጭ መገናኛ ብዙሃን እስከ ዛሬ በአንድ አፍሪካዊ መሪ ላይ ይዘምታሉ ማለት ነጮቹም እስከዛሬ በቅኝ አገዛዝ ዘመን ትዝታ ላይ ቆመው ቀርተዋል እንደ ማለት ነው። በተለይ አሜሪካ የቅኝ አገዛዝ ዘመኑ ተዋናይ ያልነበረች

እና ቅኝ አገዛዝ እንዲያከትም አስተዋፅኦ ያደረገች ሃገር እንደ መሆኗ ጥቁር ገበሬዎች ለምን መሬታቸው ተመለሰላቸው ብላ ይህን ያህል አመት በሙጋቤ ላይ ታቁማለች ማለት አሳማኝ አይሆንም። በዚህ ላይ ምዕራባዊያን መገናኛ ብዙሃን የደረሰበትን በአንድ ቦይ ያለመፍሰስ አድገት ስናስተውል ነገሩ የመጣው በነጭ ገበሬዎች መፈናቀል ምክንያት ብቻ ነው የሚለውን አሳቢ ጥርጣሬ ውስጥ ይጥለዋል። ይህን ክርክር የሚያጠናክርልን ሮበርት ሙጋቤ የመሬት ክፍፍሉን ባደረጉባቸው ቅርብ አመታት ብዙ ትችቶች እንዳስተናገዱ ባይካድም የእንግሊዝን እና የአሜሪካን ዩኒቨርሲቲዎች ጨምሮ ከበርካታ የባህር ማዶ ዩኒቨርሲቲዎች የክብር ዶክትሬቶች ይበረከቱላቸው ነበር። ከዚህ በማይገኖ ሁኔታ ከቅርብ አመታት ወዲህ ሰውየው አፍሪካ በዓለም መድረክ በምትወከልበት ቦታ አህጉሪቱን ወክለው እንዳይመጡብን ይሉ ይዘዋል ምዕራባዊያኑ። ይህ የሰውየው ፖለቲካዊ ስብዕ በምዕራባዊያኑ ዘንድ ይበልጥ ሞገስ እያጣ የመጣው ከቅርብጊዜ ወዲህ እንደሆነ ያመላክታል።

ለሮበርት ሙጋቤ እና ምዕራባዊያኑ የሻከረ ግንኙነት ዋነኛ ምክንያቱ የሰውየው ዲፕሎማሲያዊ መንፈስ የተለየው ፓን አፍሪካኒስት ነኝ ባይነት፣ የሃገር ውስጥ አምባገነንነታቸው ያሳደገው የልተገራ ንግግራቸው እና ቅኝ አገዛዝ ካከተመ ከሰላሳሶስት አመት በኋላም ነጮችን የአፍሪካ ሁሉ ችግር ምንጭ እና የጥቁር ጠላት አድርጎ የማየት ዝንባሌያቸው ድምር ውጤት እንደሆነ ይሰማኛል። ሮበርት ሙጋቤ በሃገሪቱ በተደረገ ምርጫ ሁሉ ዘወትር አሸናፊነታቸውን ማወጃቸውን አስመልክቶ ምዕራባዊኑ ፖለቲከኞች እና መገናኛ ብዙሃን ለሚሰነዝሩት ትችት ሙጋቤ የሚሰጡት መልስ ለተቀመጡበት ወንበር የማይመጥን፣ ዞሮ ዞሮ ወደዛው ወደ ቅኝ አገዛዝ ዘመን የሚያመለክት ሲሆን የሰውየውን ተቀባይነትም የሚሸረሽር ነው። እኤአ በ2008 በዙምባቤ ተደረገውን ፕሬዚደንታዊ ምርጫ ተከትሎ ፕሬዚደንት ሙጋቤ ወንበራቸውን ላለማጣት ብዙዎችን ሲገድሉ፣ ሲያስሩ፣ አድራሻ ሲያጠፉ የውጭ ሃገር ጋዜጠኞችን ሲያስሩ ድርጊታቸውን ያወገዙትን የወቅቱን የእንግሊዝ ጠ/ሚኒስትር ጎርደን ብራውንን "A little tiny dot on this planet" በማለት ነበር የወረፏቸው። የካቶሊክ እምነት ተከታይ እንደሆኑ የሚነገርላቸው ሮበርት ሙጋቤ ለነጭ ሃይማኖት መሪዎችም አይመለሱም። ያለፉትን የካቶሊኩን ጳጳስ ጆን ፖል ዳግማዊን የተኩትን ጳጳስ ፍራንሲስ በአለ-ሲመት ለማክበር ወደ ቫቲካን በተጓዙበት ወቅት ለጋዜጠኞች በሰጡት መግለጫ

«አዲሱ ጳጳስ ሁላችንም ሰብአዊ ፍጡሮች በፈጣሪ ፊት እኩል እንደሆንን ተገንዝበው አፍሪካንም ሲጎበኙ ይመጣሉብዬ አስባለሁ» ሲሉ የበፊቱ ጆን ፖል ዳግማዊ ወደ አፍሪካ እግራቸውን መርገጣቸው እንደማያውቅ ጠቆም አድርገው ለአሁኑም ማሳሰቢያ ቢጤ ጣል አድርገው አልፈዋል። ይህኛው የሙጋቤ ንግግር የነጮች ዘረኝነት የሃይማኖት አባቶችጋም እንደማይጠፋ ጠቆም ያደረጉበት እውነትነት ያለው እና ለዘብ ያለ ንግግር ቢሆን ሰውየው በፖለቲካዊ መድረኮች ሲገኙ ግን ንግግራቸው ነጮችን የሚኮሰኩስ ነው። የምዕራባዊኑ ረሻርም እጅ እንዴ የአፍሪካ ፖለቲካ ችግር መሆኑ ባይካድም ማለት የተፈለገውን በዲፕሎማሲያዊ ጨዋ ቃላት መግለፅ ደግሞ ከአንድ መሪ የሚጠበቅ ነው። ሮበርት ሙጋቤ ግን ይህን መንገድ አይመርጡም። ምዕራባዊያንን ሲናገሩ ህዝባቸውን ቁምስቅል በሚያሳዩበት ግራ ቀኝ ባላገናዘበ ስሜት መር ሁኔታ ነው። ይህን ማንነታቸውንም ለጥቁር ሙብት ዘብ ከመቆም ጋር እያዛመዱ የሚያሞግሷቸው አልፍ ናቸው። ራሳቸው ሙጋቤም የትናንት ቀኝ ገዥዎቻቸውን ማሸነፋቸውን የሚያረጋግጡት በየጊዜው ከነጮች ጋር በሚያደርጉት እንካ ሰላንቲያ ሳይመስላቸው አልቀረም።

በአንፃሩ ኔልሰን ማንዴላአብዛኛውን ጊዜ መናገር የማይወዱ ሲናገሩ ደግሞ እንደጥቅስ የሚወሰዱ ጨዋ ቃላትን የሚሰነዝሩ ናቸው። ማንዴላ በአፍሪካ ቀርቶ በአለም ላይ ማናውንም ሰው የመገሰፅም ሆነ የማውገዝ ልዕልና እንዳላቸው የሚታወቅ ቢሆንም እሳቸው ግን ከምዕራባዊን ጋርም ሆነ ከሩብ ምዕተ አመት በላይ ስልጣን ላይ ከሚወዘፉ የአፍሪካ መሪዎች ጋር እሰጣገባ ውስጥ ሲገቡ አይስተዋልም። ማንዴላ የአብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች የስልጣን ፍቅር የሚያመጣው ውዝግብ፣ መተላለቅ፣ ምርጫን ትጥቅ ትግል የማስመሰል አባዜ ማዘናቸው የማይቀር ነው። ይሁን እንጂ እንዳቸውንም በቀጥታ ለመገሰፅም ሆነ ጉንጭ አልፋ ንግግር ለመናገር ሲነሱ አይስተዋልም። ይልቅስ አረጋዊነታቸውን በሚመጥን መልኩ ልብ ያለው ልብ ይል ዘንድ በተመጠነ ቋንቋ ጠቅለል ያለ መልዕክት ያስተላልፋሉ። «መታፈር በክንፈር» እንዲል የሃገራችን ብሂል ይህ ቁጥብነታቸው ለማንዴላ ሌላው ሞገሳቸው ነው።

የነፃነት ተጋይነት ማስት?!

ኔልሰን ማንዴላም ሆኑ ሮበርት ሙጋቤ ስለነፃነት ብዙ እስር እንግት አሳልፈዋል። በዚህ ረገድ ሁለቱን ሰዎች በአንድነት መጥራት የሚቻለው ግን በየሀገራቸው ፕሬዚደንት እስከሆኑበት ዘመን ብቻ ነው። የነፃነት ትግሉ በጥቁሮች ድል ተጠናቆ ሁለቱ ታጋዮች የየሀገራቸው ፕሬዚደንት ከሆኑ በኋላ ያለው ማንነታቸው እጅጉን ይለያያል። ኔልሰን ማንዴላ ነፃ ያወጧት ሀገራቸው ከቅኝ ግዛት ማክተም በኋላም ለሁሉም ነዋሪዎቿ የሚመች ፖለቲካዊ ከባቢ ያላት የነፃነት ምድር ትሆን ዘንድ ፋናወጊ ለመሆን ራሳቸው ሰላማዊ የስልጣን ሽግግርን አስጀምረዋል። ተከታዮቻቸውም ሌላው ቢያቅታቸው ከስልጣን በጊዜ መነሳቱ አልከበዳቸውም። በመሆኑም የደቡብ አፍሪካ ህዝብ ኢኮኖሚያዊ ሁኔታው ጥያቄ ቢኖረውም በፖለቲካው ረገድ የፈለገውን መርጦ፣ ያልመሰለውን ተቃውሞ በነፃነት እየተነፈሰ ይኖራል።

ሮበርት ሙጋቤ ደግሞ የነፃነት ትግል ማለት ጥቁር ከነጭ ጋር ብቻ የሚያደርገው ትንቅንቅ አድገው እንደማሰብ ይሞክራቸዋልና ነጭ ገዥዎቻቸውን ካስወገዱ በኋላ የእድሜ ልክ ፕሬዚደንት ሆነዋል። ይህን ሲያደርጉ ነፃ አወጣሁት የሚሉትን ህዝባቸውን ድምፅ አፍነው፣ በነፃነት እንዳይናገር ለጉመው ነው። ይህ ድርጊታቸው ከነፃነት ጋር እንደሚጣረስ ሙጋቤ ቆም ብለው የሚያስቡ አይመስልም። በጥቁር አምባገነን መንግስት አሳር መከራ በማየትም ሆነ በነጭ ቅኝ ገዥ በመንገላታት ውስጥ ነፃነት የለም። የሮበርት ሙጋቤ ትግል ያመጣው ደግሞ ነፃነትን ሳይሆን ነጭ ገዥን በጥቁር አምባገነን መተካትን ነው። ይሄ ደግሞ «የአገሬ ጅብ ይብላኝ» ለማለት ካልሆነ ለውጥ የለውም።

ለ33 አመት ሮበርት ሙጋቤ በገዟት ዚምባቤ የመሰብሰብ መብት በህግ ተከለከለ ነው። የተቃዋሚ ፓርቲ አመራር ወይም ደጋፊ መሆን በአፍ በአፍንጫ ደም እስኪመጣ የሚያስደበድብ አለያም የሚያሳስር «ድፍረት» ነው። እኤአ በ2008 በተደረገው ሃገራዊ ምርጫ ማግስት የሃገሪቱ ዋነኛ ተቃዋሚ ፓርቲ "Movement for Democracy and Cahnge" በምኅፃሩ (MDC) መሪ ሞርጋን ቻንጋራይ በሃገሪቱ ፖሊስ ክፉኛ በመደብደባቸው የተነሳ ብዙ ደም እንደፈሰሳቸው፣ ጀርባቸው፣ እጅ እና እግራቸው ላይም ስብራት ጉዳት እንደደረሰባቸው በወቅቱ ለቢቢሲ ገልፀው ነበር። ስለዚህ ጉዳይ የተጠየቁት

ሮበርት ሙጋቤ ታዲያ «ቻንጋራይ የሚገባውን ነው ያገኘው ማን የተከለከለ ነገር አድርግ አለው» ሲሉ ነበር የመለሱት።በሃገሪቱ ነፃ ጋዜጠኛ መሆንም ለእስር እና ለሞት መደገስ ማለት ነው። ጋዜጠኞቹ ሲታሰሩ ደግሞ ሃሰተኛ መረጃ በማሰራጨት የሚል ታርጋ ተለጥፎባቸው፣ ፍርድ ፊት ቀርበው ነው። ፍርድቤት ሳይቀርቡ የሚገደሉ እና የገቡበት የማይታወቅ ጋዜጠኞችም እንዳሉ ሂውማን ራይትስዎች በየጊዜው በሚያወጣው ሪፖርቱ የሚያስታውቀው ነገር ነው። ለሮበርት ሙጋቤ የእርሳቸውን የስልጣን ዘመን ከመጫኛ መርዘም፣ የአስተዳደራቸውን አምባገነንነት፣ ሙስኝነት የተቸ ሁሉ ከነጮች የወገነ ከሃዲ ነው። በሃገሪቱ የሚካሄድ ምርጫ ትክክለኛ የሚሆነው እርሳቸውን አሸናፊ የሚያደርግ ውጤት ይዞ ከመጣ ብቻ ነው። በዚህም ምክንያት ፈረንጆቹ Ballot fixing dictator (የምርጫን ውጤት ቀድሞ የሚያውቅ አምባገነን) ይሏቸዋል።

በ2008ቱ ምርጫ የሞርጋን ቻንጋራይ ፓርቲ MDC ብዙ ተግዳሮችን ተቋቁሞ 47.9% ለ 43.2% በሆነ ውጤት የሮበርት ሙጋቤን እናት ፓርቲ ZANU-PFን ማሸነፉን የሃገሪቱ ምርጫ ኮሚሽን በማወጁ ነበር የኮሚሽኑ ዋና ዋና ሰዎች ወደ እስርቤት የተወረወሩት። ወዲያውም በአንደኛው ዙሩ ምርጫ ሁለቱም ፓርቲዎች መንግስት ለመመስረት የሚያበቃ ውጤት አላስመዘገቡም በሚል ሰበብ ሁለተኛ ዙር ምርጫ የሃገሪቱ ህግ እንደሚያዘው 21 ቀንን ሳይጠብቅ ወዲያው እንዲደረግ ተደረገ። በውጤቱም የሮበርት ሙጋቤ ፓርቲ ሃያ አንድ ቀን ባልሞላ ጊዜ ውጤቱን በእጥፍ አሳድጎ 85%ቱን የመራጭ ድምፅ አገኘ ሲባል ተቀናቃኙ MDC ደግሞ ወደ 9.3% አሽቆለቆለ ተብሎ ያለምንም ሃፍረት ታወጀ። በስተመጨረሻው በSADC አሸማጋይነት ተቀናቃኞቹ ስልጣን ተጋርተው የምርጫው ውዝግብም እልባት አገኘ። እዚህ ላይ ሮበርት ሙጋቤን የመሰሉ አምባገነን ስልጣን ለማጋራት መስማማታቸው ራሱ እንደ መልካም እርምጃ የሚወሰድ ነው።

ከላይ የተዘረዘሩትን የዚምባቤ ትቂት ማሳያወች እና የሌሎች አፍሪካ ሃገራትን እውነታዎች ስናጤን በአፍሪካ የነፃነት ትግል ማለት በአመዛኙ ከነጭ አገዛዝ መላቀቅ ብቻ ተደርጎ እንደሚታሰብ ነው። ሮበርት ሙጋቤን ጨምሮ አብዛኞቹ የአፍሪካ የነፃነት ታጋዮች ሃገሮቻቸውን ከቅኝ አገዛዝ የማላቀቁን ትግል የመሩ መሪዎች በነጮቹ እግር ተተክተው ህዝባቸውን ነፃነት በሌለው ህይወት መሩት እንጂ እንደስማቸው የነፃነት ታጋይ ሆነው

አልቀጠሉም። ይልቅስ የእድሜ ዘመን አምባገነን ገዥ እና ሙሰኞች መሆንን መርጠዋል። ለዚህ ደግሞ ራሳቸው የመሰረቱት የአፍሪካ አንድነት/ህብረት የይስሙላ ምርጫቸውን ተአማኒ እና ፍትሃዊ መሆኑን አረጋግጫለሁ እያለ ውሸታቸውን የሚጋራ ጥሩ ከለላቸው ነው። ህብረቱ ህዝቦቻቸውን ስለምን ለውጥ ትሻላችሁ በሚል በጥይት የሚቆሉ፣ የሚያስሩ፣ ቤት አልባ የሚያደርጉ አምባገነኖችን ጠንከር አድርጎ ሲገስፅም ታይቶ አይታወቅም። በዚህ ረገድ እንደ ብቸኛ ተጠሪ የሚነሱት ኔልሰን ማንዴላ ናቸው። አሳዛኙ ነገር ግን የእሳቸውን ፈለግ ተከትሎ በስልጣን የሚጨክን መሪ ማግኘቱ አሁን የአህጉሪቱ ፈተና መሆኑ ነው።

7.5 ምዕራባዊውን አፍሪካ የሚያስረግደው ቦኮ ሃራም

የምዕራብ አፍሪካዊቷ ሃገር ናይጀሪያ ከአስር አመታት በፊት ሃይማኖትን የላይ ምክንያት ባደረገ የእርስ በርስ ጦርነት የምትታመስ፣ መልካም አስተዳደር የራቃት፣ የአምባገነኖች መፈራረቂያ፣ የሙስና ምድር ነበረች። በመሆኑም የመሰረተ ልማቷ ድክመት፣ ኢኮኖሚዋ ድቀት ነዳጅ የሚንቆረቆርባት የበረከት ምድር ሳያስመስላት ዘመናትን ገፍታለች። ሆኖም ባለፉት አስር አመታት እየተሻላት መጥቶ በተለይ በኢኮኖሚው መስክ እምርታን እያሳየች የአፍሪካ ባለታላቅ ኢኮኖሚ ሃገር እስከመባል እየደረሰች እንደሆነ እ.ኤ.አ በሜይ፣ 2014 የተነበበው "News Africa" የተባለው መፅሄት ዘግቧል። እንደ መፅሄቱ ናይጀሪያ እ.ኤ.አ ከ2012 ወዲህ ኢኮኖሚዋ በእጥፍ አድጎ የውጭ ኢንቨስተሮችን የምትጠራ (በአህጉር ደረጃ ከደቡብ አፍሪካ ቀጥሎ ሁለተኛዋ የውጭ ኢንቨስትመንትን ተቀባይ ሃገር ሆናለች)፣ የአክስዮን ገበያ የደራባት፣ በአለም ሁለተኛ ሲሚንቶ ላኪ ሃገር ነች። ሃገሪቱ መካከለኛ ገቢ ያላቸው ዜጎቿን ቁጥር በእጅጉ ከማሳደጓ የተነሳ የአውሮፓዊያን የፍጆታ ሸቀጦች የሚጎርፉባት የገበያ ቦታ ሆናለች።

ይህን ሁሉ የኢኮኖሚ እምርታ በረከት ግን ለሁሉም ናይጀሪያዊያን በእኩል የሚጋሩት አይደለም። የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ወደ ሚበረክቱበት ሰሜናዊው የሃገሪቱ ክፍል ሲኬድ ድህነቱ፣ ስራአጥነቱ፣ የመሰረተ-ልማት እጦቱ እንዳለ ነው። ከላይ የተገለፀው በረከት የሚታየው በደቡባዊ የሃገሪቱ ክፍል ለሚኖሩት አብዛኛ ክርስቲያን ዜጎች ነው። በመሆኑም ሰሜናዊው ክፍል ሁሌ ታጣቂ አማፅያን የማይጠፉበት፤ የውዝግብ ቀጠና እንዲሆን

አድርጎታል። በአሁኑ ሰአት ከናይጀሪያ አልፎ ልዕለ ሃያሏን አሜሪካን እያስረገደ ያለው እስላማዊ ታጣቂ ቡድን ቦኮ ሃራም ብቸኛው ባይሆንም በሃገሪቱ ሰሜናዊ ምስራቅ ግዛት ከሚንቀሳቀሱ አማፅያን መሃከል ጡንቸኛው አማፂ ነው። ታጣቂ ቡድኑ የተመሰረተው እ.ኤ.አ በ2002 መሃመድ ዩሱፍ በሚባል መሪ አማካይነት ሲሆን በሃገሪቱ ሰሜናዊ ምስራቅ አቅጣጫ የምትገኘውን ማድሁግሪ ከተማ መዲናው አድርጎ ይንቀሳቀሳል። አማፂ ቡድኑ የምዕራባዊያንን ትምህርት መማር ሃራም (ሃጥያት) ነው ከማለት ማንኛውም ከምዕራባዊን ማህበረሰብ የተገኘ ቁሳዊም ሆነ መንፈሳዊ ባህል ሁሉ የእስልምናን ትክክለኛ እሴቶች የሚያጠፉ በመሆኑ ከናይጀሪያ ምድር መጥፋት አለበት ብሎ እስከማመን ይደርሳል። ናይጀሪያን ከድሮ እስከዘንድሮ የመሩ መሪዎችም ሃገሪቱን በሸሪያ ህግ እካላስተዳደሩ ድረስ ሙስሊም ቢሆኑም ኢ-አማኒ ናቸው ይላል። ቦኮ ሃራም ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ራሱን እያጠናከረ መጥቶ በቀጠና ደረጃ የምዕራባዊ አፍሪካ ሃገራት ስጋት ሆኗል። ቡድኑ "Al-Qaeda in the Islamic Maghreb" በምህፃሩ AQIM ከሚባለው የአልቃይዳ የአፍሪካ ክንፍ እና ከሶማሊው አልሸባብ ጋር ግንኙነት እንዳለው የሚያመላክቱ ፍንጮች በመገኘታቸው የቡድኑ አደገኝነት በቅርቡ አሜሪካም ታምኖበታል። በመሆኑም እ.ኤ.አ 2013 ላይ ከአለም አቀፍ አደገኛ አሸባሪዎች ተርታ ፈርጃዋለች፤ በአሁኑ ሰአትም ከአልቃይዳ የበለጠ አደገኛ አሸባሪ ስትል ጭራውን ለመያዝ በቀጠናው ወታደራዊ እዝ እስከማቋቋም ደርሳለች።

ቦኮ ሃራም በይፋ የተመሰረተው 2002 ይሁን እንጂ ከናይጀሪያ መንግስት ጋር ወደ ተካረረ ግጭት የገባው ከ2009 ዓም ጀምሮ ነው። የግጭቱ መነሾ መንግስት ያወጣውን ሞተር ሳይክል ያለ ብረት ቆብ (Helmet) ያለመንዳት ህግ በመተላለፋቸው የተወሰኑ አባሎቹ በመንግስት ተጣቂዎች መገደላቸውን ተከትሎ ነበር። በግጭቱ የቡድኑ መስራች መሃመድ ዩሱፍን እና አማቱን ጨምሮ ከ800 በላይ አባላቱ ተገድለውበታል። የቡድኑ መሪ መሃመድ ዩሱፍ መሞት የበለጠ አክራሪ እና ጨካኝ ነው የሚባልለትን የአሁኑ የቡድኑ መሪ አቡበክር ሸካው ወደስልጣን እንዲመጣ ተአድርጎ የቦኮ ሃራምን አደገኝነትም ከፍ አድጎታል። የ2009ኙ የናይጀሪያ መንግስት እርምጃ አምነስቲ ኢንተርናሽናልን ጨምሮ በብዙ የሰብአዊ መብት ተከራካሪዎች ዘንድ መንግስትን ያስወገዘ ሰብአዊ መብት ጥሰት ነው የተባለለት ነው። እርምጃው ግን ቦኮ ሃራምን ከማዳከም ይልቅ መንግስትን አሳጥቶ ለሽማቂ ቡድኑ አባላትን ያበዛለት ክስተት እንደሆነ ተንታኞች ይገልፃሉ።

የቦኮ ሃራም ሃራም እርምጃዎች

ቦኮ ሃራም አላማው በሃገሪቱ መንበር ላይ ያለውን በሸሜቲ ቡድኑ አጠራር ኢ-እማኒ መንግስት አስወግዶ በሸሪያ የሚመራ እስላማዊ መንግስት መመስረት እንደሆነ ቢናገርም የቡድኑ ጥላቻ ለሰላማዊ ሰዎችም ተርፏል። ቡድኑ በየደረሰበት የምዕራባዊያንን ልማድ ያደርጋሉ ያላቸውን ሰላማዊ ሰዎች በጥይት ይቆላል፣ በቦንብ ያበራያል፣ ሴቶች ከሆኑ ደግሞ አፍኖ ወስዶ እንደ እቃ እንደሚሸጣቸው ይፎክራል። በንብረት በኩልም ተሽከርካሪዎችን ያጋያል፣ የተባበሩት መንስታትን የናይጀሪያ ቢሮ ጨምሮ ትልልቅ መስሪያ ቤቶችን አመድ አድርጓል። በቅርቡ አንድ ፈረንሳዊ ቤተሰብን አፍኖ መውሰዱ እና አንድ አዳሪ ት/ቤትን ሰብሮ በመግባት ወደ 250 የሚጠጉ ሴት ተማሪዎችን ጠልፎ መውሰዱ የአለምን ጆሮ እንዲስብ ያደርገው እንጅ ቡድኑ ከዛ ቀደም ብሎ ዋና ከተማዋ አቡጃ በህዝብ አውቶብስ ማረፊያዎች ላይ ሁለቴ በጣለው ቦንብ የብዙ ንፁሃንን ህይወት ቀጥፏል። በ2012 ዓ.ም ብቻ 714 የሚሆኑ ሰላማዊ ሰዎች የቦኮ ሃራም የጥይት አረር ራት ሲሆኑ ከአንድ አመት በኋላ ጥፋቱ በዕጥፍ አድጎ በ2013 የሟች ሰላማዊ ሰዎች ቁጥር ወደ 2,265 በላይ የሚገመቱ ንፁሃን ህይወታቸውን አጥተዋል።

የእንቅስቃሴው ባህላዊ መሰረቶች

በሰሜን ምስራቅ ናይጀሪያ በሚገኙ ሃውሳ ፋላኒ ጎሳወች ዘንድ ቦኮ የሚለው ቃል «የውሸት» ወይም በእንግሊዝኛው "fake" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይነት ያለው ትርጉም ያለው ነው። የምዕራባዊን ትምህርት ወደ ሃውሳ ጎሳዎች ምድር ከመምጣቱ በፊት «ቦኮ» የሚለው ቃል ከባህላዊ የሰርግ ስነ-ስርዓት ጋር ቁርኝት ነበረው። አንድ እንስት ሙሽራ ወደ ባል ቤት ስትሄድ አጃቢ በዙፉ እንዳያስቸግራት ትመጣለች ተብሎ ከተነገረው ሰአት ቀድማ እንድትሄድና በተነገረው ሰዓት ሙሽራ የሚመስል ነገር በፈረስ ተጭኖ እንዲከተላት ይደረግ ነበር። ይህ ሙሽራ መሰል ነገር «ቦኮ» የሚል ስያሜ ይሰጠው እንደ ነበር መሃዲ ናጋስኪ የተባሉ ፀሃፊ "The Hausa Factor in History of West Africa" በሚለው መፅሃፋቸው ያትታሉ። የምዕራባዊያን ትምህርት ወደ ቦታው ሲመጣ ጎሳዎቹ በቀላሉ አልተቀበሉትም ነበር። ይልቅስ በቋንቋቸው አሉታዊ ትርጉም ያለውን «ቦኮ» የሚለውን ስም ሰጥተውት «ቦኮ ሃራም ነው» ማለት እንደጀመሩ የአካባቢውን ባህል የሚያጠኑት ፕሮፌሰር መሃዲ

ከላይ በተጠቀሰው መፅሃፋቸው ይገልፃሉ። ይህ አስተሳሰብ በናይጀሪያዊያን ሃውሳዎች ብቻ ሳይሆን በሌሎች ምዕራባዊ አፍሪካ ሃገሮች በሚኖሩ ሃውሳዎች ዘንድም ከ1980ዎቹ ጀምሮ የቆየ እንደሆነ ያክላሉ ፀሃፊው።

በዚህ አስተሳሰብ መሰረት እውነተኛ የስልምና ሃይማኖት አማኝ የሆነ ሰው ማንኛውንም የምዕራባዊያን ቴክኖሎጅ ውጤት የሆኑ እንደ የእጅ ሰዓት፣ ሞተር ሳይክል፣ ሬዲዮ፣ ቴሌቪዥን ወ.ዘ.ተ አይነት ቁሳቁስን እንዳይጠቀም ይከለክላል። በልማድ እና አስተሳሰብ ደረጃም እንደ የቤተሰብ ምጣኔ፣ የስርዓተ-ፆታ እኩልነት፣ የአንድ ለአንድ ጋብቻ፣ ለቱሪዝም እና ለተለያዩ የመዝናኛ ፕሮግራሞች ከቦታ ቦታ መንቀሳቀስ፣ ለቀን ተቀን ስራ በሰአት የተገደበ ፕሮግራም አውጥቶ መስራት፣ ከቁርአን ውጭ ሌላ መፅሃፍት ማንበብ፣ ፊልም ማየት ወ.ዘ.ተ የምዕራባዊያኑ ልማዶች ናቸው በሚል ሃራም ተደርገው ይወሰዳሉ። ምርታማነትን ለመጨመር የሚደረጉ የግብርና ቴክኖሎጅ ግብአቶች እንደ በትራክተር ማረስ፣ በተለምዶ የፈረንጅ የሚባሉ እንስሳትን ማርባትም ሆነ በማዳቀል መጠቀምም በዘመናዊ መልኩ የእንስሳት ተወዕኦዎችን ለገበያ ማቅረብ የቦኮ ሃራም ሰይፍ ራት ስለሚያደርግ የአካባቢውን ምርታማነት እንዲቀንስ አድርጓል። በመሆኑም የሃገሪቱ መንግስት እንደ አማራጭ የተወሰደው ገበሬዎችን ከደቡብ አፍሪካ አስመጥቶ ከክፍያ ነፃ የእርሻ መሬት፣ ለስራ ማስኬጃ የሚሆን ካፒታል እና የግብርና ግብአቶችን በማቅረብ በዘመናዊ መንገድ እንዲያመርቱ ማድረጉን ነው።

ይህ አይነቱ ከ1980ዎቹ ጀምሮ በአካባቢው የተለመደው አስተሳሰብ ነው ለቦኮ ሃራም መፈጠር እርሾ የሆነው። ሆኖም በቃጠቁ ወታደሮች የተደራጀው ቦኮ ሃራም ግን ቀደም ካለው አስተሳሰብ ትንሽ ለየት ባለመልኩ ካሜራ፣ ኮምፒውተር እና የእጅ ስልክን ጨምሮ የተለያዩ የመገናኛ ቴክኖሎጅዎችን መጠቀምን እንደሚፈቅድ በቅርቡ ለመጨረሻ ጊዜ በለቀቀው የቪድዮ ምስል መሪው አቡበከር ሸካው ገልጧል። የሙስሊሙ አለም በርካታ ስልጣኔዎችን ለአለም ያበረከተ ሆኖ ሳለ ቦኮ ሃራም ስልጣኔን እና ቴክኖሎጅን ሁሉ ምዕራባዊያን ብቻቸውን ያበፅከቱት ቱርፋት አድረጎ ቆጥሮ የቴክኖሎጅ ውጤቶቹን አለመጠቀምን እንደ አቋም መያዙ ከእውነታው ጋር አይገጥምም፤ስልጣኔ የሚወራረስ እንጅ ከአንድ አካል የማይቀዳ የመሆኑን ሃቅም የካደ ነው የቦኮ ሃራም አቋም። ይበልጥ የሚገርመው ቦኮ ሃራም ራሱ የምእራባዊን ቴክኖሎጅ ውጤት የሆኑ እሳት ተፊ የጦር መሳሪያዎችን

እየተጠቀመ ለእድገት አስፈላጊ የሆኑ ቴክኖሎጅዎችን መጠቀምን መከልከሉ ግራ ነው፡፡

ቦኮ ሃራምን ያፋፉ ምክንያቶች

"UK Department for International Development" የተባለው ተቋም በ2009 ያደረገው ጥናት እንደሚያመለክተው የቦኮ ሃራምን መፈጠር ጨምሮ ባለፉት አስር አመታት ናይጀሪያ ውስጥ ለተከሰተው ፖለቲካዊ አለመረጋጋት በቀጠናው የተከሰተውን የአየር ፀባይ ለውጥ አንድ ምክንያት ያደርጋል፡፡ እንደጥናቱ በቀጠናው የተነሳው የአየር ፀባይ ለውጥ የበረሃማነት መስፋፋትን፣ የተፈጥሮ ሃብት መራቆትን፣ የውሃ እጥረትን በማስከተሉ በአካባቢው ረሃብ፣ ሞት፣ ስደት፣ ስራ አጥነት፣ የምርት ማሽቆልቆልን የመሰሉ ማህበራዊ ቀውሶችን ያስከተለ ቢሆም የናይጀሪያ መንግስትም ሆነ ሌሎቹ የአካባቢው መንግስታት ለጉዳዩ አስፈላጊውን ትኩረት ሰጥተው ለመፍትሄው አልሰሩም፡፡ በመሆኑም የማህበራዊ ቀውሱ ብርታት ህዝብን በመንግስት ላይ አስቆጥቶ ህዝብን እና መንግስትን ሆድና ጀርባ በማድረጉ ለቦኮ ሃራም ተጨማሪ ወታደሮችን የመመልመያ ጥሩ መንገድ ከፍቶለታል፡፡ አብዛኞቹ የቦኮ ሃራም ወታደሮች አክራሪ ሙስሊሞች ሳይሆኑ (የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ያልሆኑም አሉበት) ድህነት ከቀያቸው ያበራራቸው ከጎረቤት ሃገር ጭምር (ከቻድ እና ኒጀር) ወደ ናጀሪያ ድንበር የተሰደዱ ወጣቶች እንደሆኑ "US Institute for Peace" በምህፃሩ USIP የተባለው ተቋም በያዝነው የፈረንጆች አመት ያደረገው ጥናት ይጠቁማል፡፡ በቅርቡ እንኳን ወደ 200,000 የሚጠጉ አርሶ አደሮች ወደናይጀሪያ እንደተሰደዱ እና ከዚህ ውስጥ ብዙው ቁጥር ቦኮ ሃራምን መቀላቀሉን አክሎ ይገልፃል ጥናቱ፡፡

ከአየር ፀባይ ለውጡ በተጨማሪ ናይጀሪያ የነዳጅ ዘይት ሃብት እያደር መመናመን ድህነትን አባብሶ ለቦኮ ሃራም መጠናከር ተጨማሪ ምክንያት ሆኗል፡፡ የሃገሪቱ ምሁራን ያጠኗቸው ጥናቶች እንደሚጠቁሙት የነዳጅ ዘይት አቅርቦት እጥረቱ በአመት ከ15-20% የሚደርስ እንደሆነ ይጠቁማሉ፡፡ የሃገሪቱ የነዳጅ ዘይት ዲፓርትመንትም ይህንኑ አምኗል፡፡ የነዳጅ ዘይት አቅርቦቱ መመናመን ሃገሪቱ ከነዳጅ ዘይት ታገኘው የነበረውን ገቢ ከማቀዛቀዙም ባሻገር በሃገር ቤት የነዳጅ ዘይት ዋጋ መናርን አስትሏል፡፡ ገሪቱን ለማርጋብ መንግስት በበቂ ሁኔታ የነዳጅ ድጎማ ባለማድረጉ የኑሮ

ውድነት በሃገሪቱ መከሰቱ ለመንግስት ፈተና ቢሆንም ለቦኮ ሃራም ግን ችግር ላበረራቸው ወጣቶች እንደ አማራጭ ሆኖ የወታደር አቅርቦቱን አድርቶለታል፡፡

በደቡቡ እና ሰሜኑ የናይጀሪያ ክፍል የሚታየው ከፍተኛ የእድገት አለመመጣጠን ለቦኮ ሃራም መፋፋት ሌላ ምክንያት ነው፡፡ በሰሜን ናይጀሪያ ከሚኖረው ህዝብ 70% የሚሆነው የቀን ገቢው ከአንድ ዶላር በታች እንደሆነ፣ በድህነት እና በበሽታ እንደሚንገላታ፣ ከደቡባዊው የሃገሪቱ ክፍል ጋር በማይወዳደር መልኩ መሰረተ ልማት ያልተሟላለት እንደሆነ "News Africa" የተባለው መፅሄት እኤአ በግንቦት 2013 እትሙ ዘግቧል፡፡

እንደ አብዛኛው ነዳጅ አምራች ሃገራት የናይጀሪያ መንግስት ከፍተኛ ባለስልጣናትም በሃገር ሃብት ህዝብን ከማገልገል ይልቅ የራሳቸውን ኑሮ የሚያደላድሉ ሙሰኞች መሆናቸው፣ በሃገሪቱ ማህበራዊ ፍትህ እና መልካም አስተዳደር መጥፋቱን ለቦኮ ሃራም ዲጋፊ አምርቶለታል፡፡ ሌላው ቀርቶ ከሰሜናዊ ናይጀሪያ የሆኑ የሃገሪቱ ከፍተኛ ባለስልጣናት ሳይቀሩ የጉድላክ ጆናታን መንግስት ይወድቅ ዘንድ በድብቅ ቦኮ ሃራምን ይረዳሉ የሚል ከግምት በላይ የሆነ ሁኔታ እንዳለ ተንታኞች ይገልፃሉ ሲል "Open Society Initiative for Weset Africa" በምህፃሩ OSIWA የተባለው የፖሊሲ ጥናት ተቋም "Understanding Boko Hram Radicals" በሚል ርዕስ ያዘጋጀው ፅሁፍ ያስረዳል፡፡ ጥናቱ አክሎም በኮ ሃራም በሃይማኖት ሽፋን በአመሀኙ ለፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል፣ ስለመልካም አስተዳደር፣ ፍትህ፣ ፍትሃዊ የሃብት እና የስልጣን ክፍፍል (በሰሜኑ እና በደቡቡ መሃከል) እንደሆነ ያስረዳል፡፡ ክርክሩን ሲያጠናክርም የአማጺ ቡድኑ ወታደሮች ሙስሊሞች ብቻ አለመሆናቸውን፣ ሙስሊም የሆኑትም በእስልምና ትምህርት ያልተማሩ፣ አክራሪም ያልሆኑ መሆናቸው የእንቅስቃሴው አላማ ሃይማኖታዊ ጉዳይ ብቻ ላለመሆኑ አንድ ማሳያ ነው ይላል፡፡

ችላ የተባለው ዋና ነገር

ቦኮ ሃራም ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ገኖ የወጣ አማጺ ቡድን ቢሆንም በናይጀሪያ የሚንቀሳቀስ ብቸኛ ታጣቂ ቡድን ግን አይደለም፡፡ በሰሜናዊ ናይጀሪያ እንኳን «ሂስባ» የሚባል ሌላ ብረት አንጋች አክራሪ ቡድን ይንቀሳቀሳል፡፡ በቀጠና ደረጃ ከታየ ደግሞ ምዕራባዊው አፍሪካ የሚገኙ ነውጠኞችን እና በአካባቢው

3

የሚንቀሳቀሱ የባህር ወንበዴዎችን ጨምሮ የአካባቢው ሃገሮች በርካታ ብረት አንጋች ታጣቂዎችን አቅፈዋል። ለዚህም ነው የቀጠናው ሃገራት ህብረት ሲቀመንበር በቅርቡ ታጣቂዎችን ለመመከት አለማቀፍ ድጋፍ ያስፈልገናል ሲሉ ተማፅኖ ያቀረቡት።

እንደሚታወቀው የነዳጅ አምራች ሃገሮች ከሌሎች በተለየ ሁኔታ የሸማቂዎች እንቅስቃሴዎች ይበረክትባቸዋል። ምዕራባዊ አፍሪካም አልጄሪያ፣ ቻድ፣ ኒጀር እና ናይጀሪያን አይነት በነዳጅ ሃብት የታደሉ ሃገራት ያቀፈ በመሆኑ የሸማቂዎችን ስጋት በጋራ ለመግታት ግምባር የፈጠሩት ከአስር አመት በፊት ነበር። ይህ ስምምነታቸው ነው በአሁኑ ወቅት "Trans-sharan counter Terrorosm Initiative" ወይም AFRICOM ወደሚባል ሁለመናው በአሜሪካ የሚዘወር ወታደራዊ እዝ የተቀየረው። ይህ ሁሉ ጥምረት ግን የቦኮሃራምን በሞት እና አልቂት ከተሞላው እርምጃው ሊገታው አልቻለም።

እንደ ተንታኞች ለቦኮ ሃራም ጉልበት ያስመፈታት ምክንያቱ ቡድኑን በእስላማዊ አክራሪ አሸባሪነት ፈርጆ ሃይማኖታዊ ጥያቄውን ከማጉላት እና ከማውገዝ በዘለለ ለቡድኑ መፈጠር መሰረታዊ ምክንያት የሆኑትን ፖለቲካዊ እርምጃ የሚያስፈልጋቸው ጉዳዮች መርምሮ ተገቢውን መልስ ለመስጠት አለመሞከሩ ብቻ ሳይሆን አለመታሰቡም ነው። ከላይ እንደተገለፀው በሃይማኖት የተሸፈነው የቦኮ ሃራም ጥያቄ ፖለቲካዊ መልስ የሚያሻቸው የመልካም አስተዳደር እና የኢኮኖሚ ጥያቄዎችን ያረገዘ ነው። በመሆኑም ችግሩን የሚፈታው ከአህጉር እስከ አለም አቀፍ ደረጃ ወታደር አዋጥቶ የማይጨበጠውን ቦኮ ሃራምን ለመውጋት መሞከር አይደለም። ለችግሩ መፍትሄ የሚሆነው በሰሜኑ እና በደቡቡ የናይጀሪያ ግዛት ያለውን ሰፊ የእድገት ልዩነት ለማጥበብ፣ ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ለማምጣት፣ ሙስናን እና ብልሹ አሰራርን ለማስቀረት፣ የአየር ጸባይ ለውጥ የሚያመጣውን የሰሜናዊ ናይጀሪያን ህዝብ ፍዳ ለማቃለል መስራት በዋነኛነት ከሃገሪቱ መንግስት ይጠበቃል። በተጨማሪም የሃገሪቱ መንግስትም ሆነ ቦኮ ሃራም እያስበረገጋት በቀጠናው ወታደራዊ እዝ (AFRICOM) እስከ መመስረት የደረሰችው ልዕለ ሃያሏ አሜሪካም አጥፍታ የማታጠፋውን ቦኮ ሃራምን በአፈሙዝ ነካክታ እያደር አራስ ነብር ከማድረግ ይልቅ የችግሩን ፖለቲካዊ መንስኤ በማጥናቱ እና እልባት መስጠቱ ላይ መበርታቱ ተሻይ ውጤት ያመጣል።

በዚህ መንገድ ወደ ስልጣን የመጣ አካል ስልጣኑን ለመልቀቅም የሚያወራርደው የሙት ቁስለኛ መጠን የለውምና የተሻለ ሲመጣ ስልጣን ለማስረከብ አያቅማማም፡፡

በ1998ዓ.ም በድንገት መከበር የጀመረው የብሄረሰቦች ቀን በዓል አሁን በሀገራችን በስራ ላይ ያለው ህገ-መንግስት በስራ ላይ የዋለበትን ቀን ለማሰብ ሲባል የሚደረግ ነው የሚለው ነገር የማይመልሰው እንድጥ ያቂአል፡፡

በ1987 ዓ.ም ስራ ላይ የዋለውን ህገ-መንግስት ታሳቢ ለማድረግ ከ11 አመታት በኋላ በ1998 ዓ.ም እንዲከበር የተፈለገበት ምክንያት ከመንግስት በኩል በግልጽ ተነገር አያውቅም፡፡
በሀገራችን በዜጎች መብት ላይ የሚሰራ የሲቪክ ማህበራት የህጋዊነት ሽፋን በተሰጠው አፋኝ አዋጅ ከጨዋታ ውጭ በመደረጋቸው ስለዜጎች መብት መማማር፤ ግንዛቤ መፍጠር እናመከራከር አልተቻለም፡፡

ይህ አሳዛኝ እውነት ባረበበበት ሀገር ስለእንስሳት መብት መከበር የሚሰራ የሲቪክ ተቋማት ከመንግስት ይሁን ታአግኘተው እየተንቀሳቀሱ ስለመሆኑ የሚያመለክቱ የእህዮች መብት መከበር እንዳለበት የሚያስገነዝቡ መልዕክት ያዘሉ ፖስተርች እና በራሪ ጽሁፎች ያጋጥማሉ፡፡ ሁሉን ጠቅልሉ የመያዙ ነገር አቶ መለስን ከሲጡም ከወጡም እንዲሉ በማድረጉ እረፍት ማጣቱ ከህመማቸው ጋር ተደምር ሲቀራቸው ወደ ሞት ሳያማድፋቸው አልቀረም........

ይበጃል ያሉት ሀሳባቸው ሶስተኛ ወገንን አሳመነም አላሳመነም፤ አስከፋም አስደሰተ፤ ከመርህ ጋር ተጋጨም አልተጋጨ፤ ትናንት ራሳቸው በአንደበታቸው ከተናገሩት ጋር ገጠመም አልገጠመ ባሬ ያመኑበትን ብቸኛው መንገድ አድርገው ለማስረዳት አይሰንፉም፡፡ በእምባ ገነንና ሙሰኛ መሪዎች መዳፍ ውስጥ በሁለንተናዊ ጉስቁልና የሚሳጋውን አብዛኛውን የአፍሪካ ህዝብ ከቅኝ አገዛዝ ነጻ ወጣ ከማለት ይልቅ የሰው ሀገሩን ሽኝቶ በሀገሩ ጅብ እየተበላ ነው ማለቱ ገላጭ ሳይሆን አይቀርም፡፡

ከመጽሀፉ የተወሰደ

ዋጋ ብር 57.65